27 mayıs ve türkeş

Muammer TAYLAK

27 MAYIS
ve
TÜRKEŞ

MUAMMER TAYLAK

Ayyıldız Matbaası A. Ş. Ankara — 1977

Ben 27 Mayıs tecrübesini geçirdikten sonra, O kanaate vardımki; ihtilâl yoluyla bir memlekete hizmet etmek mümkün değildir

Ne kadar eksik, ne kadar aksaya teraflara olursa olsun, hukuk yoluyla bir memlekete, bir millete hizmet, en iyi yoldur

İhtilâl, otoriteyi yıkar, anarşi başlar Bu anarşiyi durdurmak, yeniden düzen ve otoriteyi kurmak çok güç bir meseledir Ve milletler bundan zarar görür Bunun için işimde bulundum, fikrimi yazdım. Memleketin aydınlarına, vatansever insanlarına tavsiyem şudur "En kötü hukuk nizamı, en iyi ihtilâlden iyidir"

Ali Fuat Türkeş

İÇİNDEKİLER

TAKDİM

İyi kurulmayan rejimler devamlı buhranlara yol açar 1

"Muvaffak olursak ne âlâ, olamazsak vazgeçeriz" zihniyeti 2

Marifet testiyi kırdırmamakta . 3

İhtilâl fikrinin kökü çok gerilerdedir 4

Türkiye'de müstebit bir Millî Şef, bir İ. İnönü vardı 6

Ordu ihmal edilmişti, millet, aç, sefil ve perişandı 7

En büyük şeyimizi, benliğimizi kaybettik 9

Herşeye rağmen yine subaylar . 9

İhtilâl fikri nasıl doğar? 10

Milli Şef yönetimine karşı kurulmak üzere olan D.P.'ye subaylar yardımcı olmuştur . . 14

Bir ihtilâl ortamı yaratılmasına herkes gücü ölçüsünde yardımcı oldu 14

Türkeş, ihtilâle niçin katıldı? 17

Beklenen ihtilâl gerçekleşiyor . . 21

Türkeş, Ankara Radyosundan, 27 Mayıs hareketinin mana ve maksadını ilân ediyor 22

İhtilâl tarafsızlığını nasıl yitirdi 36

Türkeş, Adnan Menderes'e soruyor 38

Celâl Bayar ile görüşüyor 39

"İktidar koltuğu ile kendi aralarında beni bulmuşlardır" 40

İhtilâl'in Kudretli Adamı, Başbakanlık Müşteşarı oluyor 45

İnönü'nün cenaze törenine iştirakine engel olunuyor 49

İdareyi hemen İsmet Paşa'ya teslim etmeyi düşünmüşlerdi . . 53
Türkeş grubu, C.H.P.'ye karşı ilk açık vaziyetini alıyor 60
İhtilâlin hedefinden saptırılmasında (İlim) adamlarının rolü 67
İhtilâl Hukuku 75
Türkeş, D.P.'nin kapatılması için yapılan tekliflere itibar etmiyor 79
Başsız kalmış D.P.'li vatandaşları, toplama, organize etme ve sonra seçimlere girme düşüncesi ve taktiği 83
İdareyi C.H.P.'yi devretmeme kararı 85
Türkeş, D.P. Yöneticileri yurt dışına göndermek istiyor . 103
Siyasi Rüşvet - Tabiî Senatörlük 109
27 Mayıs'ın Cemal Ağası, Cumhurbaşkanı olma ateşiyle yanıyordu 115
Türkeş ve Kurucu Meclis . 117
13 Kasım 1960. İhtilâl içinde ihtilâl . 123
Tarih boyunca kazandıklarımızı hep kaybetmişizdir . . 125
Ülkü ve Kültür Birliği Teşkilâtı 127
13 Kasım'ın ana sebepleri 138
Türkiye'nin çözüm bekleyen temel meseleleri 147
Kemiyet mi, keyfiyet mi? 159
Herşey halk için, halkla beraber ve halka doğru . 169
Bazı beyanat ve basın toplantıları 171
İhtilâl bir deniz fırtınasına benzer . 191
Türkeş, idamlara karşı. C. Gürsel' yazdığı mektup 197
Yurda dönen Türkeş'in Millete Beyanatı 203
Hakkında kimler ne söyledi? 209
Fotoğraflarla, 27 Mayıs'ta Türkeş . 226

TAKDİM

*27 Mayıs İhtilâli ile ilgili geniş tartışma ve değerlendirmeler yapıldı. Bu tartışma ve değerlendirmeler devam da edecek.**

Fakat biz, burada, böyle bir tartışmaya ve değerlendirmeye girmeyeceğiz.

Kitabımızdaki amacımız, 27 Mayıs İhtilâline katılmış olan Kurmay Albay Alparslan Türkeş'i, ihtilâlin bünyesindeki düşünce ve tutumu ile tanıtabilmektir.

Alparslan Türkeş, 27 Mayıs ihtilâliyle, ele geçirilen iktidar imkânından yararlanmayı, Türkiye'nin, değil yıllar, asırlar içinde çözemediği temel meselelerini çözebilmek için en büyük fırsat bilmiş ve ona göre de değerlendirmek istemiştir.

Türkeş, siyasî partilerin, başta oy kaygusu gibi bazı endişe ve çıkarlar yüzünden tavizkâr olduklarını, tavizlerin ise, meselelerin hallinde en büyük engeli teşkil ettiği görüşünde idi.

Çağın icaplarına uyan ülkelerin, hızla ilerlediği bir dönemde, Türkiye'nin çok gerilerde kalışını bazı sebeple-

---

(*) **Celâl Bayar:** "27 Mayıs'a "İhtilâl" diyemeyiz. Hükûmet darbesi de değildir. Bence, 27 Mayıs bir "fiili durum" dur. Osmanlıdan kalma geleneksel yönetimimizdeki Ordu-Medrese işbirliğinin, kanun yapma ve yürütme gücüne karşı direnişi, müdahalesidir."

re bağlayan Türkeş, büyük sıçramalar yapmak suretiyle aradaki mesafenin kapatılacağına inanıyordu.

Kurmay Albay Alparslan Türkeş, her şeyden önce bir millette nefse itimat duygusunun teşekkül etmesinin şart olduğunu ve bunun için de, millî bir kültür ve eğitim politikası uygulanmasının zaruretini savunuyordu.

Türkeş, bütün bu düşünce ve plânlarını uygulayabilmek için, bir ara devreye ihtiyaç olduğu görüşü içinde idi.

Böyle bir iktidar devresinin de, yine milletin muvaffakiyetine dayandırılmasını arzu etmiştir.

Netice itibariyle, 27 Mayıs ihtilâliyle ele geçirilen iktidar imkânından yararlanarak, Memleket ve Milletine samimiyetle hizmet edebilme arzusunda olan bir Türkeş görüyoruz.

Alparslan Türkeş, bu niyet ve özelliğiyledir ki, ihtilâlin daha ilk gününden itibaren bütün dikkatleri üzerine toplamış ve ihtilâlin "Kudretli Adamı" olmuştur.

İhtilâlci kurmay subaylar içinde, ne yapacağını ve nasıl yapabileceğini önceden düşünen ve plânlayan tek subay belki de Alparslan Türkeş olmuştur.

Türkeş, bu yapısıyla, ihtilâlin haklı olarak güçlü adamı vasfını iktisap ederken, biran evvel iktidara gelmek isteyen, bu hırs ve arzunun ateşiyle kavrulanlar için de en büyük engeli teşkil etmiştir. Bu sebepledir ki; en

---

Adnan Menderes: Şahsi durumumuz, elem ve ıstıraplarımız bir tarafa, milletçe duyulan heyecana, benimsenen inkılâba ve teveccüh olunan asil gayelere katılmak hususundaki hislerim..."

Sıtkı Yırcalı: "27 Mayıs, 1946'da başlayan çok partili rejimin bütün kuruluşlariyle yeterince herkes tarafından kolayca kabûl edilmemiş olmasından ileri geliyor..

Bir kavga ortamı doğdu, kavgayı kimin başlattığı bu gibi durumlarda pek önemli değildir. Sonuca bakmak lâzım. Bu sonuç da "27 Mayıs'ı getirdi..."

kısa zamanda yok edilmesi gereken tek ve güçlü hedef haline gelmiştir.

İktidarı teslim almak veya ele geçirmek isteyenler; özellikle komite içinde, yeteneksiz, bilgisiz ve ne yapacağını bilmeyen ajanlar, hatta piyonlar bulmuştur. Bu komite üyeleri, sorumluluk yüklenme cesareti, bilgi ve yeteneğinden yoksun oldukları içindir ki, başarının sadece nimetlerinden yararlanıp, yükü bir an evvel omuzlarından atma telaş ve heyecanı içine girmişlerdir. Böyle bir zaaf ve kusurla malûl oluştur ki, gelecek için telâfisi mümkün olmayan çeşitli hata ve günahlara sebebiyet vermiştir. Geleceğin, hukukî sosyal ve ekonomik buhranlarının en büyük âmili bu olmuştur. Yine, böyle bir zaaf yüzünden ihtilâl tarafsızlıktan uzaklaşmış ve hedefinden saptırılmıştır. Bu sapışta, kendilerine ilim heyeti sıfatı yakıştırılan kimselerin de rolü ve tesiri büyük olmuştur. Bu heyetin tesbitindeki şekil ve ölçülerdeki laûbalilik ihtilâlin en büyük talihsizliğini teşkil eder.

Ciddi, güvenilir ve tarafsız gerçek bir ilim heyetinin teşkil edilemeyişi 27 Mayıs ihtilâlini çok yönlü hedef sapmalarına maruz bırakmış ve neticede çeşitli buhranlara sebep olmuştur.

Celâl Yardımcı: "Ben şahsen bu darbeyi bir tabiat âfeti sayıyorum. 27 Mayıs'ı, bir zelzele, bir su baskını, bir yangına benzetirim. Bence asıl 27 Mayıs'ı, hukukî bir facia haline getiren mahkeme safhası olmuştur...."

Hayrettin Erkmen: "Eğer muhalefetle iktidar, rejimin korunması hususunda ciddî ve devamlı bir işbirliği sağlayabilselerdi, istekler sarsıntısız bir akım içinde karşılanabilirdi..."

A. Salih Korur: "27 Mayıs'ın yapılmasının hiç bir zorunluğu yoktur. Bu mücadeleye hiç lüzum yoktu. Eğer Başbakan çekilseydi..."

Fevzi Lütfü Karaosmanoğlu: "Şurası muhakkak ki 27 Mayıs'ı Demokrat Parti'nin hataları getirdi..."

Bütün bu sakat tutumlar yüzünden Türk Silâhlı Kuvvetlerinin, daha ilk gündeki tarafsız kalınacağı yolundaki beyanlarına gölge düşürülmüştür.

Jurnalcilik, kin, intikam ve taraf tutuş ihtilâl bünyesine şırınga edilmek suretiyle ihtilâl bambaşka bir mahiyet iktisap etmiştir.

Yeni müesseseler, bu zihniyet ve şartlar içinde kurulduğu içindir ki, tepki niteliği, kurulan bu müesseselerin en büyük özelliğini teşkil etmiştir. Böylece, Türkiye'nin gelecekdeki çok yönlü buhranlarına imkân ve zemin hazırlanmış oldu.

Kitabımızda, Türkeş'in ilk radyo konuşması üzerinde önemle durulmuş ve bu konuşmanın mânâ ve maksadına dikkatler çekilmek istenmiştir. Alparslan Türkeş'in kaleme alıp okuduğu konuşma, ihtilâl hareketinin mânâ ve maksadını en iyi şekilde yansıtan önemli bir vesika mahiyetindedir. Türkeş, ihtilâlin sesi kabûl edilen bu konuşmasında, bölücü, nifak yaratıcı, kin tohumları ekici bir üslûp ve felsefeden tamamen uzak, aksine, bütünleştirici, yapıcı, tarafsız ve milliyetçi bir üslûp kullanmış ve değerlendirmelerini de bu felsefe içinde yapmıştır. Bu sebepledir ki, konuşma, güven unsuru olmuş ve ihtilâlin teminatı olarak kabûl edilmiştir.

27 Mayıs hareketine müessir olanlar, Türkeş'in bu beyanına ne ölçüde sadık kalmışlardır? İhtilâli hedeflerinden saptıranlar kimler olmuştur ve bu yolda neler yap-

---

Ord. Prof. Sıddık Sami Onar: "27 Mayıs normal demikratik yolları kapamak, kamu kudretini oligarşiye, şahıslara bağlamak maksadıyla yasama yetkisini kötüye kullanmak ve bir nevi faşizme erişmek için girişilen hareketlere karşı yapılmış demokratik bir harekettir... Herhangi bir teşekkül lehine veya aleyhine değildir..."

mışlardır? Bütün bu sorular, eldeki döküman ve beyanlar ölçüsünde cevaplandırılmağa çalışılmıştır.

Yine kitapta, Alparslan Türkeş'in, Demokrat Parti yöneticileri konusundaki görüşleri ve tutumu işlenmiştir. D.P. yöneticilerini yurt dışına gönderme plânının nasıl akim kaldığı açıklanmıştır.

Demokrat Partiye oy ve gönül veren büyük vatandaş kitlesi hakkında Alparslan Türkeş'in düşünce ve plânları geniş bir şekilde işlenmiştir.

İhtilâl komitesinde, yeni bir ihtilâl hareketi olarak nitelendirilen 13 Kasım hareketinin temel sebepleri üzerinde durulmuştur.

Sürgüne gönderilen Türkeş'in yurt dışında neler düşünüp, neler yapabildiğine yer verilmiştir.

Ve nihayet, yurda dönen bir Türkeş var.. Alparslan Türkeş'in yurda dönüşü münasebetiyle Türk milletine hitaben yayınlanmış bir beyannamesi mevcuttur.

Kitabımız, Türkeş hakkında söylenenlerden birkaç örnekle son buluyor.

İşte, "27 MAYIS VE TÜRKEŞ" adlı kitabımızla ihtilâlin içindeki Kurmay Albay Alparslan Türkeş'i, temel görüş ve tutumuyla tanıtmağa çalıştık.

Bütün bunların sonunda, ihtilâl içindeki Kurmay Albay Alparslan Türkeş'i, büyük bir ihtilâl tecrübesinden sonra, hukuk nizamının faziletlerini, ihtilâle tercih eden, samimi bir itiraf ve büyüklük içinde görüyoruz.

Prof. Dr. İsmet Giritli: "27 Mayıs ister bir darbe, ister bir ihtilâl, ister bir devrim olarak adlandırılsın, iki safhası vardır. Birincisi yıkıcı safha. İkincisi de yapıcı safhadır.."

İhsan Sabri Çağlayangil: "27 Mayıs bir duraklamadır. Tabii 27 Mayıs olmasaydı, bugün Türkiye nehale gelirdi, bunu kesinlikle bilmek zor. Yalnız 27 Mayıs'tan beri, 27 Mayısta kaybettiklerimizi hâlâ aramakta olduğumuz bir gerçektir.."

İşte, bu inanç iledir ki, karşımızda, gençliğinden beri inandığı, imanettiği ve kendisine kutsal bir ülkü edindiği Türkiye'nin temel meselelerini demokratik hür parlâmenter sistem içinde çözmeye kararlı bir Türkeş bulmaktayız.

Fikri yapısında ve ülküsünde en ufak bir inhiraf olmadan, milletine ve memleketine, en meşrû ve hukukî yollardan hizmet etme şevk ve azmi içinde olan milliyetçi bir lider Türkeş ile karşı karşıyayız..

Bu özelliğiyledir ki, bugün Alparslan Türkeş, 27 Mayıs ihtilâl hareketine katılmış kurmay subaylar içinde tek başına, millî iradeye saygılı, demokratik hür parlementer sisteme ve onun faziletlerine inanmış bir insan olarak parlamento içinde, açık alın ve şerefiyle görev ifa etmektedir. Dünki ihtilâl arkadaşlarından büyük bir kısmının ona karşı duydukları haset ve kinin temelinde bu başarı yatmaktadır..

Türkeş'in bu sağlam karakter ve şahsiyeti ve istikrarlı tutumu, ülküsüne samimiyetle inanmış bir mantık adamı oluşu her geçen gün çevresindeki dost adedini artırmaktadır.

Bu çalışmamızla maksadına uygun bir hizmet yapabilmiş isek kendimizi bahtiyar hissederiz.

Kurtuluş ANKARA *Muammer TAYLAK*

27 Mayıs 1976

Ahmet Er: "İhtilâli ihtilâlciler yapmaz, şartlar onu emreder. İşte biz Türkiye'de bu şartları değerlendiren ekip oluşumuzdur.."

Süleyman Demirel: "27 Mayıs, bir darbedir. 27 Mayıs'ın neden olduğunu izah etmek hem kolaydır, hem güçtür.."

27 MAYIS HAREKETİNİN DÖRT MES'ULÜ

"O ne mes'ut ülkedir ki, orada selâhiyetleri içinde, ifrat ve hataya düşmeden iktidarını kullanarak milleti idare eden ehil ve mutedil bir hükûmet vardır.

O ne mes'ut memlekettir ki, orada, ağır idare etme vazifesini yüklenenlere tavsiyeleriyle yardım eden, tenkitleri ile uyaran, yapıcı ve hüsnüniyetli bir muhalefet vardır.

O ne mes'ut ülkedir ki, orada, halka yol gösteren yüksek ahlâklı aydınlar vardır.

Ve o ne bahtiyar ülkedir ki, orada, herşeyden haberdar, fakat kanun dairesinde hareket eden ve hürriyetini maddî menfaatlere değişmeyen bir basın vardır...

*İşte, sağlam ve sıhhatli bir demokrasinin esasları bunlardır. Bunlar Türkiye'de yoktu ve halâ da yoktur..."**

Ord. Prof. Dr. A.F. BAŞGIL

(*) Ord. Prof. A.F. Başgil: 27 Mayıs İhtilâli ve Sebepleri. 1966. s. 169.

İYİ KURULMAYAN REJİMLERİN DEVAMLI BUHRANLARA YOL AÇMASI KAÇINILMAZDIR

Rejimlerin sağlam kurulması ve iyi işleyebilmesi ancak, bu konudaki inanca ve samimiyete bağlıdır. İnançsız kurulmuş rejimler, şeklî olmaktan öteye gidemezler. Böyle bir aldatmaca, ancak, bundan yarar umanları tatmin eder.

Esaslarına riayet edilmeksizin, bilgisizce kurulmuş rejimler dahi, temelinde iyi niyet taşısalar bile sonuçları itibariyle yine buhranlara yol açıcı olmaktadır.

Bizde de, demokrasinin kuruluş ve devamını bu değer ölçüleri içinde incelememiz gerekmektedir. Kanaatimiz odur ki; Türkiye'de çok partili döneme geçişimiz çeşitli sebeplere dayanır.. Bu sebepler içinde, inanç ve samimiyetin çok partili demokrasi uygulamamızda her türlü çıkarın üzerinde yer aldığı ve onlara tekaddüm ettiği iddia olunamaz. Ayrıca, çok partili demokratik rejimin kurulu-

şunda, samimiyetsizliğin yanı sıra, bu yeni rejim konusundaki bilgi ve kültür yetersizliğimizin de büyük rol oynadığını itiraf etmek zorundayız.

Gereken müesseseleri tam ve kâmil bir şekilde kurulamamış bir rejimin, ihtilâtlar yaratması kaçınılmazdı. Nitekim geçirdiğimiz bunca tatbikat bunu doğrulamıştır.

"MUVAFFAK OLURSAK NE ÂLÂ, OLAMAZSAK VAZ GEÇERİZ"

Ülkemizde çok partili demokratik rejimin kurucusu olarak empoze edilen İsmet İnönü'nün daha işin başında söylemiş olduğu söz, dikkate şayan olduğu kadar üzerinde durulmayı da gerektirici mahiyettedir. Çok partili demokratik rejimi Türkiye'ye getirdiği iddia olunan İsmet İnönü, bu işe girerken şöyle diyordu: **"Muvaffak olursak ne âlâ, olamazsak vaz geçeriz..."**

Bir rejime, **"sırtımızda yumurta küfesi yok"** diyerek sorumsuzca ve inançsız girişilir ise; bunun buhranlar yaratmasını ve yine bu samimiyetsizlik nedeniyle rejimin korunup, güçlenmesinin mümkün olamıyacağını peşinen kabûl etmek icabeder.

Nitekim, rejimin kurucusu olarak ilân edilenler, rejimi korumak ve yaşatıp, güçlendirmek şöyle dursun, yıkılması için çaba sarfedenlerin başında olmuşlardır..

Bilgisizlik, samimiyetsizlik gibi büyük noksanlar ve hatalar üzerine inşa olunan çok partili demokratik rejim, bir türlü sıhhate kavuşamamıştır. Güçlenmesi için akıllı çabalar sarfedilmediği için de, tehlikelerle karşı karşıya bırakılmıştır. Bu da, rejimin, bir ölçüde kendi yarattığı veya malûl olduğu kötülükler yüzünden, tehlikelere her an müsait bir hale gelmesine yol açmıştır.

MARİFET TESTİYİ KIRMAMAKTIR:

Testiyi kırdıktan sonra, akıl veren ve yol gösteren çok olur. Marifet testiyi kırdırmamaktır. Bunu böylece kaydettikten sonra meseleyi daha iyi açıklar düşüncesiyle isterseniz İsmet İnönü'nün testi kırıldıktan yıllarca sonra, Demokrat Parti'nin başına gelenlerle ilgili beyanlarını birlikte okuyalım. İsmet İnönü, 12 Mayıs 1969 günü, CHP Ortak Grubunda, şunları söylüyordu: "**... Düşen devrin, meşrûiyetini kaybetmiş bir iktidar olması, yalnız şahısların, idare edenlerin kasti, kötü niyeti olarak devamlı takip edilemez. Mühim olan fikir bu addedilemez. Bunlar demokratik rejimin, memlekette yerleşirken tarih içinde geçirmeğe mecbur olduğu bir tekâmülün güç geçitleridir. Nihayet insanların bilerek, bilmeyerek yaptıkları hatalar, sinir buhranları, birbiriyle uğraşmak, bunu çığırından çıkarabilir..**"

Demokrasi konusunda inanç ve bilgisi bu olan İnönü, 14 Mayıs 1969 günü de Meclis kürsüsünden şunları söylemiştir: — **Bu bizim takdirde hatamızdan ziyade, eski rejimlerden geçip de demokrasi yerleştirmenin güçlüklerindendir. Demokrasinin yerleştirilmesi o kadar güç bir ameliyattır ki, bunun tatbikatında kaçınılması mümkün olmayan dar geçitler ve insanı üzecek, acı hâtıralar bırakacak hâdiseler, vakalar oluyor. Bu mukadder oluyor, kaçınılması mümkün olmuyor. Bizim başımızdan geçen de budur..**"

CELÂL BAYAR, İ. İNÖNÜ'NÜN DEMOKRASİNİN KURULMASINI SAMİMİYETLE İSTEDİĞİ GÖRÜŞÜNDE:

İ. İnönü'nün demokrasi konusundaki görüşlerini bu şekilde aktardıktan sonra, bir de siyasî rakibi Celâl Bayar'ın bu konudaki düşüncelerini bilmekte yarar olacağı düşüncesiyle onu da belirtmek istedik.

Sayın C. Bayar da şöyle diyor: **"İsmet Paşa ve Halk Partisinin tefekkürü ile, Adnan Menderes ve Demokrat Partinin siyasî tefekkürü 10 yıl boyunca sürekli bir mücadele verdi. 27 Mayıs'a bağlanan bu mücadelenin derin sebeplerini bugün iyice görüyorum. Bu mücadeleyi, insanı şaşırtan teferruatından sıyırıp, temel çatışmaların sebeplerine indirince, apaçık görünüyor ki, iki devlet görüşü on yıl boyunca, bir paranın iki yüzü gibi, aykırı yönlere bakmış, fakat aynı değeri sağlamağa çalışmıştır.**

Halk Partisinin sayın lideri İsmet İnönü, Türkiye'de demokrasinin kurulmasını samimiyetle istiyordu. Ben, Adnan Menderes ve arkadaşlarımızın kurduğu Demokrat Parti'de demokrasinin kurulmasını samimiyetle özlemiş ve istemiştir. Fakat şairin: "Ol hakikat yektir amma, iş rivayet muhtelif" dediği gibi, bizim devlet görüşümüz başka, İsmet İnönü'nün devlet görüşü başka olduğu için, çatıştık ve birbirimize derdimizi anlatamadan 27 Mayıs'a ulaştık.." (2)

İHTİLÂL FİKRİNİN KÖKÜ ÇOK GERİLERDEDİR:

Alparslan Türkeş, Türkiye'de ihtilâl fikrinin köklerinin çok daha gerilerde olduğunu ve bu tarihin 1941'lere kadar uzandığını söyler.

---

(2) Hürriyet Gazetesi 39.6.1969.

27 Mayıs ihtilâlinin kudretli albayı, geçmişdeki ihtilâl fikrini şöyle açıklar: **"İhtilâl fikri, bu memlekette CHP iktidarı devrinde başlamış ve bu fikir, partilerin, memleketin kaderini daima uçurumlara doğru sürüklemeye devam ettikleri 27 Mayıs 1960 yılına kadar gelmiştir."**

ONUN İÇİNDİR Kİ MİLYONLARIN GÖNÜL BAĞLADIĞI D.P.'Yİ ASKERÎ KUVVETİN HEDEFİ VE MUHATABI KABÛL ETMEK HATALI BİR DEĞERLENDİRMEDİR:

Kökleri çok daha gerilerde olan bir askerî ihtilâl fikri için, **"bilmem kaç milyon taraftarı olan bir Demokrat Partiyi, askerî kuvvetin muhatabı olarak değerlendirmek, 27 Mayıs'ı asıl gayeleri ile anlamamış, anlayamamış olanların acz dolu kanaatlerinden başka birşey olamaz"** diyen Alparslan Türkeş, **"ilk ihtilâl gruplarının ordu'da teşekkül etmeye başladığı yıllarla"** ilgili hâtıralarını şöyle nakleder: **Daha 1946 - 47 yıllarında, Ordu'da, devrin iktidarını devirmek için teşekkül etmiş, ihtilâl birlikleri vardı ve bu birlikler gayet plânlı bir şekilde günün muhtelif saatlerinde, muhtelif mahallelerde çalışmaktaydılar. Hattâ, hattâ, bu fikrin kökü, 1941 yılına kadar uzayabilir.."**

"O tarihlerde devrin idaresine karşı, memleketi korumaya ve vatandaşı içinde bulunduğu açlık ve sefaletten kurtarmaya çalışıyorlardı. Memlekette yolsuzluk almış yürümüş, idaresizlik artık tamamen su üstüne çıkmış bulunuyordu."

TÜRKİYE'DE MÜSTEBİT BİR MİLLÎ ŞEF, BİR İSMET İNÖNÜ VARDI:

Türkeş, mazi ile ilgili açıklamalarına şöyle devam ediyor:

"O tarihlerde Türkiye'de, müstebit bir Millî Şef, bir İsmet İnönü vardı. Millî Şef İsmet İnönü aynı zamanda bir diktatördü. Milli Şef tâbirinin bugünkü hayatımıza bu kadar korkunç iğrenç olarak girmesinde, İsmet İnönü'nün çok büyük rolü vardır.

Yıl 1942-43. Çorlu'da bir grup subay bir araya gelir ve İsmet İnönü ve idaresini devirmek için aralarında yemin edip, birbirine şeref sözü verirler.."

Bu ihtilâlci subay grubu, sayıp, güvendikleri bir büyüklerini ziyaret ederler ve durumu ona açıklarlar; **"Artık her geçen dakikanın, memleketi biraz daha uçuruma sürüklemekten başka bir işe yaramadığı söylenir ve biran evvel ordunun duruma müdahale etmesi gerektiği fikri anlatılır.**

Subaylar, kısa zamanda hareketi plânlıyacaklar ve devrin diktatörü ile etrafındaki dalkavuklar, beş saat içinde toplanacaktı.."

Güven ve saygı duyularak gidilen büyük, subayların bütün bu arzu ve heyecanlarını dinledikten sonra, kendine gösterilen itimada teşekkür eder ve aldığı izahatı yerden göğe kadar haklı bulunduğunu ifade ederek, şunları söyler: **"Ancak, ordunun müdahalesi, bir memleket için intihar demektir".** Ve bunun nedenlerini de kendisini saygı ile dinleyen subaylara şöyle açıklar: **"Onun için biraz daha sabretmeli ve beklemeli.. Bu sabır ve bekleme, herhalde, sabreden ve bekleyenler için faydalı olacaktır."**

Alparslan Türkeş, bu konuyla ilgili hâtıralarını anlatmaya şöyle devam eder: **"Ben o zaman genç bir teğmendim. Ama, General M. T. yi ziyaret eden ihtilâl grubu ile temasım vardı. Gruptaki arkadaşlarım, generalle aralarında geçen konuşmaları aynen bana nakletmişlerdi. Ben, generalle aynı kanaatte değildim. Hareket vakti gelmiş ve geçmekteydi. Her geçen dakika, memleketi, intihara doğru biraz daha yaklaştırmaktaydı. Birgün gelecek, artık işlere müdahale imkânımızı da kaybetmiş olacaktık, o zaman üzülmemiz ve ağlamamız hep boşa gidecekti. Vakit nakitti ve tamamdı. Derhal harekete geçmeli ve memleketin bu korkunç gidişine dur demeliydik."**

ORDU İHMAL EDİLMİŞTİ,
SUBAYLAR İNÖNÜ'YÜ SEVMİYORLARDI,
MİLLET, AÇTI, SEFİLDİ, PERİŞANDI,
KARNI VE SIRTI PEK OLAN YALNIZ MİLLÎ ŞEF
VE ONUN EFRADI İDİ.

"Memleket tek parti diktatörlüğü altındaydı. Sadece dalkavukların sözü geçiyordu. Devletin başında bulunan İnönü, askerlikten yetişmesine rağmen ordu'ya karşı gayet vefasız ve ilgisizdi. Etrafındaki general ve diğer yüksek rütbeli subayların fikri de değişik değildi. Onlar da, omuzlarındaki rütbelere bakıp, orduyu küçümsüyorlardı. Bu zevata göre, silâhlı kuvvetler mesleği, yalnız bir geçim vasıtası idi. Bunun dışında meslekleriyle samimî bir bağlantıları yoktu.

Asker ocağı bakımsız ve perişandı. O sıralarda askerlik mesleği artık o kadar hor görülmeğe başlanılmıştı ki, bizzat İnönü başta olmak üzere, etrafındaki generallerden hiçbirisi çocuklarını asker yapmak istemiyorlardı.

Subaylık, bir mahkûmiyet ve mahrumiyet mesleği haline getirilmişti. Gittikçe artan hayat pahalılığı, hergün birkaç tanesi birden türeyen harp zenginleri sebebiyle, askerler durmadan hakir görülüyor, kendilerini ve ailelerini geçindirebilmek için, bunlara tahammül etmek mecburiyetinde kalıp, ıstırap çekiyorlardı."

TÜRK ORDUSUNUN BAKIMI NOKSANDI.

"Türk Ordusunun bakımı noksandı. Askerlere yeteri kadar ayakkabı, elbise, donatım, battaniye verilmiyordu. Seferber olmuş Türk Ordusunda askerin çoğu yalnayaktı ve sırtında kaputu yoktu. Ayrıca, o sıralarda yavaş, yavaş ortaya çıkmaya başlamış olan başka devletlerin modern zırhlı birliklerine karşı Türk Ordusunun elinde bulunan yalnız ve yalnız at ve manda arabaları, deve ve merkep kollarıydı.

HALBUKİ MİLLÎ ŞEF KÖŞKÜNDE RAHAT YAŞAYABİLİYORDU:

Ordu ve millet bu durumda iken "Millî Şef ve etrafındakiler, kendi köşklerinde, memleketin içinde bulunduğu yoksulluktan zerrece pay almak istemeden rahat bir şekilde yaşayıp gidiyorlardı.. Köşklerinde, yattıkları, oturdukları ve yemek yedikleri odalar sıcaktı. Altlarında son model arabaları vardı. Beyaz trenler emre amade iken, seferber edilmiş askerin kilometrelerce yolu yaya yürüdüğünü düşünen yoktu. Bunları, edebiyatını yapmak için söylemiyorum. Bunlar, o zaman vatandaşın aç, Türk milletinin bağrında saplı duran kocaman bir hançerdi. Halk açlıktan ölüyor, asker soğuk kış günlerinde yollarda, viran kışlalarda kırılıyordu.

İlgi yoktu... Köşkle, halkın arasındaki irtibat artık tamamen kopmuştu".

EN BÜYÜK ŞEYİMİZİ; BENLİĞİMİZİ KAYBETTİK.

"Bizim kaybettiğimiz mânevî değerler yanında, onların kaybettiklerinin bir değeri olamazdı. Avrupa'da, yıllarca kolları veya bacakları kopmuş asker emeklileri, harp malûlleri dolaştığı bir gerçektir. Biz, İkinci Cihan Savaşının, hem dışında kalmış olmamıza rağmen, bu buhran dolu yılları içinde, bir daha hâlâ bulamadığımız bir şeyimizi kaybettik: Benliğimizi...

Durum korkunçtu. Memleket, baştanbaşa bir facia içindeydi. Bir tarafta ahlâksızlık, diğer tarafta hastalık ve açlık, perdenin iplerini ellerine almış, trajedinin sonunu ilân etmek ve sahneyi bitirmek için sabırsızlanıyordu. Bu perdeler kapansaydı, bugün bir Türkiye olmayacaktı ve biz, harbi, İkinci Cihan Savaşına katılmadan en feci şekilde kaybetmiş olacaktık..."

HERŞEYE RAĞMEN YİNE SUBAYLAR:

"Yine, memleketin içinde diğer meslek sahiplerine rağmen dolaşanlar subaylardı. Tâyinleri, onları meşakkat bölgelerine sürüklüyordu. Askerlerin aileleri, bu uzun ve bitmek tükenmek bilmeyen tâyinler içinde facialardan kıyametlere yuvarlanıp gidiyorlar, subay çocukları okulsuz, karıları bütün imkânlardan uzak kalıyorlardı. Subaylar çok zaman gittikleri yerlerde, ekmek alacak bir ekmekçi, sebze alacak bir manav bile bulamıyordu.. Ben, böyle bir bölgeden, yürüye yürüye Ankara'ya geldim. Bu bölgelerde dolaşmanın, oturmanın yalnız bir faydası vardı: Görmek. Subaylar her gittikleri yerde, memleketin içinde bulundu-

ğu bir başka dertle tanışıyorlar ve onunla, orada yaşadıkları müddetçe boğuşmak zorunda kalıyorlardı."

İHTİLÂL FİKRİ NASIL DOĞAR?

"Bütün bu anlattıklarım, çizmeye çalıştığım yurdun acıklı ve düşündürücü tablosu, ilk ihtilâl fikirlerinin tohumlarını yeşerten olaylar ve dekordur. Baştakiler yaşıyor, halk ölüyordu. Baştakiler halkı öldürmek, Türkiye'yi cihan haritasından silmek pahasına francala yiyor ve lüks arabalarında büyük şehirlerde piyasa edip kadınlarla zevk-ü safa içinde yaşıyorlardı.

O zamanlar, Türkiye'deki komünistlerin bu durumu menfur emelleri için istismar ettiklerini de unutmamak lâzımdır."

İkinci Teşebbüs: "İşte bu sırada E.T., Erkân-ı Harbiye Harekât Dairesi Başkanı oldu. O zamana kadar kendisiyle gizli gizli temas etmekte olan subaylar, toplanarak bu defa aşikâr olarak kendisini makamında ziyaret ettiler. Toplantı çok ateşli geçti. Subaylar, General E.T.'ye özetle şunları söylediler: "Artık ne yapacaksanız yapınız.."

"Bu müracaat üzerine, ihtilâl grupları, ciddî bir çalışma devresine girdiler. Bu çalışmaları Ankara ve İstanbul'un dışına da yayıldı. Ve bu devre içinde bilhassa Konya'da, çok mühim darbe-i hükûmet plânlama toplantıları yapıldı. Ankara'daki grubun elinde bulunan subaylar, muhtelif sebep ve bahanelerle Konya'ya gönderiliyor, oradaki arkadaşlarla temas etmeleri sağlanıyordu. Konya'dan diğer illere de giden subay arkadaşlar vardı. Bir gün geldi ki, bütün Türkiye'de, ihtilâl ağı tamam oldu. Ankara'da sabah söylenen bir söz, ihtilâl ağı tarafından daha güneş batma-

dan aynı gün Erzurum'daki arkadaşlara ulaşıyordu. Teşkilât saat gibi dakik çalışmaktaydı. Türkiye'nin kaderi yeni bir istikamet almak üzereydi. Plânlar tamam ve bu plânların tatbikinde görevli subayların hazırlıkları ciddiydi.

Üç ayrı tarih üzerinde anlaşma olmuş, bu tarihlerin ilki ile sonu arasında harekâtı geciktirecek sebepler tesbit edilmişti. Bunların dışında, harekât durmayacak ve geri kalmayacaktı.."

MEMLEKETİN ÂLİ MENFAATLERİ YİNE BU TEŞEBBÜSE GALEBE ÇALIYOR:

"Harekâttan, son saniyede vazgeçildi. İkinci Cihan Harbinin tahribi devam etmekte ve neticeleri, daha büyük acılarla, zayıf iktisadî bünyeli memleketleri ıstıraplar içinde bırakmaktaydı.

Açlık, artık önlenemez olmuştu. Hem asker açtı, hem sivil halk açtı. Karnı ve sırtı pek olan yalnız milli şef ve etrafındakilerdi.

Nihai bir toplantı yapıldı. Daha evvel Konya'da da böyle bir toplantı yapılmış ve teşkilâtın hareket emri beklediğine dair bir haber, merkeze iletilmişti. Ancak, merkez, bir türlü memleketin idaresini ele almak kararını veremiyordu. Bunun büyük sebebi İkinci Cihan Harbi ise, onun kadar şiddetli olan öteki sebepleri de, millî bünyenin uğradığı tahribat idi. Memlekette harbin zengin ettiği karaborsacılar vardı. Halk, kendi arasında huzursuzdu. Her iktisadî vaziyeti kötü ülke gibi Türkiye'de o sıralarda elle tutulacak bir durum göstermiyordu. Var gözüküyorduk amma, var olmadığımızı gayet iyi biliyorduk.. Velhasıl, yapılan devamlı toplantılar sonunda, merkez ihtilâl kadro-

su üyeleri, sivil iktidara son bir müddet daha verilmesinde fikir birliğine vardılar. Ve varılan bu karar, Ankara'dan öteki gruplara hemen iletildi..

Millî şef hükûmetine karşı girişilmiş olan bu ihtilâl plânından son dakikada âniden vazgeçilmesinin asıl sebebi, İkinci Cihan Harbi idi. Ancak, ihtilâl birlikleri genel anlamda dağıtıldıktan ve yeni bir emre kadar faaliyetlerine son verdikten sonra da bazı gruplar aralarında toplantılar yapmaya devam ettiler..."

MİLLİYETÇİ ŞUURUN ADAMI TÜRKEŞ, BİLDİĞİ VE İNANDIĞI YOLDA DEVAM EDİYOR:

"Ben toplantılarına ara vermeyen bir grupdaydım. Rütbem her ne kadar yüksek rütbeli bazı zevatın da devam ettiği çalışmalara katılmaya fırsat vermeyecek kadar küçük idiyse de, ben gene onlarla çalışma imkânlarını temin etmiş arkadaşlarım vasıtasiyle yapılan çalışmalardan haberdar olabiliyordum. Bir an geldi, Ankara, İstanbul, Konya ve diğer bazı iller arasında mekik dokur hale geldim.

O günler, hazin ve acılarla dolu günlerdi. Biz, halkı en yakından görüyor ve askerlerle en yakından temas ediyorduk. Üstelik o devrelerin her gün halk ve asker arasında yayılan dedikoduları, kısa zamanda kuvvetli tahrik vasıtaları haline geliveriyordu. Bu dedikodulardan pek çoğunun doğru olduğunu, halk kısa zaman sonra öğreniyor ve bu onların mevcut idareye karşı olan kinlerini artırıyordu."

SUBAYLAR İNÖNÜ'YÜ SEVMİYORDU:

"Subaylar, İsmet İnönü'yü sevmiyorlardı. Türk Ordusunun bünyesi bu tip bir idareciyi sevmeye müsait değildi. Ona, gördükleri yerde, selâm vermekten bile kaçınıyorlardı. Hattâ, zaman zaman albaylar, yarbaylar, İsmet İnönü ile karşılaştıklarında ona arkalarını dönüyorlardı. İsmet İnönü'ye karşı takınılan tavır, Ordu'da hâlâ anlatılan çok enteresan hikâyelerin meydana gelmesine sebebiyet veriyordu.

Bir memleket düşününüz ki, açtı.. Ve aç olan o memleketin idarecileri, aksırıncaya, tıksırıncaya kadar yiyiyor ve aç halkla alay ediyorlardı... Bunlar, ihtilâl fikirlerini besliyor, bunlar, İkinci Cihan Savaşının bir noktada âniden geri bıraktığı idareyi askerin ele alması gayret ve faaliyetinin yeniden başlamasını körüklüyordu. Ordu'da genç subaylar, üstlerini durmadan tazyik ediyorlardı.

Ordu'da alttan gelen şiddetli bir itme, üst mevkilerde bulunan bazı memleketçi rütbeleri, hattâ zaman zaman güç durumlara sokuyordu.

Memleket bünyesi sarsıntılar geçirmekteydi. Sosyal tazyiklerle kımıldıyor, sağda, solda üzerinde dikkatle durulması gereken olaylar cereyan ediyordu."

MEMLEKET HASTA İDİ:

"Memleket hastaydı. Memleketin ateşi her geçen gün biraz daha artıyor, memleket şiddetli şoklarla titriyor ve cidarları gevşiyordu. Memleketin müdahale edilmesi çok gerekli olan bir durumu vardı. Ateş bacayı sarmıştı. Vaziyet bu idi amma, hata ile ilgilenecek adamı bulmak

mümkün olmuyordu. Hasta kendi başına bırakılmıştı. Türkiye kaybolmakta, Türk toplumu memleketin sınırları içinde gittikçe küçülmekteydi."

MİLLÎ ŞEF VE YÖNETİMİNE KARŞI KURULMAK ÜZERE OLAN DEMOKRAT PARTİYE SUBAYLAR YARDIMCI OLMUŞLARDIR:

"Siyasî tartışmalar da son raddeye varmıştı. CHP ve Millî Şef iktidarına karşı koyacak bir muhalefet partisi hazırlıkları, yurdun dört bir tarafında gözle görülür yeni faaliyete sebep olmuştur.. Demokrat Parti, yılların karanlığına ışık olarak varedilmeye çalışılıyordu. Demokrat Parti'nin kuruluşunda subayların da büyük gayretle çalıştığı hakikati unutulmamalıydı." (3)

BİR İHTİLÂL ORTAMININ YARATILMASINA, HERKES, GÜCÜ VE ÖLÇÜSÜ ORANINDA YARDIMCI OLMUŞTUR:

Bir ihtilâl ortamının yaratılmasına, herkes gücü ve ölçüsü oranında yardımcı olmuştur. Celâl Bayar'a göre, 27 Mayıs hareketinde komünizmin bile parmağı vardır (4).

İHTİLÂL'DE CHP'NİN YERİ:

27 Mayıs ihtilâlinin zeminini hazırlamada ve yapılışını kolaylaştırmada, CHP'nin herkesden farklı, müstesna bir yeri mevcuttur. Bu yeri CHP'lilerin bizzat itirafları ile perçinlemeden önce, merhum Adnan Menderes'in konuyla ilgili beyanlarına bakalım..

---

(3) Yeni İstanbul Gazetesi, 14.2.1962 - 18.5.1967.

(4) Milliyet - Hürriyet Gazeteleri 12-13.1.1970.

Menderes, 15 Mayıs 1960 günü, yani ihtilâlden 12 gün önce şunları söylemiştir: "... — **Memleketimizde ihtilâlin haklı sebepleri mevcuttur, diyenler ya bu suikastleri tertip edenler veya bunun neticelerinden menfaat bekleyenlerdir.**

Ve maalesef ihtiraslı ve insafsız politikacılar, onları tahrik ede ede, âdeta ateşin önüne sürmüşler ve şimdi ihtilâli biz yapmıyoruz ve bu hareket içinde biz yokuz diyerek ortada görünmemenin yolunu arıyorlar.."

Şimdi de CHP'lilerin itiraflarına bir göz atalım. Metin Toker, şunları yazmıştır: "... **O günlerin bütün hâdiselerinde birinci derecede rol sahibi olan CHP'dir.**

Menderes'e karşı doğan bu mukavemet hüdayı nâbit midir? Kendiliğinden mi gelmiştir? Hayır., Onu CHP organize etmiş, kanalize etmiş, beslemiş, sloganlarını vermiş, her hareketin nüvesini teşkil etmiş, bir beyin rolünü oynamıştır.. (5)

Avni Doğan, (CHP Meclis Grup Başkan Vekili) o da konuyla ilgili şu açıklamayı yapmıştır: "**CHP, 28 Nisan'dan 27 Mayıs'a ve 27 Mayıs'tan son günlere kadar Millî Birlik Komitesi ve ihtilâle mensup askerlerle daimî olarak teması muhafaza etmiştir..**

Cumhuriyet Halk Partisi olarak, 27 Mayıs ihtilâlinde bizim de hissemiz ve mes'uliyetimiz vardır." (6)

Fahir Giritlioğlu (CHP Edirne Milletvekili)'da, şunları açıklamıştır: "**CHP, mevcut iktidarın, biran evvel yıkılmasına hizmet etmiştir. Bu mânadaki çalışması ihtilâlcilerle aynı istikamette olmuştur.**

---

(5) Metin Toker. İ. İnönü ile 10 Yıl. s. 229.

(6) Avni Doğan. Kurtuluş ve Sonrası s. 319.

Asıl mühim olan nokta: CHP'nin, Türkiye'de ihtilâl öncesi oluşun, fikrî karargâhı haline gelmesidir. Birçok kimseler bu karargâha uğramış ve bu karargâhtan ilham ve vazife almıştır.." (7)

Başka bir CHP'li, Ordu Milletvekil Atıf Topaloğlu, 25 Aralık 1959 tarihinde partisinden istifa ederken şu açıklamayı yapıyordu: **"İnönü'nün gözlerini iktidar hırsı bürümüştür. İnönü, kendisinin iktidara gelmesi dışında hiçbir varlık tanımıyor. Bütün memleket aydınlarının onu frenlemesi gerekmektedir. Ortada hiçbir sebep yokken yüzdeyüz meşrû bir idareyi devirmeye çalışıyor..."**

Bu konuda biraz da başkalarının dediklerine bir göz atalım. F. L. Karaosmanoğlu: **"CHP'nin ağır tahrikleri, âdeta nizam dışı muhalefet tarzı ve İnönü'nün amansız kini katılınca işler elbet çığrından çıkmış ve ihtilâle zemin hazırlamıştır.."** demektedir.

Ord. Prof. Dr. Sıddık Sami Onar: **"27 Mayıs ihtilâlinde muhalif partinin (CHP), teşviki veya cuntanın tesiri olabilir ve belki olmuştur.."**

Sıtkı Ulay: **"İhtilâlde Cumhuriyet Halk Partisinin hiçbir hissesi yoktur demek hem bana yakışmaz, hem de gören gözler önünde makûlât olmaz."**

CHP'nin, 27 Mayıs ihtilâlinin gerçekleşmesini, nasıl teşvik, tahrik ve desteklediği konusunda söylenecek söz çoktur.

---

(7) Fahir Giritlioğlu. Türk Siyasî Tarihinde CHP'nin mevkii. 1965, c. 2, s. 153.

ALPARSLAN TÜRKEŞ İHTİLÂLE NİÇİN KATILDI?

Alparslan Türkeş, **"27 Mayıs'a kadar olan hayatımız hiçbir kimsenin şüphesini dâvet edecek bir husus arzetmemiştir.."** der ve ilâve eder: **"27 Mayıs'tan önceki hüviyetimiz Türk Ordusu içinde hizmet eden mütevazi bir subaylıktır. Bu hizmetlerimiz ordu içinde bulunduğumuz süre içinde daima takdire mazhar olmuştur ve ordunun hatırı sayılır yüksek kademelerinde bu hizmeti ifa etmişizdir.."**

Alparslan Türkeş, 27 Mayıs hareketini hiçbir zaman bir ihtilâl olarak tavsif etmediklerini kaydettikten sonra şunları söylemektedir: **"Biz, bu harekete bir asayiş hareketi ve Ak Devrim dedik. Nitekim 27 Mayıstan sonra bu hususta Başbakanlıkta hazırlatıp yayınladığımız kitabın adına da Ak Devrim dedik. 27 Mayıs bir ihtilâl değildir, bir ihtilâl olarak hazırlanmamıştır.."**

Türkeş, 27 Mayıs harekâtına katılışını da şöyle nakletmektedr: **"İhtilâle 1958 - 59 yıllarında muttali oldum ve ondan sonra arkadaşlarımın arasına katıldım.**

İlk defa Talât Aydemir'den böyle bir teşkilâtlama olduğunu duydum. Birgün beni ziyarete geldi ve hükûmeti tenkit etti. "Biz bu hükûmeti devirmek istiyoruz Siz de bizimle beraber olur musunuz?" diye bana teklifte bulundu. Ben "Devirip ne yapacaksınız?" diye sordum. "Halk Partisini, İsmet Paşayı getireceğiz. İsmet Paşa büyük adamdır vs." gibi şeyler söyledi."

BİR SİYASÎ PARTİYİ İKTİDARA GETİRMEK İÇİN, DİĞER BİR SİYASÎ PARTİYİ DEVİRMEK TÜRK SİLÂHLI KUVVETLERİNİN ŞEREFİNE UYGUN DÜŞMEZ GÖRÜŞÜ İLE TÜRKEŞ KENDİSİNE YAPILAN İHTİLÂL TEKLİFİNİ REDDEDİYOR:

Talât Aydemir'in bu izahına Alparslan Türkeş'in tepkisi şiddetli olmuştur; "Ben ordunun politika dışı kalması

görüşündeyim. Atatürk'ün de bir gelenek olarak orduya tavsiye ettiği çok eskiden beri bu olmuştur. Binaenaleyh, bunu tasvip etmiyorum, ayrıca da bir siyasî partiyi tutup, onunla beraber olmayı, diğer bir partinin iktidarına karşı hareket yapmayı da Türk Silâhlı Kuvvetleri'nin şerefine uygun görmüyorum. Çünkü Türk Silâhlı Kuvvetleri birliği, beraberliği temsil eden bir kuvvettir. Herhangi bir partiyle işbirliği yapıp, milletin yarısından çoğunu temsil eden diğer bir partinin üstüne yürümesi, onun iktidarını devirmesi, o partiye karşı hareket etmesi millî birliği zedeler. Bu sebeplerden bu teklifinizi kabûl edemem.. Bu sözleri ne siz bana söylemiş olun, ne de ben işitmiş olayım" diye cevap verdim.

Talât Aydemir, çok üzüldü, rengi kaçtı.." (8) diyor.

TÜRKEŞ KAÇINILMAZ OLAN BİR İHTİLÂLİN İÇİNDE OLMAYI DIŞINDA KALMAYA TERCİH ETTİ:

Kurmay Albay Alparslan Türkeş, gerek Talât Aydemir'in teklifi ve gerekse bunu takip eden birçok tekliften sonra ihtilâlin kaçınılmaz bir hâl aldığı ve bunu yapmağa kararlı bir zümrenin bulunduğunu gördü. Türkeş bu temasları sonunda bir gerçeği daha öğrenmiş bulunuyordu. İhtilâli yapmağa kararlı kişilerin **"memleketin siyasî durumu hakkında tam bir görüşleri yoktu. Aynı zamanda ifrata kaçan düşünceleri mevcut idi.."**

Türkeş'in, ihtilâlciler konusundaki bu yakın müşahadesi büyük önem taşıyordu. Zira yapılacak ihtilâl Türk milleti için yeni badirelere yol açmağa müsait görünüyordu. Bunun içindir ki Türkeş ihtilâlin içinde olmayı, dışında kalmaya tercih etmiştir...

---

(8) Nazlı Ilıcak. 27 Mayıs Yargılanıyor. 1975. s. 83.

Kurmay Albay Alparslan Türkeş'in ihtilâl ve ihtilâlcilerle ilgili bu çok önemli teşhisleri konusunda, diğer ihtilâlcilerin hâtıralarında da yer alan fikirleri buraya aktarmak isteriz.

Orhan Erkanlı, şunları yazıyor: **"Elbette her ihtilâlin bir yönü, gayesi olmalıdır. Sadece yıkmak veya yıkılan yere oturmak için ihtilâl yapılması düşünülemez. Ancak bu yönün, hedefin mutlaka klâsik ölçülere uygun olarak ve sağ, sol, orta v.s... gibi sözlerle ifade edilmesi de gerekli değildir ve hattâ zararlıdır.**

27 Mayıscılar'ın ihtilâl sonrası için bir plânları yoktu, fakat ekseriyetin fikrine dayanan prensipleri vardı.."

Gölgedeki adam Dündar Seyhan ise şu açıklamayı yapıyor: **"İhtilâle karar vermiştik.. Bu ihtilâlle Türkiye'ye neler getirmek istiyorduk? İhtilâl hangi fikir bazına dayanacaktı? İhtilâl mi fikirden, fikir mi ihtilâlden doğacaktı?..**

O günlerde itiraf ederim ki elimizde, yazılı olarak, Türkiye'nin yarınını hedefliyen, ihtilâl sonrası bir program mevcut değildi.."

Kurmay Albay Alparslan Türkeş anlatmaya devam ediyor: **"Toplantılar yapılıyordu. İhtilâl için çeşitli gruplar kendi aralarında çalışma halinde idiler."** Bu toplantılar da **"Demokrat Parti iktidarı hakkında çok ağır ithamlar yapılıyordu. İleri - geri hakaret dolu sözler söyleniyor, "Bunları asmalı, kesmeli, şöyle olmalı, böyle olmalı" deniyor... Bana teklifte bulunulduğunda, "Ne yapacağız, Nedir hedef, gaye" dediğim zaman, "Bunları yıkacağız. Ondan sonra da İsmet Paşayı getireceğiz.**

Cumhuriyet Halk Partisini getireceğiz" gibi fikirler öne sürülüyordu. Bazen öyle ifrata kaçılıyordu ki, bu Demokratların ocak, bucak başkanlarına varıncaya kadar, hepsi ağır bir şekilde ezilmeli, cezalandırılmalı, aksi halde memleketin düzelmesi mümkün değildir, gibi görüşler yer alıyordu."

ALPARSLAN TÜRKEŞ İHTİLÂLE KATILMAYA KARAR VERİYOR:

"Gördüm ki memlekette bir huzursuzluk var. O günkü hükûmet de duruma hâkim değil. Gençlik nümayişleri oluyor, Ankara'da bulunan Süvari Alayı kılıç çekmiş olarak, Kızılay'da gençlerin üzerine saldırıyor. Bu kalabalığı dağıtmak şöyle dursun, daha çoğaltıyor. Çünkü halk adetâ sinema, tiyatro gibi, bu sahneleri seyrediyor. İdarenin gücünü kaybetmiş olduğu görülüyordu. Tanıdığım, güvendiğim arkadaşlarımla da görüştüm; dedik ki, "Memleket iyice karışmış. Heyecan son haddini bulmuş, buna yön vermek zarureti var. Yoksa bugünkü zihniyetle yapıldığı takdirde, Demokrat Parti iktidarı yıkılacak ve İsmet Paşa'ya buyurun denilecek. Onun şahsında Cumhuriyet Halk Partisine iktidar teslim edilecek. Bu ise, orduyu yaralıyacak..."

Evet, Kurmay Albay Türkeş, bir kurmay, bir asker olarak yaptığı durum muhakemesinde, ihtilâlcilerin fikrî yapılarını ve ihtilâlin niçin ve kimler için yapılmak istendiğini anlamış bulunuyordu. İşte bu anlayış iledir ki, ihtilâle katılabilmesi için şartlarını bir bir sıraladı.

Türkeş'in şartları açıktı. Şunları ileri sürüyordu: "Demokrat Parti iktidarını devirip, Halk Partisini iktidara getirmek bir çözüm değildir. Türk Silâhlı Kuvvetleri,

tüm milletin malıdır. Bütün milletin birliğini temsil eder, bütün Türk milletinin koruyucusudur. Binaenaleyh, ordunun yapacağı bir hareket, bir partiyle birleşip, diğer partiyi tasfiye etmek olmamalıdır. Bütün partilere karşı iyiniyetli, adaletli, tarafsız bir tutum içinde davranılmalıdır. Şayet Demokrat Partililerin suçlu olanları var ise, onlar mahkemeye verilir. Haklarındaki hüküm, ancak mahkeme kararıyla tesbit edilir."

BEKLENEN İHTİLÂL NİHAYET GERÇEKLEŞİYOR:

İhtilâl için öylesine bir ortam yaratılmış idi ki, ancak olmaması bir sürpriz olabilirdi. İşte, böyle bir bekleyiş içinde, nihayet ihtilâl geldi ve gerilen ortam boşalmış oldu..

Bu boşalış bir rahatlama mı idi? İstenilen huzur ve güven gelecek miydi? Türkiye'nin meselelerine çözüm bulunabilecek miydi? İşte bütün bu sorulara cevap arayan toplumun büyük bir kesimi, ihtilâli sevinçle karşıladı ve bayram etti..

İhtilâli, gerçek niyeti ile tanıma imkânından mahrum Demokrat Parti yöneticileri de, başlangıçta ihtilâlcilerin ilk beyanlarına güvenerek bir ölçüde üzerlerindeki büyük bir sorumluluğu atmanın rahatlığını duymuş olacaklar ki; memnuniyetlerini izhar edici beyanlarda bulunmuşlardır.

Nitekim Adnan Menderes, ihtilâlcilerden Orhan Erkanlı'ya **"Tam zamanında yaptığınız tarafsız müdahale ile, bizi de, milleti de kurtardınız.."** diyebilmiştir..

Yine Adnan Menderes, ihtilâlin hemen ertesi günü Harp Okulunda, kendisiyle görüşmeye gelen Kurmay Albay Alparslan Türkeş'e o andaki duygularını şöyle açıkla-

mıştır: "... **Memleket idaresine elkoymanıza sevindiğimi samimiyetle belirtmek isterim. Çünkü benim geceleri gözüme uyku girmiyor, memleketi bu çıkmazdan nasıl çıkaracağımızı düşünüyor, bir hal çaresi göremiyordum. Muhalefet amansız bir şekilde yakamıza yapışmıştı. Acele bir seçim yapsak, seçim sandıklarının başını ne hale getireceklerini bütün memleket biliyordu. Havanın yatışmasını beklemek için seçimi geri bırakırsak, bu gidişle havanın yatışması değil, hergün biraz daha bozulması mukadderdi. İstifa etsek, bu defa da vazifeden kaçtı diye yapmadıklarını bırakmıyacaklardı. Şimdi tarafsız bir şekilde ordunun işe el koyması ve tarafsız bir seçim yapmağı taahhüt etmesi, Türkiye için en isabetli bir yol olmuştur."** (9)

Demokrat Parti'nin en güçlü adamının - ihtilâlin en güçlü adamına söylediği bu sözlerde, ihtilâli nasıl değerlendirip ve ne şekilde karşıladıklarının çok samimî bir itirafı mevcuttur..

Kurmay Albay Alparslan Türkeş de, yapmış oldukları ihtilâli ana hatları ile böyle düşünmüş ve ilk beyanı da bu yolda olmuş idi. Onun içindir ki, Adnan Menderes'i dinlerken kendi düşüncelerinden pek de farklı şeyler düşünmediği ve ifade etmediği kanaatinde olsa gerekti...

ALPASLAN TÜRKEŞ, 27 MAYIS HAREKÂTININ MÂNA VE MAKSADINI TÜRK MİLLETİNE VE BÜTÜN DÜNYAYA İLÂN EDİYOR:

27 Mayıs harekâtının mâna ve maksadı, Türk Milletine ve bütün dünyaya ilk defa Alparslan Türkeş'in beyanı ile açıklanmış ve duyurulmuştur.

---

(9) Tekin Erer. Yassıada ve Sonrası. 1965. s. 55.

Türkeş'in konuşmasından önce, İstanbul Radyosundan üç anons ve keza Ankara Radyosundan da üç tebliğ yayınlanmış olmasına rağmen bunların hiçbiri **"İhtilâlin sesi"** olarak kabûl edilmemiştir.

İstanbul Radyosundan yayınlanan ve Silâhlı Kuvvetler imzasını taşıyan 2 numaralı tebliğde; **"27 Mayıs gününden itibaren Türk Silâhlı Kuvvetleri, en kısa zamanda milleti seçime götürecek bir kurucu meclis kurmak maksadiyle muvakkaten idareye elkoymuş bulunmaktadır"** denilmiştir. Ve yine aynı tebliğde: **"Mühim ve mes'ul mevkileri işgal edenlerin derhal Türk Silâhlı Kuvvetlerine teslim olmaları ve sığınmaları rica"** olunmuştur..

Ankara Radyosundan yayınlanan ikinci tebliğde de: **"Türk Silâhlı Kuvvetlerinin en kısa zamanda milleti seçime götürecek bir kurucu meclis tesis maksadiyle muvakkaten idareye elkonulduğu"** açıklanmıştır.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi bütün bu tebliğler, Türk Silâhlı Kuvvetleri adına girişilen hareketin mâna ve maksadını tam mânasiyle açıklayacak mahiyette değillerdi.. Bu sebepledir ki, Kurmay Albay Alparslan Türkeş'in bizzat yazıp ve Ankara Radyosundan okuduğu tebliği **"İhtilâl'in ilk sesi"** ve mesajı olarak kabûl edilmiştir.

TÜRKEŞ'İN BU BEYANI, HAREKÂTA MUHATAP OLANLARCA HAREKÂTIN TAAHHÜT SENEDİ OLARAK KABUL EDİLDİ:

Alparslan Türkeş, radyo konuşmasında, 27 Mayıs harekâtının mâna ve maksadını kendine göre vazetmiştir. Bu konuşma, ayrıca Türkeş'in hareket konusundaki düşüncelerini aksettirmesi bakımından da üzerinde önemle durulmasyı gerektirir.

Bu beyanda, Türkeş'in kişiliği ve Türkiye'nin meselelerine bakışını bulmak mümkündür. Konuşmada altı çizilecek çok önemli hususlar mevcuttur. Mantıklı, tutarlı ve en önemlisi güven verici mahiyette bir beyan olmasıdır.

Alparslan Türkeş, ihtilâl gecesinin karanlığı sona erip, gün ağarırken yaptığı radyo konuşmasında, Türkiye'nin niçin ve nasıl böyle bir noktaya getirilmiş olduğuna en doğru teşhisi koyuyordu: Türkeş şöyle diyordu: **"— Bugün demokrasimizin içine düştüğü buhran ve son müessif hâdiseler dolayısiyle ve kardeş kavgasına meydan vermemek maksadiyle Türk Silâhlı Kuvvetleri memleketin idaresini eline almıştır."**

Alparslan Türkeş; **"Bu harekete Silâhlı Kuvvetlerimiz, partilerin içine düştükleri uzlaşmaz durumdan kurtarmak ve partiler üstü tarafsız bir idarenin nezaret ve hakemliği altında en kısa zamanda âdil ve serbest seçimler yaptırarak idareyi hangi tarafa mensup olursa olsun seçimi kazananlara devir ve teslim etmek üzere girişmiş bulunmaktadır"** diyerek de, hareketlerinin amacını en veciz ve açık şekliyle vazetmiş oluyordu.

Kurmay Albay Alparslan Türkeş; **"Girişilmiş olan bu teşebbüs hiçbir şahsa ve zümreye karşı değildir. İdaremiz hiç kimse hakkında şahsiyete müteallik tecavüzkâr bir fiile teşebbüs etmeyeceği gibi, edilmesine de asla müsamaha etmeyecektir. Kim olursa olsun ve hangi partiye mensup olursa olsun her vatandaş, kanunlar ve hukuk prensipleri esaslarına göre muamele görecektir"** diyerek, 27 Mayıs harekâtına muhatap olanlara askerce ve mertce bir teminat vermiş oluyordu. Nitekim, Yassıada avukatlarından Orhan Cemal Fersoy (A.P. İstanbul Milletvekili), **"Adnan Menderes"** adlı eserinde; **"Bu tebliğ 27 Mayıs**

harekâtını yapanların taahhüt senedi mahiyetindeydi. Sonradan T.C. Resmî Gazetesinde de yayınlanmak suretiyle resmî bir belge olmuştur" demektedir.

Alparslan Türkeş, bugün olduğu gibi, ihtilâlin ilk sabahında da, ülkenin ve milletin ıstıraplarının sona ermesi için millî birlik ve beraberliğin şart olduğundan sözediyordu.

Türkeş; **"Bütün vatandaşların, partilerin üstünde, aynı milletin, aynı soydan gelmiş evlâtları olduklarını hatırlayarak ve kin gütmeden birbirlerine karşı hürmetle, anlayışla muamele etmeleri ıstıraplarımızın dinmesi ve millî varlığımızın selâmeti için zarurî görülmektedir."** derken daha o günden, 1961 Anayasasının temel prensiplerinden birini vazediyordu.

TÜRKEŞ, BU ÖNEMLİ KONUŞMAYI NASIL HAZIRLADI?

Konuşmanın tam metnini birlikte okumadan önce bu önemli deklarasyonun nasıl hazırlandığını bizzat Alparslan Türkeş'den dinleyelim.

Türkeş o güne ait hâtıralarını şöyle nakleder: **"26 Mayıs akşamı saat 20.30 da beni evimden bir kurmay subay arkadaşım cipi ile almıştı. Onunla birlikte Genelkurmay Muhafız Kıtasına, daha sonra da Süvari Alayına ve Tank Taburuna uğramış, hazırlıkları gözden geçirmiş ve arka yoldan Harp Okuluna çıkmıştım. Harekât başlayıncaya kadar Harp Okulunda gerekli planlamayı ve hazırlığını yaptım. Daha sonra da harekâta geçen kıtaların başında görev almıştım. Orduevi bölgesine, Radyoevi bölgesine memur edilen kıta ile birlikte hareket ettim. O gece sabaha karşı 2.30 da Harp Okulundaki plânlama sona**

ermiş, gerekli emirler verilmişti. Bu sırada arkadaşlar "Peki radyoda yapılacak deklarasyonu hazırlamak bunu kim yapacak" diye sordular.

Bunun önemini ben de büyük gördüğüm için, "Siz işlerinizin başına gidin, ben hazırlarım" diyerek komutanlık odasının bitişiğindeki odaya geçtim. Ve orada ilk defa radyoda okuduğum ihtilâlin bir numaralı tebliğini yazmağa başladım. Saat 3.30'a geliyordu. Birden dışarıda tankların gürültüsünü duydum. Ve yazıyı yarım bırakarak, kâğıtları dürüp cebime koydum. Dışarı çıktığımda Tank Taburu Harp Okulunun önüne gelmişti, projektörleri yanıyordu. Bizi selâmlıyarak göreve hazır olduklarını bildirdiler. Ve önümüzden resmî geçit yaparak Ankaraya doğru harekete geçtiler. Radyoevine geldiğimde Binbaşı Turgut orayı teslim almıştı. İçeri girdikten sonra görevlileri çağırdım, bir taraftan da yarım kalan tebliği orada tamamladım. Bu, benim için o gece önemli bir olay olmuştur.." (10)

Evet, Kurmay Albay Alparslan Türkeş, o gün, yani 27 Mayıs harekâtının ilk sabahında, gün ağarırken Ankara Radyosundan önce Türk Milletine ve sonra da bütün dünyaya ihtilâl'in mâna ve maksadını izah etmenin önemini müdrik olarak böyle bir göreve talip olmuş ve yine bu duygu içinde görevini tamamlamıştır.

DİKKAT... DİKKAT...
MUHTEREM VATANDAŞLAR...
RADYOLARINIZIN BAŞINA GEÇİNİZ. GÜVENDİĞİNİZ SİLÂHLI KUVVETLERİMİZİN SESİ BİR DAKİKA SONRA SİZLERE HİTAP EDECEKTİR...

Tarih, 27 Mayıs 1960. Saat 05.25. Ankara Radyosundan bir anons yapılıyor. Dikkat... Dikkat... Muhterem va-

(10) Hürriyet Gazetesi 27.5.1970.

tandaşlar.. Radyolarınızın başına geçiniz. Güvendiğiniz Silâhlı Kuvvetlerimizin sesi bir dakika sonra sizlere hitap edecektir...

Erkek ve tok bir ses sesleniyor:

"Aziz vatandaşlar,

Bugün demokrasimizin içine düştüğü buhran ve son müessif hâdiseler dolayısiyle ve kardeş kavgasına meydan vermemek maksadiyle Türk Silâhlı Kuvvetleri memleketin idaresini eline almıştır.

Bu harekete Silâhlı Kuvvetlerimiz, partileri içine düştükleri uzlaşmaz durumdan kurtarmak ve partiler üstü tarafsız bir idarenin nezaret ve hakemliği altında en kısa zamanda âdil ve serbest seçimler yaptırarak, idareyi hangi tarafa mensup olursa olsun seçimi kazananlara devir ve teslim etmek üzere girişmiş bulunmaktadır. Girişilmiş olan bu teşebbüs hiçbir şahsa ve zümreye karşı değildir. İdaremiz hiç kimse hakkında şahsiyete müteallik tecavüzkâr bir fiile teşebbüs etmeyeceği gibi edilmesine de asla müsamaha etmeyecektir. Kim olursa olsun ve hangi partiye mensup olursa olsun her vatandaş, kanunlar ve hukuk prensipleri esaslarına göre muamele görecektir. Bütün vatandaşların, partilerin üstünde, aynı milletin, aynı soydan gelmiş evlâtları olduklarını hatırlayarak ve kin gütmeden birbirlerine karşı hürmetle, anlayışla muamele etmeleri, ıstıraplarımızın dinmesi ve millî varlığımızın selâmeti için zarurî görülmektedir. Kabineye mensup şahsiyetlerin Türk Silâhlı Kuvvetlerine sığınmalarını rica ediyoruz. Şahsî emniyetleri kanun teminatı altındadır.

Müttefiklerimize, komşularımıza ve bütün dünyaya hitap ediyoruz. Gayemiz Birleşmiş Milletler Anayasasına

ve insan hakları prensiplerine tamamiyle riayettir. Büyük Atatürk'ün (Yurtta sulh, cihanda sulh) prensibi bayrağımızdır. Bütün ittifaklarımıza ve taahhütlerimize sadıkız. Nato'ya inanıyoruz ve bağlıyız. Cento'ya inanıyoruz ve bağlıyız,

Tekrar ediyoruz; düşüncelerimiz, yurtta sulh, cihanda sulhtur. Türkiye dahilinde bütün garnizonlardaki Garnizon Komutanları o yerin mülkî ve askerî idaresine el koyacakları ve vatandaşların her hususta emniyetini sağlayacaklardır...''

TÜRKEŞ, YERLİ VE YABANCI BASIN MENSUPLARINA İHTİLÂL KONUSUNDA AÇIKLAMALARDA BULUNDU:

Tarih 27 Mayıs 1960. Günlerden Cuma. İhtilâlin ilk gününde, Kurmay Albay Alparslan Türkeş, İhtilâl Komitesi adına, yerli ve yabancı basın mensuplarına harekât hakkında bilgi vermiş ve sorularını cevaplandırmıştır. Türkeş'in basın toplantısı saat 15 de Genelkurmay Başkanlığında yapılmıştır.

Türkeş, basın toplantısına, harekâtın sebebini şöyle izâh ederek başlamıştır: **''— Türkiye'de demokrasiyi saplandığı çıkmaz sokaktan kurtarmak istedik. Hiçbir şahsî ihtirasımız yoktur. Sadece millete hür ve serbest seçimlerin yapılması imkânını sağlamak gayesiyle hareket ettik...''**

''Bu sabahki harekâtı nasıl tafsil edebilirsiniz? Bir darbe-i hükûmet mi olmuştur, yoksa Anayasaya dönüş mü, bahis konusudur?'' şeklindeki soruya Türkeş şu karşılığı vermiştir: **''Yürürlükteki Anayasa idare tarafından çiğne-**

nirse o idarenin meşrûiyeti şüpheye düşer. Onun için biz birkaç seneden beri memlekette Anayasanın ihlâl edildiğine şahit olduk. Fakat sabırla bekledik ve içten temenni ettik ki, bu yol parlamenter nizam içinde Mecliste halledilsin. Son bir aylık hâdiseler memlekette büyük üzüntüye sebep oldu ve demokrasi hayatımız bir çıkmaza girdi. Fakat bütün ümit ve beklememize rağmen parlamentoda bunun düzelmesine gidilmedi.

Diktatörlüğe gidileceğinden bütün memleket endişeye düştü ve bu hal ayrı ayrı partilere mensup vatandaşların münasebetlerini de güç hale soktu. Bu durum karşısında meleketin ve milletin iç ve dış tehlikelerden korunması sorumluluğunu üzerinde taşıyan Türk Silâhlı Kuvvetleri, kötü şekilde yürütülen bu iç mücadelenin memleketin dış emniyetini de tehlikeye soktuğunu gördü. Bunun hem Orta-Doğu bölgesinde sulh ve sükûnu temin, hem de Anayasanın her türlü tesirden âzade bir hale getirilmesi maksadiyle Türk Silâhlı Kuvvetleri kendi sorumluluğu dahilinde düzeltmeye karar verdi."

Basın toplantısının bundan sonraki bölümünde şu sorular sorulmuş ve Alparslan Türkeş tarafından da şöyle cevaplandırılmıştır:

Soru: "Bu hareketin kumandasında kim vardı ve bütün bu harekât nasıl gizli tutuldu?"

Türkeş: "— Tebliğlerde ismi okunan Cemal Gürsel vardı."

Soru: "Cemal Gürsel'in biyografisi hakkında birkaç söz söyleyebilir misiniz?"

Türkeş: "— Orgeneral Cemal Gürsel 65 yaşındadır. Evlidir. Bir oğlu vardır. 19 yaşındayken Birinci Cihan

Harbine bir genç subay olarak katılmış ve Çanakkale Muharebelerinde, Filistin Cephesinde vazife görmüştür. İstiklâl Savaşına da katılmıştır."

Soru: "—Atatürk'ün arkadaşı mıdır?"

Türkeş: "— O zaman çok genç bir subaydı. Atatürk'ün emrinde Kurtuluş Savaşında sonuna kadar fedakârlıkla hizmet etti.."

Soru: "Şimdiki vazifesi nedir?"

Türkeş: "— Millî Birlik Komitesi Başkanı ve Türk Silâhlı Kuvvetleri Başkomutanıdır. Daha evvel de Kara Kuvvetleri Kumandanlığı vazifesinde bulunmuştur."

Soru: "— Bugünkü hâdiselerin kısa bir izâhını, tarihçesini yapabilir misiniz?"

Türkeş: "— Bugün bütün yurtta aynı saatte harekete geçilmiştir. Hareket sırasında kanun ve nezaket dışı hareketlerden, davranışlardan dikkatle sakınılmış ve hangi partiye mensup olursa olsun, bütün vatandaşlara kanun ve nezaket dairesinde muamele edilmiştir. Neticede hükûmet kendiliğinden çekilmiştir.."

Soru: "Harekât ne kadar sürdü?"

Türkeş: "Üç - dört saat."

Soru: "Kan döküldü mü?"

Türkeş: "Çok şükür, kan akmadı."

Soru: "Herhangi bir mukavemetle karşılaştınız mı?"

Türkeş: "Bazı yerlerde ehemmiyetsiz olmak üzere evet."

Soru: "Nerede?"

Türkeş: "Ankara ve İstanbul'da. Fakat Silâh'lı Kuv-

vetler iyi hareket etmiş, makûl ve dostça davranmıştır. Böylece kan dökülmemiştir."

Soru: "Küçük silâhlardan başka, büyük silâhlar da kullanılmış mıdır?"

Türkeş: "Hayır."

Soru: "Bakanlardan mukavemet eden oldu mu?"

Türkeş: "İlk radyo yayınlarında bu kimselere Türk Silâhlı Kuvvetlerine sığınmaları ve kanun teminatı altında bulunduklarını bildirdik. Bu sebeple mukavemet olmadı."

Soru: "Bütün hükûmet erkânı ve DP milletvekilleri tevkif edildi mi?"

Türkeş: "Kabine üyelerinin isimleri malûmdur. Kabine üyeleri nezaret altındadırlar. Milletvekilleri serbesttir.

Soru: (Bir yabancı kadın muhabir tarafından sorulmuştur) "Öğleden sonra Nazlı Tlabar'a telefon ettim. Kocasının tevkif edildiğini söyledi."

Türkeş: "Sizden duyuyorum."

Soru: "Tahkikat Komisyonu üyeleri tevkif edildi mi?"

Türkeş: "Tevkif ile nezaret arasında fark var. Bazı milletvekilleri kendi şahıslarının emniyeti bakımından nezarete alınmışlardır."

Soru: "Kaç subay ve yüksek memur tevkif edilmiştir?"

Türkeş: "Tevkif yok.. Çok az sayıda olmak üzere nezaret altında bulunan vardır."

Soru: "Yüksek rütbeli subay var mı?"

Türkeş: "Birkaç tane var."

Soru: "Maliye Bakanını buldunuz mu?"

Türkeş: "Şüphesiz."

Soru: "Menderes ve arkadaşları ne olacak?"

Türkeş: "Memleketin kanunları neyi icap ettiriyorsa o yapılacaktır. Ne eksik, ne fazla."

Soru: "Menderes, mahkemeye mi verilecek?"

Türkeş: "Bir şikâyet vâki olursa mahkemeye verilecektir. Aksi halde hür bir vatandaş olarak gezecektir."

Soru: "Askerî muhakeme mi?"

Türkeş: "Hayır sivil mahkemeye. Kanun neyi icap ettiriyorsa o yapılacaktır."

Soru: "Bayar ne olacak?"

Türkeş: "Aynı şey.."

Soru: "Memlekette demokrasiyi nasıl ve ne zaman kuracaksınız?""

Türkeş: "En kısa zamanda âdil ve serbest seçimlere giderek.. Memlekette kurulan demokrasinin devam etmesi gayesindeyiz.."

Soru: "Demokrat Parti de dahil mi?"

Türkeş:"Şüphesiz.. Bu seçimlere elbette ki Demokrat Parti de katılacaktır."

Soru: "Her iki partinin de dağıtılmış olduğunu duyduk."

Türkeş: "Katiyen yalandır. Partiler Türkiye'de mevcuttur ve bunlar dağıtılmış değildir."

Soru: "Vazife görebilmek ve telgraflarımızı serbestçe çekebilmek imkânını bulabilecek miyiz?"

Türkeş: "Orgeneral Cemal Gürsel, Millî Birlik Komitesi toplantısında, halkın yazı ve söz hürriyetinde hiçbir tahdide meydan kalmadan serbest olmasını istemiştir.."

Türkeş basın toplantısına: "Buradan ne kadar çabuk ayrılırsam işleri tanzim için o kadar fazla vakte sahip olacağım" diye son vermiştir.

TÜRKEŞ: "BEN TARAFSIZ BİR İDARENİN TARAFTARI İDİM"

Kurmay Albay Alparslan Türkeş 27 Mayıs harekâtı ile ilgili hatıralarını anlatırken şöyle diyor: "Ben radyolarda ilk anda okuduğum gibi tarafsız bir idarenin taraftarı idim. Bunu ihtilâlin ertesi günü Harbiye'de ziyaret ettiğim rahmetli Adnan Menderes'e de söyledim.. (11)

27 Mayıs'ın gayesi özet olarak, o sıralarda hâsıl olan duruma son vermek, kardeş kavgasına mani olmak, milli birliği kurmak ve partiler üstü tarafsız bir idare sağlamak idi (12).

Hayır, 27 Mayıs hedefinden saptırıldı. Tarafsızlığını koruyamadı. İlk gününden itibaren tarafsızlığına, adaletli tutumuna saldırılar başladı. Şahsen beni birçok kimseler gördüler, ziyaret ettiler. Üstü açık, kapalı tehditler yaptılar. Dostluk gösterip, tavsiyelerde bulundular. "Siz bu tarafı yıktınız, bu taraf hiçbir zaman sizi tasvip etmez, bir

(11) Tekin Erer. (a.g.e.) s. 55.
(12) Bazı Gerçekler (Savunmalar) 1964, s. 18.

kere o tarafın düşmanlığını üstünüze çektiniz. Şimdi CHP'sine de karşı çıkıyorsunuz. İsmet Paşaya da el uzatmıyorsunuz. Onunla da işbirliğine yanaşmıyorsunuz. O halde kime dayanacaksınız" dediler" (13).

"Halbuki ben, 27 Mayıs 1960 sabahı yazarak vatandaşlarıma Radyo'dan okuduğum bildirimin mâna ve ruhuna daima sadık kaldım..

27 Mayıs, hiçbir parti ve zümreye karşı ve herhangi bir şahıs, zümre ve parti lehine bir hareket olarak yapılmamıştır. O bütün Türk milletinin lehine ve onun refahı için yapılmıştır.

27 Mayıs, iktidarda bulunan bir partiyi silâh zoru ile iktidardan indirip onun yerine bir muhalefet partisi oturtmak için, yani âdi bir hükümet darbesi olarak düşünülmemiştir. Onun kökleri asil gayeli kaynaklara inen derinliklerdedir. Sefalet, yokluk ve karanlık içinde sahipsiz bırakılmış köylü ve halk kitlesini en kısa yoldan ve hızla modern uygarlığa ulaştırmak, Türk devletini kendi gücü ile ayakta durabilecek hale getirmek için yapılmıştır.

Politika bezirgânlığı ve şahsî menfaat hırslariyle tehlikeye düşürülen millî birliği korumak, kardeş kavgasına meydan vermemek gayesiyle yapılmıştır. Vatandaşın bir tekinin bile burnunu kanatmadan, onlar arasında hiçbir farklı muameleye meydan vermeden gölgesiz bir adalet ve hukuk düzeni kurmak için yapılmıştır" (14).

TÜRKEŞ'E GÖRE 27 MAYIS BİR İHTİLÂL DEĞİL AK DEVRİMDİR:

Türkeş; "27 Mayıs hareketini biz hiçbir zaman bir ihtilâl olarak tavsif etmedik. 27 Mayıs bir ihtilâl değildir. Bir

(13) Nazlı Ilıcak, 27 Mayıs Yargılanıyor. 1975 s. 85.
(14) C.K.M.P. Radyo Konuşmaları. 1966. s. 40-41.

ihtilâl olarak hazırlanmamıştır. Biz, bu harekete bir asayiş hareketi veya Ak Devrim dedik. Bundan dolayı da daha ilk günden beri bunun bir (Ak Devrim) vasfı içinde kalması için çalıştık.

Kurduğumuz ihtilâl teşkilâtı 14 Eylül 1959 da, Millî Birlik Komitesi adı altında faaliyete geçti. Ondan evvelki hazırlıklarımız bu proje halindeydi. Fakat temel, 14 Eylül 1959 da atılmıştır (15).

Komitemiz çalışmalarında tam bir birlik teminini kabul etmiş, üst kademe, as kademe, generaller, küçük subaylar, şu, bu diye bir ayrıma yer vermemiş, aksine bu istikametteki tutumları önlemeyi esas kabul etmişti. 27 Mayıs şimdiye kadar eşi görülmeyen, gaye güzel ve örnek derecede plânlanmanın eseridir. Bunun içindir ki 27 Mayıs sabahı üç buçuk saatte memleketin bütün idaresini ele almıştır. Fakat bu güzel teşebbüsü komite içindeki Halk Partililer ve CHP. Teşkilâtı dejenere etmiştir" (16).

ORDUYA İLK EL ATAN MUHALEFET LİDERİ İNÖNÜ OLMUŞTUR:

Muzaffer Özdağ şöyle anlatır: "—27 Mayıs ruhu, Cumhuriyet ordusunun yüksek ruhudur. Bu ruh halk sevgisini, hak sevgisini ve millî birlik ülküsünü taşır..

27 Mayıs'tan önce iki parti de savaş alanına bütün kuvvetlerini sürmüşlerdi. Bir taraf güç birliğini kurarken karşısına vatan cephesi çıkarılmıştır. Bir taraf ehlisalibin ezilmesini isterken, karşı taraf Büyük Ege taarruzlarına

(15) Tekin Erer (a.g.e.) s. 54.
(16) Bazı Gerçekler. s. 13.

geçmişti. Yine Halk Partisi gençliği savaşa dâvet ediyordu. İki tarafta karşılıklı idam sehbaları ile birbirlerini tehdit ediyordu. Muhalefet, saflarına gençliği ve basını da ithal etmişti. Bütün bunlara angaje olmayan tek kuvvet ordudur,

Orduya ilk el atan Muhalefet Lideri İnönü olmuştur. Orduyu bir tehdit vasıtası olarak kullanmak istemiş ve bu tesirli olmayınca genç unsurların ayaklandırılması için sistemli bir tahrik kampanyasına başlamıştır. Bu tahrikler tesirlidir. Bir anda bu unsurlar harekete geçerek, organize olmayan mahallî bir ayaklanma çıkarabilir. İşte bu, sokak ihtilâli demektir. Böyle bir hareket, taraflar için sadece ziyan ve hüsran olur. Askerleri piyon olarak kullanmak isteyenlerin düşünmedikleri işte budur. Biz böyle bir zamanda göreve koştuk. Gayemiz derhal tarafsız bir idare kurmak ve tarafsız hareket etmekti. M.B.K.'nin ilk radyo beyanlarının, ilk icraatlarının karakteri budur." İlk günlerde eski iktidar mensupları da, muhalefetin mutedil unsur'arı da M.B.K. yönetiminden memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Yegane memnun olmayanlar, bekledikleri iktidarı hemen ele geçiremiyen bir avuç CHP'li hırslı politikacılardır..

Millî Birlik Komitesi idaresine karşı zorluk ve tecavüz Demokrat Partiden değil, CHP deki aceleci birkaç liderden gelmiştir.." (17)

TARAFSIZLIK SÖZÜNE NEDEN BAĞLI KALINMADI? BU SÖZE SADAKATE KİMLER, NASIL ENGEL OLDULAR?

Alparslan Türkeş, "Ben radyolarda ilk anda okuduğum gibi tarafsız bir idarenin taraftarı idim" diyor. Ve

(17) Tekin Erer (a.g.e.) s. 6. 65.

ilâve ediyor; **"27 Mayıs hedefinden saptırıldı. Tarafsızlığını koruyamadı..."**

İlk anda, daha ilk saatlerde, 27 Mayıs harekâtının tarafsızlığı, Alparslan Türkeş tarafından beyan edilmiş ve bir teminat olarak kabûl edilmiş idi.

Bu tarafsızlık ilkesini ve sözünü kimler, nasıl ihlâl etmiştir ki, hareket hemen ilk anında, daha ilk gününde taraflı bir hale getirilmiştir?

Bunların başında bizzat ihtilâlcilerden bir grup gelmektedir. Bu grup, Demokrat Parti'yi yıkıp, yerine hemen İnönü'yü ve CHP'yi iktidar etme heyecanı ile çırpınıyordu.

Cunta içindeki bu tutum; **"Tarafsız"** bir felsefeye dayandığı sanılan ve Alparslan Türkeş'in açık ifadelerinde teminatını bulan şeklini hemen yitirmesine ve CHP yanlısı, Demokrat Parti'ye intikam besleyen tek yönlü ve taraflı bir ihtilâl haline dönüşüne en büyük sebep olmuştur.

27 Mayıs hareketinin tarafsızlığını yitirmesinde diğer önemli âmil de, ordunun başardığı harekâtın, sabahın ilk saatlerinde birtakım ilim adamı hüviyeti taşıyan kimselerin fikrî yapısına teslim edilişi olmuştur.

Bu iki büyük âmil, 27 Mayıs Harekâtının, tarafsızlık gibi büyük ve önemli vasfının kaybına sebep olmuştur.

Bir ihtilâlci şu soruyu soruyor: *"...* **O sabah, ordumuz araya girdi diye sevinç yaşları döken, şükran secdesine kapanan bir millet vardı. O, bir partinin kadrinden, diğerinin zulmüne devredilmek için mi şükretti?"** **(18).**

(18) C.K.M.P. Radyo Konuşmaları. s. 49.

TÜRKEŞ, ADNAN MENDERES'E SORUYOR: "MEMLEKET İDARESİNDE BİZE SÖYLEYECEĞİNİZ BİR SIR VEYA TEMENNİ VAR MI?"

28 Mayıs 1960 günü, Kurmay Albay Alparslan Türkeş, beraberinde Selim Sarper ve Albay Mücteba Özden olduğu halde, Harp Okulunda, emniyet altında bulundurulan Adnan Menderes'i ziyaret eder ve onunla görüşür. Türkeş, bu tarihî görüşme ile ilgili hâtıralarını şöyle nakleder:

"— Menderes'le karşılaştığımız zaman kendisine aynen şunları söyledim: Memlekette kardeş kavgasını ve partiler arasındaki çatışmayı önlemek için ordu idareye el koymuştur. Sizin emniyetinizi temin bakımından misafirimizsiniz. Memleket idaresinde bize söyleyeceğiniz bir sır veya temenni varsa, bunu öğrenmek için fikrinizi almağa geldik. Hayatınız emniyettedir ve her türlü istirahatinizi temin etmek için mümkün olan yapılacaktır. Menderes buna aynen şu cevabı verdi: "— Evvelâ Selim Sarper gibi dirayetli bir arkadaşımızı Hariciye Vekili yaptığınız için çok memnun oldum. Benim devlet idaresinde size söyleyeceğim hiçbir sır yoktur. Herşey dosyalarda ve bakanlıklardadır. Alâkalı memurlardan istediklerinizi öğrenebilirsiniz.

Memleket idaresine el koymanıza sevindiğimi samimiyetle belirtmek isterim. Çünkü benim geceleri gözüme uyku girmiyor, memleketi bu çıkmazdan nasıl çıkaracağımızı düşünüyor, bir hâl çaresi göremiyordum. Muhalefet amansız bir şekilde yakamıza yapışmıştı. Acele bir seçim yapsak, seçim sandıklarının başına ne hale getireceklerini bütün memleket biliyordu. Havanın yatışmasını beklemek için seçimi geri bırakırsak, bu gidişle havanın yatışması değil, her gün biraz daha bozulması mukadderdi. İstifa etsek, bu defa da vazifeden kaçtı diye yapmadıklarını bırakmıya-

caklardı. Şimdi tarafsız bir şekilde ordunun işe el koyması ve tarafsız bir seçim yapmayı taahhüt etmesi Türkiye için en isabetli yol olmuştur. Bu seçimlerde halkın kimi tuttuğu, kimi tutmadığı bütün vuzuhu ile ortaya çıkacaktır. Sizi tasvip ettiğimi, bu hareketinizi desteklediğimi isterseniz yazılı olarak da beyan edebileceğim gibi, radyodan da millete açıklamağa hazırım."

Menderes'in yanından samimî duygularla ayrıldım. Menderes'ten yazılı bir beyanat veya söz almak arkadaşlar arasında makbul karşılanmadı. Silâhlı Kuvvetlerin tarafsız olduğunu göstermek için buna lüzum vardı. Hattâ Menderes dahil bütün liderlerin radyodan silâhlı kuvvetlerin hareketini tasvip ettiğini söylemesi vatandaşlar arasında bizi daha kuvvetli gösterecekti. Fakat komitenin CHP kanadı yalnız Halk Parisine istinat etmekte fayda gördü" (19).

TÜRKEŞ, CELÂL BAYAR'A ŞUNU SORUYOR:

"HALK PARTİSİ'NİN BİR İHTİLÂL TEŞEBBÜSÜNÜ ÖNLEMEK VEYA BUNA MUHALEFET ETMEK İÇİN HALKI SİLÂHLANDIRDIĞINIZ SÖYLENİYOR, DOĞRU MU?"

Türkeş, bu görüşme ile ilgili hâtıralarını da şöyle naklederler: "Menderesten sonra Bayar'la görüştüm. Yine yanımda Selim Sarper vardı. Bayar da Menderes gibi Selim Sarper'in elini sıkarak yeni vazifesini tebrik etti...

Bayar'a da şunları söyledim: "— Vatanperverliğinize hitap ediyorum. Halk Partisinin bir ihtilâl teşebbüsünü ön-

(19) Tekin Erer (a.g.e.) s. 55-56.

lemek veya buna mukabele etmek için silâhlandığınız söyleniyor. Eğer böyle birşey varsa lütfen bana söyleyin. Bir kardeş kavgasına mâni olmak için böyle bir teşebbüs vuku bulursa bunu vaktinden evvel önleyelim.

Bayar bana, bu sualim karşısında aynen şu cevabı verdi:

— Bir vatanperver, halkın bir kısmını, diğer bir kısmı aleyhinde silâhlandırır mı? Bunun aslı yoktur. Asıl bu yalanları uyduranların üzerinde durmanız lâzımdır."

Bayar'a her türlü istirahatlerinin temin edileceğini ve inşallah bu muhafaza süresinin kısa süreceğini söyledim,.." (20)

TÜRKEŞ:

"İKTİDAR KOLTUĞU İLE KENDİ ARALARINDA BENİ VE ARKADAŞLARIMI BULMUŞLARDI"

Tarafsız tutumu ile ihtilâlin güçlü ve güvenilir adamı olan Alparslan Türkeş, bu tavrı ile bazılarının düşünce ve niyetlerine büyük bir engel oldu. O sebepledir ki, kısa bir süre sonra ihtlâlin bu güçlü ve güvenilir adamına karşı, hem komite içinde ve hem de dışında büyük bir husumet belirmeğe başladı. Ve o andan itibaren Türkeş ve arkadaşlarını ekarte etmenin, safdışı kılmanın yolları aranır oldu...

Şimdi, bu durumu, bizzat Türkeş'den dinleyelim:

"— Benim her iki partiye karşı da tarafsız tutumum derhal Halk Partisinde ve komitedeki Halk Partili arkadaşlarım arasında aleyhimde bir cereyanın yaaratılmasına sebep oldu (21).

(20) Tekin Erer (a.g.e.) s. 56-57.
(21) Tekin Erer (a.g.e.) s. 57.

1960 yılı 27 Mayıs hareketinden sonra, iktidarı biran önce eline geçirmek isteyen İnönü ve onun sözcülüğünü yapan Akis Dergisi, her şeyi karıştırmayı hedefleri için mubah saydıkları günlerde, iktidar koltuğu ile kendi aralarında beni ve arkadaşlarımı bulmuşlardı.

Şahsî görüşleri ve sezişleri buydu:

Ben ortada kaldıkça iktidar koltuğuna ulaşamıyacaklarını biliyorlardı.

İnönü'nün uzun yıllardan beri, kendi emellerine engel saydığı kimselere karşı kullandığı feci iftiralar ve propagandalarını bu defa da bize karşı seferber etti. En basit çıkarlar uğruna insan haysiyet ve şereflerini hiçe sayan Akis ve Kim Dergileri yoluyla, sonradan 14'ler diye isim alan arkadaşlarım hakkında da, onların başı olarak da şahsım hakkında gerçekle ilgisi olmayan çirkin iftiraları sıralayıp durdular.

Bunlardan birisi ırkçılık ve komünistlerin deyimi ile (Kafatasçılık) ithamı idi. Vaktiyle de Turancılık ve Irkçılık dâvasının nasıl bir evham ve kötü niyet esasına dayanarak uydurulmuş olduğu ve bu dâva dolayısiyle yapılan işkenceler, adaleti lekeliyen tutumları hatırlamak icabeder..

Bu olayda zalim, haksız ve suç işlemiş durumda bulunan İnönü ve çevresi 27 Mayıstan sonra eski oyunlarına yeniden baş vurdular..

Bütün baskılara rağmen hakkımızda beraat kararı verildiği halde onlar memleketin millî birliğini de zedeleyecek şekilde aleyhimizde (Irkçılık) iftiralarını yaymışlardır.

Yüzleri kızarmadan, vicdanları titremeden 19 Mayıs 1944 de olduğu gibi İnönü ve yardakçıları, gene bir (Irkçılık) dumanı tüttürmüşlerdi.

Halbuki biz beraat etmiştik. Suçsuzduk. Suçlu kendileri idi ve bir af sayesinde kurtulmuşlardı.

— Ve hemen söyleyeyim:

Uydurulmuş olan o düzmece dâva, bir memlekette yirmi üç yıldan beri yetişen genç kuşaklara pek pahalıya mal olmuş, şahsiyetlerin dokunuşunda pek fena bir faktör olmuştur. 1944 yılında Türkçülük ve Milliyetçilik aleyhinde estirilen bu hava, genç nesillerin şanlı mazileri ile övünerek yetişmelerine engel olmuştur. Genç kendi milletlerinin büyüklüğünü ruhlarında yeter derecede kutsallaştıramamıştır.

Memleketimizde kozmopolitlik, bobsitillik, züppelik, komünizm rahat rahat yayıldı ve evlâtlarımızı dejenere etti. Bu haller memleketi yönetenler için bir kaygı teşkil etmedi. Onlar için kaygu, Milliyetçilik, Türkçülük, Turancılık akımları oldu. Bunları içeride baltalamak için her şeyi yaparken, bir taraftan da yabancı milletlere teşhir ederek, onların gözünde kendi varlıklarının önemini artırmaya çalıştılar.

İsmet İnönü ve onun ezici hiktası altında CHP'nin rakiplerine karşı kullandığı, ahlâka, insan haklarına ve gerçeklere aykırı usuller hep kör bir iktidar ihtirası için olmuştur.

27 Mayıs 1960'dan 13 Kasım 1960'a kadar ihtilâli kendi eseri ve çocuğu sayan ve ondan azamî ölçüde yarar sağlamak isteyen İnönü ile iktidar arasında sonradan 14'ler diye adlandırılan kimseler oldu. 14'lerin başında da ben vardım" (22).

---

(22) Alparslan Türkeş. 1944 Milliyetçilik Olayı, 1968. s. 89-91.

İsmet İnönü ve CHP için tavrı bu olan Türkeş, elbette ki CHP lehine çevrilmek ve ona teslim edilmek istenen bir ihtilâlde en büyük engeli teşkil edecekti..

Bir yazar şunları yazıyor:

"Albay Alparslan Türkeş'e (İhtilâlin beyni) diyorlardı. Aslında onun böyle bir sıfatı yoktu. Vâkıa 14 Eylül 1959'da yapılan gizli toplantıda Albay ihtilâlcilerin başkanlığına getirilmişti. Fakat Türkeş'in CHP taraftarı olmaması, onu ihtilâlcilerin gözünde derhal düşürmüştü. Bundan sonraki faaliyetlerinde onu sadece cesareti, atılganlığı ve bu işlerdeki bilgisi yüzünden tutuyorlardı. Hattâ komitenin diğer üyeleri 27 Mayısta harekete geçeceklerini ancak 25 Mayıs günü ona haber vermişlerdi." **(23)**

(23) Tekin Erer (a.g.e.) s. 322.

TÜRKEŞ: "BEN O GÜNLERDE İHTİLÂL KADROSUNUN EN GÜÇLÜ KİŞİSİYDİM. VE İHTİLÂL OLUR OLMAZ DA BAŞBAKANLIK MÜŞTEŞARLIĞINI İŞGAL ETTİM.."

Türkeş, ihtilâl öncesi ve ihtilal esnasında ve ihtilâli müteakip ne yapacağını, önce kendi kafasında çok iyi plânlamış ve vakti geldiğinde bunları teker teker icra etmesini bilen yetenekli bir kurmay subay olduğunu göstermiştir.

Türkeş, bu özelliğinden dolayıdır ki, o günün şartları içinde, Başbakanlık Müsteşarlığı makamının önemini müdrik idi. Ve bu makamı elde etmek için çıkan fırsatları iyi değerlendirmiştir.

Nitekim kendisi de bunu açıkça ifade etmektedir. Alparslan Türkeş, Başbakanlık Müşteşarlığına nasıl geldiğini şöyle açıklamaktadır: **"Çünkü ben o günlerde ihtilâl kadrosunun en güçlü kişisiydim. Ve ihtilâl olur olmaz da, Başbakanlık Müsteşarlığını işgal ettim. Diğer arkadaşlarım, Başbakanlık Müşteşarlığının önemi hakkında bir fikre sa-**

hip değildiler. Sonra kendileri de beyanlarında bunu itiraf ettiler. Ben orayı işgal ettim ve orada evvelce kararlaştırdığımız prensipler üzerinde, memlekette hiç kimsenin burnu kanamasın, vatandaşlar arasında huzur kurulsun, diye çalıştım. Zaten ihtilâli de o şekilde plânlamıştık...

Resmen Başbakanlık Müşteşarı idim, ama, fiilen Başbakan görevi ifa ettim. Çünkü Cemal Paşa'nın bana bilhassa başlangıçta fevkalâda itimadı vardı. Hattâ çok zaman Başbakanlığa da gelmez, yukarıda köşkte istirahat ederdi. Bu sebeple bütün memleket idaresinin içine girdim. Çok aksayan şeylerle karşılaştım. Hiç arzu etmediğimiz halde, bizim nam ve hesabımıza haksızlıklar, haksız baskılar, tecavüzler yapıldığını tesbit ettim." (24)

Kurmay Almay Alparslan Türkeş ilk günkü vazife taksimini de şöyle açıklar: "27 Mayıs günü öğleden sonra Genelkurmay Başkanlığı binasında Askerî Şûra toplantı salonunda Orgeneral Cemal Gürsel'in başkanlığında ilk toplantımızı yapmıştık. Bu toplantıda, Devlet Başkanlığı ile beraber Başbakanlık ve Millî Savunma Bakanlığının da Org. Cemal Gürsel'in uhdesinde bulundurulması kararlaştırılmıştı. Bunun neden ve nasıl böyle olduğu ileride 27 Mayısla ilgili tarafımızdan yapılacak açıklamalarla ortaya konacaktır.

Cemal Gürsel Paşa, hem Devlet Başkanlığı, hem Başbakanlık, hem de Millî Savunma Bakanlığı görevlerini üzerine alınca, toplantıda bulunanlara "— Bana iki yardımcı lâzımdır. Türkeş ve Suphi Karaman yardımcı olsunlar.." dedi. Bu sözler üzerine ihtiras ve art niyetlerle dolu bulu-

(24) N. Ilıcak (a.g.e.) s. 85-89.

nanlar kıskançlıktan şaşkına döndü. Kendilerini Gürsel Paşaya yardımcı olarak teklif etmeyi de uygun görmediklerinden hemen "Ekrem Acuner'in de Cemal Gürsel Paşaya, yardımcı olarak kabul edilmesini" öne sürdüler. Gürsel Paşa da "peki onlar da gelsin" diyerek cevap verdi. Rıfat Baykal'ın da Paşanın özel kalem müdürlüğünü yapması kararlaştırılldı. Bunun üzerine Rıfat Baykal, 28 Mayıs günü Başbakanlığa giderek orayı hazırlamaya başladı.

27 Mayıs günü gecesini Cemal Paşa Kara Kuvvetleri Karargâhında geçirdi. 27 Mayıs günü akşamını da Genelkurmay Başkanlığında hazırlanan yerde geçirmişti...

Yapılan toplantıda Başbakanlığın biran önce hazırlanarak Devlet Başkanlığı, Başbakanlık ve Millî Savunma Bakanlığını temsil eden Cemal Gürsel Paşa'nın oraya yerleşmesi uygun görülmüştü. 27 Mayıs sabahı bazı yanlış anlamalar yüzünden Başbakanlık Muhafız Jandarma Bölüğü ile Harp Okulu Taburu ve Genel Kurmay Başkanlığı Muhafız Kıta'sı arasında kısa süreli ateş muharebesi olmuştu. Daha sonra anlaşmazlık çözülmüş, iki taraf birbirlerini kucaklıyarak birleşmişlerdi. Yapılan ateş muharebesi sırasında atılan kurşunlarla Kabine toplantı odasının camları kırılmış, tavanı kurşun delikleri ile dolmuştu. O anda Başbakanlığı işgal eden birlikler birçok odaların kilitli bulunan kapılarını kırmışlardı.

28 Mayıs günü Başbakanlığa giden Rıfat Baykal, ilk iş olarak Başbakanlık Levazım Müdürü Ispartalı Tahsin Beye bir heyet teşkil ettirmiş ve bu heyet vasıtası ile kasaları ve odaları mühürletmişti.

Aynı zamanda gerekli soruşturmayı yapmak ve içinde bulunulan durumu tesbit etmek üzere Adalet Bakanlı-

ğında 10 sivil hâkim ile 6 askerî hâkim de davet olundu. Ve bunlara evvelâ odalardaki dosya ve evrakların devir ve teslimi yapıldığı gibi, odalarda bulunan her şeyin sayımı ve dökümleri yaptırılarak zabıtlarla tesbit ettirilmiştir. Bundan sonra kasalar yine hâkimler heyetlerince açılıp sayılması yaptırılmış ve kasalarda bulunan her şey zabıtlarla tesbit ettirilmişti.

Ben Başbakanlığa 29 Mayısta gittim.

O gün Başbakanlık odası hazırlanmış olduğundan Gürsel Paşa da oraya yerleşmişti. Üç beş gecesini de Başbakanlıkta geçirdi." (25)

TÜRKEŞ "BENİM İMZAMI KOYUN" DİYOR:

İhtilâlin tarihi, 27 Mayıs. Dört gün sonra aybaşı. Başbakanlık memurlarını aybaşında paralarını zamanında alabilmeleri için ita âmiri olarak maaş bordrolarını imzalayacak bir yetkili lâzımdı. Türkeş'e durum aksettirildiğinde, "— Benim imzamı açın" der ve böylece kendi kendini re'sen Başbakanlık Müşteşarlığına tâyin eder. Keyfiyet 30 Mayıs 1960 tarihli Resmî Gazetede ilân edilerek kesinleşir. Ve bu kararname 27 Mayıs İhtilâli'nin ilk kararnamesi olur.

(25) Alparslan Türkeş. 1944 Milliyetçilik Olayı. s. 95-97.

TÜRKEŞ, HÜRRİYET ŞEHİTLERİNİN CENAZE TÖRENİNE İNÖNÜ VE GÜRSEL'İN İŞTİRAKLERİNE ENGEL OLMUŞTUR

Türkeş, 27 Mayıs sabahı birer kaza kurşunu ile kaybedilmiş olan, beş "Hürriyet Şehidi" için Ankara'da düzenlenecek cenaze törenine Cemal Gürsel ve İnönü'nün iştiraklerini önlemiştir.

CHP Genel Başkanı İsmet İnönü, 10 Haziran 1960 günü **yapacak tören protokolünü ve Programını merak eder** ve damadı Metin Toker'e **"— Bakalım ne diyecekler. Ona göre bir karar veririz"** diyerek, durumu öğrenmesi için görev verir.

Bundan sonrasını Metin Toker'den öğrenelim:

"Tabii İsmet Paşa, herhangi bir vatandaş gibi gider, cenazeye katılabilirdi. Ama aslında, protokolde İsmet Paşa'nın bir yerinin olması gerekiyordu. İsmet Paşa bu hususu sormamı söyledi.

Bunu kime sorabileceğimizi düşündük. Bayram ziyareti için müracaat Gürsel'in kalemine yapılmış ve oradan bir ses çıkmamış bulunduğundan İsmet Paşa orasının tekrar aranmasını istemedi. Geriye, ismi bilinen kudret sahibi olarak bir Albay Türkeş kalıyordu. Millî Birlik Komitesi henüz ilân edilmemiş olduğu için Türkeş'in sıfatı sadece Başkanlık Müsteşarı idi ama, Komitenin nüfuzlu üyelerinden birinin o bulunduğu herkes tarafından biliniyordu. Yabancı basında ise ona resmen "Türk ihtilâlinin Nâsırı" adı verilmeye başlanmıştı..

Bir akşam üstü Kudretli Albayı, Başbakanlıktan aradım. Orada bulunmadığını, Devlet Başkanıyla beraber çıkmış olduğunu söylediler. Gürsel o sırada, Dışişleri Bakanlığı ikametgâhında, yani Hariciye Köşkünde oturuyordu. Hariciye köşkünün numarasını çevirdim. Gürsel ve Türkeş henüz gelmemişlerdi. Biraz sonra geleceklerdi. Kudretli Albayı ancak üçüncü denemede yakalayabildim. Telefonu köşkün üstkatına bağladılar, adımı sordular, kendisine haber verdiler.

Türkeş gayet nazik konuştu. Hatırımı sordu, beni ismen tanıdığını bildirdi, şahsen de görüşmeyi arzuladığını söyledi. Ben de bir gün kendisine gelmek istediğimden bahsettim. Konuşmanın teşrifat kısmı bittikten sonra meselenin esasına geçtim.

— Albayım, dedim, biliyorsunuz 10 Haziranda Hürriyet Şehitlerimizin cenazeleri kalkacak ve bir tören yapılacak İsmet Paşa'ya bu törendeki yeri henüz bildirilmedi. Açıklanan programda da bu hususta bir ışık yok. Acaba Paşa cenazeye nasıl katılacak? Hükûmet ne düşünüyor? Paşa, sizi onun için rahatsız etmemi istedi.

Türkeş bir küçük duraklama anı geçirdi. Bana öyle geldi ki ne söyleyeceğini biliyordu. Fakat bunu nasıl söyleyeceğini düşünüyordu.

"— Metin bey, dedi, tören Cebeci'den başlayacak ve Anıt Kabre kadar devam edecek. Paşamız çok yorulacaklardır. Yürüyüş yavaş olacak ve belki saatlerce sürecektir. Sonra, halk henüz heyecanlı. Bir cenaze törenine yakışmayacak kadar çoşkun tezahürat olabilir. Nitekim bu sebeplerle, Gürsel Paşamız da törene katılmayacak..."

Sonra yeni hatırlamış gibi ilâve etti:

"— Gürsel Paşamızı cenazede oğlu temsil edecek. Siz, Paşa'nın en yakınısınız. Acaba kendisini de siz temsil edemez misiniz?"

Doğrusu ya bu kadarını beklemiyordum...

İhtilâlin kudretli Albayıyla en kısa zamanda görüşmeyi kararlaştırarak konuşmamızı bitirdik.

Tabiî, İsmet Paşa'nın yorulacağının düşünülmüş olması alınan tertibin sebebi değildi. Albay Türkeş, kendisinin ihtilâlin Veliahtı olduğu inancını yurt içinde de gösterişli bir tarzda perçinleştirmenin peşindeydi. Gürsel'e ait nutkun kendisi tarafından okunması ve bunun radyoyla bütün Türkiye'ye duyurulması hem de, —Türkeş adı söylenerek— kıymeti eşsiz bir kazanç olacaktı.

Albay'ın, Gürsel'i törene katılmamaya nasıl ikna ettiğinin hikâyesini sonradan öğrenmişimdir. Tören programını Türkeş ile o sırada İçişleri Bakanlığına getirilmiş olan Muharrem İhsan Kızıloğlu yapmışlar. Türkeş Gürsel'e demiş ki:

"Paşam, siz törene katılırsanız halk mutlaka İnönü'yü sizden fazla alkışlayacak, ona daha çok tezahürat yapacaktır. Ne olsa onun şöhreti halk kütlesinde sizinkini geçmektedir. Böyle bir hal hem sizin prestijinizi gölgeler, hem de ihtilâli zedeler ve hareketin İnönü leh ve hesabına yapıldığı söylentilerini kuvvetlendirir. Halbuki eğer siz törene katılmazsanız biz İnönü'nün de katılmamasını sağlayabiliriz. Bizi dinlemeyip katılsa bile bir mukayese imkânı yaratılmaz."

Bu fikri Kızıloğlu da desteklemiş ve Gürsel bu tarz bir alkış yarışından hoşlanmadığı için Türkeş'in teklifini kabul etmiş. Yoksa, Gürsel'in ve İnönü'nün törene iştirak ettirilmemeleri hiçbir zaman bir komite kararı olmamıştır.

İsmet Paşa'ya Türkeş'le konuştuklarımızı naklettim, biraz düşündü, sonra, cenazeye gitmemek kararını verdi." (26)

(26) Metin Toker (a.g.e.) s. 21-23.

TÜRKEŞ: "İKTİDARI DEVİRMEMİZDEN SONRA, BAZI ARKADAŞLARIMIZ İDAREYİ HEMEN İSMET PAŞA'YA TESLİM ETMEYİ DÜŞÜNMÜŞLERDİ.. KARŞILAŞTIĞIMIZ EN BÜYÜK GÜÇLÜKLERDEN BİRİ DE BU OLDU.." (27)

Türkeş, CHP'yi ve İsmet İnönü'yü iktidar edebilmek için ordunun bir ihtilâle girişme fikrine işin başından beri şiddetle muhalif olmuş, bunu millî birliği sarsıcı ve Türk Silâhlı Kuvvetlerinin şerefine ters düşen bir hareket olduğu kanaatini taşımıştır. Onun içindir ki, kendisine bu yolda yapılan tekliflere şiddetle karşı çıkmış ve bu yolda girişilmiş hareketlere de engel olmağa çalışmıştır.

Bu konudaki görüş ve tutumunu bizzat Alparslan Türkeş'den dinleyelim. Türkeş şöyle anlatıyor: **"Bana ilk ihtilâl teklifinde bulunanlara, devirip de ne yapacaksınız?"** diye sorduğumda, aldığım cevap: **"Halk Partisini, İsmet**

---

(27) A. Hamdi Başar. Barış Dünyası Dergisi. Sayı 110, s. 444.

Paşa'yı getireceğiz.. İsmet Paşa büyük adamdır" gibi sözler olmuştur.

Ben ordunun politika dışı kalması görüşündeyim. Atatürk'ün de bir gelenek olarak orduya tavsiye ettiği çok eskiden beri bu olmuştur. Binaenaleyh, bunu tasvip etmiyorum. Çünkü Türk Silâhlı Kuvvetleri, birliği, beraberliği temsil eden bir kuvvettir. Herhangi bir partiyle işbirliği yapıp, milletin yarısından çoğunu temsil eden diğer bir partinin üstüne yürümesi, onun iktidarını devirmesi, o partiye karşı hareket etmesi millî birliği zedeler. Bu sebeplerden, bana CHP ve İnönü'yü iktidar yapmak için yapılacak bir ihtilâl teklifini reddettim..." (38)

Türkeş, ihtilâlden sonra da, komite üyesi arkadaşlarından büyük bir kısmının yine aynı görüşü taşıdıklarını ve bunu tahakkuk ettirmek için çaba sarfettiklerini görmüş ve buna engel olmağa çalışmıştır.

Alparslan Türkeş, CHP'yi ve İsmet Paşa'yı bu yoldan iktidar etme, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin, şerefini zedeleyici ve millî birliği sağlayıcı görevini suiistimal edici olmanın yanı sıra demokrasinin de imhası olacağı görüşünde idi. Türkeş bu konudaki görüşlerini de şöyle açıklamaktadır:

"Çünkü böyle bir tutum memlekette demokrasiyi imha eder ve tek parti diktatörlüğüne yol açardı. Diğer taraftan memlekette yaşaması, demokratik rejimin lâzımesi olan partiler için ve CHP için mahzurlu ve öldürücü olacağı için bu fikir tarafımızdan kabul edilmemiştir. Çünkü nihayet bu hareket ömrünü dolduracaktı. Müteakiben bu partiye,

(28) N. Ilıcak (a.g.e.) s. 83.

siz seçim yolu ile, hukuk yolu ile iktidarı alamadığınız için orduyu tahrik ettiniz, zorla iktidara geldiniz denecekti. Böylece bu ithamlar bu partinin zararına olacak, bu partinin hayattan çekilmesine yol açacaktı. O günkü kanaatimiz bu şekilde idi ve arkadaşlarımızın çoğunluğu tarafından da kabûl edildi ve partiler üstü bir idare kurulması kararlaştırıldı..." (29)

Türkeş ve arkadaşları, 27 Mayıs sabahından itibaren, politikacılarla temastan özellikle kaçınmışlar ve Cemal Gürsel'in de bu yolda hareket etmesi için bir komite kararı almışlardır. Böyle bir karar, İsmet İnönü ve CHP'yi bir hayli telâşlandırmış ve bu kapıyı aralayabilmek için fırsat arar duruma sokmuştur.

Buraya bir nokta koyduktan sonra, meseleyi damat Metin Toker'in nasıl değerlendirdiğine bir bakalım. Toker şunları söylüyor:

"...İhtilâlcilerde beliren yeni temayüller, karşılarında bir tek mukavemet gücü buluyordu: CHP ve onun İsmet Paşası. İktidarda dört yıl veya kırkdört yıl kalmak iyiydi, hoştu. Ama, CHP ve onun İsmet Paşası rıza göstermezlerse ihtilâlciler buna imkân bulabilecekler miydi? O tarihte, **ihtilâlcilerin gençleri arasında gözü gerçekleri görmeyecek kadar dönmüş olanlar bulunmakla beraber asıl büyük çoğunluk** daha mantıklı düşünüyor ve ihtilâlin başarı sebepleri **içinde bulunan CHP ve İsmet Paşa tarafından desteklenmesinin önemini kavrıyorlardı.**

M.B.K. üyeleri, birkaç tanesini bilmem ama, 26 Mayıs günü birer İsmet Paşa hayranıydılar. Çoğu, İsmet Pa-

---

(29) Bazı Gerçekler s. 18-19.

şa'nın demeçlerini sadece okumamış, aynı zamanda gazetelerden kesmiş ve saklamıştı da... İsmet Paşa'ya karşı hayranlık, soğuk ve katı bir hayranlık da değildi. İsmet Paşa bu subaylar tarafından, çok subay için olduğu gibi, aynı zamanda ordunun bir büyük muzaffer komutanı olarak da seviliyordu. İhtilâlin ilk heyecanı içinde Cemal Gürsel'in, İsmet Paşa'nın emirlerini birer peygamber buyruğu sayılacağını söylemesi bu hislerin hangi seviyelerde bile paylaşıldığını göstermektedir. Fakat iktidarın sıcaklığı kendilerini ısıtmasından itibaren ihtilâl komitesini teşkil edenler içinden bir büyük kısmının İsmet Paşa hakkındaki hislerinde ve düşüncelerinde değişikliklerin başladığını görmüşümdür.

Bildiğim ihtilâlciler kesiminden CHP'ye karşı ilk açık vaziyet alınmasının ihtilâlden üç hafta sonra, altında Cemal Gürsel imzası bulunan bir tebliğ olduğudur." (30)

Toker'in görüşünü böylece tesbit ettikten sonra, yine ihtilâlin sıcaklığı içinde Türkeş'in anlattıklarını dinleyelim.

Türkeş, 27 Mayıs İhtilâlinde bir gayenin, bir hedefin şuurlu adamı idi. Türkeş, ihtilâle bir maksat, bir hedefe ulaşmak için girmişti. Memleketin biriken ve çözülemiyen meselelerini ele geçirilen bu imkân içinde çözebilmenin heyecanını taşıyordu. Türkeş, bu vasfiyledir ki, ihtilâlci diğer arkadaşlarından ayrılmakta ve 27 Mayıs harekâtının güçlü adamı olarak temayüz etmekte ve dikkatleri üzerine toplamakta idi..

Evet, Türkeş'i dinliyoruz: "Bu memleketin yapacak çok esaslı işleri, dâvaları var. Bunları ancak şimdi hallede-

(30) Metin Toker, (a.g.e) s. 49.

biliriz. Oy kaygusundan uzak, kuvvetli bir idare altında, 5 bin kişi, 50 bin kişi, hattâ 500 bin kişinin menfaatleri sarsılırmış, bunlar memnun olmazlarmış gibi düşüncelerden uzak meseleleri kesip atacak, halledecek kuvvetli bir idareye ihtiyaç vardır. Demokrasi ve partiler yolu ile hiçbir iş başarılamaz. Fakat bu dâvayı bir kısım arkadaşlara anlatamıyoruz. Onlar iktidarı devirmemizden sonra idareyi hemen İsmet Paşa'ya teslim etmeyi düşünmüşlerdi." Biz devirdik, gelin başımıza" demek istiyorlardı. Gittikleri yol hâlâ bu. Halk Partisi ve İsmet Paşa da onları bu istikamete sevkediyor. Asıl güçlüğümüz burada..."

27 Mayıs İhtilâlinin güçlü adamı, İnönü konusunda kesin ve son sözünü söylüyor: "Beni İnönü'ye saygı ve mutavata zorlamak istiyorlar.. Bunu yapmak elimden gelmiyor..." (31)

Türkeş, Millî Birlik Komitesinde ağırlığını koyarak, ihtilâle ve onun tarafsızlık vadine gölge düşürülmemesi için, siyasî partilerle temas edilmemesi yolunda bir karar alınmasına muvaffak olmuştur. Alınan bu karara uyarak, Devlet ve Hükûmet Başkanı Cemal Gürsel de parti liderleri ile görüşmekten kaçınıyor ve onlardan gelen görüşme isteklerini nazikâne mazeretlerle reddediyordu. Fakat ne yazık ki, alınan bu kararın uzun süre geçerli olmasına, komite üyelerinden bazılarının art niyetleri ve ikili oynamaları engel olmuştur.

Ahmet Yıldız, Şükran Özkaya, Fikret Kuytak, Ekrem Acuner ve Refet Aksoylu gibi M.B.K. üyeleri, gizlice ve hattâ birbirlerinden habersiz CHP'si ile irtibat kurmuşlardır. CHP ile MBK arasında kurulan böyle gizli bir bağ sa-

(31) A. H. Başar, Barış Dünyası. Sayı 110, s. 444-445.

yesinde Halk Partisi yöneticileri komitede cereyan eden görüşmeler ve kararlar hakkında bilgi sahibi olmaları sağlandığı gibi en önemlisi komiteye bu yoldan parti görüşlerini empoze etme imkânı da elde edilmiş oldu. Gittikçe sıklaşan bu münasebet sonunda CHP'nin komiteyi ele geçirme teşebbüsü gerçekleşme yoluna girmiş oluyordu.

İSMET PAŞA'YI NAMIK KEMAL VE TALÂT PAŞA GİBİ GÖRDÜKLERİ İÇİN DESTEKLEYEN SUBAYLAR VARDI:

İhtilâlci kurmay subaylardan Emin Aytekin, **"Bizim 27 Mayısımız, tıpkı Birinci Meşrûtiyet, İkinci Meşrûtiyet ve Atatürk ihtilâli gibi fakat 1960 modeline uygun bir hürriyet savaşıdır."** dedikten sonra İnönü konusunda da şunları söylemektedir: **"Biz İsmet Paşa'yı elbette tutuyorduk. Ve bir Namık Kemal, bir Talât Paşa olarak gördüğümüz için destekliyorduk."** (32)

İsmet İnönü, hakkında beslenilen bu aşırı sevgiden yararlanmasını bilmiş ve daha işin başlangıcında komiteye attığı çengel ile neticede ihtilâli dilediği istikamete sürükleme imkânını elde etmiştir.

İnönü, kafasındaki plân ve taktikleri tam uygulayabilmek için, ihtilâl lideri olarak ilân edilen Cemal Gürsel ile direk bağ kurmak istiyordu. İnönü'nün aradığı bu fırsatı bizzat Cemal Gürsel yarattı.

İhtilâlin henüz ikinci günü idi, Cemal Gürsel, siyasî parti liderleri ile temas edilmemesi gerektiği konusundaki prensip kararına rağmen İsmet İnönü'yü evinde telefonla arayarak şunları söylüyor:

---

(32) Emin Aytekin. İhtilâl Çıkmazı, s. 51.

"— Size karşı kusurluyuz paşam. Hareketimizi önceden size haber veremedik. Fakat verseydik, bizi bundan caydırmak isteyeceğinizi billiyorduk. Yapacağımız bir şeyimiz kalmamıştı. Bizi affetmenizi rica ediyoruz. Emirlleriniz bizim için daima peygamber buyruğudur, sayın Paşam..." (33)

Cemal Paşa bu sözleri ile, her zamanki saflığını ve samimiyetini bir kere daha ortaya koymuş oluyordu. Zira, yapılacak bir askerî ihtilâlden, CHP'nin ve özellikle İ. İnönü'nün haberi olmaması imkânsızdı. Üstelik ihtilâl öncesi ortamı hazırlayan ve beyanları ile bir ihtilâllin kaçınılmaz olduğunu açıkca ilân eden de yine İsmet Paşa olmuştur. Bu sebeple, İnönü'yü ihtilâlden habersiz görüp, **"vaktinde haber verseydik engel olurdunuz"** diyerek özür dilemek ancak aşırı bir saflık olur. Nitekim Alparslan Türkeş şöyle diyor:

"O zaman Kara Kuvvetlerinde görevli idim. Genelkurmay'da, Kara Kuvvetlerinde, diğer kuvvet kumandanlıklarında toplantılar oluyor, subaylar arasında heyecanlı konuşmalar cereyan ediyordu. Heyecanlı haber getirenler, götürenler vardı. İsmet Paşayla irtibatta bulunan subaylar vardı. Vu yüzden iddiaların aksine bir ihtilâl hazırlığından İsmet Paşa'nın haberinin olduğu kanaatindeyim." (34)

İnönü'nün de, Cemal Gürsel'e telefondaki cevabı şu olmuştur:

---

(33) Metin Toker. (a.g.e.) s. 6..

(34) N. Ilıcak. (a.g.e.) s. 84.

"Sizleri anlıyorum. Ne zaman bir arzunuz olursa, emrinize âmadeyim.." (35)

Böylece kurt İsmet Paşa istediği kapıyı aralamıştı..

İNÖNÜ'DEN DE YASAKLARA UYMASI İSTENİYOR:

27 Mayıs İhtilâli'nin ilk sabahından itibaren, kamuoyunda, iktidar CHP'nindir, Halk Partisi iktidara geliyor imajı yaratılmak istenilmiştir. O günden itibaren, 27 Mayıs ihtilâlini Demokrat Partinin alaşağı edilerek Cumhuriyet Halk Partisini iktidara getirme hareketi gibi karşılayan bir akım başlamıştı. Halk Partili gazeteler, politikacılar, bu partiyi iktidarın müstakbel sahibi gibi görüyorlar, bu sonucu gayet normal buluyorlardı..

Nitekim, bu düşünce iledir ki, **"27 Mayıs sabahında Devlet Teşkilâtı Halk Partisi zimandarları tarafından âdeta işgal edilmek istenmiş, iktidarın otomatik olarak kendilerine devredileceği kanısı ile hayalî kabineler kurup aralarında bakanlıklar paylaşılmıştır..." (36)**

Türkeş ve arkadaşları böyle bir tutumun çok yönlü mahzurlarını görlükleri için, İnönü'yü ikaz ederek, bu konuda gerekli tedbirleri almasını istemişlerdir.

Hattâ bu arada İsmet İnönü'nün, kendi lehinde tezahürat ve gösterilere sebebiyet verici davranışlardan da kaçınması istenilmiştir... (37)

İNÖNÜ ENDİŞELİ:

Cemal Gürsel ile yaptığı telefon konuşmasından sonra bir hayli ümitlenen İnönü, bilâhare edindiği bilgilerle te-

---

(35) Metin Toker. (a.g.e.) s. 6.
(36) Emin Aytekin. (a.g.e) s. 49.
(37) Emin Aytekin. (a.g.e.) s. 52.

reddüde düşmüştür. İnönü bu endişe ile şunları söylüyor: **"Gayet saygılıydı. Nasıl bir havada olduklarına teşhis koymak henüz güç. Hem benim desteğime kendilerini muhtaç görüyorlar, hem de benimle açık münasebetleri olsun istemiyorlar. Bakalım göreceğiz..."**

İ. İNÖNÜ KOMİTE'NİN CESARETİNİ KIRMAK İSTİYOR:

Millî Birlik Komitesinde cereyan eden bütün görüşmeleri ajanları vasıtasiyle anında öğrenen İ. İnönü, seçimlerin vadedildiği gibi en kısa zamanda yapılacağından endişe etmeye başlamıştır. Bu sebeple, derhal Cemal Gürsel ile görüşmek ve ona görüşlerini anlatıp komitenin cesaretini kırmayı uygun bulmuştur. Bu sebeple damadı Toker ve Nüvit Yetkin vasıtasiyle Başbakanlığa müracaat ederek randevü istedi. Devlet ve Hükûmet Başkanı Cemal Gürsel'in özel kalem müdürlüğü görevini ifa eden komite üyelerinden Rıfat Baykal, İnönü'nün bu görüşme talebini çeşitli sebep ve mazeretler ile önlemeye çalışmakla kalmamış, durumdan komite üyesi arkadaşlarını da haberdar etmiştir. Başta Alparslan Türkeş olmak üzere birçok komite üyesi bu görüşmeye kesin olarak muhalif idiler.

İnönü, normal yollardan görüşmenin mümkün olamıyacağını anladığı için, bir gün âni olarak Başbakanlığa gider ve Özel Kalem Müdürü Rıfat Baykal'ın odasına girer ve; **" —Paşayı ziyarete geldim, mutlaka görmeliyim"** diyerek emrivaki yapar. Rıfat Baykal, haber verme bahanesiyle dışarıya çıktığında, durumu telefonla arkadaşlarına bildirir. Eski Meclis binasında çalışmakta olan Orhan Kabibay, Orhan Erkanlı, Muzaffer Özdağ ve Suphi Gürsoytrak derhal Başbakanlığa gelirler. Gelen Millî Birlik

Komitesi üyeleri vakit kaybetmeksizin Gürsel'in odasına girerler ve bu görüşmenin komite kararına aykırı olduğunu ve yapılmaması gerektiğini söyler. Ve ilâve ederler; İnönü bu emrivakisi ile komitenin tarafsızlık ilkesini ihlâl ettirmek gayreti içindedir, buna fırsat verilmemelidir..

Gürsel, ise başbakanlığa kadar gelmiş bir insanı kapıdan çeviremiyeceğini bildirir. Bu karşılıklı konuşmalar kısa bir süre içinde sert bir tartışma haline dönüşür. Bir an gelir, Gürsel, çalışma masasında bulunan tabancasını çıkarıp masanın üzerine koyar ve:

"— Beni bu tabanca ile öldürmedikten sonra istediğinizi yerine getirmeme imkân yoktur.."

Der.. Tartışma bu safhaya girince komite üyeleri ısrardan vazgeçip Gürsel'in yanından ayrılırlar. Ve böylece İnönü - Gürsel görüşmesi mümkün olur. 45 dakikalık görüşmeden sonra, CHP Genel Başkanı İsmet İnönü, Başbakanlık kapısında kendisini bekleyen basın mensuplarına flâş haberini verir: **"— İhtilâl idaresinin liderini seçim yapmakta kararlı gördüm.."**

İnönü, rahatlamıştı. İstediği sözü söylemiş ve taktiğini başarı ile uygulamış idi..

İNÖNÜ - GÜRSEL GÖRÜŞMESİ VE SONUÇLARI:

İnönü - Gürsel görüşmesinden sonra, gerek İnönü'nün, gerekse Gürsel'in basına yaptıkları açıklamalar samimî ve gerçekci değildi. İnönü, taktiği icabı işine geldiği gibi konuşmuştu. Basın mensuplarına: **"İhtilâl idaresinin liderini seçim yapmakta kararlı gördüm"** diyen İnönü, partili arkadaşlarına görüşme ile ilgili intibalarını çok farklı naklediyordu. İnönü; **"Bunlar kolay, kolay seçim yapacağa benzemiyorlar. Çetin bir mücadeleye hazırlanmalıyız"** diyor..

Öteyandan Cemal Gürsel, İnönü ile yaptığı görüşmeleri komite toplantısında arkadaşlarına anlatırken şunları söylüyordu: **"İhtiyar lider, gerdeğe girmeğe hazırlanan bir delikanlı kadar iktidar için arzulu ve telâşlı görünüyordu."** (38)

Gürsel - İnönü görüşmesi, Türkeş grupu üzerinde son derece menfi tesir icra etmişti. Ortada olan komite üyeleri de, Türkeş'in bu hassasiyetine iştirak ediyorlardı.

Olan olmuştu. Telâfisi için bir çare gerekliydi. Türkeş grupu kamuoyundaki yanlış intibayı silmek için, Bölükbaşı'nı Cemal Gürsel ile görüştürme formülünü buldu. Ve bu görüşme yapıldı.

CHP'LİLERİN ARTAN BASKISI VE ŞOMAKLIKLARI:

"Demokrat Parti hakkında yapılan ağır, hakaret dolu, itham edici, suçlayıcı beyanların her gün biraz daha şiddetlenerek artması, buna mukabil CHP'lilere devamlı tâviz verilmesi bunları şımarttıkça şımartıyordu. Ellerine geçirdikleri DP'lileri dövüyorlar, türlü hakarette bulunuyorlar, fakat bunlara bir sahip çıkmıyordu. Hattâ gazeteciler arasında dahi CHP'li müfritler, gazete idarehanelerini, Anadolu Ajansını, muhtelif yayın müesseselerini, yanlarına pehlivan kılıklı adamlar alarak dolaşıyorlar, bunlara yumruk cezası vermek için bahane arıyorlardı. Sırtlarını orduya dayadıklarını açıkça gösteren ir tavır içinde harekete geçen bu CHP'li müfritler işi o hale getirdiler ve memleketi öyle bir terör havası yaratmağa başladılar ki, M.B.K. bunların müfrit hareketlerine karşı bir tebliğ yayınlamak mecburiyetinde kaldı." (39)

---

(38) Bazı Gerçekler, s. 59.

(39) Tekin Erer, (a.g.e.)

TÜRKEŞ GRUBU, CHP'YE KARŞI İLK AÇIK VAZİYETİ ALIYOR VE 32 NUMARALI TEBLİĞ YAYINLANIYOR:

Türkeş grupu, baştan beri takip ettikleri tarafsız tutumun bir icabı olarak, CHP'ye karşı açıkca vaziyet alınmasına karar vermişler ve bu maksatla da 32 numaralı M.B.K. tebliğini yayınlatmışlardır. Cemal Gürsel'in imzasını taşıyan tebliğde aynen şöyle denilmektedir:

1.6.1960

"Aziz vatandaşlar,

Bazı kimselerin millî inkilâp hareketini, kendi partilerine maledererek, vatandaşlar arasında propaganda yapmakta ve diğer parti mensupları üzerinde baskıya yeltenmekte oldukları muhtelif kaynaklardan öğrenilmiştir.

İnkilâbın ilk gününden itibaren, üzerinde hassasiyetle durulan bu mevzuu tekrar etmekte fayda görüyorum.

Millî inkilâp, hiçbir şahsın, hiçbir zümrenin lehine yapılmış bir hareket değildir.

Muhterem halkımızın, köylü ve işçilerimizin demokrasiye kavuşması, hak ve hürriyetinin teminatı, iktisadî kalkınması, ana prensibimizdir.

Vatandaşların hususî işlerinde ve her türlü çalışma yerlerinde, kardeşlik duyguları ve huzur içinde bulunmaları esastır.

İdarî makamların bölgelerinde vâki olacak bu gibi hareketlerin üzerinde hassasiyetle durmalarını rica ederim.

Millî Birlik Komitesi
Devlet ve Hükûmet Başkanı
Orgeneral Cemal Gürsel

TÜRKEŞ GRUPUNUN TESİRİ İLEDİR Kİ, CEMAL GÜRSEL YAPTIĞI RADYO KONUŞMASINDA CHP'LİLERİN TUTUMUNU TAKBİH ETTİ

CHP'lilerin yapılan ihtilâli partileri lehine yapılmış bir hareket olarak gösterme gayretleri ve bunun yarattığı aşırı şımarıklık karşısında, ihtilâlin tarafsızlığını savunan ve bu yolda çaba sarfeden Türkeş ve arkadaşlarının tesir ve telkiniyledir ki, Devlet ve Hükûmet Başkanı Orgeneral Cemal Gürsel, 27 Haziran 1960 günü akşamı, saat 21.00 de Türkiye Radyolarından şu konuşmayı yapmıştır:

"Muhterem vatandaşlarım,

Memleketin bazı yerlerinde bir kısım partilerin, DP mensuplarına karşı nahoş tavırlar takındıkları, bazen de bunu tecavüz derecesinde ileri götürdüklerini esefle haber aldım. Memleketimizin sükûn ve istikrarı, esas prensibimiz olan hak ve hürriyet mefhumu ve bütün vatandaşlara karşı eşit muamele ile asla bağdaşmayan bu hareketler kadar mânasız ve çirkin bir hal tasavvur edilemez.

DP'li vatandaşların, bizim kadar masum ve vatanperver olduklarını anlıyamamak, güya bütün bu parti mensuplarını hükûmetle beraber mes'ul farzederek, politika hırsı ile onlara tecavüze yeltenmek, memlekette meydana gelen temiz hürriyet ve güvenlik havasını zehirlemek demektir. Bu hava içinde bir kısım vatandaşların huzurunu bozarak onlarda ıstırap yaratmak, en hafif mânasiyle haksızlık ve şuursuzluktur.. Esasen buna kimsenin de hakkı yoktur.

Çokdefa tekrar edildi: Bu hareket, şu veya bu partinin hesabına değil, partili partisiz, bütün vatandaşların

hak ve huzuru için yapılmıştır. Ve bu hareket DP'ye de karşı değil, hepimizi ve DP'lileri de aldatarak memlekete fenalık eden, onu sömüren, mahdut bir zümreyi bertaraf etmek ve DP'li vatandaşların da yolunu aydınlatmak için yapılmıştır. Hükûmetimiz bu gibi hareketlere asla müsamaha etmeyecek ve cür'et edenleri cezalandıracaktır.

Bütün parti mensuplarından rica ediyorum: Vatandaşları birbirine düşman eden bu fena havayı yeniden ihya etmeye çalışmayalım. Hangi partiye mensup olursa olsun birbirimizi sevmeyi ve saymayı bilelim. Güzel inkilâbımızı kendileri hesabına yapılmış farzedenleri uyaralım. Ayırıcı davranışlara değil, birbirimizin haklarına hürmet edelim. Buna bütün vatandaşlarımızın ehemmiyetle dikkatini çekerim. Saygı ve sevgilerimi sunarım." (40)

(40) Yeni İstanbul Gazetesi. 28.6.1960.

TÜRKEŞ'İN BEYANI M.B. KOMİTESİNCE İHTİLALİN TEMEL PRENSİBİ VE AMACI OLARAK KABUL EDİLİP BENİMSENİYOR

Millî Birlik Komitesi adına, 29 Mayıs 1960 Pazar günü, Türkiye radyolarından yapılan konuşma, Kurmay Albay Alparslan Türkeş'in ihtilâl sabahı yaptığı konuşmasındaki esasların, komitece ihtilâle temel prensip ve amaç kabul edildiğini yansıtması bakımından dikkate değerdir.

29 Mayıs günü M.B.K. adına radyodan yapılan konuşmada şunlar söyleniyordu:

"Bilindiği gibi bu harekete silâhlı kuvvetlerimiz partileri içine düştükleri uzlaşmaz durumdan kurtarmak ve partiler üstü tarafsız bir idarenin nezaret ve hakemliğini tesis ederek en kısa zamanda adil ve serbest seçimler neticesinde hangi tarafa mensup olursa olsun seçimi kazananlara idareyi devri teslim etmek gayesiyledir. Girişilmiş olan teşebbüs hiçbir şahsa, hiçbir zümreye karşı değildir. Kurulmuş olan idare hiçbir şahsa ve şahsiyata müteallik

sözle ve fiil halinde tecavüzkâr hiçbir teşebbüse girişmiyecektir. Kim olursa olsun ve hangi partiye mensup bulunursa bulunsun, her vatandaş kanunların himayesi altındadır. Bütün vatandaşlar daima girişecekleri hareketlerde partilerin üstünde aynı milletin, aynı soydan gelmiş çocukları olduklarını hatırlayarak ve kin gütmeden birbirine karşı hürmetle, anlayışla muamele edecek olurlarsa, ıstıraplarımız süratle dinecek ve milli varlığımız selâmet yolu kolay olacaktır.." (41)

Dikkat edilecek olursa M.B.K. adına yapılan bu radyo konuşmasında, Alparslan Türkeş'in beyanları aşağı yukarı aynı kelimelerle yer almaktadır. Bu konuşma da açıkca göstermektedir ki, harekâta katılan subaylar ve komite üyeleri, Türkeş'in ilk gün yaptığı radyo konuşmasında ortaya koyduğu fikirleri benimsemişlerdir. Böylece, ihtilâlin yapılış maksadı ve takip edeceği hattı hareket, Alparslan Türkeş tarafından ortaya konulmuş ve benimsenmiştir.

Alparslan Türkeş'in ilk günden itibaren kurmayı başardığı bu müessiriyet çok kısa bir zaman içinde iki büyük engelle karşılaşmıştır.

Türkeş'in, 27 Mayıs Harekâtına bulduğu gerekçe ve çizgi hedef, öncelikle, M.B.K. Üyelerinin büyük bir kısmındaki peşin hükümlülük ve art niyet yüzünden saptırılmıştır.

Bu Komite üyelerinin aşırı İnönü ve CHP sempatizanı oluşları ve yapılan hareketle, Demokrat Partiyi iktidardan alaşağı edip, yerine İnönü'yü başa geçirip, CHP'yi

(41) Cumhuriyet Gazetesi 30.5.1960.

iktidar etmenin peşin hükümlülüğünü taşımaları nedeniyledir ki, tarafsız ve âdil kılınmak istenen harekât, CHP lehine yapılmış bir âdi darbe haline getirilmiştir.

Millî Birlik Komitesini, A. Türkeş'in ortaya koyduğu ve kabullenilen tarafsızlık ve âdil olma ilkesinden saptıran ikinci büyük âmil, "İlim adamları" olarak dâvet edilen kişiler olmuştur.

Komiteye müşavirlik yapmış olan Ahmet Hamdi Başar, bu konu ile ilgili görüşlerini şöyle açıklamaktadır: **"İhtilâlciler keşke bildiklerini yapsalar da, hiç profesörlere danışmasalardı.. Bütün bir iktidarın meşrûluğunu kaybetmiş olduğu formülü akıllarının ucundan bile geçmemişti..**

... Hukukçulara teslim olmalarını ve ihtilâli hukuklaştırmaya çalışmalarını hiç doğru ve yerinde bulmuyordum. (Bir ihtilâlci için ilme teslim olmak, politikaya teslim olmak kadar tehlikelidir) sözünü bir slogan olarak ortaya atmakta ve sık sık tekrarlamaktaydım.

Ama ne çare? Onlar her ikisini de yaptılar.. Önce ilim adamlarına teslim oldular ve ihtilâli mihverinden ve hedefinden saptırdılar, sonra da ortalığı karıştırdıktan ve tarihin akışını gereksiz yere durdurduktan sonra politikacıya teslim olarak, hücuma geçtikleri düşmanının karargâhına sığındılar. Şimdi Millî Birlikçiler politika kampında esir yaşamağa tahammül edemiyorlar. Haklıdırlar ama, bir ata sözü vardır, onu hatırlasınlar: Kendi düşen ağlamaz..." (42)

İhtilâlcilerden Orhan Erkanlı ise, bu konu ile iigili anılarını şöyle açıklar: **"Hakikaten biz tarafsız olarak işe**

---

(42) A.H. Başar. Barış Dünyası Dergisi. Sayı: 107, s. 243-244.

girdik. Ama memleketin hukukunu korumaya mecbur ettiğimiz profesörlerin bir ölçüde tesiri altında kaldık. Yani aslında yönetimi, Anayasayı ihlâl etmekle itham eden hukukçulardır. Biz hukukî gerçeklerden ziyade, memlekette-ki kötü yönetimin tesiriyle harekete geçmiştik."

"Türk halkına ve dünya kamuoyuna bu harekâtın bir gerekçesini izah etmek lâzımdı. Bu vazife, hukukçulara verildi. O çalışmalar esnasında, Anayasa ihlâli başlıca sebep olarak meydana çıktı. Anayasayı ihlâl edenlerin de cezalandırılması lâzım dediler..

Bizim prensip kararımız şu idi: Adalet dahilinde suçlu olanları cezalandırırız, diyorduk. Ama bunu nasıl yaparız? Yüksek Adalet Divanı mı kurarız, Kel Ali Mahkemesi mi kurarız? Nasıl yapacağımıza o zaman kesin olarak karar vermiş değildik.. Bu kararsızlıklar ve bu önceden hazırlık noksanıdır ki, ihtilâl sonrasında, bizi çok yormuştur. İlim heyetinin verdiği karar üzerine, biz suçlu gördüklerimizi cezalandırmak üzere nezaret altına aldık..

İlim heyetinin hazırladığı gerekçeye göre, milletin direnme hakkını kullanan grup olarak ortaya çıktık. Binaenaleyh biz kendimizi hiçbir zaman mevcut bir Anayasa düzenini yıkan insanlar olarak düşünmedik...

İlim adamları şiddet ve sürat taraftarı idiler; meseleyi daha ziyade ihtilâl hukuku çerçevesi içinde mütalâa ederek, klâsik hukuku ihmal ediyorlardı.

Meselâ, Kübalı mevkufların durumu ile ilgili şunları söylüyordu:

Bu işler normal idarenin tesisinden evvel yapılmalıdır. Yani M.B.K.'nin şeref sorumluluğuna tevdi edilmiştir. Sü-

ratle hareket edilmezse, hâdiseler unutulur, acıma hisleri galebe çalar. Basın gayemize yardımcı olmalıdır.

Suçlar, işlendiği zaman mer'i kanunlara göre cezalandırılır, kaidesi varit değildir. Zira ihtilâl yapılmıştır.

Muammer Aksoy ise, ihtilâlin meşrû müdafaa hakkı olarak, çetenin diğer unsurlarının da tevkif edilmesini, suçluların cezalandırılmasını ve idarenin tasfiye edilmesini, suçluların mal beyanına tâbi tutulmasını, eski iktidar mensuplarının ve yakınlarının mallarının müsadere edilmesini istiyordu.." (3)

Muammer Aksoy, Orhan Erkanlı'nın bu iddialarını cevaplandırırken şunları söyler: "Orhan Erkanlı, Millî Birlik üyelerinin tümünden farklı olarak cezaların ağır olması ve mümkün olduğu kadar çok kişinin cezalandırılması için olağanüstü çabalar göstermiş, âdeta çırpınan bir kişiydi. Durmadan faaliyet içinde fetva toplamak için çalışmış ve aradıklarının çoğunu elde edemedikçe kızmış ve lisanı münasiple tehditlerde bulunmuştur.." (44)

Buraya bir nokta koyduktan sonra yine geriye, 27 Mayıs'ı takip eden günlere dönelim.

Doç. Dr. Muammer Aksoy, Türk Hukuk Kurumu Başkanı olarak Millî Birlik Komitesine bir mektup gönderir. 28 Mayıs 1960 tarihini taşıyan mektupda özetle şunlar yazılıdır:

"... Anayasayı ve hukuk umum prensiplerini israrla ve sistemli suretle çiğneyerek hukuk dışı kaba bir kuvvet

(43) N. Ilıcak (a.g.e.) s. 10-12.
(44) N. Ilıcak (a.g.e) s. 135.

haline gelmiş ve asil milletimizin hak ve hürriyetlerine musallat olmuş bulunan gayrimeşru iktidarı, vatandaş ana haklarının başına gelen "Milletin zulme karşı mukavemet ve ihtilâl hakkı" na dayanarak bertaraf eden millî vazifesini tamamen müdrik şerefli Türk Ordusunun, yalnız Türk tarihine değil "Dünyanın hürriyet ve demokrasi tarihine" de altın harflerle kaydedecek olan son kurtarış hareketini, hukuk devleti idealinin memleketimizde de gerçekleştirilmesi ve korunması gayesiyle kurulmuş olan Derneğimiz, büyük bir hayranlık ve sonsuz şükran hisleri ile karşılamıştır.." (45)

Bu mantık ve his iledir ki, Muammer Aksoy, Prof. H. N. Kubalı, Prof. H. Veldet Velidedeoğlu ve Prof. Dr. R. Sarıca ile birlikte; "Devrilen DP iktidarı gayrimeşrû kabûl edilip sorumlu tutulduğuna göre bu iktidarı teşkil eden bütün şahıslar (yani hükûmet ve parti grubu) aleyhinde bir suç karinesi mevcuttur. Aksi isbat edilinceye kadar hukuken hepsi suçludurlar" gerekçesiyle, son dakikada ihtilâlcilerin aralarına aldıkları, General Cemal Madanoğlu'nun salıverdiği DP'lileri tekrar toplatması fetvası verilir. Bu nun üzerine "Her türlü davranışlarında hukuk yolundan ayrılmamak amacında olan ihtilâlciler, bu fetvanın tesiri altında kalarak, ihtilâlden önce belirli kişilerin tevkifi yolunda aldıkları kararlarının yanlış olduğu fikrine vararak, bundan sonra geniş bir tevkife girişirler.." (46)

Millî Birlik Komitesi üyelerinden Sıtkı Ulay; "Hukuk ve Anayasa profesörlerinin de tavsiyeleri ile sorumlu olarak karar veren ve Anayasa ihlâline parmak kaldıran bü-

(45) Ulus Gazetesi 30.5.1960.
(46) İhtilâl ve İçyüzü. Milliyet 1965.

tün milletvekillerinin sorgudan geçmiş olması gerekeceği kararına varılarak bırakılanlar da toplanıp okulda nezaret altına alınmış oldular" demektedir.

Ayrıca, Sıtkı Ulay şunları da söylüyor: **"İhtilâl iyi başlamış, fakat bana göre sabote edilmiştir... Komiteci arkadaşlarımın akıl hocaları hukuk düzenini tutturarak, hukuku, mukuku olmayan ihtilâli demokratik hukuk devleti çerçevesi içine sokmuşlardır. Sonuna kadar ihtilâl bu kafeste hayatını sürdürecektir.."** (47)

İhtilâle baş olarak getirilen, Emekli Orgeneral Cemal Gürsel'in üniversite ve ilim heyetine bağladığı ümit ve güveni kendi ağzından çıktığı şekilde buraya kaydetmekte yarar vardır.

Cemal Gürsel şöyle diyor: **"... İlk kıvılcımı üniversite camiasında Prof. Kubalı atmış, bu atış aynı camiada genişleyerek yayılmıştır. Biz de bu hareketi devam ettirerek milletin arzu ve hayal ettiği bir şekilde nihayetlendirdik ve millete malettik.**

İşimiz daha bitmemişti. Asıl vazifemiz 27 Mayıs'tan sonra başlıyordu. Ferah getirecek bir neticeye ulaşmak gayesi ile ilme koştuk, ilim de bize elini uzattı.." (48

Belki de, ilme, samimiyetle uzanan bu ellere, ilmin, peşin hükümlü ve intikam hisleri ile dolu üyeleri yapışmış olduğundan, ihtilâl gaye ve hedefinden saptırılmıştır.

---

(47) Sıtkı Ulay. Harbiye Silâh Başına. 1968. s. 98.

(48) Avukat Hasan Halis Sungur. Anayasayı İhlâl Suçları ve T.C. K. 146 ncı Maddesi Hükümleri (Sâkıt iktidarın sorumluluğu) 1961. s. 97-98.

Devrilen iktidar üyelerini, cezalandırma konusundaki bu intikamcı niyet ve tutum, yeni Anayasanın yapımında da kendisini açıkca göstermiştir. 1961 Anayasasının bir tepki yasası özelliğini taşıdığı bizzat yapımında görev alan üniversite öğretim üyelerince de itiraf olunmuştur. Yazar Bedîî Faik, konuyla ilgili görüşlerini şöyle açıklamaktadır: **"Profesörler çok kusurludur. Onlar ki Anayasa dersi verirler. Anayasa tenkitleri yaparlar. Hiçbirinin Türkiye'ye uygun Anayasanın hangisi olduğuna dair şahsî fikirleri yoktu. Bu yüzden hazırlıkları çok uzamıştır. Sonra da çıkara çıkara bir reaksiyon anayasası çıkarmışlardır. Modelini Demokrat Parti hırsından almışlardır. Demokrat Parti'nin hıncından hareket edilmiştir.."** (49)

İhtilâl sabahı, aldığı direktif üzerine, üniversite öğretim üyelerini alelacele toparlayıp uçakla Ankara'ya getiren M.B.K. üyesi Şefik Soyuyüce de şunları söylemektedir: **"Tek tek o zaman ismi tesbit edilmiş beyleri Eczacılık Fakültesi önünde topladım. Ve kendilerine gidip hazırlıklarını yapmalarını, Anayasa taslaklarını, şimdiye kadarki çalışmalarını alıp gelmelerini söyledim. Yanımdan ayrıldılar. Geri geldiklerinde hiçbir hazırlıkları olmadığını hayretle gördüm. Çünkü senelerce bu Anayasayı tenkid etmişlerdi. Ben hepsinin ellerinde ideal anayasa taslakları olduğunu zannediyordum. Bunlar münakaşa edilir, tartışılır ve realiteye en uygun olanı bulunur ve kabul edilir diye düşünüyordum.."** (50)

Şimdi de ihtilâlin hedefinden saptırılışını Kurmay Albay Alparslan Türkeş'den dinleyelim: Türkeş, **"27 Mayıs hedefinden saptırıldı. Tarafsızlığını koruyamadı"** dedikten

(49) N. Ilıcak (a.g.e) s. 58.
(50) N. Ilıcak (a.g.e.) s. 571.

sonra bunun nedenlerini şöyle açıklamakta: **"İlk günden itibaren tarafsızlığına, adaletli tutumuna saldırılar başladı. Şahsen beni de birçok kimseler gördüler, ziyaret ettiler. Üstü açık, kapalı tehditler yaptılar. Dostluk gösterip, tavsiyelerde bulundular. "Siz bu tarafı yıktınız, bu taraf sizi hiçbir zaman tasvip etmez, bir kere o tarafın düşmanlığını üstünüze çektiniz. Şimdi Cumhuriyet Halk Partisine de karşı çıkıyorsunuz. O halde kime dayanacaksınız" dediler.. Bunu profesörlerden de diyenler oldu.. Cumhuriyet Halk Partisi'nin ileri gelenlerinden de hususî randevu adıp, ziyaret edip, bunları söyleyenler oldu bize. Çünkü ben o günlerde ihtilâl kadrosunun en güçlü kişisiydim." (51)**

İHTİLÂL HUKUKU:

27 Mayıs İhtilâli'nin güçlü adamı Alparslan Türkeş, tanınmış Hukuk Profesörlerinin, normal hukuk kuralarına itibar edilmeyip, ihtilâlin kendisine has hukukunun işlerliğini telkin edişlerini de şöyle açıklar:

"... Size yaş maddesi ile ilgili bir hâtıramı anlatayım. Yassıada Mahkemeleri için hazırlık yapıldığı sırada bazı profesörlerden bir teklif geldi. Celâl Bayar, Refik Koraltan'ın yaşları ileridir. Bunlar işledikleri suç itibariyle idam cezası verilmelidir. O halde Türk Ceza Kanunundaki "65 yaştan büyük olanlar ölüm cezasına çarptırılamaz" hükmü değiştirilmeli. Ben buna karşı çıktım. Hukukta bir prensip vardır, cezalar makable şâmil olmaz. Binaenaleyh, değiştirdiğimiz kanunu o tarihten önceki fiiller için uygularsak, tarih önünde sorumlu oluruz. Bunu yapmayalım, dediğimiz zaman, bir profesör kalktı bana dedi ki: "Hayır, siz yanlış

(51) N. Ilıcak (a.g.e.) s. 85.

düşünüyorsunuz. İhtilâllerde bu olur. Şimdi normal hukuk cari değildir. İhtilâl hukuku caridir. Yani ihtilâl hukukunda böyle bir prensip bahis konusu edilemez." Bunu bana söyleyen Profesör Muammer Aksoy'du.." (52)

Türkeş'in normal hukuk kurallarından yana oluşu ve hukuk ilminin temel prensiplerine sadık kalma arzusu arkadaşlarınca da hoş karşılanmaz. Ve Sami Küçük başta ölmak üzere bazı komite üyeleri, **"Hukuk profesörleri senden daha iyi bilir"** diyerek üzerine üzerine hücum ederler. hiç olmazsa bu büyük hukukî hatayı tescil için şu tarihî kararını verir: **"Madem böyle düşünüyorlar, hukukçular bir teklif hazırlayıp altını imza etsinler. Ona göre Milli Birlik Komitesi de böyle bir kanun tâdilatı yapsın, hukukçulardan imzalı bir teklif gelmesi üzerine, komite de o maddeyi değiştirdi..." (53)**

Konuyu, ilmî haysiyeti olan, fazilet sahibi değerli bir ilim adamımızın görüşleri ile kapayalım.

Ord. Prof. Dr. A. Fuad Başgil, 27 Mayıs İhtilâlinin sebeplerini izah ederken, ihtilâli, gayesinden ve hedefinden saptıran profesörlerle ilgili olarak da görüşlerini şöyle açıklamaktadır:

"Üniversite profesörlerine gelince: Prensip olarak bunların (ekseri memleketlerde olduğu gibi) memleketin en değerli elemanları arasından çıkmış, seçkin şahsiyetler olması lâzımdır. Hiç şüphesiz, Türkiye'de bunlar arasında büyük şahsiyetler mevcuttur. Fakat, malesef diğer bir çokları ünvanlarının haiz olduğu şerefi hak etmemişlerdir. Bu

(52) N. Ilıcak (a.g.e.) s. 88.
(53) N. Ilıcak (a.g.e.) s. 88.

gruba dahil olanlardan bir kaçını misal kabilinden bu eserde zikrettik, daha göze batan diğerlerini ikinci ciltde ele alacağız. Onlar zekâ ve meslekî ehliyet bakımından, sadece vasat değil, fakat bilhassa baştan aşağı kötülük ve âdilik doludurlar. Bunlar sadece 27 Mayıs gecesini takip eden içtimaî karışıklığın büyük nisbette sorumlusu değil, fakat aynı zamanda daha sonra göreceğimiz gibi, Yassıada cezalandırma mekanizmasının hazırlanmasında Ceza Hukukunun ana prensiplerine muhalif fetva vermekten de mes'uldürler.

Meselâ, 27 Mayıs hareketinin ertesi günü İstanbul Üniversitesi Rektörü Sıddık Sami Onar, 28 Nisan karışıklıkları sırasında 11'den fazla talebenin polis tarafından öldürüldüğünü ve cesetlerinin yok edildiğini ısrarla iddia ediyordu. Bu beyanların yalan olduğu, daha sonra kâfi derecede vuzuha kavuşturmuştur. Bu nevi beyanatın Demokrat idarenin mes'uliyetini ağırlaştırmaktan ve onlara karşı ihtilâlcilerin gazabını artırmaktan başka bir gayesi yoktu. Yalnız bu misâl bile bazı vicdansız aydınların 27 Mayıs hâdiselerinde oynadığı meş'um rolün önemini göstermeye yetmez mi? Hülâsa bu nevi aydınlar, eski Osmanlı İmparatorluğu zamanındaki (Ulemayı Rüsûm) un yerleştirdiği âdeti almak ve devam ettirmekten başka bir şey yapmamaktadırlar. Vaktiyle, bu ünvan ancak okuma yazma bilen ve sonunda elde edilecek ganimeti paylaşmak için, çevirdikleri düzenle Yeniçerileri Saray'a karşı ayaklandıran sözde aydınlara verilirdi.." (54)

(54) Prof. A. F. Başgil. (a.g.e.) s. 177-178.

TÜRKEŞ; "DEMOKRAT PARTİ'NİN KAPATILMASI İÇİN YAPILAN TEKLİFLERE İTİBAR ETMEDİK..."

27 Mayıs ihtilâlini lehlerine kullanıp, iktidara biran evvel kavuşma hırsı içinde olan CHP ve onun lideri İnönü için, ihtilâl liderinin teşhis ve esprisi gerçekten yerinde olmuştur..

Cemal Gürsel, İnönü'nün iktidar hırs ve arzusu için şu teşhisi koymuştu: **"İhtiyar lider, gerdeğe girmeye hazırlanan bir delikanlı kadar iktidar için arzu ve telâşlı.."**

Gerçekten de, CHP ve lideri İnönü, pişirdiği ihtilâlin, aşını kotarıp yemek hırs ve arzusu içinde idi..

DEMOKRAT PARTİ'NİN DEFTERİ DÜRÜLMELİDİR ZİHNİYETİ:

Metin Toker, şöyle diyor: **"Parti olarak DP'nin üzerinde bulutlar, daha ihtilâlin hemen akabinde belirdi. Ankara'da toplanan ilim heyeti hem ihtilâlin meşruluğunu**

tescil eden, fakat hem de parti olarak DP'yi kurtarabilecek bir hüküm verse idi Türkiye'nin çok güçlüğü muhtemelen ortadan kalkabilirdi. Fakat profesörler buna imkân görmediler. Haziranın dördünde, bu profesörlerden Hıfzı Veldet'in, Oğuz Bekata ile birlikte İsmet Paşa'ya yaptıkları ziyareti hatırlıyorum. O ziyaret hakkında İsmet Paşa kendi acentasına "Profesörler ilerde" diye yazmıştır.

Profesörler Polly Anna gibi düşünmediklerinden "hiç kimseye karşı olmayan bir ihtilâl mefhumunu"daha baştan reddetmişlerdi. Meşru her ihtilâlin, bir zümre hesabına ve menfaatine yapılmamış dahi bulunsa, mutlaka gayri meşru bir teşekküle karşı yapılması gereği vardı. Gayrimeşruluğa düşmüş olan ise, DP iktidarı idi. DP iktidarının suçluluğu ve buna muhtelif kimselerin iştirak derecesi ise karakuşi bir şekilde tesbit edilemezdi. Buna karar vermek yetkisi bir kazai organa ait olması lâzımdı. Sanık sandalyasında DP iktidarının tamamı vardı. Bunu teşkil edenler arasından suçluları ve masumları ayırt etmek ihtilâle düşmezdi. Bazılarının bir ara salıverilmelerine rağmen bütün DP milletvekillerinin tekrar toplanmaları ve Yassıada'da yargılanmaları bu düşüncelerin bir icabı olmuştur.." (55).

Demokrat Parti'nin kapatılması için böyle bir tertip ve kararlılık içinde olunduğunu itiraf eden Metin Toker, Alparslan Türkeş hakkında iftirada bulunmaktan da kendisini alamamaktadır.

Toker'e göre, "Türkeş, DP'yi kapattırıp, Demokrat Partinin büyük kütlesine sahip olmak ve başına kendisi

(55) Metin Toker (a.g.e.) s. 43.

geçmek plânını kafasında çoktan hazırlamıştı ve bu istikametteki ilk adımları atıyordu.." (56)

Metin Toker ithamına şöyle devam ediyor: "DP'nin kapatılması için bir CHP takımı, daha baştan kesif faaliyete geçti. Bunlar Albay Türkeş'de zeki bir muhatap, Osman Bölükbaşı gibi ağzı lâf yapan bir müttefik bulmakta hiç zorluk çekmediler.." (57)

Şimdi de meseleyi Sayın Türkeş'den dinleyelim:

"27 Mayıstan sonra karşılaştığımız başlıca problemler şunlar olmuştur: CHP başında bulunan bir kısım idareciler acele iktidara gelmek çabası gösteriyorlardı. Buna mukabil o zaman mevcut olan Millet Partisinin idarecileri de hazırlıkları ve teşkilâtları tamam olmadığı için erken bir seçime gidilmemesi isteğini ileri sürüyorlardı. Bu arada birçok çevrelerden birçok vatandaşlar aleyhine teşvik, tahrik ve ihbarlara maruz kalıyorduk. Bunlara iltifat etmemeğe gayret ediyorduk.

Demokrat Partinin kapatılması için yapılan tekliflere itibar etmedik. Çünkü memlekette bütün partilerin vücudu ile demokratik nizamın devam etmesini arzu ediyorduk. D.P.'nin kapatılması mahkemeye yapılan bir ihbarla olmuştur. İki sene kongresini yapmadığı için mahkeme kararı ile kapatılmıştır.

Eski iktidar mensuplarından bir kısmının yurt dışına gönderilmesini devlet başkanı ve bizler düşünmüştük. Fakat hâdiseler buna imkân vermedi. Çeşitli tahrikleri önlemeğe çalıştık. Bu önleme gayretlerimiz aleyhimizde yo-

(56) Metin Toker (a.g.e) s. 24.
(57) Metin Toker (a.g.e.) s. 43.

rumlara sebep oldu. Hiçbir tarafı tutmamakta ve bütün vatandaşları himaye etmeğe çalışmakta idik. Bir taraftan kendilerine imtiyaz sağlanması yolundaki tazyiklere itibar etmeyişimiz, hakkımızda, diğer tarafın adamı olduğumuz söylentilerini, haksız ve yersiz olarak doğurdu. Zaman zaman, yer yer kanunsuz hareketler yapıyordu. Birisi çıkıyor, muhtarların mühürlerini zorla ellerinden alıyor, rastgele muhtar tâyin ediyordu. Biz bunlarla mücadele ediyorduk.

O zamanki hükûmette Turizm Bakanı olan bir zat bir gün bana iki hanım gönderdi. Hanımın biri bu zatın hemşiresi idi. Kendilerini kabul ettim. Hanım ağlayarak, kocasının Uşak Belediye Reisi bulunduğunu, fakat bir gece, gece yarısından sonra jandarma ve polislerin kocasını yaka paça yatağından kaldırıp götürdüklerini şikâyet etti. Jandarma ile birlikte Halk Partisi İl Başkanı vs. de o gece belediye başkanının odasına girenler arasmda imiş. Hanım 3-4 gündür kocasının akibetinden haber alamadığından yakınıyordu.."

NETİCEDE, DP'Yİ KAPATTIRMAK, BUNU YEGANE GAYE BİLEN CHP İÇİN HİÇ DE GÜÇ OLMADI:

"Halk Partisi'nin yegane gayesi Demokrat Parti'nin kapatılmasıydı. Ancak 15 yıllık bir partinin kapatılması, bütün Türkiye'de 50 binden fazla ocak, bucak teşkilâtı bulunan bir siyasî organın ortadan kaldırılması için sebep bulmak lâzımdı. Fakat, CHP'nin profesyonel tertipçileri için bu işi başarmak güç olmadı.." (59)

---

(58) Alparslan Türkeş. Bazı Gerçekler. s. 22-23.
(59) Tekin Erer (a.g.e.) s. 454.

TÜRKEŞ: "BİZİM GÖRÜŞÜMÜZ, BAŞSIZ KALMIŞ DEMOKRAT PARTİLİ VATANDAŞ KİTLESİNİ, TOPARLAMAK, ORGANİZE ETMEK VE ONDAN SONRA DA SEÇİME GİTMEK İDİ.. BEN ÖYLE ZANNEDİYORUM Kİ, BU ŞEKİLDE HAREKET EDERSEK, SEÇİMİ KAZANABİLİRİZ VE BU SEFER DE SEÇİMİ KAZANMIŞ İKTİDAR OLARAK İŞE DEVAM EDERİZ"

Kurmay Albay Alparslan Türkeş'in Demokrat Partili vatandaşlara sahip çıkması, ihtilâlin değişen şartları içinde şöyle seyretmiştir:

Radyo'da yaptığı konuşmanın mâna ve ruhuna bağlı kalarak, yapılan ihtilâlin tarafsızlığını koruma gayreti içinde olunmuştur.

Türkeş'in, bu ilk beyanında; **"İhtilâlin hiçbir şahsa ve zümreye karşı yapılmadığı"** ifade edilirken, özellikle DP yöneticileri ve DP'li vatandaşlar zikredilmiştir.

Yine bu beyanda; **"Partiler üstü tarafsız bir idarenin nezaret ve hakemliği altında en kısa zamanda âdil ve serbest seçimler yaptırılacaktır"** denilmiştir. En önemlisi, **"idarenin hangi tarafa mensup olursa olsun seçimi kazananlara devir ve teslim edileceğinin"** vadedilmiş olmasıdır. Bu da, Demokrat Parti yöneticileri ve DP'li seçmenler için büyük bir teminat olmuştur.

Alparslan Türkeş, bu beyanlarında, ayrıca, DP yöneticilerinin **"şahsî emniyetleri için Türk Silâhlı Kuvvetlerine sığınmalarını"** istemesi, bir mevkufiyet değil bir siyanet mânası taşıması bakımından dikkate şayandır.

Bütün bunlar da gösteriyor ki, Alparslan Türkeş, ihtilâl sabahı yaptığı radyo konuşması ile, DP'lilerin kısmen

yüreklerini serinletmiş ve onlara güven vermiştir. Bunun böyle olduğunun en açık delili de, DP'lilerin Türkeş'in bu sözlerini **"İhtilâlin taahhüd senedi olarak"** kabûl etmiş olduklarını beyan etmeleridir.

Kurmay Albay Alparslan Türkeş, şartların elverdiği ölçüde, yaptığı ilk radyo konuşmasının mâna ve ruhuna sadık kalmağa çalışmıştır. Ve bu maksatladır ki, ihtilâl idaresinin tarafsızlığını korumak için büyük çaba sarfetmiştir.

Türkeş, bütün bu gayretlerinde, CHP'nin amansız plân ve taktkleri ile karşı, karşıya gelmiştir. Yapılan ihtilâlin, zeminini ve şartlarını hazırlamakta büyük emeği ve gayreti olan İnönü ve CHP, ihtilâlin başarıya ulaşmasından sonra da, bunun nimetlerinden azami şekilde istifade edebilmek için, hırslı bir plân ve taktik uygulamıştır. İsmet Paşa ve CHP, bu faaliyetlerinde, öteden beri kendileri ile temas halinde bulunan ve aşırı sempati taşıyan bazı M.B.K. üyelerinin büyük yardımlarını görmüşlerdir. İnönü ve CHP nin yanında ve hizmetinde olan bu M.B.K. üyeleri, Türkeş ve arkadaşlarının ihtilâl öncesi ve sonrası bazı temel prensiplerini uygulamalarına en büyük engeli teşkil etmiştir.

İlim heyeti adı ile, ihtilâlcilere akıl hocalığı edenler verdikleri fetvalar ile ihtilâli amacından saptıran diğer büyük âmil olmuştur. İhtilâl idaresi, bu ilim heyetinin fetvalarını icra etmeğe başlayarak, daha ilk günün sabahı kendi kendilerini inkâr eder duruma düşmüşlerdir.

İktidar hırsı ile kavrulan, İsmet Paşa ve CHP, işe hukukî kılıf uydurmağa çalışan sözüm ona ilim heyetinin bu fetvaları ile kendi çıkarlarına en büyük desteği bulmuştur.

Netice itibariyle, 27 Mayıs İhtilâli, daha ilk gününde, bazı beyan ve açıklamalarda değer kazanan mâna ve maksadından saptırılmış oldu... Böyle bir sapışda, Türkeş ve arkadaşlarının DP yöneticilerini yurt dışına gönderme arzuları akim kaldığı gibi, Yassıada mahkemelerine muhalif olmaları da bir müsbet sonuç vermemiştir..

Bu arada, bilhassa, Demokrat Partinin, bir bahane ile, mahkeme kararıyle kapatılışı, işleyen ihbar ve iftira kampanyasını büsbütün artırmıştır. DP mensupları hakkında yapılan imzalı, imzasız ihbar mektuplarının adedi 100 bine yaklaşmıştı. Bu bir ölçüde hafiye rejiminin doğmakta olduğunu isbatlıyordu. Türkeş ve arkadaşları bu noktada da tavırlarını almış, hırs ve kinle girişilen iftira ve yalan kampanyasına son verebilmek için, M.B.K.'nin bir tamim yayınlamasını sağlamışlardır.

Alparslan Türkeş ve arkadaşlarının bütün bu düşünce ve davranışlarından vardığımız sonuç şu oluyor: Türkeş ve arkadaşları, başı koparılan DP'ye oy ve gönül vermiş büyük vatandaş kitlesine sahip çıkmak ve onları CHP hırsı karşısında yeniden organize edip, siyasî bir güç haline getirmek istemişlerdir. Bu istekte hiç şüphesiz, fırsatları değerlendirme inceliği ve kurmay zekâsı rol oynamıştır...

TÜRKEŞ, "BİLHASSA DEMOKRAT PARTİYE MENSUP VATANDAŞLAR, BİZİ İSMET PAŞAYA TESLİM ETMEYİN, SİZ BAŞIMIZDA KALIN DİYORLARDI. BU MÜNASEBETLE BANA BİR SİYASİ PARTİ HAZIRLAMA GÖREVİ VERİLDİ..." (60)

Alparslan Türkeş'i dinliyoruz:

"27 Mayıs akabinde milletin kaza ve kaderine el koy-

(60) N. Ilıcak (a.g.e.) s. 87.

muş olan Millî Birlik Komitesinin bir kısmı İsmet İnönü'yü asabi bir israrla tutmaktaydı.

Millî Birlik Komitesinin bu İnönü'cü hizbi bugünkü tabiî senatörler grubunun çoğunluğunu teşkil etmektedirler. Bunlar daha (27 Mayıs günü gelmeden İnönü sempatizanı olduklarını açıkça belli etmiş bulunuyorlardı. Hiçbir fırsatta bu sempatilerini belirtmekten çekinmemişlerdir... Dâvaları, iktidarı alır almaz İnönü'ye devretmekti. Fakat ben ve arkadaşlarım, bu sakat görüşün daima karşısına dikilmiş ve ihtilâlin tabiî sayılabilecek seyri ne olabileceğini kendilerine anlatarak:

— Olmaz... demiştik.

İnönü'nün şahsı ve karargâhı ile çok sıkı temaslarda bulunan, hattâ zaman zaman İnönü'den direktif alan bu şahıslar iktidarı (derhal) İnönü'ye devretmek fikrini bize kabul ettiremeyince hatalı kararlarını değiştirmeye yanaşmamışlardı. Bilâkis.. düşüncelerine daha şiddetli bir taassupla sarılmışlardı ve sinsi bir taktik kullanarak (münasip) bir zaman beklemeye başlamışlardı.

Bu beylerin yüzünden (Milli Birlik Komitesi)'nin İnönü'ye gizli pek az tarafı kalmıştı. Bütün görüşmeleri Paşaya aktarıyorlardı. İsmet İnönü, sanki aramızda oturuyormuş gibi, komitede ne konuşuyorsak hepsini günü gününe haber almaktaydı. İş bu kadarla da kalmıyordu. İnönü taraftarları hep paşalarından aldıkları talimata göre fikir beyan ediyorlar, her hareketlerini onun verdiği talimata uyduruyorlardı..

27 Mayısın hemen akabinde bu beylerden her gün şu sözleri işitmekteydik:

"— En geç iki ay içinde seçimi yaptırıp iktidarı sivillere devretmeliyiz..."

Siviller... Bu (siviller) kelimesi ile ifade edilmek istenen şey (İnönü ve adamları) idi.

Başka bir mâna çıkarabilir miydi bu (siviller) kelimesinden?

Demokrat Parti kapatılmış bulunuyordu. Ortada kalan bir CHP, MP kalmıştı.

CHP teşkilâtı pek zayıftı. Gerçi her köyde ocakları, her nahiyede bucak şubeleri, her kazada ve ilde birer merkezi vardı. Fakat bu teşkilâtın kütükleri ciddî bir kuvvet ifade etmekten çok uzaktı...

CHP çığırtkanları ikide bir:

— Otuz beş bin köyde ocak açmış bir partiyiz...

Demekteydiler. Fakat köylü o ocaklara asla iltifat etmemekteydi. Hattâ CHP bayraktarına her köyde nefretle bakılmaktaydı.

İnönü partisinin hiçbir yerde ciddî bir mâna ifade etmediği meydandaydı... Demokrat Parti karşısında CHP ne zaman bir gövde gösterisi yapmak istemiş olsa hep gülünç bir duruma düşmüştü.

MP'ye gelince, onu, teşkilât bakımından hesaba katmak bile caiz değildi.

Fakat, (iktidarı sivillere devretmek bahanesi ile) bir iki ay içinde seçimlere kalkışıldı mı, İnönü'nün partisi meydanda tek başına kalacağı için elbette oyunu kazanacak, iktidara gelecekti. Ama ne derece meşrû bir hareket sayılabilirdi? M.B.K.'deki İnönü yaranı, bu ciheti düşünmeye hiç lüzum görmüyorlardı.

Bu plânın başlıca sakat taraflarından biri de CHP'nin başarısız ellerine Türk Devletini bir defa daha teslim etmek olacaktı. Pek uzun yıllar iktidara saplanıp kalan bu partinin ne zaman memlekete faydalı olduğu görülmüştü?

Hiçbir zaman...

CHP memleketimizin dâvalarını çözme kudretini gösterebilmiş bir siyasî tesis değildir.

İnönü'nün bilinen hüviyeti, bilinen idareci kadrosu ve CHP'nin gizlenemiyen kötü karakteri ve zaafı ile iktidara gelmesi demek memleketi bir defa daha ateşe atmak demek olacaktı..

Büyük bir kuvvet ifade etmemekle beraber, ne de olsa siyasî bir resmî etiket olduğu için arasıra MP ile de temas ediliyor, lideri ile de konuşuluyordu.

İnönü biran önce seçimlere gitmek için yanıp tutuştuğu halde MP lideri Osman Bölükbaşı bilâkis seçimleri uzak bir tarihe atmak taraftarıydı.

Osman Bölükbaşı:

— Durum değişmiştir diyordu. Partilerin yeni duruma göre yeni baştan teşkilâtlandırılmaları mutlak bir zarurettir... Bu da her şeyden önce zaman meselesidir. Siyasî partilere, yeniden teşkilâtlanabilmeleri için vakit ve fırsat verilmelidir. Ne CHP, ne de MP, hâdiselerin sarstığı derme çatma teşkilâtlarla seçimlere girebilirler. Girseler de seçimlerden yüzlerinin akı ile çıkabilecekleri şüphelidir.. Beklemek ve hazırlık yapmak lâzımdır.

Ben de bu kanaatteydim. Osman Bölükbaşı ile İnönü arasındaki bu görüş farkı sadece MP liderinin siyasî men-

faatler gütmesine hamledilemezdi. MP biraz da o günün siyasî realitesini CHP'den daha iyi kavramış bulunuyordu.." (61)

"Bir defa seçim için acele etmeyelim diyorduk..

Çünkü o sırada temas ettiğimiz vatandaşlar, bilhassa Demokrat Partiye mensup vatandaşlar, bizi İsmet Paşa'ya teslim etmeyin, siz başımızda kalın diyorlardı.

Memleketin birçok meselesi vardı. Parti rekabetleri dolayısiyle bunlara eski hükûmetler el atamamışlardı. Biz bunları da ele alalım, bu arada Millî Birlik Komitesini de bir siyasî parti halinde organize edelim, diyorduk. Cemal Gürsel Paşa da bu fikrimizi benimsiyordu. Bu münasebetle bana bir siyasî parti hazırlama görevini verdi.

Biz gizli olarak, Adalet Bakanlığında, bakan odasında birkaç defa toplandık. Ekrem Alican, Abdullah Gözübüyük ve diğer bazı arkadaşlar, böyle bir siyasî parti hazırlığına giriştik. Bir gün Selim Sarper bana geldi, elimi tuttu; "—Böyle bir siyasî parti kurma yoluna gidiyormuşsunuz. Ben de sizinle beraberim. Yalnız İsmet Paşa'yı tanıyor musunuz? Böyle sessiz sedasız yerinde oturur, hiçbir şeyden haberi yokmuş gibi görünür ama, kafasının içinde birçok manevralar çevirir. Onun için dikkatli olmanızı tavsiye ederim" dedi. "Dikkatliyiz" diye cevap verdim..

Bizim görüşümüz, bugün başsız kalmış bir Demokrat Partili vatandaş kitlesi var. Madem ki ilerde demokrasiye dönmekten bahsediyoruz, bu Demokrat Partili vatandaş kitlesini toparlayalım, organize edelim, sonra da seçime gidelim. Ben öyle zannediyorum ki, bu şekilde hareket edersek, seçimi kazanabiliriz ve bu sefer de seçimi kazanmış ik-

(61) Türkeş, 1944 Milliyetçilik Olayı. s. 101-104.

tidar olarak işe devam ederiz. İşte bizim düşüncemiz buydu." (62)

M.B.K.'SİNİN 32 NUMARALI TEBLİĞİ İNÖNÜ'YÜ TELÂŞLANDIRIYOR:

CHP'nin iktidar hırsını ve bu hırsın sebep olduğu iftira ve jurnal kampanyasını önleyebilmek için, Türkeş ve arkadaşları 32 numaralı tebliği yayınlatmışlardı. M.B.K. adına Cemal Gürsel'in imzasını taşıyan 14 Haziran 1960 tarihli tebliğ, İnönü'yü bir hayli telaşlândırmıştı. Zira bu tebliğ de, M.B.K. yani ihtilâl idaresi, resmen CHP'ye karşı bir tavır almıştır.

Bu tebliğdeki, iktilâlin tarafsızlığını bir kere daha aksettiren beyanlar, CHP'lilerce; **"Eski Demokrat Partililere kırpılmış bir gözdü ve onları yeni bir parti içinde tekrar teşkilâtlandırmak heveslerinin izini taşıdığı"** şeklinde yorumlanmıştır..

"32 numaralı tebliğin başka bir tarafı daha İsmet Paşa'nın garibine gitmişti. İhtilâl kardeş kavgasına mâni olmak, meşrûluğunu kaybetmiş olan bir iktidarı devirerek yeni ve serbest bir seçim hazırlamak için yapılmıştı. Halbuki 32 sayılı tebliğde "muhterem halkımızın ekonomik kalkınmasından" bahsediliyordu! Bu, ihtilâlin prensiplerine gelen yeni bir unsurdu. Metin Toker'e göre; **"Muhterem halkımızın ekonomik kalkınması bahis konusu oldu mu, muhterem M.B.K.'nin ömrü kendiliğinden, hem de hiç sonu görünmeyen bir istikbal için uzuyordu. Gerçi, bazı komite üyeleri, kendiliklerinden ve şahısları adına bu tarz, vadesi uzun hedeflerden bahsediyorlardı. Fakat şimdi, "Muhterem halkımızın ekonomik kalkınması" (63), Ko-**

(62) N. Ilıcak (a.g.e.) s. 87.
(63) Metin Toker (a.g.e.) s. 50-51.

mitenin bir resmî tebliğinde söz konusu ediliyordu. 15 Haziran, bu değişiklik itibariyle de önemlidir ve Komitedeki cereyanları aksettirmektedir."

İNÖNÜ: "SÜRATLE UMUMÎ SEÇİMLERİN YAPILMASINDA SAYILMAKLA BİTMEZ MİLLÎ MENFAAT VARDIR.."

M.B.K.'nin 32 numaralı tebliğinin yarattığı telâş ile, İsmet İnönü, Komiteye karşı bir tavır alma fırsatı aramaya başlamıştır Cumhuriyet Gazetesinden Cevat Fehmi Başkut'un mülâkat talebi, bu sebeple, beklenilen fırsat kabûl edildi. İnönü'nün bu mülâkatta üzerine basarak söylediği yegâne ve en önemli söz; **"Süratle umumî seçimlerin yapılmasında sayılmakla bitmez millî menfatler vardır"** demesi olmuştur.

İşin garip yönü, İnönü'nün bu beyanatının Cumhuriyet Gazetesinde yayınlandığı gün, ayı gazetede manşet olmuş diğer önemli bir haber de dikkatleri çekiyordu. Bu da; Cemal Gürsel'.in İstanbul'a gelişinde, resmen düzenlenen karşılama töreninde halk tarafından sevgi gösterileri ile karşılanmasına aitti. Ve Gürsel şunu söylüyordu: **"Seçimler için daha epeyce zamana ihtiyaç vardır.."** **(64)**

Bu, İsmet Paşa'yı taktiğinde müşkül durumu düşürmüştür..

PROF. SIDDIK SAMÎ ONAR DA; **"SEÇİMLERİN ÇABUK YAPILMASI KADAR HATALI BİR İŞ OLAMAZ" GÖRÜŞÜNDE:**

Tam bu sırada, Cumhuriyet Gazetesi muhabirinin, "— Anayasa çalışmalarının şu anda bitmiş olduğunu ka-

(64) Metin Toker (a.g.e.) s. 58-59.

bul etsek memleketin menfaatleri yönünden hemen seçime gidilmesine taraftar mısınız?" şeklindeki sorusuna muhatap olan Prof. Sıddık Sami Onar'ın verdiği cevap hepsinden daha çok şaşırtıcı olmuştur.

"Demokrasiyi korumak için girişilen millî direnmenin, daha ikibuçuk ay önce sembollerinden biri olmuş bulunan" hocaların hocası"nın cevabı İsmet Paşa'yı çok şaşırttı. Üstadın söylediği şuydu:

"— Seçimlerin çabuk yapılması kadar hatalı bir iş olamaz. Meselelerin bitaraf bir hükûmet ve bitaraf bir idare altında halledilmesi lâzımdır.."

Akis'ci damat Toker'e göre: **"Sıddık Sami Onar, düpedüz, seçimsiz bir idare devresi tavsiye ediyordu. Aklı başına ancak, bu seçimsiz idare, tırpanı Üniversiteye vurduğunda gelecekti.**

Hocaların hocasının ihtilâle, ihtilâlden önce ne kadar faydası dokunmuşsa, ihtilâlden sonra da o kadar zararı görülmüştür. Onun ciddiyetsiz, birbirini tutmayan birçok beyanı akılları karıştırmış, bilhassa ihtilâlcileri şaşırtmıştır."

İşlerine gelmediği zaman şahısları kolaylıkla kötülemeyi meslek edinen Akisci Damat, mütalâasına şöyle devam etmektedir: **'O tarihlerde henüz büyük bir itibar sahibi olan Sıddık Sami Onar gibi bir şahsiyetin de bir süre seçimsiz idare lehinde vaziyet alması, tabii Ankara'da bu yolda çalışanların, başta Türkeş'in ekmeğine yağ sürdü. Kampanya, Gürsel'den sonra Onar'ın da ismini, hattâ desteğini kazanmıştı."** **(65)**

---

(65) Metin Toker (a.g.e.) s. 58-59.

"Allahtan ki Ankara'da, bu "pırıl, pırıl kurmaylar"ın çoğu oynanan oyunun mahiyetini görüyorlar, seziyorlar ve biliyorlardı. (Damat beyin kastettiği bu kurmaylar bilindiği gibi CHP ajanı komite üyeleri idi) Türkeş'in hangi manevralara girişmiş olduğu da ne onunla birlik bulunmayan komite arkadaşlarının, hattâ ne de Başkan Gürsel'in meçhulüydü. Yaz içinde önce bir gün dergiye gelip benimle görüşen, sonra benim ve Nüvit Yetkin'in aracılığıyla İsmet Paşa'yı gören bir kurmay subayın Gürsel'den getirdiği haber şuydu: Albay Türkeş sanıldığı kadar kuvvetli değildi ve Gürsel kendisini Başbakanlık Müşteşarlığından alacaktı..." (66)

"Binbaşı Elevli geldi ve Cemal Gürsel tarafından gönderildiğini saklamadı. Türkeş'e karşı bazı endişeler beslediğimizi görüyorlardı, fakat merak edilecek bir şey yoktu. Binbaşı Alevli, Albay'ın yakında Başbakanlık Müşteşarlığı görevinden alınacağını, bunun için Gürsel'in zaman beklediğini, böylece kudretli Albay'ın kudretsiz bırakılacağını bildirdi. Bunu İsmet Paşa'ya nakletmemi istediği açıktı.

İsmet Paşa, Binbaşıyla görüştü... Türkeş komitede bir grup teşkil etmişti ve iktidarın bırakılmamasının sağlanmasına çalışıyordu Elevli isimleri de verdi. Karşısındaki hedef sadece İsmet Paşa değildi. Türkeş'e kalsa, Gürsel'i devirerek ve Mısır'ın Nâsır'ı gibi olacaktı. Fakat komitedeki çoğunluk aksi fikirdeydi ve Cemal Gürsel'in etrafında idi. Bunlar, Türkeş'in Başbakanlık Müşteşarlığı koltuğuna oturmakla takip ettiği niyeti, biraz geç de olsa anlamışlardı. Onu, oradan kaldıracaklardı. Sonra da tasfiye yoluna gideceklerdi.." (67)

---

(66) Metin Toker (a.g.e.) s. 60.
(67 Metin Toker (a.g.e.) s. 60-61.

TÜRKEŞ, İDAREYİ HALK PARTİSİNE DEVRETMEME KARARINDA:

"Halk Partisi, yaptığı istihbarat ve inkişaf sonunda nasıl M.B.K.'ni en kısa zamanda seçime götürmenin Türkeş ve arkadaşlarının bertaraf edilmeleriyle mümkün olabileceğini anlamışsa; Türkeş de Komiteyi Halk Partisinin tazyikinden ancak ihtilâl idaresinin iktidarda kalma süresinin bizzat M.B.K. üyelerince karar altına alınmasiyle kurtarabileceğini anlamıştı. Halk Partisi ile temas kuran üyelerin komite içindeki mücadeleleri bunu açıkca ortaya koymuştu.."

İktidarın hemen Halk Partisine devredilmesi ve bunu takiben seçimlere gidilmesi yolunda yapılan teklifler, Türkeş'i mukabil tedbir almaya mecbur etti." (68)

Bu maksatla, Türkeş ve arkadaşları 9 Temmuz 1960 günü toplanıp meseleyi enine boyuna müzakere ederler. O geceki toplantıyı Dündar Seyhan'dan dinleyelim:

"Türkiye'de halkın büyük bir kısmı İsmet Paşa'yı sevmez. Ve o yüzden karşısındaki partileri destekler. Bu, neden böyledir? Nedenini herkes bilir:

Tek parti devrinin açtığı yaraların izleri, kuşaktan kuşağa, açıldığı yerde duruyordu. İnkılâplar uygulanırken, kullanılan devlet otoritesi halka çirkin tanıtılmıştı. Din istismarcısı yobaz, kültürsüz halkı inkılâplara karşı kışkırtırken, Atatürk inkılâplarının uygulayıcısı İsmet Paşa'yı husumet hedefi olarak göstermişti.

O günlerde, hesapsız kitapsız olarak söylendiği gibi, üç veya altı ay içerisinde yapılacak yeni bir Anayasa ile ikti-

---

(68) Erdoğan Örtülü. Üç İhtilâlin Hikâyesi. 1966. s. 19.

dar devredilecek ise, CHP'si, karşısındaki siyasî rakipsizlik yüzünden hükmen galip ilân edilecek demekti.

Böyle bir hareket, halkın büyük bir kısmını ihtilâl idaresine ve dolayısiyle ihtilâlcilere karşı güvensizliğe yönelecekti. İhtilâli, Paşa'nın iiktidara gelmesi için yapıldığı inancını değişmez şekilde kuvvetlendirecekti. Millet, ihtilâlciyi Paşa'nın maşası olarak görecek, söylenen ve tekrarlanan tekmil hamasî lâflara rağmen 27 Mayıs'ı yapanlar nânetlenecekti.. Eninde sonunda demokratik bir idareye gitmek, elbette ki mukadderdi ama, demokratik idareye geçiş şekli de Halk Partisinin rakipsiz iktidara getirilmesi değildi.

O halde, Cumhuriyet Halk Partisi dışındaki vatandaş kitlesi belli bir siyasî organizasyonu destekler hale getirilmedikçe iktidarın devri bahis konusu olamazdı.

Böyle bir partinin kurulma vazifesini komite dışındaki elemanlara bırakmanın sakıncaları vardı:

Millî Birlik Komitesinin dirijanlığı altında kurulacak partiye, parti kurucusu ve idarecisi olarak dışarıdan ve komite içinden katılacaklar memlekette şuurlu bir siyasî anlayış yaratmayı hedef tutacaklar...

Parti kurmanın kaçınılmaz zorunluğunu başka sebeplerle ortaya koyuyordu: İktidar edenlerin halk içinde kendi kolu, kendi gözü ve kulağı bulunmalıydı. Halka dayanmıyan bir iktidarın çürük temeli olacağı bilinen gerçeklerdendi. Silâhlara dayanarak devam ettirilmeğe çalışılan iktidarların ya ömrü az olur veya halkın devamlı reaksiyonu yüzünden hizmeti kısır kalırdı.. İktidar icraatının akislerini, halkın içine inebildiği nisbette duyardı." (69)

---

(69) Dündar Seyhan. Gölgedeki Adam. 1966. s. 95-96.

O gece varşlan fikir birliğinin, komiteye de, resmen intikal ettirilmesi kararlaştırılır. Bu sebeple M.B.K. özel bir toplantıya dâvet olunur. Türkeş, Kabibay komitenin bu özel toplantısında görüşlerini açıklarlar. Ve önemli olanı bu toplantıda, Başkanlığa verilen 25 imzalı bir önerge ile ihtilâl idaresinin dört yıl iktidarda kalması teklif olunur. Yapılan teklifte, böyle bir iktidarda kalmanın, halkın oyuna sunulduktan sonra olması da istenmekteydi. Bu önergeyi imzalayan M.B.K. üyeleri şunlardı: Cemal Gürsel, Cemal Madanoğlu, Sıtkı Ulay, Fahri Özdilek, Osman Köksal, Sami Küçük, Suphi Gürsoytırak, Kâmil Karavelioğlu, Suphi Karaman, Muzaffer Yurdakuler, Kadri Kaplan, Mehmet Özgüneş, Orhan Kabibay, Orhan Erkanlı, Muzaffer Özdağ, Rifat Baykal, Fazıl Akkoyunlu, Ahmet Er, Dündar Taşer, Numan Esin, Mustafa Kaplan, İrfan Solmazer, Şefik Soyuyüce, Muzaffer Karan ve Münir Köseoğlu..

Önergenin okunmasından sonra Türkeş yeniden söz alarak, takrire imza koyan arkadaşları ile aynı fikirde olduğunu, fakat dört yıl sonunda yapılacak seçimlere CHP karşısında Millî Birlik Partisi olarak gidilmesinin 27 Mayıs ilkelerine uygun düşeceğini belirtti..

Ahmet Yıldız, Haydar Tunçkanat, Şükran Özkaya, Selâhattin Özgür, Emanullah Çelebi, Sezai O'kan, Fikret Kuytak, Vehbi Ersü, Mucip Ataklı, Refet Aksoylu ve Ekrem Acuner önergenin tümüne itiraz etmişlerdir. Bunlar eski görüşlerini tekrarlayarak, seçimlerin en kısa zamanda yapılmasının ve iktidarın seçimi kazanan partiye devredilmesinin, 27 Mayıs günü millete yapılan vaadin bir gereği olduğu fikrini savunuyorlardı.. Bu fikri savunan üyeler böyle bir seçimde CHP'nin seçimi behemahal kazanacağı hesabı içinde idiler..

Başkan Cemal Gürsel, Türkeş'in görüşüne iltihak ettiğini söyleyince, önergede imzaları bulunduğu halde müteredditt davranan bazı üyeler de takrire sahip çıkmışlardır.

Uzun tartışmalar sonunda, Millî Birlik Komitesinin dört yıl iktidarda kalması, köklü reformlar yapması, bunun için referanduma başvurulması ve dört yıl sonra yapılacak seçimlere Millî Birlik Partisi olarak iştirak edilmesi 11'e karşı 26 oyla kabûl edildi.

Komite, bu kararı, Eylül 1960 başlarında almış idi.

Kararın alınmasından sonra, bütün komite üyelerinin halkla temasa geçmeleri, onların arzularını öğrenmeleri ve edinecekleri intibaları komiteye getirmeleri için bir gezi programı hazırlanması teklif edilmişti. Bu teklif de kabul edildi ve Komite üyelerinin 15 Eylülde başlamak ve Eylül sonunda tamamlanmak üzere yapılacak gezileri programlaştıracak bir komisyon da kuruldu.." (70)

Buraya bir nokta koyduktan sonra, tekrar Türkeş'i dinlemeğe devam edelim;

"Kuracağımız Millî Birlik Partisinin seçimi kazanacağına ve bu suretle de seçimi kazanmış bir iktidar olarak işe devam ederiz diye düşünüyorduk. Bizim düşüncemiz bu idi. Fakat sonradan İsmet Paşa acele seçim diye baskıya başladı. İsmet Paşa ile işbirliği halinde olanlar, Madanoğlu, Mucip Ataklı ve bugünkü tabii senatörlerin bir kısmı da, bu görüşü savunuyorlardı. Hemen seçim yapalım, diye ısrar ediyorlardı. Ben ve arkadaşlardan bazıları, buna karşı çıkıyorduk. Millî Birlik Komitesinde hemen seçimi istemeyenler çoğunluktaydı. Çünkü Demokrat Parti bir ihbar neticesi mahkemeye verilmiş ve mahkeme kararıyle kapatıl-

(70) Erdoğan Örtülü. (a.g.e.) s. 22.

mıştı. Diğer partiler, Halk Partisi'nin yanında çok az teşkilâtlıydı. Ağustosta veya Eylülde hemen bir seçime girersek, Halk Partisi rakipsiz olduğu için, seçimi kazanacaktı. Ekrem Alican Bey, o zaman hükûmette bulunan birçok bakanlar ve Millî Birlik Komitesi'nin de çoğunluğu bu görüşte idi. Ama bunların önde gelen kişisi ben olduğum için, Halk Partisi'nin husumetine hedef oldum. Beni faşist bir dikta kuracak diye yıpratma yoluna gittiler. Halbuki seçim istemeyişimizin sebebi, evvelâ başsız kalan Demokrat Partili vatandaş kitlesini bir parti halinde teşkilâtlandırmak, bir iki yıl veya 3-4 yıl sonra böyle bir teşkilâtla Halk Partisiyle hakkıyla yarışacak bir siyasî partiyle seçime girmekti.." (71)

"Ben Cemal Paşa'nın Halk Partililerle sık, sık temasına mâni olmağa çalışıyordum. Çünkü bu temaslar sonunda bizim gitmek istediğimiz yolun tıkanacağına ve memleketin CHP'si hegemonyasının idaresi altına yeniden gireceğini biliyordum. Gürsel Paşa İstanbul'a gitti. Boğazda Avukat Şevket Karadeniz'in evinde İsmet Paşa ile buluşmuşlar. Burada Gürsel Paşaya izaz, ikram edilmiş. Ertesi günü de Heybeliada'da tekrar İsmet Paşa ile görüşmüş. Paşa Ankara'ya dönüşünde fikirlerinde ve görüşlerinde büyük değişiklikler olduğunu hissettim.

Komite içinde Halk Partisine karşı tarafsız hareket etmek isteyen grupun tehlike içinde bulunduğunu anladım. Bunun için ihtilâlin çekirdeklerinden Orhan Kabibay'ı çağırarak bizim emniyetimizin muhafazası için tedbirli olmasını rica ettim. Fakat Kabibay arkadaşımız gerekli muhafaza tedbirlerini almakta ihmal gösterdi. Bundan dolayı

(71) N. Ilıcak. (a.g.e.) s. 87.

13 Kasımda komite içindeki idealist ihtilâlciler baskına uğrayarak memleket dışına gönderildik.." (72)

İKTİDARI İNÖNÜ'YE KAPTIRMAMAK İSTEYEN CEMAL GÜRSEL, KENDİSİNİN BAŞKAN OLACAĞI YENİ BİR SİYASÎ PARTİNİN KURULMASI İÇİN BİZZAT HAREKETE GEÇMİŞTİR:

Cemal Gürsel, ele geçirdiği iktidarı, her ne pahasına olursa olsun, İnönü'ye kaptırmamak arzusunda idi. Bu sebepledir ki; yeni bir siyasî parti kurulması için direktifi bizzat vermiş ve bu konudaki çalışmaları da ilgiyle takip etmiştir.

Şimdii, Cemal Gürsel'in bu konudaki niyetlerini ve yapılan çalışmaları bizzat Türkeş'in ağzından dinleyelim:

"Bu sırada üçüncü bir parti kurmaya çalışanlar da siyasî sahneye çıkmak üzere bulunuyorlardı:

Yeni partinin lideri Ekrem Alican olacaktı: İnsiyatif Cemal Gürsel Paşa'dan geliyordu. Ekrem Alican'ı ortaya atan, ona yeni bir parti kurdurmak isteyen bizzat devlet başkanı paşa olmuştur.

Cemal Gürsel, CHP'nin takatsizliği karşısında yeni kurulacak bir partinin kolaylıkla gelişeceğine inanmaktaydı.

Direktifleri o veriyordu. Müsadeyi o vermişti. Yardımları o yapmış ve yaptırmıştı.

Zamanın Adalet Bakanı A. Gözübüyük, Aydın Yalçın ve Emniyet Genel Müdürü Necip San ve ben de Ekrem Alican'la beraberdik.

---

(72) Tekiin Erer. (a.g.e.) s. 59-60.

Cemal Gürsel Paşa bizi teşvik ediyor ve müzaharette bulunuyordu. Ekrem Alican'da bazı meziyetler görüyordu. Fakat onun tek başına parti kurabileceğini sanmıyordu.

Devlet Başkanı iktidar mekanizmasının başına geçtikten sonra, galiba komite dışında birtakım projeler, şahsî tertipler kurmak hevesine de kapılmıştı. Cemal Gürsel yeni parti kurulabildiği takdirde liderliğini kabul etmekte de ufak bir tereddüde kapılmayacağını hissettirmekteydi.

Demokrat Partinin kapatılmasından sonra üyelerinden istifade ederek kendisini demokratik raylar üzerinde iktidar istasyonuna hızla ulaştıracak bir ekspres yaratmak istiyordu. Ve muhakkak ki iktidarı İnönü'ye kaptırmamak niyetindeydi. Fakat bu arzusunu en yakınlarına bile açmaktan çekiniyordu. Çünkü İnönü'den çekiniyordu. Ve Millî Birlikçiler arasında yakınlık duyduğu her şahsın İnönü'cü olduğunu görüyordu. İnönü'cü olmayan Komite üyelerinin ise kendisine uzun süreli bir iktidar devresi bahşetmek niyetinde olmadıklarını anlamıştı.

Fakat, bu (yeni partinin kurulması işi biran önce halledilmeliydi. Yoksa en ufak bir gecikme Cemal Gürsel'e uzun süreli demokratik iktidar fırsatı)'nı kaçırtabilirdi.

Millî Birlik Komitesi toplantılarında Cemal Gürsel Paşa sık sık: "İnönü gerdeğe girecek bir delikanlı gibi biran önce iktidara gelmek için sabırsızlanıyor" diyordu.

Evet, İnönü iktidar kapısı önünde biran önce siyasî visale kavuşmak isteyen bir hırs ile beklemekteydi. 1950 yılı on dört Mayısından bir hafta sonra oturdukları iktidar koltuklarından DP liderleri, tam on yıl ve iki hafta sonra uzaklaştırılıncaya kadar İnönü, yazmış, söylemiş, didinmiş, bağırmış, çırpınmış ve hep bu koltukların boşalacakları günleri beklemişti...

On yıl bu.. Dile kolay... Binlerce geceyi uykusuz geçirerek beklediği an gelince artık İnönü'den daha fazla sabır umulabilir miydi? Bundan ötürü CHP, siyasî ufukta kuvvetli yeni bir hasım belirmeden seçimler yapılmasını istiyordu.

İktidarı ona kaptırmamak isteyen Cemal Gürsel Paşa da, parti kurmak teşebbüsü başarılıncaya kadar seçimi geciktirmek istiyordu.." (23)

---

(73) Türkeş. 1944 Miilliyetçilik Olayı. s. 105-106.

TÜRKEŞ: "DEMOKRAT PARTİ HÜKÛMETİNİN BÜTÜN ÜYELERİ YURT DIŞINA GÖNDERİLMELİ..."

27 Mayıs, Türk Milletinin geleceğinde, çeşitli buhranlar yaratacak bir hareket olmamalı idi...

Türkeş, işin başından beri, 27 Mayıs hareketinin millî birliği sarsıcı sonuçlar doğurmaması, aksine, bozulan birliği kuvvetlendirici bir mahiyette cereyan etmesi gayreti içinde olmuştur. İhtilâlin tarafsızlığını korumak için gösterdiği hassasiyet de buradan geliyordu.

İlk radyo konuşmasında Demokrat Parti Hükûmet üyelerinin kişisel emniyetleri için ihtilâl idaresine sığınmalarını isteyen Alparslan Türkeş, bilâhare de aynı kimselerin yurt dışına gönderilmeleri fikrini savunmuş ve bu yolda gayret sarfetmiştir.

Meseleyi Türkeş'den dinleyelim:

"Millî Birlik Komitesi tahrik ediliyordu. Millî Birlik Komitesine, "Siz bir ihtilâl yaptınız, yıktığınız bir idare

var. Bu idarenin adamlarını tevkif etmezseniz, bunlar hakkında bir işlem, takibat yapmazsanız, kendiniz suçlu durumda olacaksınız" şeklinde baskı yapılıyordu. Bu telkinler, bilhassa profesörlerden gelmekteydi. Bunun üzerine, M.B.K., bütün Demokrat milletvekillerinin tutuklanmasına karar verdi. Biz bu arada bunun doğru olmayacağı görüşünü savunduk. Hattâ hükûmet mensuplarının bile hapis edilmesine lüzum olmadığını, bunların hepsini yurt dışına göndermenin daha iyi olacağını ileri sürdük. Bunu ben, Cemal Gürsel Paşayla görüştüm.

Cemal Gürsel Paşa, eski Demokrat Partili yöneticilerine karşı iyiniyetliydi. Şimdi öldü. Allah rahmet eylesin.

Benim onunla da aramda hâdiseler olmuştur. Kendisine kırgınım. Fakat tarih önünde her şeyi doğru olarak ortaya koymak lâzım. Kendisi öyle kinci, kan dökmek, zulüm yapmak huyunda, tabiatinde, isteğinde bir insan değildi.

Cemal Gürsel de Demokrat Parti yöneticilerinin yurt dışına çıkarılması taraftarı idi. Dışişleri Vekili Selim Sarper'i çağırdı. Ona Başbakanlık odasında, Cemal Gürsel ile birlikte talimat verdik.. Selim Sarper, fevkalâde memnun oldu. Ve bu teklifin benden geldiğini de anladığı için, bana çok yakınlık gösterdi. Birtakım övücü sözler söyledi. Cemal Gürsel Paşa'ya döndü: "— Ben bu değerli albayımızı, bu değerli müsteşarımızı çok seviyorum. Çok büyük hürmet duyuyorum. Onunla beraber çalışmak, benim için zevk oluyor. Bu çok hayırlı, isabetli bir iş olur. Ben Demokrat Partililerinin yurt dışına gönderilmesi meselesiyle meşgul olayım" dedi.." (74)

(74) N. Ilıcak. (a.g.e.) s. 85-86.

BİR GRUP, "BUNLAR HAİNDİR, CEZALARINI GÖRMELİDİR" DİYEREK BANA KARŞI ÇIKMIŞLARDI...

Fakat birkaç gün sonra, bu haber nerden sızdı bilemiyorum. Milli Birlik Komitesinde duyuldu. Millî Birlik Komitesi'nin bir kısmı, şiddetle buna karşı çıktı. Hatırımda kaldığına göre, bilhassa Sami Küçük, çok sert bir ifadeyle, "Bunlar haindirler, bunlar mahkeme edilmelidirler, ceya çarptırılmalıdır, cezalarını görmelidirler vs. şeklinde konuştu.." (75)

TÜRKEŞ: "KUYRUKLARIN ORTAĞI, ONLARIN KORUYUCUSU OLARAK SUÇLANIYORUM"

Türkeş anlatmağa devam ediyor. **"— Beni, "Siz kuyrukların koruyucusu, kuyrukların ortağı, işbirlikçisi olarak görüyorsunuz, yahut böyle hareket ediyorsunuz"** diye suçladılar...

Neticede, Cemal Gürsel Paşa, "Şimdi bu meseleyi bir müddet durduralım. Münasip bir havada bunu düşünürüz" dedi.

Halbuki, Selim Sarper, bizden aldığı direktif üzerine gereken temasları yapmış ve İsveç Hükümetinden DP liderleri memleketlerine kabûl iznini sağlamış idi.." (76)

Bu engeller karşısında, yıkılan iktidarın hükûmet üyelerinin yurt dışına gönderilmeleri suya düşmüş oluyordu. Türkeş, yine de bu konuda ümitli idi. Zira ihtilâl Anayasası, Yüksek Adalet Divanı'nın vereceği kararları tasdik etme yetkisini M.B.K.'sine vermiş idi.

---

(75) N. Ilıcak. (a.g.e.) s. 86.
(76) N. Ilıcak. (a.g.e) s. 85-86.

Şayet kararlardan idam hükmü olursa, bunların tasdik edilmemek suretiyle idamların infazı önlenebilirdi...

TÜRKEŞ: "BİZ YASSIADA MAHKEMELERİNE DE KARŞIYDIK"

Türkeş; **"Biz Yassıada Mahkemelerine de karşıydık. Bunlara gerek yoktu. İleri gelenlerden 30-40 kişiyi yurt dışına gönderelim, diğerlerini serbest bırakalım. Yatıştırıcı bir idare tatbik edelim diye düşünüyorduk.. Olmadı"** diyor... (77)

Yassıada'nın ve Ada Kumandanının bizzat Cemal Gürsel tarafından seçildiğini söyleyen Türkeş, Yassıada'da işkence ve zulüm yapıldığı yolunda haberler alınca duruma müdahale ettiğini de şöyle anlatmaktadır:

"— Yassıada'da zulüm yapıldığı şeklinde bir haber bana gelince, çok rahatsız oldum. Bunu komitedeki CHP'li kanadın yapabileceğini düşündüm. Ertesi günü Başbakanlıkta, Rıfat Baykal arkadaşımızı çağırdım. Kendisine itimadım vardı. Dedim ki, derhal şimdi uçakla İstanbul'a gideceksin. Yassıada'yı ziyaret edeceksin. Başta Bayar ve Menderes olmak üzere bütün sanıkları göreceksin. Kendilerine zulüm yapıldığı haber verildi. Hangi asırda yaşıyoruz? Ordu için böyle lekelerin gelmesini istemem. Düşmanına dahi zulüm yapmamış Türk Ordusunun, kendi vatandaşlarına zulüm yaptığı şayiasının çıkması kadar bizi yıkavak bir itham olamazdı. Böyle bir şey varsa derhal bana haber ver. Rıfat Baykal o gün İstanbul'a gitti. Yassıada'yı ziyaret etmiş. Kendisine Adayı gezdirmişler. İki gün

(77) N. Ilıcak. (a.g.e.) s. 88.

sonra da döndü. Kimsenin bir şikâyeti olmadığını, sanıklara elden gelen ihtimamın gösterildiğini söyledi. Sonra da şunları ilâve etti:

"— Buna rağmen, sanıklar çok olgun kimselerden teşekkül ettiği için bir şikâyette bulunmamış olabilirler. Kumandanları ve subayları çok sert buldum. Buna sebep olarak, disiplini tesis etmek için böyle hareket etmeğe mecburuz, dediler. Bu iş ziyaretle anlaşılmaz. Orada birkaç gece kalmak lâzımdır," dedi.

Yassıada Kumandanına telefonla talimat verdim. Aslında bu kumandanı değiştirmek lâzımdı. Fakat bu da mümkün olmadı. Orada selâhiyetli bir M.B.K. üyesi arkadaşımızın 3-4 gün kalması kabil değildi. Çünkü komitenin iç meseleleri çok karışık bir hal almıştı.. (78)

(78) Tekin Erer. (a.g.e.) s. 58-59.

İSMET PAŞA'NIN YENİ BİR OYUNU: "TABİÎ SENATÖRLÜK" "SİYASÎ RÜŞVET"

Fikrî yapıdan yoksun, Türkiye'nin temel meselelerinden bihâber, bazı Millî Birlik Komite üyeleri, büyük bir şans eseri kazandıkları imtiyazlı kişi durumlarını bundan sonra nasıl devam ettirebileceklerinin endişesi içine girmişlerdi. Tekrar orduya dönmelerine imkân yoktu.. Onların bu istikbal endişeleri, kurt İsmet Paşa'nın işine yaradı. Ve Türk Demokrasisine yeni bir ihanette bulunuldu. Millî iradeye ramolmıyan kişilere, imtiyazlı vatandaş muamelesi yapılarak "Tabiî Senatörlük" müessesesi ihdas edildi..

Bu, siyasî bir rüşvet idi. Böyle bir siyasî rüşveti kabûllenenler, ömürleri boyunca haklarında yapılacak en ağır tenkit ve hakaretleri de peşinen kabullenmiş oluyorlardı.

Gerçek demokrasi kurallariyle bağdaşmayan bu müessese varoldukça tepkileri de devam edecektir. Yeter ki tasfiye oluna...

Bunu böylece kaydettikten sonra, yine, başa, 27 Mayıs günlerine dönelim. Ve bu Tabiî Senatörlük müessesesinin nasıl ihdas edilmiş olduğunu Sayın Alparslan Türkeş'den dinleyelim:

"— İki ayrı görüş sahibi olan Millî Birlik Komitesi üyeleri arasındaki anlaşmazlık gittikçe şiddetleniyordu. Bunda CHP'nin büyük rolü vardı. Eylül ayından itibaren Komite artık birbirine düşman iki grup halindeydi. Birliği, ahengi kurmak ve bir uzlaşmaya varmak için iyi niyetli arkadaşlarımız çok gayret gösteriyorlardı. Bunun için, gruplar arasında çeşitli toplantılar yapılıyordu. O sıralarda İsmet Paşa ile sıkı temas halinde bulunan karşı gruptan bazı arkadaşlar, komite üyelerinin tabiî senatör olma teklifini komiteye getirdiler.." (79)

Öğrendiğimize göre, İsmet Paşa bu arkadaşlara; "— Siz büyük hizmetler yaptınız, altın heykelleriniz dikilse yeridir. Meşrûluğunu kaybetmiş diktaya giden bir iktidardan, memleketi kurtardınız. Bu hizmetinize karşılık, tabiî senatör olursunuz" diye teklif ve telkinlerde bulunmuş.." (80)

"Bu konu, Gürsel Paşa'nın başkanlığında 14 Ekim 1960 günü toplanan komitede, uzun uzun müzakere ve münakaşa edildi.. Görüşmeler yapılırken, şimdi tabiî senatörler içinde bulunan onbir üye bunun kabûl olunmasını şiddetle savundular..

Fakat biz, ondörtler ki, o zaman ondört değil, daha fazla idik, bunu doğru bulmuyor, millet huzurunda etmiş

---

(79) C.KM.P. Radyo Konuşmaları, s. 43.

(80) N. Ilıcak. (a.g.e.) s. 87.

olduğumuz (bir karşılık beklemeden hizmet etme) yeminine ihanet olacağını ileri sürüyorduk. Müzakereler sırasında, Ondörtlerden bir arkadaşımız ayağa kalkarak heyecanlı ve kızgın bir sesle (Arkadaşlar) dedi, (bu bir siyasî rüşvettir, İsmet Paşa'nın iktidarı elimizden almak için bize uzattığı bir kemiktir ve modern hiçbir memlekette böyle bir müessese yoktur. Bu bizim yeminimize de aykırıdır. Biz millet önünde hiçbir karşılık beklemeden millete hizmet edeceğimize yemin ettik. Onun için tabiî senatörlük diye bir şey kabûl edilemez. Biz kendimizi millete adadık. Şimdi cesaret edip hizmete devam etmeliyiz..)

Üyelerin de çoğu bu görüş ve bu fikirde idi. Onun için müzakerelerin sonunda yapılan oylamada onbir muhalife karşılık 26 kişilk bir çoğunlukla Tabiî Senatörlüğün reddedilmesine karar verildi..

Aynı gün, komitenin refarandum yaparak halkın tasvibini almak şartı ile dört yıl iktidarda kalması ve bu süre içinde Millî Birlik Komitesinin, Millî Birlik Partisi halinde teşkilâtlanması ve böylece seçimlere gidilmesi teklifi görüşüldü. Neticede gene onbir muhalife karşı, 26 kişilik çoğunlukla bu teklif de uygun görülerek kararlaştı.

Ancak, lehte oy veren 26 kişiden 19'u kayıtsız şartsız bu karara katılmış, geri kalan yedi kişi de, kurulacak partinin program ve tüzüğünü incelemek ve beğenmek şartı ile böyle bir partide yer alabileceğini belirtmişti.." (81)

"Tabiî senatörlüğün reddedilmesinden hemen sonra, 25 Ekim 1960 da, Miillî Birlik Komitesi üyelerinin emekliye sevkedilmelerini öngören tasarının tamamlandığı açıklan-

(81) C.K.M.P. Radyo Konuşmaları. s. 43-44.

mıştı. Bu, Komitenin askerî idare olmaktan çıkmaya ve sivillerden kurulu teşriî organ haline gelmeye başladığını göstermesi bakımından önemliydi.."

Halk Partisi, komitede olup bitenleri büyük bir dikkatle takibediyor, endişeye kapılıyordu. Son karar, artık yapılacak çok az şey kaldığını gösteriyordu: En son söz söylenecekti. İnönü, yanına partinin ileri gelenlerinden bazılarını da alarak Gürsel'i ziyaret etti, kendisiyle uzun bir görüşme yaptı. Ertesi gün görüşmeler alt kademelerde cereyan etti, fakat gizliliğine son derece dikkat olundu. Ne olmuşsa bu görüşmelerden sonra olmuş, 13 Kasım İhtilâli ufukta görülmeğe başlamıştı." (82)

Tabiî Senatörlükle ilgili konuyu, Millî Birlik Komitesi üyelerinin millet huzurunda yaptıkları yeminin metnini birlikte okuyarak kapayalım:

"Bir karşılık beklemeden, ahlâk, adalet, hukuk ve insan hakları prensiplerinden başka bir sınırla bağlı olmaksızın kendimi Türk Milletine adadım. Vatan ve milletin mutluluğuna ve milletin egemenliğine aykırı bir ülkü gütmeyeceğim. Demokratik Cumhuriyeti yeni Anayasaya göre düzenlemek ve iktidarı yeni Meclise devretmek ülküsüne bağlılıktan ayrılmayacağım. Bunun için şerefim, namusum ve bütün mukadderatım üzerine and içerim."

Devlet ve Hükûmet Başkanı Cemal Gürsel, and içme törenini açarken yaptığı konuşmasında özetle şunları söylüyordu:

"— Şu anda içtiğimiz and, yemin, vereceğimiz namus sözü bidayetten beri hamle ve hareketimize ışık tutan asil

(82) Erdoğan Örtülü. (a.g.e.) s. 41.

heyecanımızın, şahsî emellerden uzak, yalnız memleket ve milletin saadetini gelişme ve yükselmesini hedef tutan duygu ve düşüncelerimizin Türk milletinin ve dünya umumî efkârı önünde bir defa daha tekrarı ve teyidi olacaktır.

Feragat, fedakârlık ve hizmet aşkı bakımından Türk tarihinde bütün silâhlı kuvvetler mensuplarımızın, yüksek vasıflarını bir kere daha belirtmiş olan millî inkılâp hareketi, en güzel imtisal nümunesi olarak ebediyen yaşayacaktır.

Vereceğimiz bu tarihî namus sözünün, Türk milleti ve Türk vatanı için hayırlı olması yegâne dileğimdir. Büyük Atamız ne mutlu Türküm diyene buyurmuşlardı. Ben de ne mutlu sizler gibi evlâtlar yetiştirmiş olan Türk milletine diyorum..." (83)

Evet... Başta Cemal Gürsel olmak üzere bir kısım Millî Birlik Komitesi üyesinin bu açık yemin ve taahhütllerine ne ölçüde sadık kaldıklarını zaman göstermiştir.

(83) Yeni İstanbul Gazetesi. 25.6.1960.

27 MAYIS'IN CEMAL AĞASI: "CUMHURBAŞKANI OLMA ATEŞİYLE YANIYORDU" (84)

Metin Toker, **"İhtilâlin başının Cumhurbaşkanı kalmak, hattâ o makamı hiç bırakmamak ateşiyle yandığının (Ekim ayı ortasında) artık tamamen sabit olduğunu"** kaydeder ve İsmet İnönü'nün, M.B.K. üyeleri ile gizli olarak, nasıl Prof. Afet İnan'ın evinde toplandıklarının hikâyesini şöyle nakleder: **"18 Ekim 1960, saat 20.30'da, Prof Afet İnan'ın Kızılay civarındaki evinde gizli olarak cereyan eden bu görüşmelerde, İ. İnönü, kendisine yakınlıkları tescil edilmiş komite üyelerine, Cemal Gürsel'in ister arzuladığı gibi tek dereceli seçimler olsun, ister kendisini parlamento seçsin böyle bir seçimde adaylığını koymayacağını ve CHP olarak Cemal Gürsel için oy kullanacaklarının teminatını verir...**

Toker'in bu konudaki yorumu: **"CHP. hâlâ seçimlerin en muhtemel galibiydi. Ve ihtilâl sonrasının tanzimcisi olarak görünüyordu. CHP iktidarda bulunursa ve Devlet Başkanlığı makamını Cemal Gürsel işgale devam ederse ihtilâlciler kendilerini güvenlik duygusu içinde hissedeceklerdi...**

---

(84) Metin Toker. (a.g.e.) s. 109-112.

İ. İnönü bu görüşmeden sonra parti yöneticisi arkadaşlarına açık olmamakla beraber, vermiş olduğu teminatı hissettirdiği zaman, partililerin çoğu bu fikre karşı çıkarlar. Onlar, tam bir CHP iktidarı istiyorlardı ve bunun herhangi bir kimseyle paylaşılmasının aleyhinde idiler. Tabiî onlarınki daha fazla hissî idi. DP'ye karşı asıl mücadeleyi CHP yapmıştı. Şimdi iktidarlarına yeni ortaklar nereden çıkıyordu?.."

Metin Toker, İnönü ile Cemal Gürsel arasında yapılan böyle bir gizli pazarlığın Türkeş grubundan gizlenişini de şöyle açıklamaktadır:

"İsmet Paşa'nın Ekrem Acuner ve Fikret Kuytak ile yapmış olduğu bu çok gizli pazarlığın, Türkeş grubunca duyulmaması için gereken bütün tedbirler alınmış idi. "... O itibarla komiteye, İsmet Paşayla konuşmalarını rapor edemediler.. Bundan dolayıdır ki Türkeş Grubunun, Cumhurbaşkanlığı konusunda Cemal Gürsel ile, İsmet Paşa arasında bir pazarlığın yapıldığından hiç bilgileri olmadı. Pazarlık, özel bir fikir teatisi mahiyetini sonuna kadar muhafaza etti. 14'ler bunun rüzgârını alsalardı, belki de başlarına gelecek olanları daha kolay kestirebilirler ve "ölüm korkusu" ile mâlûl addettikleri arkadaşlarının sırtlarını sağlam bir duvara dayadıklarını göstererek başka türlü hareket ederler. Değişik bir tertip yaparlardı.

Gürsel ile MBK'nin o grubuna mensup üyeler istedikleri teminatı almışlardı ve bununla yetinmeye hazırdılar. Gürsel'in, Devlet Başkanlığında kalmak için Türkeş'le bir maceraya girmesine ve memleketi de maceralara sürüklemesine ihtiyaç kalmamıştı.."

Evet, Toker'e göre, Gürsel, aradığı rahat teminatı ve güvenli makamı böylece temin etmenin huzuru içinde idi. Halbuki Türkeş ile çıkılacak bir yol, meselelerini çözmeyi hedef bilen bir çalışma zahmeti ve ülküyü gerektiriyordu..

TÜRKEŞ, "KURUCU MECLİS" DEĞİL, "MİLLET ŞÛRASI" ADIYLA BİR DANIŞMA MECLİSİNİN KURULMASINI İSTİYOR

Türkeş, **"daha Ağustos 1960 başında ben kendi el yazımla bir önerge vererek "Millet Şûrası" adı ile bir meclisin acele toplanmasını istemiştim. Esasen 27 Mayıstan önce yapmış olduğumuz ilk plânımızda 27 Mayıs başarıya ulaşır ulaşmaz, böyle bir meclisin kurulmasını tasarlamıştım"** demektedir.

Türkeş, bu plânlarının ve teklifinin gerçekleşmeme sebeplerini, İhtilâle müşavirlik yapmış olan Ahmet Hamdi Başar'a şöyle anlatmıştır:

"— En büyük güçlük bizim Milli Birlik Komitesi arkadaşlarından geliyor. Onların bir kısmı buna inanmıyorlar. Bir seçim yaparak iktidarı sivillere devredelim, diyorlar. Bize en büyük düşmanlığı Halk Partisi yapıyor ve aramızı açıyor. Komite üyelerinden bir kısmını kandırıyor; onlara Mebusluk, Vekillik, Genelkurmay Başkanlığı gibi

mevkiler vadediyor. Onlar da buna kanarak inkılâp rejimini ve meclisini kurma tezini kabul etmiyorlar.

En büyük güçlüğü kendi aramızda çekiyoruz. İstanbul'da meselâ Madanoğlu'na Şahap Gürler Paşa vadetmiş; Seni Genelkurmay Başkanı yapacağız, demiş. Sonra hava albayı Mucip Ataklı, albay Sami Küçük, albay Muzaffer Yurdakuler, hattâ Cemal Gürsel Paşa bile Halk Partisi'nin tesiri altındalar. Osman Köksal da o cephededir. Biz aramızda birlik halinde olsak, yapamıyacağımız iş yoktur..." (85)

23 ve 24 Ekim günleri, Ankara'da, Türkeş, Kabibay, Karaman, Erkanlı, Esin, Özdağ, Küçük, Köksal, Ataklı, Acuner ve Kuytak'ın da iştirakleriyle uzun bir toplantı yapılır. Toplantıdan sonra görüş birliğine varılan hususlar şöyle bir karara da bağlanır:

"Memleketin reformlara ihtiyacı var. Politikacılarımızı tanımaya başladık. Gerçekleştirilmesi gereken reformların sivil iktidar tarafından başarılması mümkün olmayacak.

Elimize geçen imkânı değerlendirip, memleket için faydalı eserleri tamamlayıp, idareyi bu şekilde sivillere devretmeliyiz. Bunun için de ikinci kabineye direktiflerimizde ileri sürdüğümüz işleri sıkı bir çalışma ile seçimler için son tarih olan 29 Ekim 1961'e kadar gerçekleştirmeye gayret ederiz. Bu arada kurucu meclisi de faaliyete geçiririz. Şayet kabineye direktiflerimizde ileri sürdüğümüz reformları 29 Ekime kadar tamamlayamazsak, o zaman bir seçim devresi daha iktidarda kalarak başladığımız işleri bitirmek

---

(85) A. H. Başar. Barış Dünyası Dergisi. Sayı: 110. s. 439.

hususunda vatandaşın oyuna başvururuz. Yapacağımız referandumun sonunda çoğunluk kalmamızı isterse o taktirde seçimleri dört yıl geriye bırakabiliriz.. Aynı toplantıda, Türkeş yine parti kurma teklifini tekrarlar, fakat, politikacılarla boy ölçüşmenin doğru olmayacağı, referandum yolu ile meselenin hallinin daha uygun olacağı gerekçesiyle reddedilir.." (86)

Türkeş ve arkadaşlarının beyan ve tutumlarından anlaşılan odur ki; politikacı ve partilerin temsil edileceği bir Kurucu Meclis teşkiline muhaliftiler.

Türkeş, yasama yetkisi M.B.K.'ne verildiğine göre, meclis görevini İhtilâlin getirdiği hukuka göre fiilen Komite icra etmektedir. Bu durumda kurulması istenen meclis ancak bir istişare, danışma meclisi olabilirdi.

Türkeş, bu konuda Profesörlerin görüşlerini de öğrenmek ister ve bu maksatla da, 20 Eylülde, İstanbul'da, Prof. Kubalı'ya telefon ederek bir hususu görüşmek üzere Ankara'ya davet eder. Türkeş'in davetine icabet eden Kubalı, beraberine Sıddık Sami Onar ve Hıfzı Veldet Velidedeoğlu'nu da alarak gelir..

Profesörlerle Ankarapalas'ta yapılan görüşmeye, Türkeş, Kabibay, Erkanlı, Baykal ve Özdağ katılır. Mahrem cereyan eden görüşmede son zamanlarda ortaya atılmış olan Kurucu Meclis fikri üzerinde profesörlerin görüşleri alınmak istenir.

Ord. Prof. Sıddık Sami Onar, hemen "sakın ha.." der ve Komitenin tam yetki ile görevde kalmasını ister. Prof.

---

(86) Metin Toker. (a.g.e.) s. 123.

Velidedeoğlu da aynı mealde konuşur. Sadece Kubalı biraz değişik fikir söylemiştir. Komitecilerin iktidarda kalacakları süre içinde bazı esaslı işlere girişmek istediklerini sezdiğini, öyleyse, temsilî mahiyeti haiz bir organın mesuliyet ortaklığını sağlamayın Komiteyi yıpranmaktan koruyacağını belirtmiş.." (87)

Türkeş, hocaların da kendileri gibi düşünmesinden o an için memnun olur...

Fakat öte yandan Cemal Gürsel, İnönü ve CHP'den, Cumhurbaşkanı olarak kalmanın teminatını kopardıktan sonra, (Toker'e göre) **"bunun cevabını bir kurucu meclisin teşkili çalışmalarını Prof. Turhan Feyzioğlu'nu memur etmekle vermişti.."** Tarih 31 Ekim 1960..

Konuyu yine Türkeş'den dinlemeye devam edelim:

"— 1960 Ekiminin son günlerinde, Millî Birlik Komitesi bir kurucu meclis kurulmasını faydalı mülâhaza etti ve bunun için gerekli hazırlıkları yaptırmak vazife ve yetkisini Devlet Başkanı Cemal Gürsel Paşaya verdi. Ertesi günü yapılan toplantıda, alınan kararlara muhalif kalmış olan on bir üye telâşlı bir şekilde tekrar müzakere açılmasını teklif ettiler. Ve açılan müzakerelerde bir gün önce alınmış olan kararları bozdurmaya çalıştılar. Fakat, muvaffak olamadılar. Bu sırada Gürsel Paşa'nın toplanacak Kurucu Meclisin Anayasasını hazırlamak ve gerekli düzeni yapmak üzere üç kişilik bir kurul kurduğunu öğrendik. Bu kurul, Prof. Turhan Feyzioğlu, Prof. Enver Ziya Karal ve Emin Paksüt'den meydana gelmiştir. Bunların üçü de CHP'li idiler. Böyle bir kurulun hazırlayacağı Kurucu

(87) Sıtkı Ulay (a.g.e.) s. 156.

Meclisin partizan bir kimliğe bürüneceği yolunda büyük endişelere düştük. Böyle olmayacağına inanılsa bile, kurulu teşkil eden kimselerin hepsinin de Cumhuriyet Halk Partisinden seçilmiş olmasının halkın itimadını sarsacağını ve bir takım dedikodulara sebebiyet vereceğini düşündük.. Bunun için Gürsel Paşa'nın katıldığı bir toplantı yaptık. Fakat, toplantıya Gürsel Paşa başkanlık etmedi. O da üyeler arasında oturdu. Paşa tarafından seçilmiş olan üç kişinin de CHP'li oluşunu şiddetle tenkit ettik. Ve bunun mahzurlarını belirttik. Kurula tarafsız ilim adamlarından ve diğer partilerden de dört üye daha katılmasını teklif ettik. Toplantı sonuca varmadan dağıldı. Birkaç gün sonra Kadri Kaplan'ın başkanlığında yapılan bir toplantıda, komite dışında görev almış bulunan iki üyenin durumları müzakere edildi. Yapılan oylamada her ikisinin de dışardaki görevlerini bırakarak derhal komiteye dönmelerine çoğunlukla karar verildi. İşte bu olaylar, birbirinden farklı iki görüş sahibi olan üyelerin durumunu iyice belirtti ve 13 Kasım'a yol açtı.." (88)

(88) C.K.M.P. Radyo Konuşmaları. s. 44-45.

13 KASIM 1960

İHTİLÂL KOMİTESİ İÇİNDE YENİ BİR İHTİLAL

TÜRKEŞ: "13 Kasım Hareketi. 27 Mayısı arkadan hançerlemedir. Aynı zamanda bir Anayasa ihtilâlidir. Bütün Millî Birlik üyelerinin kabûl ve imza ederek ilân ettikleri 27 Mayıs Anayasası'nın çiğnenmesidir. Bir tarafta Yassıada'da eski iktidar mensupları Anayasayı ihlâlden muhakeme edilirken, bu tarafta da 13 Kasımcılar kendi yaptıkları Anayasayı ayaklar altına alarak, 27 Mayısı katletmişlerdir..."

TÜRKEŞ: "13 KASIM'IN YAPILMASINDA CHP'NİN VE KOMÜNİSTLERİN BÜYÜK ROLÜ OLMUŞTUR."

"13 Kasımdan sonra memlekette tam bir partizan idarenin tesiri altında kalmıştır. Toplanan Kurucu Meclis üyelerinin beşte dördünü CHP'liler teşkil etmiştir. Halk Partisine mensup olmayan vatandaşlara karşı gittikçe artan bir baskı, korku almış yürümüştür. Bizim arkamızdan

da bizi kötülemek için binbir yalan ve iftiraya baş vurulmuş, hakkımızda söylenmedik şey bırakılmamıştır. 27 Mayısın bu şekilde ihanete uğraması ve bizim hakkımızda ortaya atılan ahlâksızca ithamlar Silâhlı Kuvvetler içerisinde beraber çalıştığımız ve yıllarca hayatımızı birlikte memleket hizmetine verdiğimiz ve en son 27 Mayısta da kendilerinin temsilcisi olduğumuz arkadaşlarımızı çok müteessir etti ve harekete geçirdi.

Bir takım fırsatçılar ve politika bezirgânları arkadaşlarımızı istismar ettiler. Bunun neticesi memlekette üzücü pek çok şeyler oldu. Bunlara şimdilik dokunmayacağım. Yalnız şu kadarını söyleyeyim ki 27 Mayıs memleketi hızla kalkındırmak için güzel bir fırsattı. Bu fırsat heder edildi. 27 Mayıs hedefine ulaşamadı. Hedefinden saptırıldı. Bunun baş sorumluları İnönü ile Tabiî Senatörlerin bir kısmıdır. Şimdi 27 Mayısa katletmiş olan bu insanların 27 Mayısçı rolüne çıkmaları ve 27 Mayısı savunur görünmeleri çok hazindir. Bunların yaptıkları 27 Mayısı savunmak değil, kendi çıkarları için 27 Mayısı istismar etmektir.." (89)

"BOZUK DÜZEN", "YENİ DÜZEN" TERİMLERİNİ İLK DEFA MBK ÜYELERİ KULLANMIŞTIR:

Başta Alparslan Türkeş olmak üzere, bazı MBK üyesi, Türkiye'nin temel meselelerini çözmek için, politik mülâhazaların işlemediği bir kısa döneme ihtiyaç olduğu görüşünü samimiyetle benimsemişlerdi.

Bu grup, böyle bir dönem içinde Türkiye'nin muhtaç olduğu bazı reformların yapılabileceği ve meselelerin bu yoldan halledilebileceği inancında idiler.

(89) C.K.M.P. Yayınları Nu: 4. s. 45-46.

"M.B.K. Türkiye'deki bozuk düzenin başlıca unsurlarını ve müesseselerine, belirli bir öncelik sırasiyle ele almak ve gerekli olan herşeyi yapmak kararındaydı. İhtilâlin sebepleri arasında bu ihtiyaçlar da vardı. Daha gizli örgütün ilk faaliyet yıllarında bu hususlar karara bağlanmıştı. (Bozuk düzen, yeni düzen) terimleri ilk defa M.B.K. üyeleri tarafından kullanılmış ve sert tepkilere sebep olmuştu. O tarihlerde: "Yeni düzen ne demek? Memlekete nasıl bir düzen getirmek istiyorsunuz? Bizim düzenimiz bellidir" diyenler sonraki yıllarda bu terimleri kendi politikalarına bayrak yapmışlardır.." (90)

TÜRKEŞ'E GÖRE: "TARİH BOYUNCA KAZANDIKLARIMIZI HEP KAYBETMİŞİZDİR" BUNUN SEBEBİ?

Alparslan Türkeş şöyle izah ediyor: "— Açık konuşalım: Bizim hürriyet mücadelemiz yeni değil. Bu mücadelenin tarihi Üçüncü Selim'den başlar, muhtelif merhaleler katederek zamanımıza kadar gelir. İkinci Mahmut devri, İkinci Meşrûtiyet, arkasından Cumhuriyet, arkasından demokratik rejim. Bu merhalelerin hepsi kısa süren devrelerdir. Hepsinde de kazandıklarımızı kaybetmişizdir. Hepsinde de Devlet biraz daha zayıflamıştır. Bizden yarım asır sonra hürriyet mücadelesine girişen memleketler kırk, elli sene içinde muvaffak olmuşlar, fakat biz bunu bir türlü beceremişizdir.

Meselâ, Finlandiya, meselâ Japonya.

Bizde her defasında başa geçen siyaset adamları türlü maskeler altında saklanmasını bilerek hürriyeti şeklen muhafaza etmekle beraber esasta ortadan kaldırma çare-

(90) Orhan Erkanlı. Anılar. Sorunlar.. Sorunlar. 1972. s. 37.

lerini bulmuşlar, şeklen verilen hürriyetin kâfi olduğunu düşünüp milleti ilerlediği merhaleden geri atmışlardır. Bu millete en lâzım olan şeyler, hayatın her safhasında, siyasette, ilimde ve diğer şubelerde hakikati söylemek, riyadan uzaklaşmak, hakikatten korkmamak, daima onu müdafaa etmek iken, dün de bugün de bunu yapmamışızdır. Yapamadığımız için bir takım şartların, bir takım bozgunculaların, bir takım kendi menfaatlerine karşı her şeyi satan midecilerin türemesine yarıyan vasat daima ortada kalmıştır." (91)

Türkeş, bu gerçekler gözönünde tutulursa, Türkiye'nin meselelerini çözmek için cesur ve köklü tedbirlere ihtiyaç olduğu görüşündedirler.

Türkeş şöyle diyor: **"En çok meşgul olduğum problem Türkiye'yi ilim ve teknik alanda süratle en yüksek bir seviyeye çıkarmak konusudur. Memleketimizin kalkınmasının birinci derecede buna bağlı olduğu inancındayım. Tabiî bunun içine ziraatimizin modernleştirilmesi ve Türkiye'nin ağır sanayinin kurulması hususları girmektedir. Dünya yeni bir çağın eşiğinde bulunuyor. Bu çağın atom ve füze çağıdır. Buna ilim ve teknik çağı da diyebiliriz..**

Bu sebepten memleketimizde de ben, 27 Mayıstan sonra ilk defa milletimizin asırlar üzerinden bir sıçrama yaparak atlamasını ve atom feza çağına ulaşmasını ileri sürdüm.." (92)

---

(91) Cumhuriyet Gazetesi. 17.7.1960.

(92) A. Türkeş. Türkiye'nin Meseleleri, 1969. s. 92-93.

"TÜRKİYE'NİN KALKINMASI HERŞEYDEN ÖNCE BİR MİLLÎ KÜLTÜR VE MİLLÎ UYANIKLIK MES'ELESİDİR..." (93)

"Türkiye'nin kalkınmasını, herşeyden önce bir kültür ve uyanıklık meselesi" olarak gören Türkeş, Türk gençliğine öz kültürünü verecek yeni müesseseler kurulması gerektiği düşüncesindedir. Nitekim, 27 Mayıstan hemen sonra bir basın mensubuna konuyla ilgili olarak şunları söylemişlerdir:

"— Halkevleri açık bulundukları devirde faydalı olmakla beraber tam beklenilenleri veremediler. Politika cereyanlarına karıştılar. Bir nevi mebusluk fideliği oldular. Türkocaklarına gelince biraz evvel Hamdullah Suphi Bey buradaydı. Türkocaklarının takviye ve inkişâfını istiyor. Bence bu ocaklar da ömürlerini tamamlamışlardır. Şimdi biz bunların yerine halkı aydınlatmak üzere Kültür Ocakları kurmak istiyoruz. Politik cereyanlardan tamamen uzak Kültür Ocakları..." (94)

ÜLKÜ VE KÜLTÜR BİRLİĞİ'NİN BAŞLICA AMAÇLARI:

11 Kasım 1960 tarihli gazetelerde önemli bir haber yer alıyordu: **"Ülkü Birliği Teşkilâtı"** nın başlıca amaçları belli oldu.. Verilen habere göre kurulması düşünülen bu teşkilâtın başlıca amaçları şöyle sıralanmaktaydı:

"1 — İleri ve medenî Türkiye ülküsünü milletin şuurunda pekleştirmek ve milletçe bu hedefe yönelmeyi sağ-

---

(93) A. Türkeş. Türkiye'nin Meseleleri. s. 62.

(94) Avni Elevli. 1960-1965 Olayları ve Batırılamıyan Gemi Türkiye" 1967. s. 166.

lamak üzere, dâvaya inanmış ve bu uğurda bütün varlığı ile çalışmaya azimli aydınları vatan sathına seferber etmek.

2 — Milletin içinde bulunduğu ve bunaldığı ikilik, gerilik, tembellik ve karanlıktan kurtarılması için lüzumlu tedbirleri siyasî tazyik ve müdahalelerden masum bir şekilde almak ve yürütmek.

3 — Öğretmene cemiyette hakikî mevkiini kazandırmak ve millî eğitim dâvasını, halk eğitimi dahil olmak üzere ana dâva olarak ele almak ve bunu ilmî ve devamlı bir plân dahilinde geliştirmek.

4 — Lâiklik prensipleri çerçevesinde olmak üzere, temayüz etmiş ilim ve din adamları yetiştirmek ve bunları köylere kadar seferber ederek dinî bâtıl inanç ve gerici menfaatlerin âleti olmaktan kurtarmak ve hakikî hüviyetlerine kavuşturmak.

5 — Radyonun tarafsızlığını sağlamak ve hür basına, doğru haberler ulaştırmak.

6 — Beden Terbiyesi Teşkilât Kanunundaki vazife ve gayeye uygun olarak yurdun her köşesindeki amatör teşekkülleri desteklemek ve bu teşkilâtı benzer ve yardımcı eğitim ve kültür müesseseleri ile iş ve hareket beraberliğini de toplayıp müessir kılmak.

7 — Mevcut vakıfları tesis gayellerine uygun bir şekilde yürütmek ve Devlet teminatını vatandaşın fikrinde ve vicdanında yerleştirerek bilhassa millî eğitime hizmet edecek yeni vakıflar ihdasını sağlamak.

Genel Başkanın seçimi:

Teşkilâtı idare edecek olan Genel Başkan, Danıştay, Yargıtay, Sayıştay, Genelkurmay ve Askerî Yargıtay

Başkanları ile Üniversite Rektörleri ve teşkilâta dahil altı ana müessesenin başkanlarından müteşekkil bir seçim kurulu tarafından tâyini yapılacaktır.

GENEL BAŞKAN, BAKANLAR KURULUNUN TABİÎ ÜYESİ OLACAKTIR:

Türkiye Ülkü ve Kültür Birliği Genel Başkanı Bakanlar Kurulunun tabiî üyesi olarak altı yıl müddetle vazife görecektir. Bu müddet içinde, ancak ahlâkî zaaf ve idarî yetersizlik sebeplerinden biri ile kendini seçen heyetin karar ve tasvibi ile vazifeden alınabilecek ve bunun dışında hiçbir suretle azli ve Bakanlık emrine alınması mümkün olmayacaktır.

MERKEZ TEŞKİLÂTINDA KURULACAK İLÂVE DAİRELER:

Türkiye Ülkü ve Kültür Birliği Genel Başkanlığına bağlı olarak yeniden kurulacak olan Ülkü Birliği Başkanlığının merkez teşkilâtında her teşkilâtta bulunması lâzım gelen daire ve şubelere ilâveten bilhassa teşkilâtın belkemiğini teşkil edecek olan bir Bilgi ve Etüd Dairesi ile bir Plânlama ve Yönetim Dairesi kurulacaktır. Bu iki dairenin vazifesi köyde, şehirde, okulda, üniversitede, fabrikada, orduda vs. de devamlı temaslar sağlayarak ana dâvaları meydana çıkarmak ve çareleri hakkında plânlar hazırlayarak İlmî İstişare Kurulunun tetkikine sunmaktır.

BÖLGE TEŞKİLÂTI:

Ülkü Birliği Başkanlığının bu vazifelerini memlekette başarabilmesi için ayrıca yurt içinde 12 Ülkü Birliği Bölge

Müfettişliği ile il ve ilçelerde Ülkü Birliği mümessillikleri kurulacaktır. İl ve ilçelerdeki bu mümessillikler maarif müdürleri ve memurları tarafından yürütülecektir. Ülkü Birliği Bölge Müfettişleri, Türkiye Ülkü ve Kültür Birliği teşkilâtına dahil müesseselerin mahallî teşkilâtlarını murakabe edebilecek ve müşterek çalışmayı sağlayacaktır. Bu müesseselerin il ve ilçe teşkilâtının tâyin ve nakilleri bağlı bulundukları Bölge Müfettişleri tarafından yapılacaktır.

TÜRK İNKİLÂP ENSTİTÜSÜ TAHAKKUK ETTİRİLECEK:

Ülkü Birliği Başkanlığına bağlı olarak ve "Üniversitenin ne olduğu ve nereye gittiğini gösterecek, üniversite abidesinin zirvesinde parlayacak bir ışık olarak "Türk İnkılâp Enstitüsü hakikî maksat ve hüviyet ile tahakkuk ettirilecektir." (95)

TÜRKEŞ: "27 MAYIS 1960 SABAHI MİLLETİMİZE YENİ VE GÜZEL BİR RUH MÜJDELENMİŞTİ":

Ülkü ve Kültür Birliği Teşkilâtının kuruluş ve maksatları ile ilgili olarak Alparslan Türkeş, dört yıl sonra şunları söylüyordu:

"27 Mayıs 1960 sabahı Ankara Radyosundan yayınlanan beyanatla Milletimize yeni ve güzel bir ruh müjdelenmişti. Kirli oyunlardan uzak, birleştirici, kaynaştırıcı, güven, ümit ve enerji aşılayıcı bir devlet idaresine yönelinmişti. Türkiye'nin hızla kalkınması ve Batı uygarlığına ulaşması için gerekli olan işlere el atılmıştı. Bunları özet olarak belirtmekte fayda vardır. Şöyle ki:

---

(95) Vatan Gazetesi, 11.11.1960.

Halkımız, son yüzyılların felâketleri altında eridiği ve çok bakımsız bir halde olduğu için güvenini ve yaşama sevincini kaybetmiş durumdadır. Onu yeni bir hayat görüşü vermek gerekir. Bu ancak sanat ve kültür çalışmalarını toplum için seferber etmek ve plânlamakla olur. 27 Mayısı kovalayan günlerde, Türk Kültür Dernekleri bu amaçla kuruldu. Ve kısa zamanda taşınabilir sinema makinaları ile donatılmış 20 gezici ekip teşkil edilerek köylere gönderildi. Ayrıca Ülkü-Kültür Birliği teşkilâtı kurulması plânlandı. Gerek Türk Kültür Dernekleri ve gerekse Ülkü Kültür Birliği teşkilâtı hakkında maksatlı olarak çirkin iftiralar yayınlandı. Burada geniş açıklamalar yapmağa imkân görmemekle beraber, şu kadarını söyleme şimdilik yeterli sayılabilir. Türk Kültür Dernekleri, halkı ve aydınları birbiri ile yaklaştırmak ve kaynaştırmak amacı ile kurulmuştu. Türk Kültür Derneklerinin kurulması, tüzüğünün hazırlanması gibi faaliyetler, o zamanki Millî Eğitim Bakanlığı kadrosundan kurulmuş bir grup tarafından yürütülmüştür. Derneğin tüzüğü de ortadadır İleriye sürülmüş olan iddiaların asılsızlığı her zaman isbatlanacak durumdadır. Fakat ne kadar hazindir ki, aynı zamanda değerli bir ilim adamı da bulunan o günün Millî Eğitim Bakanı ve Müşteşarı, Türk Kültür Dernekleri hakkında kötü niyetlerle ortaya atılan çirkin iddiaları yalanlamamışlar ve susmuşlardır, yahut susmak zorunda bırakılmışlardır.." (96)

SON DERECE LÜZUMLU BİR İŞ:

Millî Birlik Komitesi üyelerinden büyük bir kısmı, ülkenin kültürel sorunlarını herşeyin üstünde, hayatî bir ko-

---

(96) Bazı Gerçekler. s. 6-7.

nu olarak gördükleri içindir ki, Ülkü ve Kültür Birliği Teşkilâtının kurulmasına büyük önem atfetmişler ve gerçekleşmesi için çaba göstermişlerdir.

Bu teşkilâtı gerçekleştirmekle "son derece lüzumlu bir iş" başarmış olacaklarına inanan Millî Birlik Komitesi üyeleri, "büyük bir devrim olacağı" (97) görüşünde idiler."

Bukadar önem atfedilen teşkilâtın kanun tasarısını hazırlamağa, Millî Birlik Komitesi Sosyal İşler Komisyonu memur edilmiştir. Tasarının hazırlanışında, MBK, üyelerinin bir kısmına akademide hocalık yapmış olan Albay Muhterem Seral'in büyük yardımları olmuştur. Hazırlanan tasarının altında, sosyal işler komisyonu üyeleri olarak, Sami Küçük, Kadri Kaplan, Numan Esin, Orhan Erkanlı, Sezai O'kan, Şefik Soyuyüce'nin imzaları bulunmaktadır.

Tasarının gerekçesi şöyle başlıyordu:

"Parti iktidarlarının değişiklikleri ve bir iktidarın icra organizmasının siyasî davranış, telâkki ve periodik lüzumları gibi mütehavvil (değişir) tesirlerden âzâde olarak millete şâmil ve memleketin en ücra köşelerine kadar nâfiz (girmiş) ve böylece müstakar (istikrar bulmuş) bir şekilde çalışarak, birbirleriyle münasebetli ve yekdiğerini tamamlıyan ülkü ve kültür müesseseleri tam bir koordinasyon ve müşterek bir idare altında toplayarak (Türkiye Ülkü ve Kültür Birliği Genel Başkanlığı) adıyla bir teşkilât kurulması millî bünyemiz için bir zaruret olarak görülmektedir.."

---

(97) Bazı Gerçekler.

Teşkilâtın gayesi özetle şöyle belirtiliyordu:

a) Millî inkılâp mefkûresini bütün millete yaymak ve milletçe tekâmülün mânevî temel ve ana yapısını meydana getirmek.

b) Türk Milletini en küçük ünitelerine kadar aynı fikir ve imanda toplamak, millî şuuru çağdaş medeniyet seviyesine ulaştırmak gayretiyle dinamik bir fikir ve alılâlara yükselmek.

c) Çalışma heyecan ve psikolojisini halka anlatmak, öğretmek ve bunun bütünlüğünü sağlamak.

d) Milletin arasına sızan ters ve zararlı faaliyetlerle mücadele etmek; halkı menfaat düşkünü sapıklardan, onu ikiliğe düşüren ve geriliğe sürükleyen uydurma mürşit ve fikir madrabazlarından kurtarmak.

e) İnkılâpçı aydınları, ülkü ve kültür dâvasında çalışan bütün teşekkül ve müesseseleri bir mecrada ortak tesire icra etmek ve aydınlarla gençleri bu dâva için kazanmak.

f) Ülkü ve kültür konusundaki faaliyetlerle ve elde edilecek sonuçlarla bünyemizi ve iktisadî düzenimizi tekâmül imkânında bulundurmak.

g) Şehirlerle köyler ve aydınlarla köylüler arasındaki karanlık boşluğu ortadan kaldırmak.

h) Millî eğitim seferberliğini Ülkü birliği merkez teşkilâtı ve bölge teşkilât şebekeleriyle dinamize etmek ve bol miktarda yardımcı elemanlarla onu desteklemek.

i) Memlekette dil birliği dâvasını ehemmiyetle ele alıp tahakkuk ettirmek.

j) Güzel sanatları millî kültür istikametinde bütün yurda yaymak.

k) Tıbbın sosyalleştirilmesinde ve özellikle bu dâvanın tatbikatında en müessir yardımları sağlamak.

l) Ziraat sahasında girişilecek yeni hamlelere müessir yardımlar sağlamak.

m) İmar ve iskân konusunda hükûmetin faaliyetlerini özellikle köylerde desteklemek.

n) Köylerde ve diğer geri kalmış sitelerde sosyal ve ekonomik teşkilâtlanmaları teşvik etmek ve onlara rehber olarak başarılarını sağlamak.

o) Ferdî, içtimaî ve milli ahlâkın teşekkül etmesine direk olarak âmil olmak.

p) Yeni neslin çağdaş medeniyet anlayışı ve terbiyesine göre ve inkılâpçı bir ahlâk tutumuyla yetiştirilmesini ele almak.

r) Beden terbiyesini 3530 sayılı Kanunun işaret ettiği şumul ve mükemmeliyetteki gâye ve istikametlerde yürütmek.

s) Köylere ve toplumun her köşesine kadar ülkü ve kültür faaliyetleriyle sosyal dâva ve plânlamamızı da sokmak.

t) Basın - Yayın'ı günlük siyasî tesirlerden, dar ve maksatlı görüş ve tazyiklerden kurtarmak.

u) Köylerimizin ülkü ve kültür yolunda aydınlatılıp olgunlaştırılmasını sağlamak.

v) Parti anlayış ve davranışlarının sosyal ahlâk ve demokrasi ruhuna uygun seviyede teşekkül etmesine çalışmak.

y) Fert ve kütle olarak tehlikeli vüs'at ve dereceye varmış olan fazilet ve ma'şeri dayanışma noksanını tedavi etmek.

z) İnkılâplarımızı şimdiye kadar vâki olan ve bu sebeple başarısızlığa uğrayan (zirvede mücerret kalmış gayret ve temenniler) karekterinden kurtulup yurt ölçüsünde birleşik, yeterli ve devamlı bir teşkilâtla milletçe şuurlu ve ebedî bir faaliyete eriştirmek..." (98)

TASARI; "DEVLET İÇİNDE DEVLET OLAN BİR ADAMIN KUMANDASINA VE HÂKİMİYETİNE YOL AÇMA" ŞEKLİNDE DEĞERLENDİRİLİP TAHAKKUKUNA ENGEL OLUNMUŞTUR.

Ülkü ve Kültür Birliği Teşkilât tasarısı, bazı kimselerce; **"çok ulvî ve muhaddes maksatlara dayanan bir gerekçe"** ile hazırlanmış olduğu kabûl edilmekle beraber, neticesi itibariyle, son derece zararlı ve karanlık görülerek ağır ithamlara maruz kalmıştır.

Yapılan ithamlarda şu görüşe yer verilmiştir:

"Hiçbir kurula ve hiçbir makama danışmadan bütün bu muazzam işlerin yürütülmesini bir adama teslim etmek, bu sahada kanunla bir şahıs diktatoryası kurmak demektir. Böyle birşey sadece Anayasaya, kanunlara ve devlet

---

(98) A.H. Başar. Barış Dünyası. Sayı. 109, s. 372.

teamüllerine aykırı olmakla kalmaz, aklın kabul edemiyeceği son derece zararlı ve karanlık neticeler de doğurur.."

"Tasarı ile devlet içinde devlet kurulmakta, fakat bu devletin idaresi Anayasa organları dışında gayri mes'ul bir şahsa teslim olunmaktadır. Bu adeta devlet içinde devlet olan bir adam kumandasında kurulan teşkilât bütün kuvketlerini hudutları içine almakta ve mutlak bir ademi merkeziyet prensibine dayanarak hüküm sürmek istemektedir.." (99)

Çeşitli sebeplerle, tasarıya karşı çıkış kısa zamanda tesirini göstermiş ve tasarının kanunlaşmasına engel olmuştur.

Anlatılanlar ve yazılanlar doğru ise, bizzat Ülkü ve Kültür Birliği Teşkilâtı Kanun Tasarısının altında imzası bulunan Sami Küçük, tasarıya; **"felâket"** bir şey deyip karşı çıkan ve bu görüşünü de MBK'ne bir raporla bildiren Ahmet Hamdi Başar'a; **"Bizi yanlış bir yola sapmaktan kurtardınız"** demiş.

Yine, tasariyle ilgili olan Sosyal İşler Komisyonu Millî Eğitim İnceleme Kurulu Başkanı Reşat Tardu (Millî Eğitim Bakanlığı Müsteşarı) da aynı zata, **"bizim yapmaya cesaret edemediğimiz şeyi yaptınız"** diyerek sevincini ifade etmiş ve kutlamış..

Mesele, gerçekten bazı çevrelerde aşırı bir hassasiyet yaratmış ve geniş tepkilere yol açmıştır. Bu sebepledir ki, Devlet Başkanı Cemal Gürsel'in, 17 Eylül 1960 tarihinde tertiplediği basın toplantısında bu konuyla ilgili sual tevcih olunmuştur. Başbakanlık Müşteşarı Alparslan Tür-

(99) A. H. Başar. Bafış Dünyası. Sayı: 109.

keş'in de hazır bulunduğu basın toplantısında Vatan Gazetesi adına Gürsel'den şu soruların cevabı istenmiştir:

Soru: a) Türk Kültür Dernekleri kurucu üyeleri arasında memleketin kültür, sanat, ilim ve eğitim alanlarında tanınmış ve bilhassa eski halk evlerinde çalışmış şahsiyetlerden hiç kimsenin yer almamış olmasının sebebi nedir?

b) Türk Kültür Derneklerinin kurucuları ve üyeleri arasında milliyetçilik umdemizi istismar ederek mürteci ve nazi temayüller peşinde koşan eski milliyetçiler derneğinin üyelerinden bazı kimselerin de bulunduğu yolunda çıkmış olan söylentiler hakkında gereken idarî soruşturma yapılmış mıdır?

c) Yapılmamışsa yapılacak mıdır?

d) Yapılmışsa bu söylentilerin doğruluk dereceleri nedir?

Açıkça görülüyor ki, bu sorular soru olmanın ötesinde itham ve ihbar mahiyetini taşıyordu.

Cemal Gürsel'in bunlara cevabı şu olmuştur:

— "Bu suali lütfen Türk Kültür Derneği Genel Başkanına tevcih buyurunuz, tahmin ederim ki sizi ikna edip cevap verecektir.." (100)

VE NİHAYET SITKI ULAY, "ÜLKÜ BİRLİĞİ TEŞKİLİ LÜZUMSUZDUR" DİYEREK BUNDAN VAZGEÇTİKLERİNİ İLÂN EDİYOR.

MBK üyelerinden Sıtkı Ulay 12 Kasım 1960 günü İstanbul'da çeşitli konularla ilgili olarak basına yaptığı açık-

(100) Havadis Gazetesi 18 Eylül 1960.

lama sırasında Ülkü Birliği Teşkilâtının kurulmasiyle ilgili olarak da şunları söylemiştir: "—Ben ülkü birliğinin Türkiye kurulduğu günden beri varolduğuna inanıyorum. Yeniden teşkili lüzumsuzdur..." (101)

TÜRKEŞ, 13 KASIM'IN ANA SEBEPLERİNİ ŞÖYLE ANLATIYOR:

"Bizim ne İnönü'cülere, ne de Gürsel'cilere benzer tarafımız vardı. Biz ne hava-i iktidar ile sermesttik, ne de şahsî ikbal peşindeydik.

Biz, uzun süredir tedavi görmeyen birçok memleket yaralarının kangren olmasını önlemek istiyorduk.

Biz de sabırsızdık ama, memleket dertlerinin biran evvel çözümlenmesi için..

Bir taraftan da, siyasî alana endişe ile bakmaktaydık. Hırslı ve pek yıkıcı politika didişmeleri yüzünden iki üç kampa ayrılmış olan halk safhalarındaki kırgınlık, kızgınlık ve düşmanlık korkunç bir dereceyi bulmuştu. Milletimizin bu parçalanışını görüp de hareketsiz kalmak bizim millî politika anlayışımıza uymazdı. Bu millet parçalanışındaki hiç de ciddî duygu ve çıkar ayrılıklarından ileri gelmiş değildi. Fakat biran önce harekete geçilmez, uzlaştırıcı yollar bulunmazsa, istikbâl büyük tehlikeler doğurabilirdi. Eski durumdan, yıktığımızı sandığımız durumdan farklı bir durum belirtmeden huzurlu bir siyasî devreye giremiyeceğimiz belliydi.

En az yirmi yıldanberi devlet işleri çığrından çıkmış bulunuyordu. Devlet işlerini, saran ciddiyetsizlikten, disip-

(101) Dünya Gazetesi 13 Kasım 1960.

linsizlikten, otorite buhranından CHP de en az DP kadar sorumluydu..

Bütün kadrolarda rüşvet, iltimas, lâubalilik almış yürümüştü. Bu kötü ihtiyatlar ortadan kalkmaz, devlet çarkları iyice temizlenmezse hiçbir (yeni şey) yapılamazdı.

Nihayet İnönü'nün ekmeğine biraz daha yağ sürülmüş olurdu. O kadar.

İktidarı bütün bozuk düzeni ile başka ele, İnönü'nün eline devir ve teslim etmek için mi katlanılmıştı bu kadar zahmete?

Bu genç subaylar ve temiz bir devlet iştiyakına tutulmuş olan bütün bir millet sırf İnönü'ye iktidarı hediye etmek kastiyle mi DP'yi alaşağı etmişlerdi? Hayır...

İsmet İnönü, fırsat kaçırmak istemiyor, demeç üstüne demeç veriyordu.. Ve şu tekerlemesi CHP çığırtkanlarının dilinden hiç düşmüyordu: "—Erken bir seçimde sayılamıyacak kadar çok fayda vardır.."

Biz, yani ben ve arkadaşlarım, İnönü'nün bu ucuz kehanetlerine zerre kadar inanmıyor, kurduğu tuzaklara tutulmamağa çok dikkat ediyorduk. Zaman yanılmadığımızı isbat etti. Ve bütün gayretlerine rağmen İnönü de zaten mızrağı çuvala sığdıramadı. Acele seçimden büyük faydalar uman CHP lideri, dört yıl sonra acele seçimlerden doğan kötü siyasî neticeyi bizzat belirtmeğe kendini zorlamış buldu. İsviçre'nin Lozan şehrinde yayınlanan "La Tribüne de Lauzanne" adlı günlük siyasî gazeteye şu demeci verdi:

"— Seçime gidilmekte acele edilmiştir.. 14'ler haklı çıkmışlardır. Bir askerî hareketten sonra otoriter bir inti-

kal devresi geçirilmesi ihmal edilmez bir zarurettir. Bu devrenin kısa sürmüş olmasından birçok mahzurlar doğdu. Tekrar ediyorum: Her ihtilâlden sonra otoriter, sert bir intikal devresine kesin bir ihtiyaç vardır. Biz de bu devre icap ettiği kadar uzun süreli olmamıştır. Ancak bir buçuk yıl sürmüştür. Bir buçuk yıl sonra ihtilâl komitesi üyeleri kendi istekleri ile iktidardan silindiler. Seçimleri yaptırdılar ve seçimle gelen salıslara iktidarı bıraktılar. Bu ihtilâl komitesi üyelerinden bir kısmı intikal devresinin kısa sürmemesi fikrindeydiler. Bir yıl içinde üst üste iki defa hükûmet darbesine teşebbüs edilmiş olması onların haklı olduklarını meydana çıkarmıştır.."

Evet, İnönü memlekette cehennemî bir buhran yaratmış olan siyasî hatasını günün birinde itirafa mecbur olmuştur. Fakat, bade harap-ül Basra.. Ve nice kötülükler yanında bir de 14'ler faciası yarattıktan sonra.. Acaba tecrübeli lider doğru yolu görmüş ve işaret etmiş olanları pek hoyrat bir tarzda ekarte ettirmiş olmasından ayrıca vicdan azabı duymuş mudur?

Bu mukadder soruya kesinlikle "Evet" diyemem; çünkü nedametin bu insanî noktası hâlâ müphemdir.

Gelelim ikinci sebebe:

Biliyorsunuz ki MBK'nin bir kısım üyeleri siyasî bir ülküden, siyasî ve içtimaî bir gayeden düpedüz yoksundular?

Ne memleketi tanıyorlardı, ne de memleket meseleleri üzerinde herhangi bir bilgileri vardı. Hele siyasî bir felsefe? Hak getire...

Hiç, ama hiç mi bu gibi fuzuli (!) işler için kafa yormuş değillerdi. Ayrıca ihtilâl bakımından son derece kor-

kuruç sayılması gereken bir eksik tarafları da vardı: İktidardan da, devlet idare etmenin sorumluluklarından da ürküyorlardı..

Pek dar bir rütbe ve kıdem psikozu içindeydiler. Bunlar bir iktidarı devirip, bir rejimi silmek, yerine başka metodlar kullanacak yeni bir sistemin, yeni bir rejim kuracak bir sert siyasî harekete nasıl olmuştu da karışabilmişlerdi..

Onları avlayanlar: "— Haydi dost, son treni kaçırma, bizden ol... Kır şu şeytanın bacağını.." demişlerdi.. Ve herbiri bir başka duygu, bir başka hesap ile şeytanın bacağını kırdıktan sonra da hepsini bir düşüncedir almıştı: "Nasıl bu işin içinden çıkacağız?

Söylediğim gibi, ihtilâl hakkında hemen hemen hiçbir bilgiye sahip olmadıkları için de, CHP organlarının önlerine fırlattıkları tahlisiye simitlerine heyecanla sarılmış bulunuyorlardı:

"Seçim yaptırarak iktidarı bir an önce CHP'ye devretmek ve işin içinden sıyrılmak."

Bu hal, elbette CHP liderinin gözünden kaçmış değildir. Ellerine geçen bir mirası sadece şahsî endişelerinden kurtulmak gibi ucuzca bir siyasî bahane ile elden çıkarmak isteyen bu tecrübesiz gençleri dilediği istikamete sevketmek İnönü için hiç de güç bir iş sayılmazdı. İnönü, Komitenin bu üye kategorisini "Rahata kavuşturmak" vaadiyle avucuna almakta gecikmedi.

Milli Birlik Komitesi üyeleri olan subaylar şu üç kategoriye ayrılırlar:

a) YARIŞCILAR

Bu milleti nimet ve külfette, kader ve tasada ortak bir kül olarak kabul eden ve milletimizin kendi gücüyle ayakta durabilecek kuvvetli ve müreffeh bir seviyeye getirmek gücünü kendinde bulanlar.

b) İSTİKBALLERİNİ CHP'YE BAĞLAYANLAR

Bunlar, devlet idaresi için hiçbir fikri olmayan ve Türk milletinin tarihî gelişmesinden habersiz, milletimizi millet yapan unsurların kıymet hükümlerini bilmedikleri için, iktidarı CHP'ye devredince her şeyin düzelebileceğini sanıp kendilerine teklif edilen ebedî parlâmento koltuklarını ve altın heykelleri hayal eden gafiller.

c) OLAYLARA SEYİRCİ KALANLAR

Bunlar ise, hiçbir mesele ile ilgilenmedikleri için olayların akışına tâbi oldular.

İhtilâl için bundan büyük zaaf tasavvur edilemezdi. Bu parçalanış ya yeni bir ihtilâlin ya da ihtilâl yok etmenin başlangıcı olabilirdi. Nitekim bu iki ihtimal ardarda gelip çattı.

Millî Birlik Komitesinin asıl kudreti, elbette "YAPICILAR" kategorisindeydi. İhtilâlin dinamosu bunlardı. Fakat bu kategoride olanlar da hiziplere ayrılmışlardı. Bir çeşit ikbal prestlerden ibaret olan ikinci kategoriyi tesiri altında bulunduran CHP lideri yapıcılardaki en ufak fikir ve karar ayrılıklarını dahi kullanmayı bildi: Millî Birlik Komitesi içinde kendi emellerine uyacak bir çoğunluk kurmayı da başardı.

Üçüncü sebep Tabiî Senatörlüktür.

İsmet Paşa ile tam bağlantı halinde çalışan komite üyelerine vadedilmiş bulunan Tabiî Senatörlük çok tatlı ve çekici geliyordu.

Biz ise, bu teklifi komitede müzakere etmiş ve reddedilmesine karar verdirmiştik.

Hayalleri ve menfaatleri baltalananlar bize çok kızmaktaydılar. Cemal Gürsel de bizden gizleyerek İnönü ile yaptığı telefon konuşmasında ona "Paşam sizin emriniz bizim için peygamber buyruğudur" diyebilmiştir.

Bugün Tabiî Senatör olmuş bulunan komite üyelerinin ziluniyeti, Gürsel Paşa'nınkinden farksızdı.

Bizim, CHP de dahil bütün siyasî partileri kapatma isteyişimiz, İsmet İnönü'ye karşı çıkışımız bunları şaşkına çeviriyordu.

Bir siyasî gazete sahibi olmanın önemini anlamaktan bile acizdiler. Veya bizim güçlenmemizi istemeyen İnönü ve karargâhının talimatı ile ÖNCÜ gazetesinin kurulmasını baltalamak için ellerinden gelen her şeyi yapmışlardı .

Dördüncü sebep ise:

Komünistler 27 Mayıstan azamî ölçüde faydalanma çabası içindeydiler. Siyasî tecrübesi olmayan ve sivil aydınlar kadrosunu tanımayan MBK üyelerine kolayca sızmaya ve onlara birçok fikirlerini telkin etmeye muvaffak oluyorlardı.

Bizim milliyetçi, Türkçü, aynı zamanda radikal reformcu ve sosyal adaletçi bir plân üzerinde hareket edişimiz onları ürkütüyordu. Bu sebepten bizim aleyhimizde

her çeşit faaliyeti ve propagandayı yapıyorlardı. İnönü ile tek cephe halinde bize karşı saldırıyorlardı.

13 Kasım'dan sonra bir gün Kızılay'da Muzaffer Özdağ'm kardeşi Muammer Özdağ ile karşılaşan Yaşar Kemal ona:

"— Gördün mü komünistler milliyetçileri nasıl yendi. Sizinkileri memleket dışına sürdük attık." demişti. Bedbaht Yaşar Kemal, Türk milliyetçiliğinin hiçbir zaman yenilmez bir kuvvet olduğunu, komünizmi de Türk milletinin düşmanı olan her şeyi de yere serecek bir kudrette olduğunu nasıl bilecekti?

Beşinci sebep:

İsmet İnönü'nün Milli Şeflik ve diktatörlük zihniyetinin Türk milletine çok şeye malolan hatalarını gizlemek yolunda uydurduğu ırkçılık ve Turancılık, yurt içinde ve yurt dışında birçok yabancıları tedirgin etmiş ve bu hikâyelerin âdi politika menfaatleri için uydurulduğunu anlamayan bu çevrelerde, Türk milletinin zararına kanaatler ve tutumlar meydana gelmiştir. Bunun neticesi olarak benim şahsım hakkında beni tanımayan çevrelerde fanatik ve korkunç insan sanısı doğmuştu. Bu yanlış sanı, netice olarak yabancı kuvvetlerin de 13 Kasım'ın meydana gelmesinde rolü olmuştur.

Altıncı sebep:

27 Mayıstan sonra komite üyelerine zaman zaman MASON olmaları teklifleri yapılmıştı. Fakat bizim grubumuzda hiç kimse böyle bir şeye yanaşmamıştı. Ayrıca bazı genç kurmay subaylar hiç kimseden emir almaksızın

kendiliklerinden İstanbul Mason Locasını âniden basmış ve içeride buldukları evraka el koymuşlardı. Bu olay masonları ürkütmüş bulunuyordu.

Yedinci sebep:

13 Kasım, 27 Mayıs Anayasasının tam bir ihtilâli ve çiğnenmesi hareketiydi. Bu hareketle 27 Mayıs ihtilâlinin esbabı mucibesi iptal edilmiş oluyordu. Bir yandan DP iktidarının mensupları Anayasayı ihlâlden dolayı itham altında tutulurken, diğer taraftan da 13 Kasımcıların kendileri, 27 Mayıs Anayasasını ayaklar altına alıyorlardı. Birçok kimseler bunun bir ihtilâl olduğunu dolayısiyle ihtilâlciler arasında daima mücadeleler meydana geldiğini söylüyorlarsa da, bu görüşler gayet yanlıştır. 27 Mayıs bir ihtilâl değildi. Bir hükûmet darbesi de değildi.

Gayesinden saptırılmış, dâvasına ihanet olunmuş, bir yeni millî birlik hareketi idi. Buna "HAREKET"ten başka bir deyim kullanmak mümkün değildir.

Bu hareketle, Türk milletini çağdaş medeniyete ulaştırmak, ülkü, kültür birliği yoluyla manevî bir kalkınma sağlamak, sosyal ve iktisadî reformları milliyetçi bir açıdan gerçekleştirmek amacı güdülecekti. Bu hareketi yapanlar dünyanın hiçbir yerinde görülmeyen bir tutumla hemen bir Anayasa düzenleyerek memleketin yönetimini hukuk esasına bağlamak yoluna gitmişlerdi.

İhtilâl demek, mevcut iktidarı yıkarak yeni bir düzen meydana getirmektir. Halbuki 13 Kasım'da iktidarı elinde bulunduranlar, meşrû ve haklı davranışlarına tahammül edemedikleri bir kısım MBK üyelerine karşı Anayasayı ihlâl ederek bir İHANET hareketinde bulunmuşlardır.

Bunun bir darbe hareketi diye vasıflandırılmasına imkân yoktur.

13 Kasım'ın arkasından Hindistan'a ulaştıktan bir hafta sonra İngilizce Times Dergisini okuduğumda, Cemal Gürsel'in yabancı muhabire vermiş olduğu şu demecini gördüm:

"14'ler dua etsinler ki, işin içinde ben vardım. Yoksa hepsi de kurşuna dizileceklerdi. Buna ben engel oldum."

Daha sonra 13 Kasım kışkırtıcılarından bazılarının ihanetin hazırlanması sırasında başta ben olmak üzere en az üç dört kişinin öldürülmesini ısrarla istediklerini öğrendim.

İdamınızı isteyen 13 Kasım mürettip ve müşevvikleri bu emellerinden ötürü değil, yaptıklarının hesabını kendilerinden sorabilecek kudretteki arkadaşlarımızın varlığı sebebiyle vaz geçmişlerdir.

Yakın yılların çeşitli olaylarını bugün için tamamen umumî efkârın önüne serınenin doğru olduğu kanaatindeyim. Bilhassa 27 Mayıs hazırlık, icra ve akibetine dair olayların, kişi ve grupların davranışlarının sebep ve saik metodlarını deşmenin faydası yoktur. Bugün rejimin teminatı, demokrasinin müdafii görünenler, hattâ buna gayret eden kişilerin bir kısmının da zaman zaman zaafa ve tereddüde düştükleri olmuştur.

İnsanların her zaman aynı derecede dayanıklı ve kararlı olmamaları beşerî tabiatının yapısı iktizasıdır. Bu sebeple cemiyetimizin hür ve demokratik bir düzene geçmesi için emek vermekte olan, ihlâs ve sadakatle çalışmakta olduğunu gördüğümüz zevatın şu veya bu tarihteki şüphe ve tereddüdünü, zaaf ve hatasını teşhir etmekten uzak duracağım.." (102)

(102) A. Türkeş, 1944 Milliyetçilik Olayı. s. 104-115.

TÜRKİYE'NİN ÇÖZÜM BEKLEYEN MESELELERİ:

TÜRKEŞ; "27 MAYIS HAREKETİ İLE, MEMLEKETTE YARALARI SARMAK VE HUZUR GETİRMEK, PARTİZAN OLMAYAN BİR İDARE KURMAK İSTEDİK. BU MAKSATLA DA BİRÇOK İŞLERE TEŞEBBÜS ETTİK.."

27 Mayıs İhtilâlini, Türkiye'nin, o güne kadar çözüm bekleyen temel meselelerini çözebilmek için ele geçirilmiş bir fırsat telâkki eden ihtilâlci kurmay subayların başında Alparslan Türkeş gelmektedir.

"İhtilâlciler, Alparslan Türkeş hariç, iktidarı en kısa zamanda sivil bir idareye" daha doğru bir söyleyişle CHP ye devretmek aceleciliği içinde idiler...

Kurmay Albay Alparslan Türkeş, Metin Toker'in yorumuna göre; **"İhtilâlin ilk gününden hesap hasibiydi. Buna, kendisinin ihtirasının dışında, bir iyi niyetinin ve memleketseverliğinin sonucu saymak da, büyük bir cö-**

mertlikle kabildir. Türkler bir türlü kalkınamamış, reformlar ve devrimler satıhta kalmış, sosyal sahada ve ekonomide gelişme kaydedilememişse bunun sebebi Türkiye'nin Türkeş çapında bir adamın eline geçmemiş olmasıydı! Şimdi Türkiye böyle bir fırsata kavuşuyordu..." (103)

Gerkeçleri, duyulan endişe ve korkuları büyük bir ölçüde itiraf eden bu yorumdan sonra, şimdi de Türkeş'i dinleyelim:

"27 Mayıs harekâtından sonra, memlekette yaraları sarmak ve huzuru getirmek için partizan olmayan bir idare kurmaya çalışıyor ve kalkındırmak için büyük hamlelere girişmek istiyorduk. Bu maksatla da birçok işlere teşebbüs etmiştik. Fakat, evvelden beri diğer görüşe sahip bulunan komite üyeleri bize şiddetle karşı koyuyorlar ve bu işlerin icraatına niçin girişiyoruz, bunlar uzun vâdeli işlerdir. Biz, hain bir iktidarı yıktık, vazifemiz bitti. Şimdi hemen seçimi yapalım. Böylece iktidara gelecek olan parti bu işleri düşünsün diyorlardı. CHP'si de bu grupu devamlı olarak kışkırtıyor ve tam bir işbirliği halinde bulunuyorlardı...

Biz acele seçimlere gitmenin memleketi tekrar huzursuzluğa sürükleyeceği inancındaydık. Bir süre devleti partiler üstü olarak yönetmenin, bu suretle millî birliği zedelemiş olan düşmanlığı kaldırmak için halkı barıştırmanın gerekli olduğuna inanıyorduk. Aynı zamanda partilerin oy kaygusiyle yapmadıkları ve yapmayacakları radikal hamleleri yapmak isteğindeydik..." (104)

"27 Mayıs hareketi her safhasiyle ve her yönü ile çok iyi plânlanmıştı. Hareket öncesi çalışmalar, hareketin ya-

(103) Metin Toker, (a.g.e.) s. 46.
(104) C.K.M.P. Yayınları Nu: 4, s. 38-39.

pılışı ve hareketten sonraki işler, titiz ve güzel bir şekilde düşünülmüş ve karar altına alınmıştı. Fakat sonradan bunların uygulanması, çeşitli sebeplerle aksadığı ve imkânsızlığa uğradı.. Bunlar hakkında ileride, tarihi aydınlatacak daha geniş açıklamalar yapılacaktır.

Yaşadıkları süre boyunca insanların ömrü, hakikatleri arama, bulma ve öğrenme çabaları içinde geçer.

Memlekete hizmet için gayret göstermiş bulunan ve önemli bir devrede sorumluluklar yüklenen vatandaşların durumu hakkında halkımızın bilgisi yetersiz olduğu gibi, bildiklerinin çoğu da yanlıştır.

Yurdumuzda kişilerin politik anlayışları arasında derin farklar bulunduğundan, küçük çıkarlar için bile, insanlar hakkında ölçüsüz veya tamamiyle asılsız hükümler ileriye sürmekten çekinmemektedirler. Kişisel hırslar ve mânasız kinler, garazlar, milletin yüksek menfaatlerinin üstünde rol oynamaktadır.

Tarihimizin son iki yüz yıllık süresi içinde milletimiz Batı uygarlığına yönelme ve hızla kalkınmak için birçok teşebbüslerde bulunmuştur. Fakat girişilen kalkınma hareketlerinde batı uygarlığının idealleri ve ilkelerini kavrayarak bunları yerleştirme yerine dış görünüşün basit bir şekilde taklidine gidilmiştir. Bu taklit hareketleri, toplum içinde aynı zamanda gittikçe artan yıkıcı bir aşağılık duygusunun doğmasına da yol açmıştır. Böyle bir duygunun insanlar ve toplum üzerinde karamsarlık, durgunluk, ümitsizlik ve zevksizlik doğurucu etkilerine işaret olunmalıdır." (105)

---

(105) Bazı Gerçekler, s. 3-4

"Açık konuşalım: Bizim hürriyet mücadelemiz yeni değil. Bu mücadelenin tarihi Üçüncü Selim'den başlar, muhtelif merhaleler katederek zamanımıza kadar gelir. İkinci Mahmut devri, Tanzimat, sonra Birinci Meşrutiyet, Namık Kemal'ler devresi, İkinci Meşrutiyet, arkasından Cumhuriyet, arkasından Demokratik rejim. Bu merhalelerin hepsi de kısa süren devrelerdir. Hepsinde de kazandıklarımızı kaybetmişizdir. Hepsinde de devlet biraz daha zayıflamıştır. Bizden yarım asır sonra hürriyet mücadelesine girişen memleketler kırk, elli sene içinde muvaffak olmuşlar, fakat biz bunu bir türlü beceremeyişizdir.

Meselâ, Finlandiya, meselâ Japonya..." (106)

Türkeş, 27 Mayıs ihtilâlinden bir buçuk ay sonra, Cumhuriyet Gazetesi muharrirlerinden Cevat Fehmi Başkut'a, Türkiye'nin meselelerini, Başbakanlık Müsteşarlığı makamında anlatırken şunları söylüyordu:

"Bizde her defasında başa geçen siyaset adamları türlü maskeler altında saklanmasını bilerek hürriyeti şeklen muhafaza etmekle beraber esasta ortadan kaldırma çarelerini bulmuşlar, şeklen verilen hürriyetin kâfi olduğunu düşünüp, milleti ilerlediği merhaleden geri atmışlardır.

Bu millete en lâzım olan şeyler, hayatın her safhasında, siyasette, ilim ve diğer şubelerde hakikati söylemek, riyadan uzaklaşmak, hakikatten korkmamak, daima onu müdafaa etmek iken, dün de bugün de bunu yapamamışızdır. Yapamadığımız için br takım şartların, bir takım bozguncuların, bir takım kendi menfaatlerine karşı her

---

(106) Cumhuriyet Gazetesi. 17.7.1960.

şeyi satan midecilerin türemesine yarıyan vasat daima ortada kalmıştır.."

Alparslan Türkeş' göre, Batı uygarlığının dayandığı idealler ve ilkeler özet olarak şunlardır:

"1 — Akılcılık, (Rasyonalizm)

2 — İnsanı her şeyin üstünde kabul eden bir görüş, her şey insan ve insanlık için ilkesi,

3 — Hürriyetçilik: İnsanlar hür doğar, hür yaşar, hür ölür ilkesi,

4 — İnsan haklarına bağlılık ve hürmet ilkesi,

5 — Hak ve hakikatlere bağlılık ve hürmet ilkesi,

6 — Aşırı düşüncelerden ve ön yargılardan uzak olarak varlığı ve olayların ilim mantalitesi ile inceleme ve değerlendirme ilkesi,

7 — Bütün hareketlerde ve çalışmalarda ilim ve ahlâkı önder kabûl etme ilkesi,

8 — Kendi varlığından kıvanç duyma ve kendine güvenme, kendi gücü ve kendi emeği ile yaşama ilkesi,

9 — Çevresine ve topluma yararlı olma ilkesi,

10 — Tabiat kuvvetlerinin tutsaklığına boyun eğmemek ve kuvvetlerden insanlığın çıkarına olarak yararlanmak ilkesi,

11 — Daima, elde edilenle yetinmeyerek daha iyiyi, daha üstünü arama ilkesi,

12 — Haksızlığa baş eğmemek ve kuvvetle karşı koymak ilkesi." (107)

---

(107) Bazı Gerçekler, s. 4-5.

Alparslan Türkeş'e göre, "yurdumuzun kalkındırılması için ciddiyetle uygulanması gereken ilkeler işte bunlardır. Kendi millî özelliklerimizi de katarak TÜRK RÖNESANSI yaratmak zorundayız.

Devlet idaresi, millî ruhla yoğrulmuş derin bir kültüre sahip olan insanların yürütebileceği yüksek bir uzmanlık işidir.

İnsanların ruhunda gizli bulunan enerjiyi ve halkın içinde uyanan kuvvetleri harekete geçirmeği bilmek ve yapabilmek, hizmet için şarttır.

Baskı ve korku ile sindirilerek hiçbir şey yapılamaz.

Halkı inandırarak, halka maledilmeyen hiçbir hareket tutunamaz. Hiddet, şiddet ve hareketler yağdırarak bir dâva veya bir görüş, insanlara kabul ettirilemez. Ancak samimî bir anlayış sevgi ve karşılıklı hürmet duyguları içinde insanlar ikna edilebilir ve yeni bir heyecanla doldurularak bir mutluluk düzeni kurulabilir.

Dünya yüzünde en büyük kudret; fikirlerin ve inançların yarattığı kudrettir.

İnsanları inandırıcı, birleştirici ve anlaştırıcı bir görüşle biraraya getirebilmek ve onları ortak bir amaca doğru yürütebilmek hakikî önderliğin ve hakikî devlet adamlığının sırrını teşkil eder. Yoksa çeşitli entrikalarla memleket çocuklarının anlaşmazlığa düşürülmesi ve onların manen ve maddeten imhaya sürüklenmesi, hem insanlığa, hem de yurtseverliğe aykırı bir tutumdur. Lâkin tarihimizde bu gibi çirkin olayların pek çok örnekleri vardır.

27 Mayıs 1960 sabahı, Ankara Radyosundan yayınlanan beyanatla, milletimize yeni ve güzel bir ruh müjdelenmişti..

Kirli oyunlardan uzak, birleştirici, kaynaştırıcı, güven, ümit ve enerji aşılayıcı bir devlet idaresine yönelinmişti.

Türkiye'nin hızla kalkınması, Batı uygarlığına ulaşması için gerekli olan işlere el atılmıştı. Bunları özet olarak belirtmekte fayda vardır. Şöyle ki:

Halkımız, son yüzyılların felâketleri altında ezildi ve çok bakımsız bir halde olduğu için güvenini ve yaşama sevincini kaybetmiş durumdadır. Ona yeni bir hayat görüşü vermek gerektir. Bu da ancak sanat ve kültür çalışmalarını toplum için seferber etmek ve plânlamakla olur. 27 Mayıs'ı kovalayan günlerde, Türk Kültür Dernekleri bu amaçla kuruldu. Ve kısa zamanda taşınabilir sinema makinaları ile donatılmış 20 gezici ekip teşkil edilerek köylere gönderildi..

Ayrıca, Ülke Kültür Birliği Teşkilâtı kurulması plânlandı. Burada geniş açıklamalar yapmağa imkân görülmemekle beraber, şu kadarını söylemek şimdilik yeterli sayılabilir. Türk Kültür Dernekleri, halkı ve aydınları birbiriyle yaklaştırmak ve kaynaştırmak amaciyle kurulmuş tu. Türk Kültür Derneklerinin kurulması, tüzüğünün hazırlanması gibi faaliyetler, o zamanki Millî Eğitim Bakanının başkanlığında ve yine Millî Eğitim Bakanlığı kadrosundan kurulmuş bir grup tarafından yürütülmüştür. Derneğin tüzüğü ortadadır. İleriye sürülmüş olan iddiaların asılsızlığı her zaman isbatlanacak durumdadır. Fakat ne kadar hazindir ki, aynı zamanda değerli bir ilim adamı da bulunan o günün Millî Eğitim Bakanı ve Müsteşarı, Türk Kültür Dernekleri hakkında kötü niyetle ortaya atılan çirkin iddiaları yalanlamamışlar ve susmuşlardır, yahut susmak zorunda kalmışlardır.

Ayrıca bir konservatuvar kanunu ve teşkilât projesi hazırlanmıştır. Bununla toplumun kalkınmasında güzel sanatların topyekûn bir şekilde görevlendirilmesi amaç edilmişti..." (108)

Sayın Türkeş'in Türk Kültür Dernekleri ile ilgili bu açıklamasına bir nokta koyup, derneğin açılış günü olan 17 Ağustos 1960 tarihine dönelim. Törende yapılan konuşmaların ve ileri sürülen fikirlerin Türkeş'in bu konuda ne denli tesirli ve haklı olduğunu isbatlayıcı mahiyettedir. Bu sebepledir ki törenle ilgili bazı konuşmaları buraya aktarmakta yarar görmekteyiz.

Dernek Başkanı Şahap Homriş, özetle şunları söylemiştir:

"— Türk Kültür Dernekleri, partili ve partisiz bütün Türk milletinindir. Her türlü yıkıcı, bozguncu ve geriletici cereyanlardan milli kültür ve manevî değerlerimizi korumak azmindeyiz..." (109)

Devlet Başkanı Cemal Gürsel ise açılış töreninde yaptığı konuşmada özetle şöyle diyordu: **"— Türk milleti senelerden beri sahipsiz, ilerletici değil, geriletici gayretler yüzünden bugün fikren dağınık durumdadır. Millî hedeflerimiz, millî gayelerimiz yok olmuştur. Herkes ayrı bir istikamette ne yaptığını bilmez durumdadır. Bu kadar dağınık ve gayesiz bir millet olamaz.**

Türk köylüsü geriletici tesirlerde memleket ve dünya meselelerine arkasını çevirmiş, atıl bir şekilde yaşamaktadır. Türk Kültür merkezi bu acı neticeleri anlatacak, bizi

---

(108) Bazı Gerçekler. s. 5-7.
(109) Hürriyet Gazetesi. 18 Ağustos 1960.

toplanmaya sevkedecek ve bütün Türk milletini bir düşüncede toplayacaktır. Memleket menfaatlerini birinci derecede göz önüne alarak, düşüncede bir olacağız. Bunun için idarecilerin idealist olması lâzımdır. Feragatle çalışmaları lâzımdır.

Kültür Derneklerinin çalışma sahasını bütün memlekete teşmil etmek ve milletimizi içinde bulunduğu avare hayattan kurtarmak için çok çalışmaları için irşat edip uyaracağız.

Türk köylüsü 50 sene önceki hayatından pek ileri gitmiş değildir. Fakat köylü alâkasızlıktan kurtulmaya, memleket ve hattâ dünya meselelerini takip etmeye mecburdur. Çünkü bu asır averelik asrı değildir. Bir Mısır gazetesi Mısır köylüsünün bu hale ulaştığını gururla söylüyor.

Kültür merkezi, köylüyü uyaracak, çalışma ve istihsali artırıcı usulleri söyleyecektir. Topyekûn uyumaktan kurtarıp ileriye götürecektir. Milletçe uyanmak ve gafletten kurtulmak mecburiyetindeyiz. Bunu başarmak çok zor bir iştir. Büyük bir gayret ve yürekte ateş duymakla kaimdir.

Böyle bir millet olamaz. Dinî meseleleri, Allah'la kul arasındaki meseleleri günlük hayatımıza karıştırmaktan Türk milletini kurtarmak lâzımdır.."

Cemal Gürsel daha sonra, yanına çağırdığı Afet İnan'a; "— Türk milleti mutlaka atalet yatağından çıkmalı, kemâl istikametinde yürümelidir. Milleti, içinde bulunduğu şaşkın durumdan kurtarıp, millî hedefe yöneltebiliriz. Millete çalışın demek iyi bir şeydir. Fakat pratik değildir. Çalışmanın yolunu göstermek lâzımdır. Eğer biz köylüye boş zamanlarında şu işi yapar kazanç sağlarsın diye yol gösterirsek bu iş olur.

Kültür merkezi gençleri bunu yapacaklardır. Zannediyorum ki çok da faydalı olacaktır.." demiştir.

Törende bir konuşma yapan Millî Eğitim Bakanı Prof. Fehmi Yavuz da; "**— Bu derneklere üyeler, siyasî partilere karşı olan sempati ve antipatilerini kapının eşiğinde bırakarak, yalnız Türk ulusunun yarınını düşünmek üzere gireceklerdir. Bu prensibin önemi büyüktür ve soysuzlaşmaması lâzımdır. 15 yıllık siyasî mücadelelerden ders aldığımızı isbat ederek Türk Kültür Derneklerini tam bir tarafsızlıkla idareye muvaffak olduğumuz takdirde, milletimizin bu derneklere beslediği ümit boşa çıkmayacaktır**" demiştir..

Töreni takiben misafirlere yalnız ayran ikram edilmesi üzerine Cemal Gürsel; '**— İkramın ayran olması da bir mâna taşıyor. Pürüzsüz Türk.,. Çalışmalarımız sadece Türk'ün kemali için olacaktır. Bu da onun delili" demiştir...**" **(110)**

Evet, işte o gün Başbakanlık Müsteşarı Alparslan Türkeş'in "**Halkevleri ve Türk Ocakları ömürlerini tamamlamışlardır. Şimdi biz bunların yerine halkı aydınlatmak üzere Kültür Ocaklarını kurmak istiyoruz. Politika cereyanlarından tamamen uzak Kültür Ocakları..**" sözü gerçekleşiyordu.. Fakat ömürlü olabilecek miydi?.. (111)

TÜRKEŞ: MİLLÎ EĞİTİM DÂVASI ÇÖZÜMLENMEDİKÇE HİÇBİR DÂVANIN MUVAFFAK OLMASINA İMKÂN YOKTUR:

Başbakanlık Müsteşarı Kur. Albay Alparslan Türkeş, 16 Temmuz 1960 tarihinde Cumhuriyet Gazetesinden Ce-

(110) Hürriyet Gazetesi. 18.8.1960.
(111) Cumhuriyet Gazetesi. 17.7.1960.

vat Fehmi Başkut'un, **"Sizce bugünkü Türkiye'nin en büyük meselesi nedir?"** sorusuna şu cevabı veriyordu:

"Maarif meselesi.. Yurdumuzun bugünkü düşkünlüğüne sebep bu dâvayı halledemeyişimizdir. Bence maarifte kalkınmayan bir memlekette hiçbir şey olmaz, hattâ ekonomik kalkınma olamaz.." (112)

Yine Türkeş, Ağustos 1960 sonlarında Ege Ekspres Gazetesine vermiş olduğu özel demecinde; **"Kültür dâvasının Türkiye'nin en önemli meselesi olduğunu"** tekrarlamış ve özetle şunları söylemiştir: **"Millî eğitim dâvası çözümlenmedikçe, hiçbir dâvanın muvaffak olmasına imkân yoktur. Milletimiz cehaletten kurtarılıp, ilim, irfan ve iman sahibi olduğu taktirde, diğer dâvaları kendisi kolayca halledebilir.."** demiştir. (113)

"Türk milletinin karşı karşıya bulunduğu en önemli mesele eğitim sistemimizin çocuklarımızı Türk milletinin millî değerlerine bağlı, millî kültürü ile yoğrulmuş, millî şuur sahibi, milliyetçi bir ihtiras sahibi insanlar olarak yetiştirmektir. Bunun yerine sadece bilgi yüküyle yüklenmiş ve bencillik menfaat ihtirasları ile dolu insanlar haline getirilmektedirler. Halbuki Millî Eğitimin her şeyden evvel sağlaması icabeden husus yetişecek memleket evlâtlarının evvelâ Müslüman - Türk olarak, Müslüman Türk'ün manevî değerlerine bağlı, millî kültürle yoğrulmuş ve ona bağlı, ondan kopmamış ve her zaman her yerde Türk milletinin menfaatlerini temin etmek ihtirası, temin etmek şuuru, temin etmek duygusu ile titreyen insanlar olarak yetişmeleri lâzımdır.

---

(112) Cumhuriyet Gazetesi. 17.7.1960.

(113) Ege Ekpres Gazetesi 31 Ağustos 1960.

Milli eğitimin sağlaması icabeden bir diğer husus da hangi okuldan çıkarsa çıksın bir okuldan ayrılan memleket çocuğunun, millet hayatına yük teşkil edecek bir vatandaş halinde değil, milletin hayatına yeni değerler katacak, milletin hayatına üretici olarak katılacak vasıfta yetiştirilmesi lâzımdır.." (114)

Türkeş, 27 Mayıs İhtilâli ile bu idealini gerçekleştirmek, Türk gencini, millî kültür ve şuur ile, memleketi için tüketici değil, üretici vasıfta birer faydalı insan olarak yetiştirme arzusu içinde idi. Nitekim bu maksatla "Eğitim Seferberliği" ilân olunmuştur.

Yedek subayların, eğitim hizmetinde kullanılmaları fikri yine bu devrede ortaya atılmış ve tatbik olunmaya başlanmıştır.

(114) A. Türkeş. Türkiye'nin Meseleleri, s. 10.

KEMİYET Mİ, KEYFİYET Mİ MESELESİ?

TÜRKEŞ: "İLİM VE TEKNİKTE GERİ KALMIŞ BİR MİLLETİN YÜKSELEBİLMESİ İÇİN; BÜTÜN BİR MİLLETİ ÜNİVERSİTEDEN GEÇİRMEYE KALKIŞMAKTAN, ÜÇ - DÖRT BİN KİŞİLİK İLİM ADAMI VE TEKNİSYEN KADROSU YETİŞTİRİLMESİ ÇOK DAHA KOLAY, UCUZ VE SONUÇ ALICIDIR." (115)

"Türkiye'nin Millî Eğitim dâvası Cumhuriyetin kuruluşundan beri gayet plânsız ve çok yanlış bir şekilde yürütülegelmiştir.. Bugün de aynı kör döğüşü sistem devam etmektedir. Eğitimin milletimizin sosyal ve ekonomik durumu ve ihtiyaçları dikkate alınarak Türkiye'yi en kısa zamanda kalkındıracak bir plâna bağlanması lâzımdır" diyen Alparslan Türkeş, 27 Mayıs İhtilâli ile ele geçirilen iktidar dönemlerinde, Türkiye'nin bu temel meselesini çözme yolunda bazı teşebbüslerde bulunmayı yapılacak işlerin en başına almıştır.

(115) A. Türkeş. Türkiye'nin Meseleleri. s. 12.

Türk Kültür Ocakları'nın, Türk Kültür Birliği Teşkilâtı'nın kurulması, eğitim seferberliği, yedek subayların eğitim hizmetlerinde kullanılmaları hep bu düşüncenin tatbikatları olarak değerlendirmek icabeder..

Alparslan Türkeş, tüketici bir gençlik değil, üretici bir Türk gençliği yetiştirmek suretiyle ülkenin temel sorunlarının çözülebileceği görüşünü dün olduğu gibi, günümüzde de muhafaza etmektedir.

Türkeş, yanlış eğitim uygulamasına dikkatleri çekerken de şu önemli hususlara temas etmektedir: **"Her tarafta alabildiğine ilk öğretimi sağlamak için ilk okullar açılmağa çalışılıyor. Ve bu ilk okullardan mezun olan öğrencileri okutmak için de ortaokullar açılmağa, okulu bitirenler için de liseler açılmağa çalışılıyor. Böylece liseleri bitiren öğrencilerimiz üniversiteye sığamıyorlar. Liselerimizden mezun olan öğrencilerimize yetecek kadar üniversite kurulabilse dahi, bu üniversitelerden mezun olan çocuklarımız bu sefer de belli kapıları zorlama durumunda kalacaklardır. Ve en çok da devlet kapılarında vazife almak isteyeceklerdir. Bu kadar kalabalık üniversite mezununu da devlet kadrolarında yerleştirmek mümkün olmadığından başlıbaşına bir tedirginlik konusu ortaya çıkacaktır..**

Dünyanın bugünkü gidişatı içerisinde ilim ve teknik alanındaki büyük ilerlemeler milletlere geniş ufuklar açmıştır. Fakir, geri kalmış, nüfusu az, toprağı küçük milletler dahi ilim ve teknikte yüksek bir durum elde ettikleri taktirde, zengin nüfuslu kalabalık ve kuvvetli milletlerle denge kurabilirler.

İlim ve teknikte geri kalmış bir milletin hızla yükselmesi için üç-dört bin kişilik ilim adamı ve teknisyen kadro-

su hazırlanması onun için büyük imkânlar sağlar. Bu da milyonlarca nüfus teşkil eden bütün millet halkını üniversitelerden geçirmeye kalkışmaktan çok daha kolay ve ucuzdur..." (116)

TÜRKEŞ: 'EN ÇOK MEŞGUL OLDUĞUM PROBLEM, TÜRKİYE'Yİ İLİM VE TEKNİK ALANINDA SÜRATLE EN YÜKSEK BİR SEVİYEYE ÇIKARMAK KONUSUDUR.

Memleketimizin kalkınmasının birinci derecede buna bağlı olduğu inancındayım. Tabii bunun için ziraatimizin modernleştirilmesi ve Türkiye'nin ağır sanayiinin kurulması hususları girmektedir.

Dünya yeni bir çağın eşiğinde bulunuyor. Bu çağ atom ve füze çağıdır. Buna ilim ve teknik çağı da diyebiliriz. Bu yeni çağın nasıl ki sanayi hareketi onsekizinci yüzyılda başlayıp geliştikçe toplumların sosyal yaşayışları üzerinde büyük tesirler yapmış ise, aynı şekilde insanların hayatını da değiştirecektir. Bunu şimdiden görmek lâzımdır. Bu sebepten memleketimizde de, ben, 27 Mayıs'tan sonra ilk defa milletimizin asırlar üzerinden bir sıçrama yaparak atlamasını ve atom feza çağına ulaşmasını ileri sürdüm.." (117)

Alparslan Türkeş, 27 Mayıs'ı müteakip, kendilerinin de açıkca beyan ettikleri gibi; bu görüşlerini o günün şart ve imkânları içerisinde gerçekleştirmeğe çalışmışlardır.

Bu sebepledir ki, MBK'sinin ilk giriştiği reorganizasyon hareketlerinin başında, ilk sırada eğitim meseleleri ve Üniversite yer almaktadır.

Üniversitede girişilen reform hareketlerinde daha başlangıçta 147'ler meselesi meydana çıkmıştır. Konuyu

(116) A. Türkeş. Türkiye'nin Meseleleri. s. 91-92.
(117) A. Türkeş. Türkiye'nin Meseleleri. s. 91

fazla dağıtmamak için, Millî Birlik Komitesinin konuyla ilgili tebliğini zikretmekle yetineceğim.

MBK'sinin 29 Ekim 1960 tarihinde yayınladığı, o gün radyolarda açıklanan ve ertesi günü de basında yayınlanan bildiride şöyle denilmektedir:

"1 — Üniversiteler öğretim heyetleri ile reorganizasyon kanunu, prensip itibariyle, üniversite muhitinin uzun zamandır ihtiyaç hissettiği bir mevzu idi. Bu ihtiyaçları aynı zamanda inkılâbımızın temel taşlarından birini teşkil ettiğinden, Millî Birlik Komitesi, üniversiteye tam bir muhtariyet sağlayan ve öğretim üyesi ile öğrencilerini maddî manevî huzur içinde çalıştıracak kanunu çıkarmış bulunmaktadır.

2 — Üniversiteye, yeni bir veçhe veren kanun ile birlikte, bazı öğretim üyeleri, kürsülerinden affedilmişlerdir.

Ayrıca, diğer bir listenin hazırlanacağı söylentileri duyulmakta ise de, müteakip bir listenin mevcudiyeti ve hazırlanacağı hakikatten tamamen uzak ve yeni kanunun ruhuna aykırıdır.

Değerli üniversiteler ailesine ve Türk milletine bu kanunun uğurlu ve başarılı olmasını temenni ederiz.." (118)

TÜRKEŞ: "BİZ BİR GAYE OLARAK, TÜRK SİLÂHLI KUVVETLERİNE GÖSTERİLEN İHMAL VE KAYITSIZLIĞA SON VERMEK HUSUSUNU DA ELE ALDIK. BUNUN ÜZERİNDE FAZLA DURMAYACAĞIM. ASKERLER BUNUN NE DEMEK OLDUĞUNU BİLİR." (119)

Alparslan Türkeş, 1940'lara ait hâtıralarını naklederken, İkinci Dünya Harbinin yurtta ve dünyada yarattığı

(118) Yeni Sabah Gazetesi. 30 Ekim 1960.

(119) Bazı Gerçekler, s. 19.

yeni durumun ve şartların bir geniş değerlendirmesini yapmış ve bu arada Türk Ordusunun ihmal edildiğine ve çağın icaplarının çok gerisinde kaldığına işaret etmiştir.

Ordu bünyesinden yetişmiş, milliyetçi bir subayın, ordunun bütün temel meselelerini bilmesi ve en iyi bir şekilde değerlendirmesi kadar tabiî bir şey olamaz. Bunun içindir ki, Türkeş, ordu ile ilgili görüşlerini açıklarken **"yılların ihmâl ve kayıtsızlığından"** söz etmiş ve bu konuda daha geniş bilgi vermekten kaçınarak **"bunu askerler daha iyi bilir"** demekle yetinmiştir.

MBK'sinin 27 Mayıs ihtilâlinden hemen bir ay sonra ele aldığı ilk reform hareketi ordu bünyesinde olmuştur. Yapılan bu hareket, kadro dengesizliğini giderme, geniş bir tasfiye hareketi ile orduyu gençleştirmenin ötesinde, eğitim, donatım, sevk-i idare, lojistik desteği, harp gücü ve millî harp sanayii gibi geniş hedefli bir hareket olduğu iddia olunmaktadır.. Tabiî hareketin gözle görülenin ve yarattığı tepkileri ile uzun süre kamuoyunu meşgul eden tarafı, büyük tasfiye hareketi ve onun yarattığı **"Eminsu"** durumu olmuştur.

Devlet ve Hükûmet Başkanı Cemal Gürsel, 2 Ağustos 1960 günü, İstanbul'da, Harp Akademisinde yapmış olduğu konuşmasında şunları söylemiştir: **"— .. Türk Ordusu maalesef yıllardan beri siyasete âlet edilmiş ve ordunun bünyesine hastalık arız olmuştur. Orduyu sıhhate kavuşturmak için ameliyattan başka çare yoktur... Ordu, dinamik bir teşekkül haline getirilecektir..." (120)**

Ve nihayet bu büyük tasfiye hareketi büyük bir maharet ve gizlilik içinde tatbikata konulmuş ve bir iki gün içinde de gerçekleştirilmiştir.

---

(120) Walter, F. Weiker. Türk İhtilâli. 1967. s. 152.

3 Ağustos 1960 Çarşamba günü, Millî Savunma Bakanı Orgeneral Fahri Özdilek, akşam üzeri Başbakanlık binasında bir basın toplantısı düzenleyerek emeklilik işlemleri ve yüksek ordu kademelerine yapılan tâyinler hakkında bilgi vermiştir. Başbakanlık Müsteşarı Kurmay Albay Alparslan Türkeş'in de hazır bulunduğu bu basın toplantısında yayınladığı tamimi okumuştur. Millî Savunma Bakanı Fahri Özdilek'in imzasını taşıyan tamimde şöyle denilmektedir:

"1 — Millî inkılâp hareketi ile birlikte, bugüne kadar yüzüstü bırakılmış birçok memleket müesseselerinin yeniden teşkilâtlandırılmasına başlanmıştır. Hiç şüphesiz bunların en başında şanlı bir maziye sahip olan ve son senelerde her bakımdan ihmal edilmiş bulunan ordumuzun bugünün ihtiyaçlarına göre yeniden kurulması gelmektedir.

Genç ve dinamik bir kuvvet meydana getirebilmek maksadiyle teşkilât ve kadrolarda büyük ölçüde tensikat yapılmasına karar verilmiştir. Ordudan ayrılacak ve vazifesini devir alacağımız generallere de gerekli tebligat bu anda yapılmış bulunmaktadır.

2 — Bu emri alır almaz derhal vazifelerinin başına geçecek bütün sorumlulukları deruhte edeceksiniz.

Yeni vazifenizde başarılar dilerim." (121)

Millî Savunma Bakanı
Fahri Özdilek

Cemal Gürsel, 9 Ağustos 1960 günü, Florya'da, basın mensuplarının orduda yapılan tasfiyelerin diğer resmî dairelerde de yapılıp yapılmayacağı hakkındaki sorularına şu cevabı vermiştir:

(121) Hürriyet Gazetesi. 4 Ağustos 1960.

"— Diğer devlet dairelerinde vaziyet ordudakine benzemedi. Ordu mütemadiyen subay yetiştirmiş ve politika bol bol rütbeler dağıtmış ve ordu bünyesi, üst kademelerinde, bünyenin taşıyamıyacağı kadar büyük bir kesafet meydana gelmişti. Orduda böyle bir ameliye zarurî idi yapıldı.." (122)

Yine Cemal Gürsel, 11 Ağustos 1960 günü konuyla ilgili olarak şunları söylemiştir: **"Bugünün meselesi Silâhlı Kuvvetlerde yapılan bir ameliyedir. Bir ordu 30 sene muharebe etmezse, mutlaka bir ameliyata ihtiyaç vardır. Halbuki biz 38 seneden beri muharebe etmeyen bir orduya sahibiz. Bir yerde de söylediğim gibi, Kara Ordumuzda 50 generallik kadrosu olduğu halde 240'a yükselmiş, albay ve yarbay kadroları da böyle.**

O halde bir ameliyeye mutlaka ihtiyaç vardır. Bunu biz yapmasaydık, bizden sonra gelecek hükûmetler yapacaktı. Fakat, bizim kadar ordu mensuplarını tatmin etmeyecekti."

Bu konuda fazla detaya girmeyen, meselenin yalnız prensipleri hakkında görüşlerini açıklayan Alparslan Türkeş, özetle şunları söylemiştir: **"... 1960 yılında Türk Silâhlı Kuvvetlerinde generallerin, albay ve yarbay rütbelerindeki subayların miktarı çok artmıştı.**

Yüksek rütbeli subaylara rütbelerine uygun kadro ve makam bulmak imkânsız hale gelmişti. Eminsu olmuş arkadaşlarımız da dahi olmak üzere bütün subaylar, orduda bir gençleştirme yapılması lüzumundan bahsediyorlardı.

---

(122) Tekin Erer. (a.g.e.) s. 423.

Yüzbaşıların bulunacağı kadroları albaylar idare ediyorlardı. Bir zırhlı tugayda bir tuğgeneral gerekirken, bazen üç general bulunuyordu. Yıllarca uygulanmış olan plânsız personel ve terfi sistemi dolayısiyle ve İstiklâl Savaşımızdan beri bir harbe de girilmemiş olduğundan, üst kademelerde çok büyük şişkinlik meydana gelmişti.

Bunun düzeltilmesi için, MBK'since bir kurul teşkil olundu. Bu kurul MBK'sinden ayrı olarak Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğinde kendisine tahsis olunan yerde çalışırdı. Kurulun nezareti altında, Millî Savunma Bakanlığında her kuvvetin personel başkanlarının teşkil ettiği alt kurullar, emekli olmak için dilekçe vermiş olan subayların listesini hazırladılar.

Ben, MBK'si üyesi ve Başbakanlık Müsteşarı sıfatiyle yapılacak olan gençleştirme hareketinin dayanacağı prensipler ve bir de ihtiyaç olacak paranın müttefikimiz Amerikalılardan sağlanması hususlarından başka bir şeyle ilgilenmedim.

Bunların dışında bu meselelere şahsen tek bir subayın dahi emekli listesine girmesi için teşebbüste bulunmadım.." (123)

27 Mayıs ihtilâlinden sonra ele geçirilen iktidar döneminde, Türkeş ve arkadaşları, "milliyetçi bir inanç ile Türkiye'nin sosyal ve ekonomik meselelerine çözüm getirerek, milletimizi ehil olmayan iktidarlar tarafından içinde bırakıldığı, yokluk, sıkıntı ve istikbale güvensizlikten kur-

(123) Yeni İstanbul Gazetesi. 4 Haziran 1967.
(124) Tercüman Gazetesi. 6.11.1960.

tarıp kuvvetli ve müreffeh bir Türkiye yaratmak" istemişlerdir (125).

Bu maksatladır ki, "Türkeş'in 1 numaralı sözcüsü" (Metin Toker'in ifadesi) Muzaffer Özdağ; **"İhtilâl Türk ulusunu soyan, hürriyetlerini gasbeden bir avuç suçluya karşı değil, Türkiye'nin kaderine karşı yapılmıştır. Bu noktanın böyle bilinmesinde büyük fayda vardır..."** diyor ve ilâve ediyor.

"Türk devrimcileri, yapıcıları birçok gerçeği gayet açık olarak anlamış, Türk ulusunu yok olmaktan kurtarmak, iç kuvvetleri dış kuvvetlere hâkim hale getirmek için bilinen devrimleri yapmışlardır.. Fakat bu devrimlerin hiç birisi bütün fedakârlıklara rağmen başarıya ulaşamamıştır. Yurdun ve ulusun parçalanmasını önlemek, kişiye hürriyetini, devlete kuvvetini iade etmek için mücadele etmek için mücadele etmek zorunda kaldık. Bu tâlî ve kanunî vazifemizdi.

Biz daha ilk günlerde söylediğimiz, daha sonra yine teyid ettiğiniz gibi geçiciyiz, ama her iktidar geçicidir. Ama geçici olmasını istemediğiniz, ebediyen yaşatmağa kararlı olduğumuz bir varlık var ki, o da milletimiz ve devletimizdir.." (126)

Evet, Türkeş ve arkadaşları, ele geçirilen bu iktidar döneminde, milliyetçi bir görüş ile, samimî olarak bir süre kalmak ve bu kalışlarını kamuoyunun tasvibine sunmak ve bu suretle de Türkiye'nin çözüm bekleyen temel meselelerini çözme arzusunu taşıyorlardı.

Onları böyle bir düşünceye sevkeden en büyük âmil, israrla ifade ettikleri gibi, siyasî partilerin politik neden-

---

(125) C.K.M.P. Radyo Konuşmaları. s. 28.

(126) Tercüman Gazetesi. 15 Eylül 1960.

lerle bu temel meseleleri çözemedikleri ve çözemiyecekleri gerçeğine dayanmaktadır.

Bu düşünceler, İnönü ve CHP'nin iktidar arzularını suya düşürdüğü ve en azından geciktirdiği içindir ki, Türkeş ve arkadaşlarının bu niyetlerini sezenler daha işin başlangıcında onların karşısında olmuştur.

Halbuki Türkeş ve arkadaşlarının hizmet için kalma niyetleri başlangıçta tasvip görmüş ve hattâ desteklenmiştir. Buna bir örnek olsun diye, Vatan Gazetesi Başmuharriri Ahmet Emin Yalman'ın, "Eşsiz Radikal İmkân" başlıklı yazısından bir bölümü buraya aktarmak isterim.

"... Silâhlı Kuvvetlerimizin en kuvvetli ve canlı bir şekilde ifade ettiği müsbet millî hedeflere sür'atle varmağa elbirliğiyle çalışmaktadır. Bize bu mutlu günleri gösteren Allah, karşımızdaki radikal imkândan faydalanmamıza da elbette yardımcı olacaktır.." (127)

İşte o günlerde Alparslan Türkeş şunları söylüyordu:

"— Yurdumuzun dertleri ve yapılacak işlerimiz çoktur. Müşküllerimiz de çok büyüktür.. Varılacak hedefler uzakta ve çok yüksektedir. Fakat, müşküller ne kadar çok olursa olsun, azmeden insanlar elbette bunlara varırlar. Bir yabancı muharririn şöyle bir sözü vardır: diyor ki, "semâlara nişan alınız, semâları nişanlayan, ağaca nişan alandan daha yüksekleri vurur."

Hedefler büyüktür, hedefler çok uzaktır, varılması güçtür. Fakat, biz millete hizmet, millet sevgisiyle elele vererek azimle çalışmaya koyulduğumuz takdirde bunlara varmak çok kolay olacaktır ve varacağız.

Bizler, 27 Mayıs inkılâpçıları olarak yine hep beraber, Türk gençleri, Türk aydınları olarak hiçbir zaman milleti-

(127) Vatan Gazetesi. 3.6.1960.

mize bol keseden refah, rahatlık, ucuzluk gibi yalancı vaatlerde bulunmadık ve bulunmayacağız. Bugün milletimize sadece durmadan çalışmak, ter dökmek ve alabildiğine yorgunluk vadediyoruz. Evet, bugün milletimize durmadan çalışmak, ter dökmek ve alabildiğine yorgunluk vadediyoruz ve bunların arkasında da alın teri ile kazanılmış, inşa edilmiş müreffeh, mamur ve batı uygarlığında en ön safa çıkmış büyük bir Türkiye vâdediyoruz.. Yarının büyük Türkiyesine selâm arkadaşlar.." (128)

TÜRKEŞ: "HALKA HÜRMETLE BAĞLI BULUNMAK VE HALKA HİZMET İHTİRASI TAŞIMAK, FAZİLETLERİN EN BÜYÜĞÜDÜR.." (129)

"27 Mayıs inkılâbının getirdiği idarenin de görüşü budur. Her şey halk için, halkla beraber halka doğrudur. Ve bu prensiple beraber çalışmak esas olarak kabûl edilmiştir." (130)

"27 Mayıs memleketi hızla kalkındırmak için güzel bir fırsattı.

Türkiye'nin kalkınması, istihsali artırmağa bağlı olan bir problemdir. Her sahaya ait tarımsal ve endüstriyel istihsalimizi, nüfus artışının meydana getirdiği ihtiyacı da karşılayacak şekilde hızla ve kat kat artırmak zorundayız. İstihsali artırmak için modern araç ve modern usuller kullanılmalıdır. Bu amaçla yapılan çalışmalar da ilmî esaslara dayanmak ve öncelikler tâyin ederek bir tertip yapmak zaruridir. Bunun için de 27 Mayıs'ın daha ilk günrinde Devlet Plânlama Teşkilâtı tarafımızdan kurularak işe başladı...

---

(128) Tercüman Gazetesi. 6.11.1960.
(129) C.K.M.P. Yayınları Nu: 4, s. 5.
(130) Tercüman Gazetesi. 6.11.1960.

İş seferberliği: Halkımızın çoğunluğu yılın ancak üç veya dört ayını büyük bir çalışma içinde geçirir. Geri kalan zamanlarda, büyük halk enerjisi heder olup gitmektedir. Yüzlerce milyarı aşan değerdeki bu enerjiyi memleket yararına kullanmak üzere bir iş seferberliği teşkilâtı ve kanun tasarısı hazırlanmıştı..

Sosyal yardımlaşma, sosyal güvenlik ve sosyal adalet: Milletimizin bugün sosyal yardımlaşma, sosyal güvenlik ve sosyal adaletten yoksun olarak yaşamaktadır. Halbuki gerek Avrupa ve gerek Amerika'da bu alanda çok büyük adımlar atılmıştır.

Toplum içersinde kişilerin yardımsız ve sahipsiz olarak kendi haline bırakılması, modern devlet anlayışına aykırıdır. Hem de böyle bir durum, komünizm gibi akımların faydalanmasını kolaylaştıran zararlı bir ortam teşkil eder. İşte bu düşünceleri dikkatte bulundurarak bütün Türk halkını içine alan bir sosyal yardımlaşma ve sosyal güvenlik teşkilâtı hazırlatılmıştı. Bunu hazırlayanlar, bu konular üzerinde uzman olan ve Batı memleketlerinde de geniş araştırmalar yapmış kimselerdi..

Toprak reformu: Toprak reformu yapılması, tarım kooperatifleri, köy üniteleri kurulması gibi isabetli teşebbüsler 27 Mayıs'tan sonra beş, altı ay içinde çözümüne gidilmiş problemlerdi.." (131)

"27 Mayıs memleketi hızla kalkındırmak için güzel bir fırsattı. Bu fırsat heder edildi.

27 Mayıs hedefine ulaşmadı.. Hedefinden saptırıldı. Bunun baş sorumluları İnönü ile, Tabiî Senatörlerin bir kısmıdır.." (132).

---

(131) Bazı Gerçekler. s. 8-9.

(132) C.K.M.P. Radyo Konuşmaları. s. 46.

TÜRKEŞ: "KÜLTÜR DÂVASI EN MÜHİM MESELEDİR"

Başbakanlık Müsteşarı ve Millî Birlik Komitesi Üyesi Kurmay Albay Alparslan Türkeş, Ege Ekspres Gazetesine verdiği ve gazetenin 31 Ağustos 1960 günkü nüshasında neşrolunan özel demecinde; **"Kültür dâvası en mühim meseledir"** dedi.

Türkeş gazeteye verdiği özel demecinde özetle şunları söylemiştir: **"Millî eğitim dâvası çözümlenmedikçe hiçbir dâvanın muvaffak olmasına imkân yoktur. Milletimiz cehaletten kurtularak, ilim, irfan ve iman sahibi olduğu takdirde, diğer dâvaları kendisi kolayca halledebilir.**

Millete malolmayan, milletin önemini kavramadığı dâvaları zorla muvaffakiyete ulaştırmak çok güçtür. İşte bu sebepledir ki, gerek yol dâvası, gerek sanayileşme veya modern usullerle ziraat ve buna benzer birçok meseleler hükûmetin teşebbüs çevresi dışında büyük başarı sağlayamamıştır.

Kültür dâvasında ise televizyonun rolü büyüktür. Mevcut modern vasıtaların hepsinden çok daha müessirdir. Çünkü televizyon kulakla beraber göze de hitabetmektedir. Hep biliyoruz ki, insanlar işitmekten ziyade gözle görerek daha kolaylıkla öğrenebilirler. Yurtda derhal televizyon tesisatı yapılmalıdır. Bu konuda hükûmetin teşebbüsleri vardır. Bir Japon firması ile müzakere yapılmakta olup, yakında yurdumuzun belli başlı merkezlerinde televizyon istasyonları faaliyete geçecektir.." (133)

Gazete Türkeş'in siyasî durumla ilgili beyanlarını da 1 Eylül 1960 tarihli nüshasında neşretmiştir.

Başbakanlık Müsteşarı Alparslan Türkeş, Ege Ekspres Gazetesine verdiği beyanatında **"bazı teşekküller hemen, biran önce seçimleri yaptırıp seçimlerin neticesine göre idareyi kendilerine bırakıp gitmemizi istiyorlar"** demiştir.

Türkeş, beyanatının bu kısmında **"ayrıca, diğer bazı teşekküller ise rakipleri bulunan teşekküller karşısında taazzuv edip teşkilâtlarını tamamlayıncaya kadar seçimlerin gecikmesini ve uzatılmasını istiyor. Fakat, bu yurdun, iktidara gelecek hiçbir parti tarafından ele alınmasına imkân olmayan dâvalarını ancak ve ancak inkılâp idaresi tarafından halledilebileceği kimsenin hatırına bile gelmiyor"** demiş, memleketimizde bir toprak reformuna şiddetle ihtiyaç olduğunu, millî eğitim dâvasının gayret beklediğini belirtmiştir..

Kurmay Albay müteakiben sorulan **"Demokraside Anglo Sakson sistemi mi, yoksa Lâtin sistemini mi tercih**

---

(133) Tercüman Gazetesi. 1 Eylül 1960.

edersiniz? Bunların hangisi millî bünyemize uygun düşer?" şeklindeki bir suale de şu cevabı vermiştir:

"Demokrasimiz Türk sistemi bir demokrasi olmalıdır. Çünkü her milletin kendi özelliğine göre bir idaresi olur. Bu âdeta elbise gibidir. Nasıl insan kendi vücuduna göre yapılmayıp da başkasının sırtından alınan elbise onun üzerinden sarkar, iyi durmazsa, başka milletlerin de idarelerini aynen taklit edip almak, taklit edenler için zararlı olur.." (134)

Başbakanlık Müsteşarı Alparslan Türkeş'in "Sır Dergisine" verdiği özel demeci: Derginin sorularını cevaplandıran Türkeş aynen şunları söylemiştir:

Soru: Demokrat Parti kapatıldığı takdirde, DP'yi kapanmış farzediyor musunuz?

Türkeş: "Teşkilât olarak kapanmış olacaktır. Fakat ona mensup olan vatandaşlar mevcut partilere dağılacak veya bir kısmı da tarafsız kalacaktır.

Soru: Siyasî faaliyetler başladığı andan itibaren siyasî mes'uliyeti olan ve bugün ortalarda dolaşan 200 eski milletvekili bir dilekçe vererek yeni bir parti kurma teşebbüsüne geçerler ve kendilerini, 4-5 milyon oyu almak için DP olarak takdim ederlerse ve bu oyu alırlarsa sizin tavrınız ne olacak?

Türkeş: "İlk günden itibaren biz şu esası kabul ettik. Kanunî ehliyeti haiz olan, kanunların çizdiği çerçeve içinde bulunan her Türk vatandaşı siyasî haklarını kullanabilir. Bu vasıfta kimseler (kanun bakımından hiçbir sakın-

---

(134) Tercüman Gazetesi. 2 Eylül 1960.

ca olmayan) herhangi bir parti teşkil edebilirler ve edilene yapılacak seçimleri kazandıkları takdirde de milletin iradesine hürmet etmek hepimiz için vazife ve şeref olur."

Soru: Mevcut partiler dışında kurulacak bir yeni partinin, memleket, seçim sath-ı mailine girdiği anda, diğer partilerle mücadele edebilmesi için gelişip teşkilâtlanmasına yardım edecek misiniz, edecekseniz bu yardım ne suretle yapılacaktır?

Türkeş: "Biz partilere karşı tamamen tarafsız ve bütün partileri memleketimizin bağrından çıkmış ve gene milletin mukaddes birer parçası olarak görüyoruz. İdareci sıfatiyle bunlara karşı kanunların çizdiği yolda, eşitlikle her çeşit yardımı yapmak bizim görevimizdir. Bunun dışında hiçbir partiye karşı ne taviz ne de himaye asla düşünülemez.." (135)

İstanbul'da bulunan Başbakanlık Müsteşarı Alparslan Türkeş, 18 Eylül 1960 Pazar günü basın mensuplarının çeşitli sorularını da şöyle cevaplandırıyor:

Soru: CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'nün inkılâbın teşhisine dair beyanatı hakkında ne düşünüyorsunuz?

Türkeş: Herkesin ayrı ayrı görüşleri vardır. Farklı olabilir. Memleket efkârı umumiyesinin ardı arkası gelmeyen polemiklerle meşgul edilmemesi kanaatindeyim. Beyanatta aynı fikirler de olduğum hususlar, olmadığım kısımlar da var. Polemiğe girmeyelim...

Soru: Üniversitenin de gençleştirilmesi konusunda ne düşünüyorsunuz?

---

(135) Sır Dergisi, Sayı: 14. 20 Eylül 1960.

Türkeş: Gençlik muhakkak ki müşkülleri yenen kuvvet kaynağıdır. Bunun için gençleştirme her sahada faydalı bir yol olur. Ama, ilim senelerce devam eden metodlu çalışma neticesinde elde edilir. Seneler geçince de insanlar ihtiyarlar. Bunun için de gençleştirme işinde mutedil olmak lâzımdır. Yaşlı insanlar hakkında kesin olarak hüküm vermek doğru değildir. Öyle insanlar vardır ki çok yaşlıdır, fakat yaşlarının ancak dörtte biri kadar olan kimselerden daha dinç ve enerjiktirler. Eski İngiltere Başbakanı Churchill'i misâl olarak göstermemiz mümkündür..

Soru: Dış memleketlerden misâl göstermenizin sebebini öğrenebilir miyiz?

Türkeş: Polemikten kaçmak için.

Soru: Misâl olarak CHP Genel Başkanı İsmet İnönü gösterilemez mi?

Türkeş: Evet... Devlet ve Hükûmet Başkanımız Cemal Gürsel de bunun asıl misâllerindendir. Enerjik faaliyeti ile iş başındadır. Bir şeyi belirtmek yerinde olur. Ne söylersem bazı niyeti iyi olmayan arkadaşlar tarafından menfî tefsir ediliyor. (Tercüman) Gazetesine güzel bir beyanat vermiştim. Maalesef başka gazeteler bunu kötü tefsir ettiler. Hatırımızdan geçmeyen şeylerle bizi suçlandırmaya çalıştılar.

Soru: Kabinede bir değişiklik olacağı söyleniyor doğru mu?

Türkeş: Yok.

Soru: İstanbul'a geliş sebebiniz?

Türkeş: Hem ziyaret, hem ticaret...

Soru: Bazı MBK üyeleri, inkılâbın teşhisi konusunda değişik ifade kullanıyorlar, ne dersiniz?

Türkeş: Bu gibi şeyleri konuşanlara sormak lâzımdır. Bizim hedefimiz nedir? Basın, üniversite, ordu ve halk mücadele ettik. Eski iktidarı yıktık. Hedef demokratik nizam içinde yurdun gelişmesidir. Bu her vatandaşın tabiî hakkıdır. İnsanların fabrikadan çıkmış gibi aynı düşüncelere sahip olmaları mümkün olmadığı gibi faydalı da olamaz. Çeşitli fikirlerin çarpışmasından doğan ahenk memleketi ileriye götürür. Bazı aydın gençler kendi düşüncelerine uymayan fikir veya fikir sahibine çeşitli şekilde damga vurmaktadır. Yurdumuzda özlediğimiz demokratik nizamı bir an önce tahakkuk ettirmek için dört hürriyete samimî olarak inanmak lâzımdır. Yalnız kendinizi ve kendiniz gibi düşünenleri kabul edip, bizden farklı düşüncelerin de bu hürriyetten faydalanabileceklerini esas olarak kabûl edip, bazı fikir sahiplerine de tolerans göstermek lâzımdır." (136)

(136) Tercüman Gazetesi, 19 Eylül 1960.

TÜRKEŞ: "MİLLİYETÇİYİZ, MİLLİYETÇİLİĞİMİZ DE MİLLETİMİZE KARŞI BESLEDİĞİMİZ SONSUZ SICAK SEVGİDEN KUVVET ALMAKTADIR."

Millî Birlik Komitesi Üyesi Kurmay Albay Alparslan Türkeş 4 Kasım 1960 Cuma günü saat 17.30'da Ankara Yüksek Ticaret Öğretmen Okulunda bir konferans vermiştir.

Osman Bölükbaşı'nın da hazır bulunduğu konferans büyük bir dinleyici kitlesi tarafından ilgiyle takip edilmiştir. Türkeş, konferansında özetle şunları söylemiştir:

"Muhterem dinleyicilerim,

Hepinizi sevgi ve saygı ile selâmlarım. Aziz vatandaşlarım; bugün sizlere Atatürk prensiplerini ve 27 Mayıs İnkılâbının meydana getirilmesindeki saiklerle, bu inkılâbın prensiplerini birlikte gözden geçireceğiz. Atatürk prensiplerinin bir konferansın devam edeceği süreye sığdırılması elbette mümkün değildir. Burada bunları beraberce özetleyeceğiz.

Sevgili vatandaşlarım,

Köle olarak yaşamaktansa, hürriyet içinde can vermeyi, kan dökmeyi göze almayan fertler ve milletler hiçbir zaman, hiçbir devirde insanca yaşamaya lâyık olamazlar.. İnsanlık haysiyet ve vekarı ile, insanca meziyetlerle uşaklık asla bağdaşamaz. Esaret ve istibdat zinciri ne kadar süslü olursa olsun ve madeni ister altın, ister plâtinden bulunsun yine zincirdir. Böyle bir zincire vurulmak istenen insanların göstereceği en asil duygu ve hareket isyan ve başkaldırmaktır.

Diyor ki: "Türk'ün haysiyet ve izzetinefsi ve kabiliyeti çok yüksek ve büyüktür. Böyle bir millet esir yaşamaktansa mahvolsun evlâdır. Binaenaleyh ya istiklâl, ya ölüm.."

Yine diyor ki: "İnsaf ve merhamet için yalvarmakla memleket ve devlet işleri götürülemez. Millet ve devlet şeref ve istiklâli temin edilemez. İnsaf ve merhamet dilenmek gibi bir prensip yoktur. Türk milleti, Türkiye'nin müstakbel çocukları bunu bir an aklından çıkarmamalıdır."

Yine kendisi diyor ki: "Her halde âlemde bir hak vardır ve hak kuvvetin üstündedir."

Muhterem vatandaşlar, bu noktaya bilhassa dikkatinizi çekmek isterim. Bugüne kadar söylenen söz "Hak kuvvetidir" sözüdür.

Atatürk diyor ki: "Her halde âlemde bir hak vardır ve hak kuvvetin üstündedir." Evet, hakikaten hak kuvvetin üstündedir ve bugün yeryüzünde bütün insanlık âlemi de bunu bu şekilde görmek için çırpınmaktadır. İşte, Atatürk'ün Birinci Cihan Harbinden sonra, birçok istilâ-

lar altında kalmış olan ve çok muztar durumda bulunan memleketimizin kurtuluşu için yurdu istilâ etmiş düşmanlara karşı hareket edereken kendisine düstur kabul ettiği, parola kabul ettiği prensipler bunlar olmuştur.

Şimdi bunlardan sonra aziz vatandaşlarım, 28 Nisan 1960 yılına baktığımız zaman, Türkiye'de çok kuvvetli, bulutlu bir hava görmekteyiz.

Yurdumuz çeşitli kuvvetlerin tehdidine maruz bulunuyordu. Bu kuvvetler içte ve dışta kendini hissettirmektedir. İşte, kendini gösteren tehlikeli durum, milleti parçalayıcı çeşitlli zümrecilik, çeşitli fikirler ve ayırıcı hisler adeta vatandaşlar arasında kardeşliği, sevgiyi silecek şekilde yer etmeye başlayan, yanlış düşmanca, hatalı görüşler ve duygulardır. Bütün Türk aydınları endişe içindedir. Yıllarca çırpınarak hürriyet ve demokrasi nizamının tesisini görmek aşkıyla çalışmış olan insanlar, ümitsizliğe düşmüşlerdir. Nereye gidiyoruz? Türkiye'nin gidişi nedir? Bu gidiş memleketi felâkete sürüklemiyor mu? İşte, ufukların karardığı bu zamanlarda yine aydın Türk gençleri Büyük Atatürk'ün en karanlık günlerde ortaya attığı prensipleri kendilerine parola kabul ediyorlar ve onlar da diyorlar ki, hürriyet için herşeyi feda edeceğiz ve hürriyeti almaya azmeden insanlara karşı hiçbir kuvvet duramaz.

Görülüyor ki, 27 Mayıs'ın esası saik ve sebebi, istiklâl mücadelemizin başında ortaya atılmış bulunan ve Atatürk'ün etrafında toplanan bütün yurtseverlerin, bütün milliyetçi Türk çocuklarının, Türk milletini kurtarmak, Türk vatanını tam bir bağımsızlığa kavuşturmak için kabul ettikleri esas prensiptir. Bu prensip, daima hür olmak, içte ve dışta belirecek istibdada, içten ve dıştan gelecek esaret altına düşme tehlikelerine karşı daima uyanık ol-

mak, karşı koymak, istibdada karşı isyan etmek ve başkaldırmak.

Büyük Atatürk, Cumhuriyetin kuruluşundan sonra, devlet ve milletimiz için ortaya bir takım prensipler koymuş ve bu prensipleri tatbik etmiştir. Bunların tatbikini yurdumuzun gelişmesi ve kalkınması için en salim, en doğru yol olduğunu da bizzat işaret etmiştir. Bunların başında halkçılık gelir.

Halkçılık demek: Her şey halk için, halkla beraber, halka doğrudur. Atatürk kendi ifadesi ile diyor ki: "Bizim hürriyetimizi ifade etmek lâzımgelirse, halk hükûmeti deriz. Biz kurtulmak, yaşamak için çalışan ve çalışmaya mecbur olan bir halkız. Herbirimizin hakkı vardır, selâhiyeti vardır. Fakat, çalışmak sayesinde bu hakkı iktisap ederiz. Yoksa arka üstü yatmak ve hayatını çalışmadan geçirmek isteyen insanların bizim topluluğumuz içerisinde yeri yoktur. Hakkı yoktur. O halde, halkçılık sosyal nizamını çalışma hukukuna dayanan sosyal bir meslektir.

27 Mayıs inkılâbının getirdiği idarenin de görüşü budur. Her şey halk için, halkla beraber, halka doğrudur. Ve bu prensiple beraber çalışmak esas olarak kabul edilmiştir.

Büyük Atatürk Cumhuriyetçiliği, devletimiz için esas prensip olarak koymuştur. Hakikaten 27 Mayıs inkılâbı ve bu inkılâpdan sonra meydana gelen idare de Cumhuriyet idaresidir. En faziletli idare Cumhuriyet idaresidir.

Atatürk prensiplerinden bir diğeri de milliyetçiliktir. Milliyetçilik Türk Milletini sevmektir. İnsanlar için sevmek kadar asil, sevgi kadar büyük duygu yoktur. Vatandaşlarım, insanların ruhunda mevcut duyguların en sıcağı sevgi duygusudur. Türk milliyetçiliği de Türk milleti-

ne karşı duyulan sevgidir. Yoksa başkalarına karşı beslenen düşmanlığın yarattığı kinden kuvvet almaz. Kendi milletimize, kendi yurdumuzdaki insanlara karşı duyulan engin, sonsuz sevgi Türk milliyetçiliğidir. Atatürk'ün kabul ettiği bu prensip bugün de bizim için sağlam, güvenilecek bir prensiptir. Milliyetçiyiz. Milliyetçiliğimiz de milletimize karşı beslediğimiz sonsuz sıcak sevgiden kuvvet almaktadır.

Hakikaten bir milletin kalkınmasında daima meş'ale olarak bağlı kalınacak olan vasıta müsbet ilimdir, müsbet ilim olmalıdır ve müsbet ilim olacaktır. Bugün 27 Mayıs inkılâbının beşinci ayını ikmâl ettiğimiz şu sıralarda, ilk gününden itibaren bizim de takip ettiğimiz sistem, dayandığımız prensip bu olmuştur. Birinci gününden itibaren ilme en büyük hizmeti gösterdik, ilmi kendimize meş'ale yaptık ve bundan sonra da devam edeceğiz. İlmi daima Yurdumuzun ufuklarında meş'ale olmasını temin edeceğiz, bundan asla vazgeçmeyeceğiz.

Büyük Atatürk birçok siyasî ve sosyal doktrinden de bahsederken fikirlerini belirtmiştir. Bu arada komünizm hakkında da bize kıymetli irşatları vardır. Diyor ki: "Türklüğün amansız düşmanı olan komünizm görüldüğü her yerde ezilmelidir. Biz halkçıyız, milliyetçiyiz, daima meş'alemiz müsbet ilimdir. Fakat doktrin olarak yurdumuz içerisinde, sınırlarımız içerisinde komünizmin düşmanıyız. Birçok tecrübelerle, yeryüzünde cereyan eden birçok hâdiselerle gördük ki komünizm nerede olursa olsun onun daima emir aldığı merkez daima birdir. O merkeze uşaklık eder, o merkezden aldığı emirleri tatbik eder. Yoksa, içinde yaşadığı yurda hizmet etmez. Ayrıca, onun taşıdığı çeşitli sahalara ait doktrinleri de tahripkâr, zararlı görürüz.

Onun için Atatürk'ün bize bir prensip olarak işaret ettiği bu noktaya da sadakatle bağlıyız. Ve sınırlarımız içinde komünizmi reddediyoruz, kabul etmiyoruz. Atatürk diyor ki: "Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir." Ve hayatı boyunca bütün çalışmaları bu istikamette cereyan etmiştir. Her yerde bunu ifade etmiştir ve her yerde bunu temin etmeye ve bu hükmü realize etmeye gayret etmiştir. Bizim de bugün prensibimiz, kayıtsız şartsız hâkimiyetin millete ait olması prensibidir. Bunu temin etmek için ayağa kalktık, harekete geçtik ve bunu temin etmek için çalışıyoruz. Bundan sonra da en mukaddes gayemiz bunu temin etmek olacaktır. Temin ve muhafaza etmek olacaktır.

Millî Eğitim hususunda da Atatürk'ün bize bıraktığı kıymetli fikirler vardır. Diyor ki: "Millî eğitim daima millî olmalıdır. Yetiştirilecek çocuklarımıza ve gençlerimize görecekleri tahsilin hudutları ne olursa olsun, en evvel ve herşeyden evvel Türkiye'nin istiklâline, kendi benliğine, millî geleneklerine düşman olan bütün unsurlarla mücadele etmek lüzumu öğretilmelidir." Bu ifadelerin içinde çok kıymetli hakikatler ve prensipler mevcuttur. Biz de bunları tamamen benimsiyoruz. Atatürk, Türkçenin, temizlenmesi, yabancı kelimelerden kurtarılması ve tamamiyle kendimize maledilmiş bir Türkçe meydana getirilmesine işaret etmiştir. Hakikaten dil bir milletin yaşaması için en mühim, en kıymeti unsurlardan birisidir. Tarihte birçok milletler tanıyoruz ki, varlıklarını asırlarca istilâlar altında, başka devletlerin hükmü altında yaşadıkları halde dillerini muhafaza etmek sayesinde birçok yüzyıllardan sonra tekrar kurulmak imkânını bulmuşlardır. Onun için bir memleketi istilâ eden yabancılar ortaya girer girmez ilk iş olarak o milletin dilini karıştırmaya, dilini unutturmaya,

dilini yoketmeğe çalışır. Çünkü dili yok edilen bir millet, millî benliğini çok çabuk unutur ve tarihten silinir. Bunun için kendileri yaptıkları birçok büyük işler arasında Türk dilini yabancı kelimelerden temizleyerek millî bir dil haline getirmek ve böylece bizi zengin bir dile sahip kılmak için çalışmışlardır. Biz de bunun lüzumuna şiddetle kani bulunuyoruz. Her mânada, her istikamette yabancı kelimelerden kurtulmuş, genişletilmiş, zenginleştirilmiş, bir Türkçeyi kendimiz için bir prensip kabul ediyoruz.

Yine bu arada millî varlığımızın gelişmesi için Türk tarihini etrafı ile ortaya çıkarmak, geliştirmek prensibini ilk defa kendisi ele almış ve bunun için de Türk Tarih Kurumunu kurmuştur. Biz de bu prensibin değerine inanıyoruz ve Türk tarihini daima geliştirmek ve Türk tarihini Türk gençlerine, Türk halkına belletmenin varlığımızın korunması, yükseltilmesi için mühim bir unsur, mühim bir tedbir saymışızdır. Bunun yanısıra güzel sanatlara, musikiye geniş yer vermiş, bunların gelişmesi için büyük gayret sarfetmiştir. Ve Türk milletinin varlığını güzel sanatlarda da ilerlemek suretiyle yükseleceğine işaret etmiştir.

Tamamiyle biz de onun yolundayız. İnkılâbımızın güzel sanatlar sayesinde gelişeceğine, halkımızın güzel sanatlar sayesinde uyarılacağına ve yükseltileceğine inanıyoruz. Bunun için de ihtilâlin daha ilk gününden itibaren güzel sanatlar mensuplarımıza başvurduk ve onların yardımlarını aldık, yer yer müzisyenlerimizi yurdun çeşitli köşelerine gönderdik ve böylece halkımızı güzel sanatlarla kendilerine hitap ederek uyarmak, kalkındırmak yoluna başvurduk ve bunda da devam edeceğiz. Önümüzdeki mevsimde birçok kıymetli sanatkârlarımız bu uğurda inkılâp

için çalışacaklarına bize söz vermişler, hazırlıklara girişmişlerdir. Yakında da faaliyetlerini göreceğiz.

Ekonomiye gelince, Atatürk millî ekonomi için, devletçiliği esas kabul etmiştir. Ve devletçiliği kendisi şöyle tarif ediyor: "Partilerin hususî teşebbüslerini ve şahsî faaliyetlerini esas tutmak fakat büyük bir milletin ve geniş bir memleketin bütün ihtiyaçlarını ve çok şeylerin yapılmadığını gözönünde tutarak, memleket iktisadiyatını devletin eline almasıdır. Bu prensibi bizler de benimsiyoruz. Bu kadar geri kalmış bir memlekette yapılacak pek büyük iktisadî işler vardır, iktisadî dâvalar vardır. Bunları fertlerin şahsî teşebbüslerine terkederek, onların kabiliyetlerine bırakmayı doğru bulmayız. Çünkü, fertler, ferdî teşebbüsler bu istikamette büyük hizmetler sağladığı takdirde mesele yok, fakat büyük başarı sağlayamamak riskine karşı milletin istikbalini ve millî ekonomiyi böyle bir riske maruz bırakmak doğru olmaz. Binaenaleyh girişilecek ekonomik faaliyetlerde devletçilik Türkiye için bize göre de en esaslı iktisadî bir prensiptir. Yine kendileri diyor ki: "Türkiye'nin hakikî sahibi, hakikî müstahsil olan köylüdür." O halde Türkiye Hükûmetinin iktisadî politikasının esaslarından birisi köylüyü kalkındırmaktır." Kendilerinin bu görüşünü bizler de tamamen benimsiyoruz. Hakikaten Türk köylüsü, Türk millî ekonomisinin temelidir. Köylüyü kalkındırmak, Türk millî ekonomisinin kalkındırılması demektir.

Ticaret hayatımız içinde söylediği kıymetli sözler vardır. Diyor ki: "Ticaret hayatımızı yabancıların elinden kurtarmalıyız. İhracat daima fazla olmalıdır. (Ticaret açığı bulunmamalıdır.) Bunlar, bir devletin gelişmesinde, bir devletin sıhhatli bulunmasında daima gözönünde bulundu-

rulacak ana prensiplerdir. Bizler de bunları gayet muvafık ve uygun telâkki ediyoruz. Yabancı sermaye için de ifa ettikleri hususlar vardır. Diyorlar ki: "Kanunlarımıza riayetkâr bulunmak şartiyle yabancı sermayeye taraftarız. Evet yurdumuzun kanunlarına, yurdumuzun menfaatlerine karşı olmamak şartiyle, yani yeniden kapütülâsyona, yeniden yurt içerisinde imtiyaza sebep olmak, meydan verilmemek şartı ile yabancı sermayeye taraftarız. Amma, şart budur.

Millî Savunma ve ordu için söyledikleri çok kıymetli sözler vardır. Bu sözler bizler için daima bir düstur ve bundan sonra gelecek bütün Türk nesilleri için de düstur olarak kalmaktadır. Diyor ki: "Ben ordumuzun mevcudiyet ve kuvvetini paramızla mütenasip bulundurmak nazariyesini kabul edenlerden değilim. Para vardır, ordu yaparız, para bitti ordu inhilâl etsin, benim için böyle bir mesele olamaz. Efendiler para vardır veya yoktur. İster olsun, ister olmasın ordu vardır ve olacaktır." Büyük Atatürk'ün ortaya koyduğu bu prensip, sözlerimin başında da belirttiğim gibi bizim için en mukaddes bir prensiptir. Para olsun veya olmasın Türkiye için hür ve müstakil yaşamak esastır ve bunun için her çareye başvururuz.

Dış siyaset için söyledikleri kıymetli sözler de şunlardır: Diyorlar ki; "Türkiye'nin dış siyaseti kendi emniyetini temin etmek esasına dayanır. Dostluk, mütekabiliyet esasına dayanır. Dostluk, mütekabiliyet esasına dayanacaktır. Karşılıklı hürmete dayanacaktır. İttifaklara, karşılık hürmete, karşılıklı menfaate dayanacaktır." Yine diyorlar ki: "Milletlerarası münasebetlerde her milletin kendi mukadderatına kendisinin hâkim olması hakkını biz yeryüzünde yaşayan milletlerin hepsi için tanıyoruz." 27

Mayıs inkılâbı da tamamiyle bu prensiplere sadıktır. Biz de kendimiz için olduğu gibi başka milletler için de kendi mukadderatına kendilerinin hâkim olması prensibini mukaddes bir prensip olarak tanıyoruz. Ve işte bunun için de Cezayirlilerin mücadelesi hakkında fikirlerimizi Devlet Başkanımız, hatırlıyorsunuz bir zaman evvel ilân etti, açıkladı. Bizim burada belirttiğimiz husus şu veya bu devlete şu veya bu şekilde bir düşmanlık değildir. Sadece her milletin kendi mukadderatına kendisinin hâkim olması prensibine sadık oluşumuzdur. Her millet için iyilik temenni ediyoruz. Her millet için hürriyet ve refah temenni ediyoruz. Ama, bunun dışında kendi politikamız, kendi menfaatlerimiz gerektirmedikçe başka herhangi bir millet için, herhangi bir ulus için bir maceraya girmeyiz. Girmek prensibimiz değildir. Türkiye'nin kuvvetleri Türkiye içindir, Türk milleti içindir.

Yine Atatürk bir konuşmasında diyor ki: "Aydınlar Anadoluya dağılmalıdır. Memleketi gezmeli, milleti tanımalı, eksiği nedir görüp, gösterilmeli, milletle haşır neşir olmalıdır. Kalkınma ancak bu sayede mümkün olacaktır." Bu doğru sözlere ne denir? Bizler de aynı kanaatteyiz ve yurdumuz, bugün bizi üzecek derecede geri durumda ise, işte Atatürk'ün bize işaret ettiği bu prensibin tatbik edilmemesinden bu durumda olduğu kanaatindeyiz ve bunun için girişmek istediğimiz, yapmak istediğimiz işlerin başında da aydınlarımızı halka sevketmek. Aydınlık bahsinde sizlere arzettiğim gibi halk için halka doğru, halkla beraber olmaya sevketmek.. Halkın içine girersek, köylünün içine girersek, onun çamurlu köyüne girersek, onun tezek dolu köyüne girersek, onunla hem hal olursak, onun iyiliğini istemediğimizi, onunla anlaşmaya, onu sevdiğimizi

söyleyerek gidersek onu hor görmeden elimizi uzatırsak, onu hâkir görmeden hakaret etmeden elimizi uzatırsak, ancak, milletimizi kalkındırmak yolunu bulabiliriz. Yoksa, uzaktan bakıp cahil, yobaz, akılsız, kirli v.s. gibi böyle sözlerle hiçbir şeyi halledemeyiz. Milleti kalkındırmak için aydınlarımız elimizi kolumuzu sıvayacağız ve halkın içine gireceğiz. Halk olacağız, halkla beraber olacağız. Böylece, onun duyduğu acıyı derinden biz de duyacağız. Onun içinde bulunduğu sefaleti biz de hissedeceğiz ve onunla birlikte bunu giderme yollarını bulacağız.

Aziz dinleyicilerim,

Türk gençliğine güzel bir örnek olur diye, yol gösterici prensip olur diye, yine Atatürk'ün büyüklük nedir, büyük kime denir diye söylemiş olduğu sözleri size tekrar edeceğim. Atatürk diyor ki: "Büyüklük odur ki kimseye iltifat etmeyeceksin, hiç kimseyi aldatmıyacaksın, memleket için hakikî mefkure ne ise, onu görecek, o hedefe yürüyeceksin. Herkes senin aleyhinde bulunacaktır. Herkes seni yolundan çıkarmaya çalışacaktır. İşte sen buna mukavemetli olacaksın. Önünde namütenahi engeller olacaktır. Kendini büyük değil küçük, vasıtasız, hiç telâkki ederek, kimseden yardım gelmeyeceğine kani olarak, bu engelleri aşacaksın. Ondan sonra sana büyüksün derlerse buna güleceksin." Bu düsturu gençlerimizin de kendilerine düstur, prensip edinmelerini tavsiye ederiz. Büyük Atatürk'ün bu iradeleri içerisinde çok büyük fikirler, insanlık tarihinin bugüne kadar kaydettiği en asil duygular, en asil vasıflar canlanmaktadır.

Büyük Atatürk'ün mücadele ettiği hususlardan birisi de; beylik, paşalık, ağalık, mütegallibelik gibi şeylerin mil-

let içerisinden sökülüp atılmasıdır. Daima söylediği şey, millî birlik ve beraberlik imtiyazsız bir sınıf meydana getirmektir. Hakikaten bir milletin millet olabilmesi için tam bir birlik halinde olması lâzımdır. Birliği de tefrik sağlayan, tefriki yaratan her çeşit şeyleri kaldırmak gerekir. Bunların başında da insanlara nüfuz, imtiyaz tanımak gelir. Türk vatandaşı kanun önünde eşit haklara sahiptir. Hiç kimse diğerine karşı bir üstünlüğe sahip sayılamaz, her vatandaş insanlık, hak, haysiyet ve vekarını taşımaktadır. Diğerinden hiçbir şekilde aşağı kabul edilemez. Bu prensip bizce de en mukaddes prensiplerden birisidir. 27 Mayıs inkılâbı ilk gününden itibaren bunu ele aldığını göstermeye çalışmıştır.

El öpmenin kaldırılmasını istemişizdir. Kurbanlar kesilmesinin kalkmasını istemişizdir. Kandan bayrak yapıp gönderilmemesini rica etmişizdir. Alkışların durdurulmasını istemişizdir. Büyük yığınlar halinde karşılamalar, uğurlamalar yapılmasını menetmişizdir. Bütün bunların hedefi vatandaşların hepsinin eşit haklar taşıyan insanlar olduğunu belirtmek, hepsinin insan haysiyet ve vekarı ile birbirine eşit kimseler olduğunu, kulun kula köle bulunmadığını belirtmek ve bu prensibi daima ayakta tutmaya çalışacağız. Bütün Türk vatandaşlarından, bütün gençlerden bu prensibe sadık kalmalarını, bunu bozucu hareketlere hiçbir zaman müsamaha etmemelerini rica ediyoruz. Bir insan çok büyük olabilir. Bir vatandaş memleketine ve milletine çok büyük hizmetler ifa etmiş olabilir. Buna elbette hürmet duyacağız. Elbette.. Fakat, hiçbir zaman bu sevgi, bu saygı bizi riyakârlığa götürmemelidir. Hiçbir zaman bu sevgi ve saygı bir vatandaşı insanlık haysiyet ve vakarından çıkarmamalıdır. Bu şekilde hareket etmekle

aynı zamanda büyük hizmetler ifa eden vatandaşlarımıza da yine büyük hizmetlerine devam imkânı sağlamış oluruz. Aksi halde riya dolu, yakarışlar, riya dolu hürmetler, dalkavukculuklar o büyük vatandaşlarımıza da nihayet bir gün yanıltır. Onları putlaştırır. Put haline getirir. Bunun ise Türk tarihinde birçok Türk büyükleri birçok hâdiseler vardır ki, şarkta mevcut bu sakil, bu köhne âdet yüzünden birçok zararlara uğramışlardır. Bu noktayı tekrar tekrar yüksek heyetinizin gözleri önüne seriyorlum. Bu noktayı her yerde daima yaymalı, daima diri tutmaya dikkat etmeliyiz. Her vatandaş birbirine saygı, sevgi ile dolu olmalı. Hizmet daima hürmetle, daima sevgi ile takdir ve kadirşinaslıkla karşılanmalı, fakat, asla riyakârlık ve dalkavuklukla muamele görmemelidir.

Muhterem vatandaşlarım,

Yurdumuzun dertleri ve yapılacak işlerimiz çoktur. Müşküllerimiz de çok büyüktür. Varılacak hedefler uzakta ve çok yükseklerdedir. Fakat, müşkiller ne kadar çok olursa olsun, hedefler ne kadar büyük, ne kadar uzaklarda, ne kadar yükseklerde olursa olsun, azmeden insanlar elbette bunlara varırlar. Bir yabancı muharririn şöyle bir sözü vardır; diyor ki: "Semâlara nişan alınız, semâları nişanlıyan, ağaca nişan alandan çok daha yüksekleri vurur."

Hedefler büyüktür, hedefler çok uzaktır, varılması güçtür. Fakat, biz millete hizmet, millet sevgisi ile elele vererek azimle çalışmaya koyulduğumuz takdirde bunlara varmak çok kolay olacaktır ve varacağız.

Bizler, 27 Mayıs inkılâpçıları olarak, yine hep beraber Türk gençleri, Türk aydınları olarak hiçbir zaman milleti-

mize bol keseden refah, rahatlık, ucuzluk gibi yalancı vaatlerde bulunmadık ve bulunmayacağız. Bugün Milletimize sadece durmadan çalışmak, ter dökmek ve alabildiğine yorgunluk vadediyoruz. Evet, bugün milletimize durmadan çalışmak, ter dökmek ve alabildiğine bir yorgunluk vadediyoruz ve bunların arkasından da alın teri ile kazanılmış, inşa edilmiş, müreffeh, mamur ve batı uygarlığında en önemli safa çıkmış büyük bir Türkiye vadediyoruz.

Yarının büyük Türkiyesine selâm arkadaşlar.."

TÜRKEŞ: 'İHTİLÂL BİR DENİZ FIRTINASINA BENZER. RÜZGÂR KESİLDİKTEN SONRA DA DALGALANMALAR DEVAM EDER."

"İhtilâl bir deniz fırtınasına benzer. Rüzgâr kesildikten sonra da dalgalanmalar devam eder. Bugün bu çalkantıları durdurmak için dalgakıran olmağa çalışanların o günkü fırtınada sürüklenmelerini kendileri için büyük bir suç saymıyorum.

İhtilâlci ile maceracı arasındaki fark, doktor ile kasap arasındaki farka benzer. Doktor da bıçak kullanır, kasap da. Ancak doktor yaşatmak, kasap öldürmek için.. İhtilâlci de cemiyet yarasını deşmek için çoğu hallerde bigünâh kimselere zarar vermeye mecbur kalır, bu eşyanın tabiatında bulunan zarurî bir izdiraptır. 27 Mayıs operasyonu yapılırken bu ızdırabın en az olmasına çalışıldı ve başarıldı da. Ancak nekahati uzun ve izdiraplı oldu, zira operatörler ortadan çekildi, yerlerini kasap çırakları aldı. Ve ihtilâl rayından çıkarıldı. Bu hengâmede maceracılar, ihtilâli vasıta değil, gaye sananlar ortalığı doldurdu.

Biz bu kişileri de ortaya sermeyeceğiz. Çünkü kimi pişman, kimi nadim, kimi de hatasını müdriktir.

Yalnız bir iki vak'aya ana hatları ile dokunacağım. Zira bu olayların yanlış bilinmesi yanlış yorumlara sebep olmakta ve yanlış tedbirler alınmasını doğurmaktadır.

Bunlardan birisi 29 Ekim 1961 de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılmasına tekaddüm eden günlerdeki faaliyetlerdir.

Dünyanın 14 ülkesine dağılmış Ottawa'dan Tokyo'ya kadar on binlerce Km. mesafelerle birbirinden ayrımış 14 arkadaş Ekim ayından bir mesaj aldık. Çok mühim bir meseleyi müzakere etmek üzere "Brüxelles"e davet ediliyorduk..

Mazeretleri olan "Ahmet Er"le "Muzaffer Özdağ"dan başka hepmiz 21 Ekim'e kadar Brüxelles'e vardık. Orhan Kabibay'ın nazik ve itinalı ev sahipliği ile karşılandık ve Türkiye'den gelecek olan SKB "Silâhlı Kuvvetler Birliği" temsilcisi Dündar Seyhan'ı bekledik; 21 Ekim günü Sayın Kur. Arb. Seyhan Brüxelles'e geldiler. Brüxelles'deki sefaret konağının büyük kabul salonunda müzakereye başladık. D. Seyhan, Türkiye'deki genel durumu izah etti. Seçimler yapılmış CHP 170, AP 160, CKMP ve YTP 70-80 milletvekilliği kazanmışlardı. Böylece T.B.M.M. hiçbir partinin müstakil bir hükûmet kurması mümkün olmayan bir tertipte teşekkül etmişti.

Hükûmetler koalisyonla kurulabilecekti ancak, istiraplı bir devir geçirilmişti, acılar taze, kinler ateşli, nefretler derindi. Birbirlerine karşı his, fikir ve kanaatleri bu derece zıt olan kişilerin bir hükûmette birleşmeleri imkânsızdı. Birleşseler bile böyle bir hükûmetin hizmet görmesi muhaldi, onun için SKB karar vermişti. Seçimi iptal ede-

cekti. Bu keyfiyetin 14'ler tarafından da kabul edileceğine ve iptali tasvip edeceklerine inanılıyordu.

SKB bu kararı protokola bağlamış ve protokol 38 "Albay, general" tarafından imza edilmişti. Protokol Albay Dündar Seyhan tarafından neşredilmiştir. Bu protokol ahkâmına göre seçimi iptal kararı 25 Ekime kadar uygulanacaktı. Bu hususdaki rey ve kanaatimiz soruluyordu.

Vaziyet dört gün süre ile aramızda müzakere edildi. Bize göre seçim yapılmadan bir intikâl devri geçirmek ve devreyi bir süre uzun sürdürmek kaabil olabilirdi. Bu zaman içinde dikkat, basiret ve itina ile millet arasındaki soğukluk, nefret ve kin hisleri giderildi.

Bazı ana meseleler halledilir, hükûmet otoritesi âdil ve hakkaniyetli temellere oturtulur, cemiyet hayatında külfet ve nimet tevziindeki yetkileri tahdit edilir, yarın için iktidarların keyfiliğe sapmalarını önleyecek tedbirler alınabilirdi.

Fakat seçim yapılmıştır. Millet reyini izhar etmiştir. İktidarın asıl sahibi millettir. Ve hiç kimse milletin karar ve iradesine rağmen bir uygulama yapamaz. Yapmaya teşebbüs edenler 27 Mayıs'ın temel felsefesini inkâr ve iptal etmiş olurlar.

Biz 14'ler olarak böyle bir delâletin içinde bulunamayız. 27 Mayıs millet arasındaki boğazlaşmayı durdurmak gayesine matuftur. Millete karşı değil, millet içindir. Umumî kabul ve tasvibe uğraması da bu sebepledir.. SKB'nin ileri sürdüğü fikirler ana hatları ile doğrudur. Ancak, teklif edilen şekilde bir tedbir artık alınamaz. Toplanacak meclisin kin ve intikam mücadelesi ile geçeceği, hiçbir millî dâvada çözüm aramıyacağı muhakkaktır, fakat seçim ip-

tali daha kötü olacaktır. Bu karara vardıktan sonra sorduk: Seçimin iptalinden sonra düşünülen idare şekli nasıl olacaktır?

Cevap olarak SKB'ni temsil eden 5 Albay, Genelkurmay Başkanı, Kuvvet Kumandanları ve 14'lerden müteşekkil bir heyet asıl iktidarı deruhte ve temsil edecekler. 13 Kasım Komitesi "23'ler" iptal edilecek.

Dirayetlerine emin olunan kişilerden bir hükûmet tâyin edilecek, faziletli kişilerden de kontrollü bir meclis kurulacak, bununla devlet hizmetleri yönetilecektir.

Bu karar karşısında cevabımızı bildirdik ve bu çeşit uygulamaların kesin olarak karşısında olduğumuzu söyledik. Böyle bir düzenin gizli iktidarlar olacağını felâketlere sebebiyet vereceğini belirttik. Mes'uliyetle - selâhiyetlerin muadil olması devlet prensibinin temelidir. Gayri mes'ul yetki sahiplerinin facialara sebep olmaktan başka bir hizmetleri olmayacağını söyledik ve Meclisin açılmasında ısrarlı ve kararlı olduğumuzu açıkladık.

Konu üzerinde uzun münakaşalar oldu.

Bir taraftan da sefaret telsizi ile Ankara'daki Hariciye telsizi devamlı olarak tarafların kararlarını ve tekliflerini iletiyordu.

O anda Jandarma Subay Okulunda SKB. Millet Meclisinde 23 Komitesi, Brüxelles sefaretinde 14'ler müzakere halinde bulunuyor. SKB. seçimin iptalini, 14'ler meclisin açılmasını istiyorlar, bugün Tabiî Senatör olan 33'ler komitesi de acz içinde müzakere neticelerini bekliyorlardı. Sonunda 14'lerin kararlarını uygulamak mecburiyeti hâsıl oldu. Kurmay Albay Necati Ünsalan'ı bularak Meclisin açılması için kararlaştırılan parolayı verdi.

"Apartman kiraya verilecektir." Meclisin açılması sağlanmıştı. Bu karar Hariciye telsizinin başında bulunan Kadri Kaplan ve Suphi Karaman'a da bildirildi. Birinci mesele bitmişti. Her türlü ihtimali önlemek için iki arkadaşımızı göndereceğimizi saat 5'e kadar bu hususta bir cevap gelmezse arkadaşların yola çıkacağını tebliğ etti. Buna saat 4'e doğru Orgeneral Sunay'ın cevabı geldi. "Meclis'in açılması lehine bir imkân doğmuştur. Eğer kendileri gelirlerse heyecanlı halde bulunan genç subayları zaptetmek mümkün olmaz, belki de isteklerinin aksine Meclisi dağıtmaya sebep olabilirler. Kararı vatanseverliklerine bırakıyorum."

Bu mesaj üzerine Meclisin açılacağına emniyet hâsıl oldu ve rahatladık. Bu esnada bir teklif ortaya geldi. Madem ki Meclisi açıyoruz o halde C. Gürsel'i Cumhurbaşkanı, İsmet İnönü'yü Başbakan yapacağız dediler.

Biz Cemal Gürsel için itirazımız olmadığını, fakat İnönü'nün Başvekilliğinin ızdıraplara kaynak olacağını ifade ettik. İsrar ettiler. Biz sizin kararınızı kabul edip Meclisi açıyoruz, siz de bizim teklifimizi kabul edin dediler. Neticede biz de onların teklifini kabul ettik ve müzakereler bitti.

Müzakerelerden sonra arkadaşımız Dündar Taşer, Albay Seyhan'a hitaben, her işin bir bedeli vardır. Ve ödenir, iktidarın bedeli yoktur. İsmet İnönü bu borcu ödeyeceğine göre, alacaklıdan kurtulmak yolunu arayacak ve alacaklıyı öldürüp borcundan kurtulacaktır.

Topçu İhsan Beyden Mareşale, Erim'den Kasım Gülek'e kadar kendisine hizmeti dokunan herkesi ezmiştir. Sizi de asacaktır diye lâtife yollu âkibeti söyledi.

24 Ekim günü Alb. Seyhan Türkiye'ye döndü. 14'lerin bir kısmı Paris'te bir basın toplantısı yaparak karar ve kanaatlerini ilân ettiler. Bu basın toplantısı Türk efkârına tamamen aksi mânada aksettirildi ve o günün tezvir makinası 14'leri hizmet ve gayretlerinin zıt yönde ithamda yarış etti." (137)

(137) A. Türkeş. 1944 Milliyetçilik Olayı. s. 116-121.

TÜRKEŞ'İN İDAMLARDAN ÖNCE GÜRSEL'e YAZDIĞI MEKTUP

— **Huzursuzluğu daha çok artıracaktır.**
— **Milletimiz ve devletimiz aleyhinde tepkilere yol açacaktır.**
— **Millî birlik ruhunun geliştirilmesi güçleşecektir.**
— **Memlekete sağlayacağı hiçbir fayda yoktur.**
— **Bugünün insanlık duygularına uymamaktadır.**
— **Millet ve tarih önünde sorumlu olacağınızı hatırlatırım.**

27 Mayıs ihtilâlinde, Kurmay Alb. Alparslan Türkeş'in diğer komite üyelerinden farklı ve mümeyyiz yönleri mevcut di.

Türkeş, ihtilâl komitesinde, daha işin başından itibaren ne yapmak istediğini bilen, plân ve stratejisini ona göre kuran ve ele geçirdiği fırsatlardan bu yolda istifade etmesini bilen bir kurmay subay olarak temayüz etmiştir. Türkeş bu özelliğinden dolayıdır ki, çeşitli kimse ve mih-

rakların derhal dikkatlerini üzerine çekmiş ve onların tek hedefi olmuştur.

Türkeş, milliyetçi bir ruh ve heyecan ile; Türkiye'nin tarihin gelişi içinde çözülememiş temel meselelerini çözebileceklerine samimiyetle inanmıştır. Bu inanç iledir ki, ele geçen bu fırsatı değerlendirmek istemiştir.

Türkeş, 27 Mayıs ihtilâli ile, bozulan, zedelenen millî birlik ve beraberlik ruhunu yeniden ihya etme gayreti içinde olmuştur.

İhtilâlin kin ve nefret tohumları ekmesine engel olmağa çalışmıştır.

Bu sebepledir ki, Türkeş'in, ilk radyo konuşması, 27 Mayıs ihtilâlini nasıl anladığını ve nasıl değerlendirmek istediğini tam mânasiyle yansıtması bakımından çok önemlidir ve üzerinde dikkatle durulmayı gerektirici mahiyettedir. Şayet ihtilâlcilerin tümü Türkeş'in bu beyanının lafz ve ruhuna bağlı kalmış olsalardı, büyük bir ihtimalle gelecekteki buhranlar o denli sarsıcı olmayabilirdi. Ne yazık ki, ihtilâl, Türkeş'in bu beyanına ve iyi niyetlerine sadakatten çok kısa zamanda ayrılmış ve başka hedeflere saptırılmıştır.

Türkeş, kansız bir ihtilâl düşünmüştür. Türkeş, gelecek için kin ve nefret dolu bir ortam yaratılmamasını istemiştir.

Türkeş, çeşitli buhranlara yol açıcı davranışlardan mümkün olduğu kadar kaçınılmasını arzu etmiştir.

Türkeş, zedelenen millî birliği yeniden ihya etmek ve bu ruhu kuvvetlendirmek istemiştir.

Türkeş, bu düşüncelerledir ki, ihtilâlin daha ilk gününde, Bayar ve Menderes'i ziyaret ederek onlarla konuşmuştur.

Demokrat Parti yöneticilerinin yurt dışına gönderilmelerini bunun için istemiştir.

Fakat, iktidar koltuğu için hırs ile yanıp, tutuşan ve oraya erişebilmek için herşeyi mübah sayan bir zihniyetin büyük mukavemeti ve oyunları ile karşılaşmıştır. Açık ve kapalı cereyan eden bu mücadele sonunda şer galebe çalmış ve Türkeş, ihtilâl bünyesinden koparılarak yurt dışına sürülmüştür.

Türkeş, yurt dışında da aynı hisleri ve heyecanı taşımıştır. Bu sebepledir ki, idamların infazından önce Devlet ve Hükûmet Başkanına çok dikkate şayan bir mektup göndererek, idamlara engel olmak için son bir çaba sarfetmiştir.

Şimdi Alparslan Türkeş'in, C. Gürsel'e göndermiş olduğu bu mektubu birlikte okuyalım:

"Orgeneralim,

Size asla yazmak niyetinde değildim. Fakat bugün memleketin yüksek menfaatleri bakımından, bazı kusurların dikkatinize sunulması zarurî oldu. Şöyle ki:

Yüksek Adalet Divanı, birkaç güne kadar eski iktidar mensupları hakkında hükmünü verecektir. Adaletin hükmüne müdahale etmemek ve daima hürmetkâr bulunmak şarttır. Ancak hükümlerin infâzı, yurtta mevcut durumun nezaketi gözönüne getirilince, ayrıca incelemeye değer görülmüştür.

Yüksek Adalet Divanı'nın vereceği cezalar içinde idam hükümleri bulunduğu takdirde, bunların tâdil edilerek hafifletilmesi cihetine gidilmesi çok faydalı olacaktır. Çünkü:

a) İdam cezalarının infazı, 13 Kasım'dan beri atılan çok hatalı adımlar dolayısıyla, memlekette meydana gelmiş olan huzursuzluğu daha çok artıracaktır.

b) Ölüm cezalarının infazı, yurt dışında ve milletimiz ve devletimiz aleyhinde tepkilere yol açacaktır.

c) Ölüm cezalarının infazı halinde, milletimizi bölen kin ve garez duyguları şiddetlenecek ve 27 Mayıs'ın amacı olan millî birlik ruhunun geliştirilmesi güçleşecektir.

ç) Yukarıda sıralanan mahzurlarına karşılık, cezaların infazı ile memlekette sağlanacak hiçbir fayda yoktur.

Esasen siyasî suçlardan dolayı ölüm cezaları verilmesi, bugünün insanlık duygularına uymamaktadır.

Buraya kadar sıralanan mütalâalara ilâveten, hukuk bakımından da şu hususların incelenmesi lüzumludur:

I. Yüksek Adalet Divanı'nın vereceği idam cezalarının nihai incelenmesi, bununla ilgili kanunun yürürlüğe girdiği tarihte, tek meşru yasama organı bulunan 27 Mayıs Millî Birlik Komitesi'ne aittir.

II. Bugün ise, yasama organı yalnız başına 13 Kasım Komitesi değil, Temsilciler Meclisi ile birlikte, komiteden meydana gelen Kurucu Meclis'tir.

III. Türk Anayasasına göre, idam hükümlerinin nihai incelenmesi, yasama organlarına aittir. Şu halde bugün Yüksek Adalet Divanı'nın vereceği idam kararlarının, yalnız 13 Kasım Komitesince incelenmesi hukukî ve meşru olamaz.

Aksi halde, millet ve tarih önünde sorumlu olacağınızı hatırlatırım.

Saygılarımla."

ALPARSLAN TÜRKEŞ

TÜRKEŞ'İN İNFAZLARDAN SONRA YAZDIĞI BİR MEKTUP:

"Aziz kardeşim . . Bey,

14 Eylül 1961 tarihli içli ve samimî mektubunuzu aldım. Teessür ve üzüntülerinizde haklısınız. Fakat inancınızı hiçbir zaman kaybetmeyiniz. Menderes'in (Allah gani gani rahmet eylesin) yanlış tutumu ve İnönü'nün etrafındakilerle beraber çevirdiği fitne ve fesat, memleketi çok sıkıntılı ve karışık bir duruma sokmuştu. Ben partilerin didişmesini durdurmak ve bilhassa CHP'nin entrikalarına karşı, memleketi korumak üzere bu ihtilâle karıştım. Çünkü esas olan Türk milletinin ve fakir Türk köylüsünün, Türk halkının mukaddes varlığını korumak ve kurtarmak idi. Yoksa partiler ve şahıslar bir şey ifade etmezdi. 27 Mayıs'tan sonra da daima tarafsız ve adil bir idare kurmaya gayret ettim. Fekat kendi menfaatlerine ve hırslarına, fesatlarına karşı beni engel görenlerin suikasdına uğrayarak, zorla (evimin kapısı gece yarısı kırılarak) sürgüne gönderildim. 27 Mayıs'tan sonra . . .. 'i Menderes ve arkadaşlarını İsviçre'ye göndermek üzere ikna ettim. Fakat CHP'nin komite ve ordu içinde âletleri olan Mucip Ataklı, Osman Köksal, Ekrem Acuner, Cemal Madanoğlu, Sami Küçük, Fikret Kuytak ve . . . tarafından bu teşebbüsüm baltalandı ve çok şahsiyetsiz olan . . . de, bunların fitnesi ile aldığımız kararlardan vazgeçti.

Buradan ben yine kendilerine mektup yazarak, Yassıada sanıkları hakkında verilecek ölüm cezalarının infaz edilmesine razı olmamalarını rica ettim.

Üç kişinin idam edildiğini öğrenmek suretiyle, ben de sizin gibi çok üzüldüm..

Tanrı millet ve memleketimizi.. yakın zamanda huzura, saadete kavuştursun.

Çok selâm ederek, gözlerinizden öperim. Sıhhat ve sağlık haberlerinizi beklerim."

ALPARSLAN TÜRKEŞ

YURDA DÖNEN ALPARSLAN TÜRKEŞ'İN TÜRK MİLLETİNE BEYANATI

22 Şubat 1963 günü yurda dönen Türkeş, Edirne'de dostları ve arkadaşları tarafından karşılandı ve tarihî yerleri ziyaret etti. Bir kafile halinde İstanbul'a geldi ve burada bir basın toplantısı düzenledi. Türkeş, basın toplantısında, **"Millete Beyanat"** başlığını taşıyan yazılı metni okudu.

24 Şubat 1963 günü kara yolundan Ankara'ya gelen Türkeş, Kızılcahamam yakınlarında kalabalık bir dost kafilesi tarafından sevgi ile karşılandı ve konvoy halinde Ankara'ya girildi.

Şimdi Alparslan Türkeş'in yurda dönüşü münasebetiyle yayınladığı beyanatı birlikte okuyalım:

"Sevgili vatandaşlarım,

Ülkü ve inancından vazgeçmez bir insan olarak, iki yıl önce aranızdan ayrılmış uzaklara gitmiştim. Bugün yine

aynı azim ve imanla dolu ve Türk milletinin geleceği hakkında büyük ümitler taşıyarak, sevinç ve heyecan içinde tekrar sizlere kavuşmuş bulunuyorum.

Sizlerden biri ve sıradan bir vatandaş bulunmak övünç ve heyecanımın tek kaynağını teşkil etmektedir.

Söze başlarken, millet iradesinin herşeyin üstünde tutulmasını ve ona herkes tarafından saygı ve itaat gösterilmesini, bir selâmet yolu olarak gördüğümü tekrar belirtmek isterim.

27 Mayıs sabahı yazarak sizlere radyodan yayınladığım yazımın mâna ve ruhuna daima sadık kaldım ve bugün de memleketin huzur ve yükselişini bu beyanatın belirttiği ruh ve yönde görmekteyim.

Irk, din ve mezhep farkı gözetmeksizin, vatandaşların refah ve saadetini sağlamak ve insana değer veren insanca bir zihniyetle memlekette huzur ve istikrarı süratle tesis için her çeşit gayret gösterilmelidir.

Büyük Atatürk'ün bize emanet ettiği ilkelere daima bağlı kalınmalı ve hürmet edilmelidir.

Mübarek vatan topraklarına ayak bastığım şu günlerde sizlere 27 Mayıs'ın gayelerini, her türlü hırslı ve bencil tutumlara karşı göğüs germiş yetkili bir kimse olarak açıklamakta fayda görüyorum.

Sevgili vatandaşlarım,

27 Mayıs. hiçbir parti ve zümreye karşı ve herhangi bir şahıs, zümre veya parti lehine bir hareket olarak yapılmamıştır.

27 Mayıs iktidarda bulunan bir partiyi silâh zoru ile iktidardan indirip onun yerine bir muhalefet partisini oturtmak için, yani adi bir hükûmet darbesi olarak düşünülmemiştir. Onun kökleri, asil gayeli kaynaklara inen derinliklerdedir.

Bunun aksini, söylemiş ve söylemekte bulunanlar memlekete büyük zarar vermiş ve halen de vermeye devam eden kimselerdir.

27 Mayıs, sefalet, yokluk ve karanlık içinde sahipsiz olarak bırakılmış bulunan köylü ve halk kitlesini en kısa yoldan ve hızla modern uygarlığa ulaştırmak, Türk devletini kendi gücü ile ayakta durabilecek hale getirmek için yapılmıştır.

27 Mayıs, politika bezirgânlıkları ve şahsî menfaat hırsları ile tehlikeye düşürülen Millî Birliği korumak, kardeş kavgasına meydan vermemek gayesiyle yapılmıştır.

27 Mayıs, memleketin savunma gücünü en yüksek dereceye çıkarmak, Türk Silâhlı Kuvvetlerini 2. Cihan Harbi başındanberi terkedilmiş olduğu, ihmal ve bakımsızlık çukurundan kurtarmak için yapılmıştır.

27 Mayıs, topraksız köylüyü toprak sahibi yapmak, bütün milleti içine alan bir yardımlaşma teşkilâtı kurarak hiçbir vatandaşı yardımsız ve sahipsiz bırakmamak için yapılmıştır.

27 Mayıs, güzel sanatlar ve spordan halk hizmeti için faydalanarak aydınları ve gençleri köylere ve halkın içine gönderip, halkla harman ederek, memleketi hızlı kalkındırmak için yapılmıştır.

27 Mayıs, Ülkü ve Kültür Birliği ve Türk Kültür Dernekleri gibi kurullarla uyanıklık sağlamak ve millî kültürü geliştirerek Millî Birliğimizi sağlamlaştırmak için yapılmıştır.

27 Mayıs, ilmi meşale yaparak hızla kalkınmak ve Türk milletini en kısa zamanda atom ve feza çağına sokmak için yapılmıştır.

27 Mayıs, Türkiye'yi muzır cereyanların mânevî istilâsından kurtarmak ve onu millî özelliğine sahip hür bir fikir ve vicdan hayatına kavuşturmak için, yani kısacası Türk Rönesansını yaratmak için yapılmıştır.

Muhterem Vatandaşlarım,

Bugünkü tutum ve hızla yukarıda sıralanan hedeflere kaç yüz senede ulaşılabileceği düşünülmeli ve bu geçecek yüz yıllar sırasında, modern memleketlerin bizi beklemiyecekleri de hesaba katılmalıdır.

Sevgili vatandaşlarım,

Bugün dünya atom ve feza çağının eşiğinden içeriye adım atmış bulunmaktadır. Ondokuzuncu yüzyılda meydana gelen ilmî ve teknik gelişmeler, nasıl sosyal, ekonomik ve politik hayatı alt üst etmişse, gelmekte olan atom ve feza çağı da büyük değişikliklere sebep olacaktır. Bir sıçrama yaparak çağlar üzerinden atlayıp atom ve feza çağına girmek zorundayız. Türkiye bir varolmak veya yok olmak dâvasiyle karşı karşıyadır. Bizi birbirimize düşürmek ve devletimizi parçalamak için içte ve dışta tehlikeli cereyanlar gelişmektedir.

Birbirimize karşı davranışlarımızda, daima karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörürlük duygusu hâkim olmalıdır. Siyasî partiler, bir saltanat vasıtası ve bir gaye olarak değil, sadece memlekete ve millete hizmet için bir vasıta olarak kabul edilmelidir.

Her kim olursa olsun, bütün vatandaşlara karşı şefkat, sevgi ve kanun himayesi şart sayılmalıdır. Fikirlerini kabul etmediğimiz veya şahsî aykırılığımız bulunanlara da, insanca, hukuk düzeni içinde işleme tabi tutulması esas olmalıdır.

Millet ve memleket faaliyetleri, ilim ve tekniği herşeyin üstünde tutan bir görüşle düzenlenmeli ve iktisadî hayat hemen harekete getirilmelidir. Türkiyemizin endişesiz, yarınına güvenen çalışka insanlar diyarı olarak ufuklarda yükselmelidir.

Aziz vatandaşlarım;

Türk milleti bölünmez kutsal bir bütündür.

Bizler belirli bir fikir ve dâvayı temsil ile onun bayrağını taşıyan insanlarız. Bizi şu veya bu siyasî teşekküle izafe etmek yerine bütün bir milletin sadece hâdimi olarak kabul etmek gerekir.

Sevgili vatandaşlarım:

Mensubu olduğumuz Türk Milleti, büyük kabiliyetlere ve büyük güce sahip bir millettir. Kudretimiz ve irademiz, önümüzdeki güçlükleri yenmeye ve bize çevrilmiş olan tehlikeleri göğüslemeye yeterlidir.

Ey geçmişin büyük fırtınaları, eşsiz şan ve şerefleri içinden gelen ve mutlu yarınlara elbette erişecek olan büyük Türk Milleti.

Selâm, sevgi, muhabbet sana..."

ALPARSLAN TÜRKEŞ

TÜRKEŞ HAKKINDA KİMLER NELER SÖYLEDİ?

Alparslan Türkeş, 27 Mayıs İhtilâlinin en kudretli adamlarından biri ve belki de başta geleni idi Türkeş, bu özelliğinden dolayıdır ki, 27 Mayıs İhtilâlciler arasında leh ve aleyhinde en çok söz edilen kişi olmuştur.

Şimdi de, 27 Mayıs İhtilâl hareketine katılmış ve bu hareketin en kudretli adamı olmuş olan Alparslan Türkeş hakkında söylenenlerden birkaç örneği birlikte okuyalım:

WALTER F. WEIKER: "... HAKKINDA ÇOK YAYIN YAPILAN, ÇEŞİTLİ TARTIŞMALARA YOL AÇAN, ALPARSLAN TÜRKEŞ'DİR."

"M.B.K.'nin, üzerinde özellikle durulması gereken üçüncü siması, hakkında çok yayın yapılan, çeşitli tartışmalara yol açan Albay Alparslan Türkeş'tir. Radikallerin lideri olan bu zatın, kişisel politik ihtiras sahibi olduğu hemen herkesce kabul ediliyordu. Ve 14'ler M.B.K.'den uzaklaştırılana kadar, Türkeş, hemen her tarafta, General Ce-

mal Gürsel'in ardında, (Perde arkasındaki adam) sanılıyordu.

1917'de Kıbrıs'ta doğan Türkeş, kendi deyimiyle, ailesini 1932'de Türkiye'ye göç etmeğe kandırana kadar orada yaşadı. Cumhuriyet Gazetesine verdiği demeçte, iki aşkından birinin 'Askerlik,' ötekinin de 'Ebediyat' olduğunu ifade etti. 27 Mayıs'tan önce, her gece dört saat kitap okuduğunu, en çok da şiir, roman, felsefe ve özellikle Türk ve Osmanlı tarihlerini okumayı tercih ettiğini belirtti. Türkeş Harp Okulundan 1938'de mezun oldu. 1944'de henüz genç, ateşli ve İkinci Dünya Savaşının getirdiği Alman ve Rus nüfuzunun büyük dalgalarından çabuk etkileyecek bir subayken, bir ara politikaya karışır gibi oldu ve yetkililer tarafından TURANCI diye nitelenen bazı şiirlerini yayımlamak suçuyla tutuklandı. Beraat etmesine rağmen, bu olay ondan sonra Türkeş'in yakasını bir daha bırakmadı ve M.B.K. döneminde Türkeş üzerinde tartışmalar çıktığı vakit el atılan ilk mesele de bu oldu. Bilgilerine güvenilir bazı gözlemcilerin kanaatine göre, Türkeş'in Turancılığa duyduğu ilgi hâlâ devam etmektedir ve oldukça büyüktür. 1957-58'de Türkiye'nin Washington Askerî Ataşeliğini yapan Türkeş, mükemmel İngilizce konuşmaktadır. 27 Mayıs'tan az önce, Ankara'daki NATO Kara Kuvvetleri Kumandanlığında bir göreve atanmıştır.

27 Mayıs'tan önce Alparslan Türkeş adını duyan pek az kimse vardı. Daima arka plânda kalmayı tercih edişi yüzünden, onu tanımayanlar kendisini çok önemsemezlerse de, konuştuğu zaman, çok okumanın verdiği yetkili bir ifadeye, aynı zamanda fikir üretmeğe elverişli bir yeteneğe sahip olduğu göze çarpar. İhtilâl öncesi hazırlanma döneminin çeşitli safhalarında faaliyet göstermişti, ama onun

asıl rolünün ne olduğu, ancak, o günlerle ilgili, sayıları hızla artan hikâyeler iyice süzgeçten geçirildikten sonra aydınlığa kavuşacaktır.

27 Mayıs sabahı saat 04'de (Dikkat- Dikkat!) diyerek ulusu bir ihtilâl olduğundan ilk haberdar eden ses, onun sesiydi. O andan itibaren de Albay Türkeş'in yıldızı hızla parladı. M.B.K. teşekkül ettikten sonra, Türkeş M.B.K. Başkan Müşaviri oldu ve olağanüstü bir sebat, kendini veriş ve enerjiyle, M.B.K.'nin üstesinden geldiği işlerin büyük bir kısmında yol göstericilik etti.

Ne var ki, Albay Türkeş, gerektiğinden hızlı gitmişti. Çok geçmeden komitedeki başka üyeler ve özellikle diğer yedi albay, iktidarı Türkeş'in eline doğru sürüklenmesi karşısında sinirlenmeğe başladılar. Türkeş'in gücü apaçık hale gelince —meselâ basın konferanslarında Türkeş, General Gürsel'in yanına oturuyor ve söylenecek şeyleri onun kulağına fısıldıyordu— (Albay Grubu) 22 Eylül'de onu müşavirlikten istifaya zorladılar. 13 Kasım'da ise Türkeş, diğer radikallerle birlikte M.B.K.'nden tamamiyle çıkarılıp yurt dışına gönderildi.

Türkeş konuşmalarında, Türkiye'nin her şeyden önce Atatürk'ün ulusu yönettiği döneme damgasını basan, özellikle halkçılık, laiklik ve devrimcilik alanındaki hızlı ve zorlayıcı reform siyasetine dönmesi gerektiği şeklindeki görüşünü tekrar belirtmiştir. Bunu gerçekleştirmek için düşündüğü yollara gelince, onun demokrasiye karşı olduğunu söylemekle Türkeş'e haksızlık etmiş oluruz; bununla birlikte, M.B.K.'nin seçimleri elden geldiği kadar erken yapmağa yönelişinin reform ihtimallerini önemli derecede azaltacağı inancına sahip bulunduğu da bir gerçektir. (Şurası-

nı belirtmek yerinde olur ki, Türkeş'in görüşünü paylaşanlar da vardı. Ankara'daki sivil aydınlar arasında birçok kimse, erken seçime itiraz etmemekle beraber, seçimlerde tahsil aranması gibi bazı önemli değişikliklerin yapılması gerektiğine inanıyordu.) Atatürk idaresindeki uzun süreli tek parti dönemi ve Atatürk'ün iki başarısız denemeden sonra her seferinde yine tek parti idaresine dönüşü, hiç şüphesiz Türkeş'e dikkate değer bir örnek olmaktadır. Buna karşılık, Türkeş'in, hayal ettiği reformların gerçekleştirilmesi ile ilgili meselelerin halli konusunda aşırı iyimser bir görüşe sahip olduğunu da belirtmek gerekir. Türkeş'in, hekimliğin sosyalleştirilmesi, toprak reformu ve ulusun kütürel kalkınması gibi meseleleri birkaç ay içinde halledivercek bazı kestirme yolların bulunabileceği inancını taşıdığı, geniş çevrelerce bilinen bir şeydir ve en sonunda onu bütün bu hayallerini gerçekleştirmekten vazgeçirmek zorunda bırakan da işte bu kestirme yollar fikridir. Bu fikirlerin, tekrar politikaya döndüğü zaman —ki hiç şüphesiz dönecektir— kendisine zarar vereceği ileride görülecektir. Arkadaşlarına bağlılığı bakımından geçmişteki sicilinin temiz oluşu, aynı zamanda reform amaçlarının taşıdığı popüler nitelik ona politika alanında bazı arkadaşlar kazandırabilir ve bu kimselerin öğütleri, onun hiç değilse geçmişteki taktik hatâları tekrarlamaktan kaçınmasında yardımcı olabilir." (138)

AHMET HAMDİ BAŞAR: "SÖYLENDİĞİNE GÖRE İHTİLÂLİN BAŞI TÜRKEŞ'TİL"

"2 Eylül Cuma sabahı idi. Ankara'dan bir telefon aldım. Komite'nin o zamanlar başı sayıdan kudretli albay,

(138) Walter, F. Weiker. (a.g.e.) s. 147-149.

Başbakan Müşteşarı Alparslan Türkeş beni acele çağırıyordu. Ertesi günün Ankara'da Başbakanlıktaki makam odasında sayın Türkeş'le ilk defa tanıştım, görüştüm. Odaya girdiğim zaman Türkeş kapıya kadar gelerek beni hararetle karşıladı:

—"Sizinle tanışmaktan çok memnun oldum. Kitaplarınızı ve bize yolladığınız raporları dikkatle okudum. Düşünceleriniz, bizim de düşüncelerimize tamamen uygun, Komite'de çalışmayı kabul ettiğinize çok memnun oldum. Artık beraber çalışacağız" dedi.

İhtilâlin bir numaralı adamı olduğundan sözedilen Türkeş, benimle uzun boylu konuşmak ihtiyacındaydı; ama bugünlerde kabinede 11 Bakan vazifeden affedilmişti. Onların yerine yapılacak yeni tâyinler işi, kendisine vakit bırakmıyordu. Akşam bizi otelde arayacak; gece ve diğer boş bulacakları zamanlar bol bol konuşacaktı.

Söylendiğine göre, ihtilâlin başı Türkeş'ti.

Başbakanlık Müşteşarı olarak, Devlet ve Hükûmet Başkanı Sayın Orgeneral Cemal Gürsel'in sağ koluydu. Hiçbir zaman yanından ayrılmıyordu. Gürsel hep onun ağzını konuşurmuş. Ben de biliyordum: Basın toplantılarına, her türlü toplantılara hâkimdi.

Türkeş, aynı zamanda, Millî Birlik Komitesinde çoğunluğu elinde tutmaktaydı. Hakikaten işleri başından aşkındı. 3 Eylül akşamı çok mühim işleri olduğundan dolayı, ertesi günü görüşmek üzere itizar ettikleri halde, ne ertesi günü ve nede bir başka gün benimle görüşmeye vakit ayıramadı.

Düşündüm. Vakti yoksa ne diye beni alelacele Ankara'ya çağırdı? Cumartesi, Pazar bomboş bekliyorum. Me-

ğer ilk gece çocuğunun sünnet düğünü varmış, Pazar sabahı benimle görüşmeyi düşünmüş; Gürsel çağırmış. Gece başbaşa konuşuruz demiş; ama o gece de Gürsel'in ansızın stadyoma mı bir yere mi gideceği tutmuş; bunu haber alınca Türkeş, her işi bırakarak hemen onun arkasından koşmuş..

Gürsel'i bir dakika yalnız bırakmıyor. Sonradan öğrendim ki, haksız değil.. Çünkü komitedeki bazı arkadaşları Gürsel'i yalnız buldular mı onu Türkeş'in aleyhine çevirmek istiyorlarmış.

Hükûmetin idaresi de onun elinde...

Bütün işlere hâkim olmağa çalışıyor. Cidden başını kaşıyacak vakti yok. Sabah karanlığında Başbakanlığa gelir; öğle ve akşam yemeklerini şöyle masa başında çırpıştırır; gece yarısından sonra evine dönermiş. Türkeş, son derece yüklü bir çalışmaya dalmış, kendinden geçmiş; âdeta deniz tutan kaptanlara dönmüş.. Program altında, gün ve saat hesaplayarak çalışmayı büsbütün unutmuş.

Türkeş'in kapı karşı komşusu ve yakın akrabası bir hanımın bana anlatığına göre, ev hayatındaki intizam ve huzur da bozulmuş; Gaziosmanpaşa Mahallesinde (eski 14 Mayıs) bazı kıymetli eşyalarını, frijiderini satarak, taksitle satın aldığı bir apartman katında oturuyor. Türkeş'in sayın eşi onun bu durumundan çok şikâyetçiymiş. Ne kendisini, ne de çocukları Türkeş'i göremiyorlarmış. Gece saat ikiden evvel eve geldiği olmuyor ve sabah erken kimseye görünmeden evden çıkıyormuş. Tek başına bayan Türkeş, hem ev işlerini görür; hem de bu müracatları karşılarmış.

Aldıkları 1300 lira albaylık maaşından ibaretmiş. Komite üyeleri, kendi kadro maaşları dışında ne komite üyeliğinden, ne de, hükûmette bir vazife alırlarsa ondan hiçbir para almama prensibi kararına varmışlarmış.. Bundan dolayı masrafları ağırlayan bu mütevazi aile, şimdi yeni durum karşısında maddî sıkıntı içindeymiş. Tanıdığım hanımefendi ile evlerinde bunu konuşurken, Türkeş'in emireri kapıyı çaldı ve elindeki kaseyi uzatarak, biraz buz verilmesini istedi. Frijiderleri olmadığından, komşudan buz isteme işi her gün sabah akşam devam edermiş...

27 Mayıs ihtilâlinin bir numaralı adamının kaygusu, başını kaşıyacak vakti olmaması, evinde huzur ve rahatın kalmaması değildi. Orduda yapılmış tensikatın geniş tepkileri de Türkeş'i rahatsız ediyordu.. Benimle görüştükleri 3 Eylül Cumartesi gecesi, Türkeş'in oğlunun, Cumhurbaşkanlığı Muhafız Alayı lokalinde, sünnet düğünü varmış. Orada, yani emekliye ayrılmış eski arkadaşlarına görünmemek, onlarla temas etmemek için Türkeş'in düğünde kaçmadığı, saklanmadığı yer kalmamış.

Ankara'da 5 Eylül Pazartesi günü Komitede fiilen işe başladıktan sonra, Sayın Türkeş'i son derece rahatsız eden daha büyük çapta bir kaygının bulunduğunu öğrendim: Komite içinde Türkeş'e karşı olanlar, onun olayların etkisi altında yıpranmasından ve biraz da komiteyi ihmal etmesinden yararlanarak oturduğu koltuğu sarsmaktadırlar.

Komitede şiddetle kendini gösteren bir ikiliğin mevcut olduğunu, daha ilk temasımda anladım.." (139)

---

(139) A. H. Başar. Barış Dünyası. Sayı: 105, s. 123-124.

DÜNDAR SEYHAN: "TÜRKEŞ, GERÇEKTEN BİR TÜRK MİLLİYETÇİSİDİR."

"Şahsen katıldığım çalışmalarda, inanarak en büyük yardımı sağlamış olan 1954'denberi her konuda tam bir fikrî mutabakat halinde bulunduğum Orhan Kabibay'ın yanında Alparslan Türkeş'i zikretmeyi ve kamu oyuna Türkeş'i kendi görüşüme göre kısaca tanıtmayı vazife addetmekteyim:

Tek parti devrinde katıldığı Türkçü - Turancı akım yüzünden tabutlukta yatmıştı. Hakkındaki genel kanaat; kafatasçı, diktacı, nasyonal sosyalist eğilimli bulunmasıydı.

İhtilâlden sonra, Türkiye'de bulunduğum üç buçuk ay zarfında, Başbakanlıkdaki Müsteşarlık odasında bir gün dahi ayrılmadığım Türkeş'i çok yakından tanıdığımı iddia edecek kadar fikir yapısına ve şahsî karakterine nüfuz ettiğim kanısındayım.

Bana göre Türkeş, gerçekten bir Türk milliyetçisidir. Her düşüncesinin altında evvelâ Türkler'in menfaatini ve refahını birinci plânda tutmayı esas sayar. Milliyetçilik anlayışı içinde kafatası şekline göre ırkî bir üstünlük arayacak kadar ham hayale yer vermeyecek realist bir görüşe sahiptir. Düşüncelerinin akımında, Türklere ve Türkiye'ye hizmet temel fikrinden hareket alan bu vatanperver insan, Batı'nın demokratik nizamı içinde yaşayan milletlerin saadetine şahit olmuş ve oralardaki refahın nedenlerini derinliğine incelemiş bir Batı kültürüne de maliktir. Atatürk'ün prensip ve fikirlerini posasız hazmetmiş, Türkiye'nin mevcut imkânlarının Türklere neler sağlayabileceğini açıklıkla görebilen, bu imkânlarm cihanşumul bir saldırganlığa yeter olmadığını, buna mukabil bugünkü sınırlar içerisinde

en kısa zamanda Türkiye'yi Batı uygarlık düzeyine ulaştırabilmenin tamamen mümkün bulunduğunu inanç olarak taşıyan bir şahsiyeti vardır.

Okuduklarını kafasına sindirmiş bir kültüre dayanan kuvvetli bir muhakeme tarzına ve bu muhakemeden doğan kararları tereddütsüz tatbik etmeye yeterli bir cesarete sahiptir.

Dürüstlüğü, mükemmel bir aile reisi oluşu, arkadaşlığı ve insanî meziyetleri hiçbir yönden münakaşa konusu edilemez.

Bütün bu meziyetleri yanında, kendisini birinci plânda göstermek ve temasta bulunduğu zümrenin mutlak lideri olmak iddiası da bulunmaktadır. Bu asla vazgeçmediği sabit bir fikir halindedir. Bu sabit fikir çok kere toplayıcı olmaktan ziyade ayırıcı bir etki meydana getirmesidir. 14'leri bugün müşterek bir cephede birlik ve beraberlik halinde göremiyorsak, bunun sebeplerinden biri ve belli başlısı Türkeş'in inat derecesine varan bu fikrinden asla vazgeçmez oluşudur. Sabit fikirlere saplanmanın faydalı sonuçlar verdiği çok nadir görülmüştür ama, Türkeş'in bu vasfı hakkında hemen karar almak için henüz zaman gelmemiştir.

27 Mayıs, ihtilâlini hazırlayanların varmak istedikleri ilk hedef; Türk devleti organlarını, sağlanması öngörülen dinamizm ve reformları yetki ve bilgi ile rasyonel bir tarzda uygulayabilecek, bir mekanizma haline getirmek olmuştur.

Böyle bir mekanizmanın kurulmasından evvel girişilecek her teşebbüsün eski makinanın paslı dişleri arasına ta-

kılıp kalacağı, her türlü gayret ve himmetin hebâ olup gideceği, iyi niyetlerin ehil olmayan yetersiz kadroların bürokratik zihniyeti içinde bambaşka bir ucube haline geleceği açıkça biliniyordu.

O halde, devlet organları, her şeyden evvel teker teker ele alınmalı ve cesaretle revizyona sokularak çinde bulunduğumuz yüzyılın ve 1960 Türkiye'sinin taleplerini kolaylıkla karşılayabilecek şekilde çalışır bir hale konulmasıydı." (140)

ORHAN ERKANLI: "TÜRKEŞ, ÇALIŞKAN, CİDDÎ VE SERT BİR ADAMDI."

"M.B.K.'nin ilk 38 üyesi içinde, bir ihtilâle ve ihtilâ sonrasına kendisini en iyi hazırlamış ve kafasında kendisine mahsus plânlar yapmış olan Albay Türkeş'di. Bunu daha ihtilâlin Ankara'dan yayınlanan ilk bildirisini kendi sesiyle okumak suretiyle göstermeye başladı. Örneğin; İstanbul Radyosu'ndan yayınlanan ilk beyanatı, bizzat ben elimle yazdığım ve o anda İstanbul'un yegâne hâkimi olduğum halde kendim okumamış, bir başka arkadaşa okutmuştum; çünkü içimde geleceğe ait hesaplar yoktu. Bu bildirinin okunmasıyla Türkeş sivrilmeye başladı. Bugün dahi herkes 27 Mayıs sabahı duydukları kalın ve boğuk sesi unutmamışlardır

İkinci hamleyi Başbakanlık Müşteşarlığı'na yerleşmekle yaptı. Türkeş mevcut şartlar içinde müsteşarlığın, bir bakıma fiilen Başbakanlık olduğunu hesap etmişti. Nitekim ilk aylarda fiilen Başbakanlık yaptı.

Basına verdiği demeçler, dış basınla kurduğu temaslar sonunda zaten bir ikinci adam, bir Nâsır arayanlar,

(140) Dündar Seyhan. (a.g.e.) s. 99-100.

Gürsel'in nasıl geldiğini bilenler aradıklarını buldular: Bu Türkeş idi. Artık kendisinden ihtilâlin kudretli Albayı, İkinci Adamı, Türkiye'nin Nâsır'ı olarak bahsediliyordu. Türkeş bilerek ve isteyerek bu yoldaki gayretlerine devam etti. Zaman geçtikçe Gürsel kuşkulanmaya başladı, fakat ilk aylarda bir şey yapamadı, gücü yetmedi. Türkeş'in bu arada gazete çıkarmak teşebbüsü, Öncü Gazetesi hikâyesi, eski DP'lilerle temasları, yaptığı tâyinler Gürsel'i ve komite içindeki bazı üyeleri Türkeş aleyhinde birleştirdi. Gürsel esasen Türkeş'i sevmiyordu, sadece tahammül ediyordu. Türkeş çalışkan, ciddî ve sert bir adamdı. Gürsel karşısında eğilmiyor ve gereğinde direniyor, gereğinde insiyatifini kullanıyor, yani açıkcası Başbakanlık yapıyordu. Elbette Gürsel bu duruma göz yummadı; Türkeş'i Başbakanlık Müsteşarlığından alarak, yerine daha mutedil bir kişiyi getirmek düşüncesi bize de açıldı ve fikrimiz soruldu. Biz, komite dışında ek görevli olarak çalışanların hepsinin komiteye dönmesi şartiyle bu teklifi kabul ettiğimizi bildirdik. O tarihte: Madanoğlu aynı zamanda Ankara Kumandanı, Köksal da Muhafız Alayı Kumandanı idiler. Tartışma bu noktada durdu. Eylül ayında komite üyelerinin büyük bir kısmı yurt gezisine çıktılar, bu fikrin en samimi taraftarı olanlardan Madanoğlu, Köksal, Acuner, Ataklı gezilere katılmadılar. Biz gezide iken, Türkeş'i, Gürsel bir emrivâki ile müsteşarlıktan ayırdı ve yerine sivil bir şahıs getirdi. Türkeş'in eski hikâyeleri, tabutluklarda yatması, Turancılık, Irkçılık temayüleri yalan, yanlış işlendi, yayıldı. Gürsel ile kavga ettiği, Gürsel'i vurduğu söylendi. Tabii bunların hepsi yalandı, mesele post kavgasıydı ve başarı Gürsel'de kaldı." (141)

---

(141) Orhan Erkanlı. (a.g.e.) s. 304-305.

ORHAN KABİBAY: "TÜRKEŞ İNANDIĞI FİKİRDE TAVİZ VERMEĞE YANAŞMAZDI.."

"Türkeş'i yeterince tanıdığımı sanırım. Değişik konularda beraberliğimiz sırasında bazı özelliklerine de tanık oldum. Ondörtler'in bir tayfa topluluğu olmadığını Türkeş herkesten daha iyi bilirdi. (Türkeş'in "Türkiye'yi ben kurtaracağım", "İçime öyle doğuyor, bu bir duygudur, içimde bu duygu var" sözlerini, Türkeşle birlikte olduğumuz süre boyunca hiçbir yerde, hiçbir zaman ve hiçbir vesile ile ifade etmiş değildir. İfade edilmeyeni, ifade edilmiş gibi sayarak nakletmeğe de olanak yoktur.)

O biçimde bir isteğin toplum bilimine, insan psikolojisine ne denli aykırı olacağının farkındaydı. Türkeş inandığı fikirde tâviz vermeğe yanaşmazdı. Ancak, tevazu, feragat, sadelik ve nezaketten hiçbir zaman ayrılmazdı. Kendisi ile çetin tartışmalarımız olmuştur. Fakat hiçbirinde kimseye kırıcı olmamıştır.

Türkeş, gerçek liderliğin istekle, seçimle olmayacağını, liderin olayların içinden oluşacağını, liderliğin, liderin oluşumunda temel ilkelerin egemen olduğunu, bunların da sırasıyla, sağlam kişilik, tutarlı fikir ve amaç ve de sürekli başarı olduğunu herkes gibi bilmekteydi. Bu durumda akıl, mantık, bilim, tevazu ve nezaket sınırlarını aşarak Türkeş'in böyle sözler söylemiyeceğini sizin de kabul etmeniz gerekirdi. Kendisi ile türlü tarihlerde birkaç kez daha kısa görüşmelerimiz olmuş, bunları bilmem ama bir kez de oldukça uzun, çok önemli konu veya konularda benim de hazır bulnduğum bir yemekte Türkeş'le ve diğerleriyle görüşmelerimiz olmuştu. Sanırım sonbahar aylarından birinde, Ankara Palas otelinde özel bir yemek odasında, siz (H

V. Velidedeoğlu), Prof. Kubalı, Türkeş, Erkanlı, Taşer, Özdağ, Esin ve ben.. Siz ve Kubalı davetliydiniz. Başlıca konumuz, 27 Mayıs Devriminin amaçlarını nasıl sağlayacağımızdı. Müzakere biçimini alan bu ortak görüşmede herkes görüşlerini içtenlikle dile getiriyordu. Siz, sayın hocamın yeteneklerinden asla kuşkum yoktur ki, en az bu görüşlerimizde, her birimizin fikir, tutum ve davranışlarımız hakkında kesin kanılara ulaşmış olmayasınız.

Ondörtlerin siyasî bir grup oluşturmadıkları bir gerçektir.

Yurda döndükten sonra Türkeş ve ben ayrı partilere katıldık. O, sonradan Milliyetçi Hareket Partisine dönüşen ve halen Genel Başkanı olduğu partiye, ben de Cumhuriyet Halk Partisine..." (142)

METİN TOKER: "ALBAY TÜRKEŞ'İN "İHTİLÂLİN KUVVETLİ ADAMI" DİYE TAKDİM EDİLİVERMESİ BİR TESADÜF NETİCESİ DEĞİLDİR."

"Türkiye'deki hareketi Mısır ihtilâline benzetiyorlardı. Bizdeki Necib'i bulmuşlardı. Şimdi, bir Nâsır'ın peşindeydiler. Gerçi hâdisenin böyle bir benzetmeyi makul gösterecek tarafları yok değildi. Hareketi genç subaylar, bilhassa albaylar hazırlamışlar, hattâ gerçekleştirmişlerdi. Gürsel, ordu üzerinde bir otorite sağlanabilsin diye sonradan başa oturtulmuştu. Fakat, albaylar arasında Nâsır kimdi? Yabancı gazetecilerin muhayyeleleri —belki de "sezişleri" demek daha doğrudur— bunu bulup çıkarmakta gecikmedi: Albay Alparslan Türkeş.

Dış basında, 27 Mayıs'ı hemen takip eden günlerde, daha ihtilâlcilerin adları Türkiye'de dahi bilinmezken Al-

(142) Orhan Kabibay. Cumhuriyet Gazetesi. 16.5.1976.

bay Türkeş'in "İhtilâlin Kuvvetli Adamı" diye takdim edilivermesi basit bir tesadüf değildir. Elbette ki Türkiye'ye hep şark diye bakan bu yabancı gözler, ihtilâlde bir de egzotik taraf bulmanın sunî gayreti içindeydiler. Bu gayret, bazı tertiplerle tâ, 22 Şubat hareketine kadar sürecek, ancak ondan sonra Batı'nın akıllı gazetecileri Türkiye'de "askerî ihtilâller" devrinin kapandığını, artık olsa olsa başarısız "askerî sergüzeştler"in olabileceğini anlayacaklardır. Fakat Albay Türkeş, bu egzotizm meraklısı gözlere kendisini aradıkları Nâsır adayı olarak takdim ettiği de bir gerçektir. Bunu bana yabancı bir gazeteci, Gürsel'in kendileri ile görüştüğü ilk basın toplantısını takiben söylemişlerdir. Türkeş de oradaymış. Toplantıda gayet iyi bir ingilizceyle konuşmuş. Gürsel'in anlamadığı sorulara akıllı cevaplar vermiş. Gazetecilere önemli adam olduğunu hissettirmiş. Hareketleri öyleymiş ki, Gürsel bundan istiskal mânası çıkarmamış ama, gazeteciler Türkeş'in Başkomutanı küçümsediği ve parmaklarının ucunda oynattığı inancına varmışlar. Türkeş hep bir iyi aktör olarak kalacaktır

İhtilâlden hemen sonra Gürsel Devlet Başkanıdır, şudur, budur. Bunların hepsini birden şahsen yürütmesine imkân yoktur. Böyle bir ortamda "Başbakanlık Müşteşarlığı"nın önemini kavrayan tek komiteci Türkeş olmuştur. Bir Başbakan olmazsa, Bakanlar da, nihayet komitenin emri altında ikinci kimseler sayılırsa Başbakanlık Müşteşarı makamına yerleşecek bir Komite üyesi, bu iki sıfatın verdiği kudretle az zamanda Başbakanlığı fiilen eline geçirebilir. Türkeş'in bu hesabının yanlış çıktığını hiç kimse iddia edemez.." (143)

---

(143) Metin Toker. (a.g.e.) s. 19-20.

Fotoğraflarla 27 Mayıs'ta

TÜRKEŞ

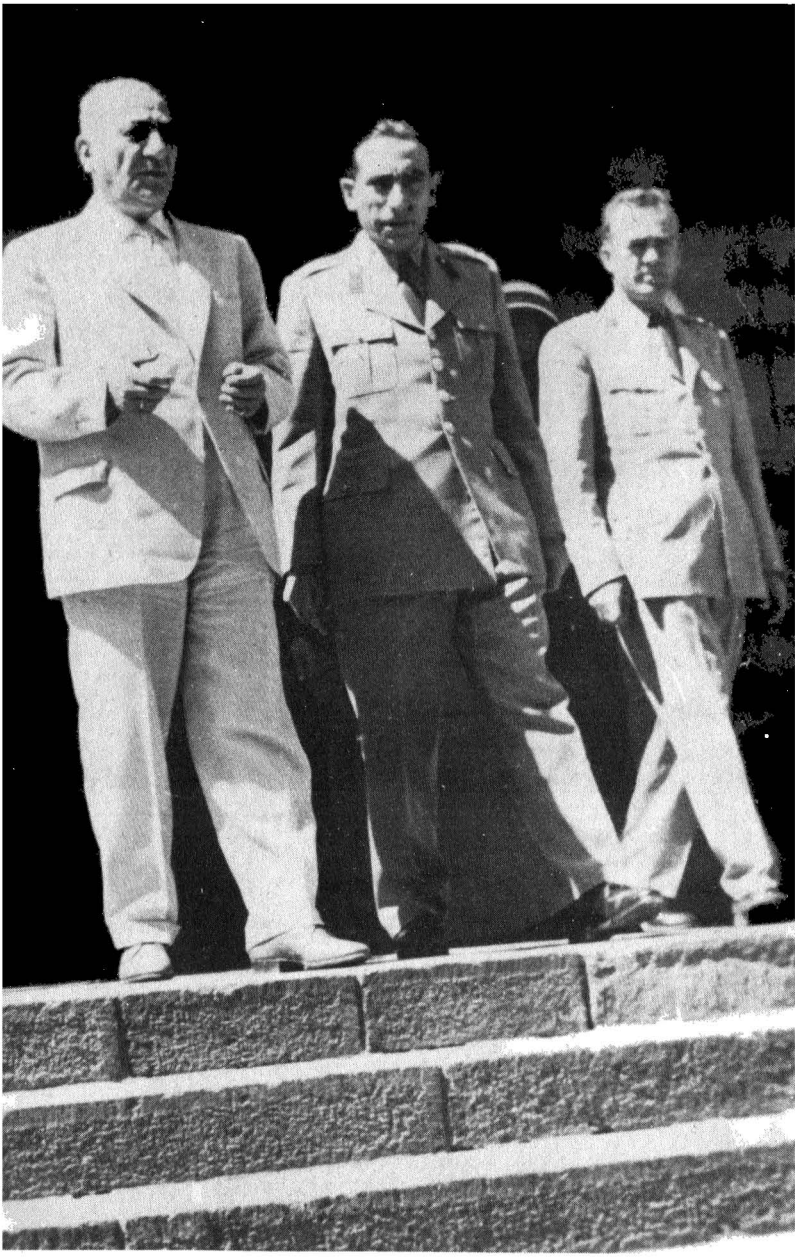
Fotoğraflar Muammer Taylak tarafından çekilmiştir.

Kurmay Albay Alparslan Türkeş, Milli Birlik Komitesi Üyesi olarak yemin ederken.

Türkeş, 27 Mayıs 1960, saat 16.30.

27 Mayıs hareketinin kudretli Albayı Türkeş, Devlet ve Hükûmet Başkanı Cemal Gürsel ile Başbakanlıktan çıkarken.

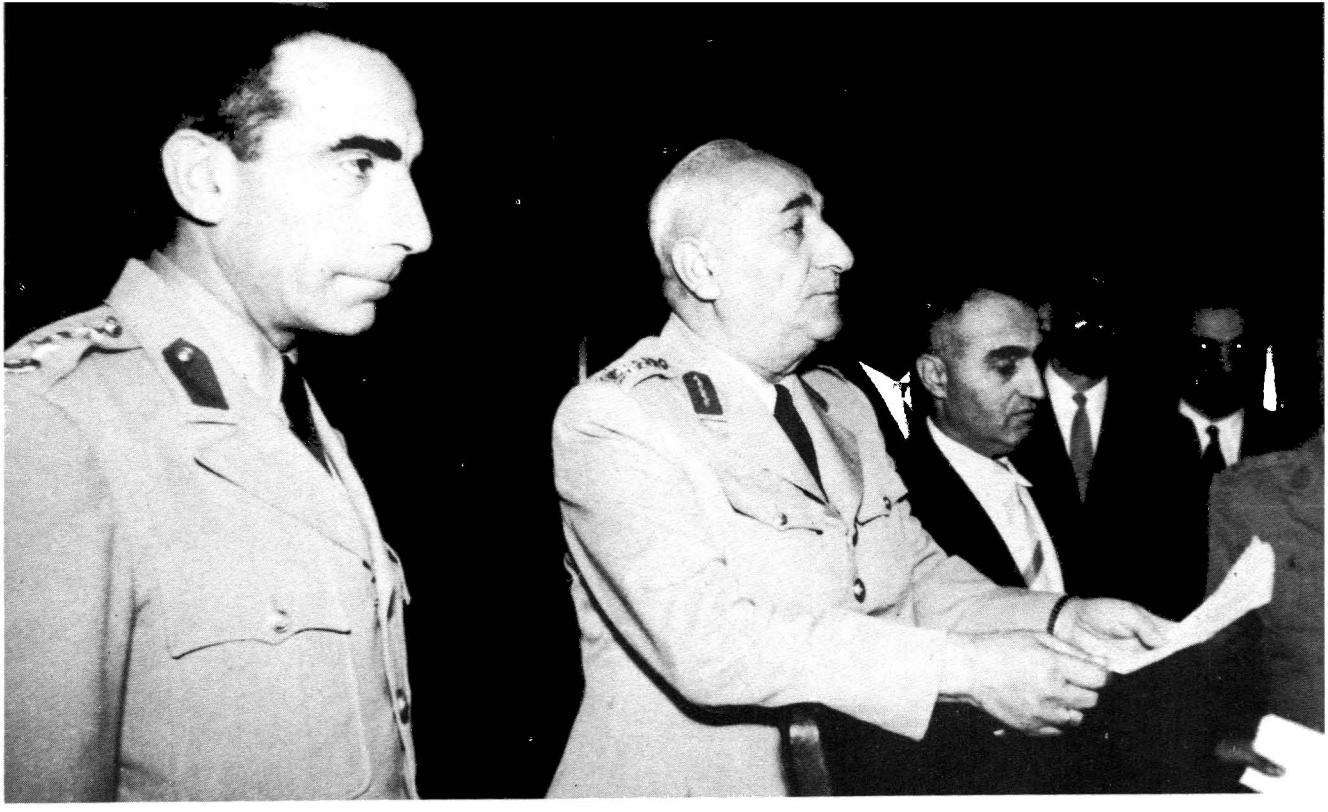
Yerli ve yabancı basın mensuplarına 27 Mayıs hakkında bilgi veriyorlar.

Başbakanlık'ta kendilerini ziyarete gelen Nadir Nadi ve Falih Rıfkı Atay'la beraber.

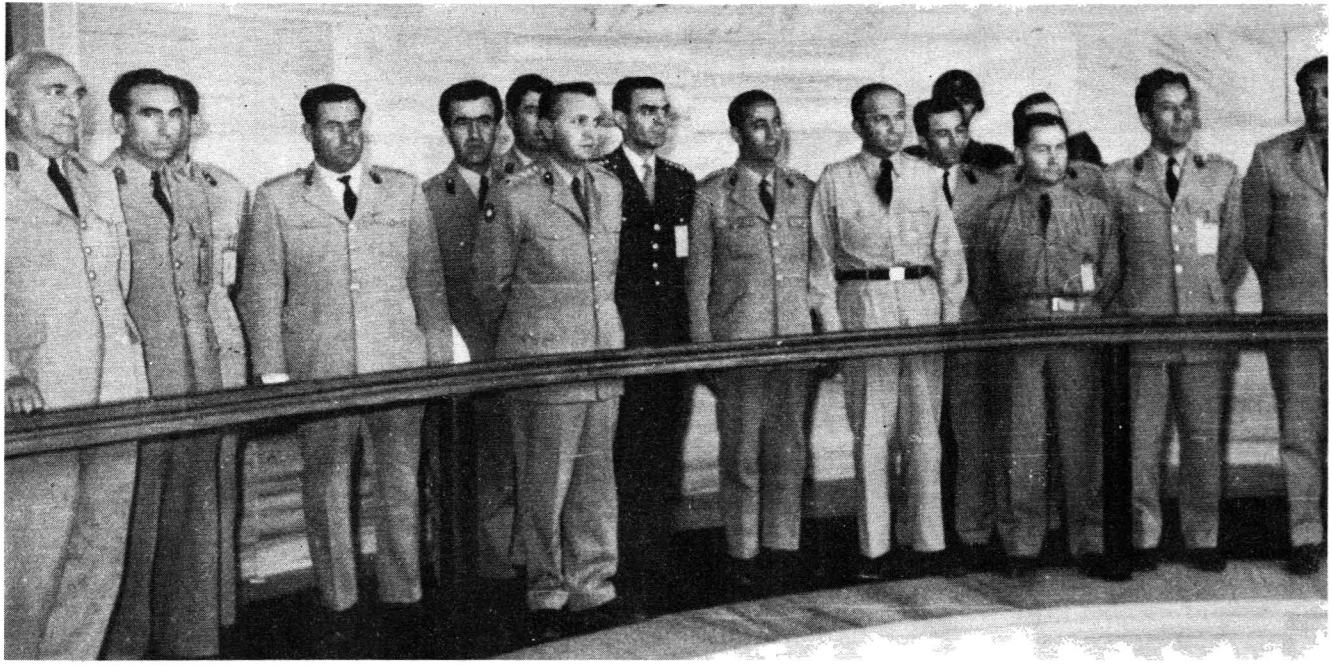
27 Mayıs 1960'taki basın toplantısında.

Orgeneral Cemal Gürsel, Kurmay Albay Alparslan Türkeş.

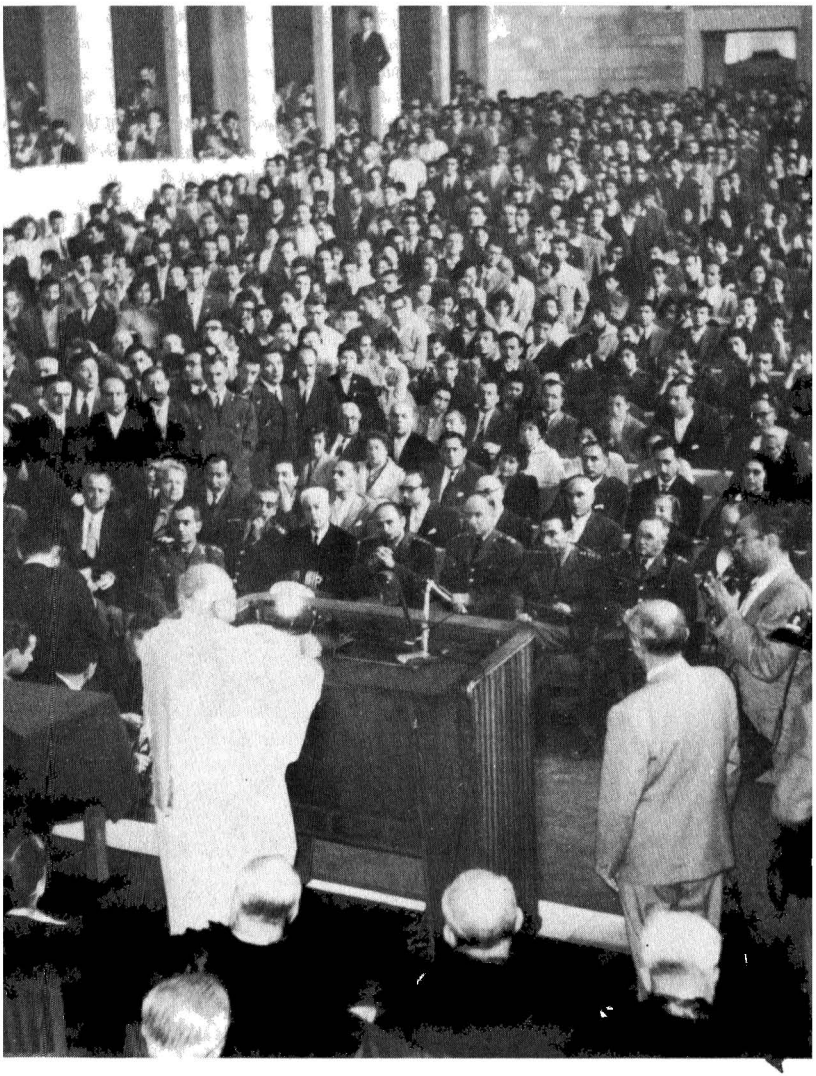
Orgeneral Fahri Özdilek, Kurmay Albay Türkeş.

Milli Birlik Komitesi üyelerinin bir kısmı Başbakanlık'ta, 28 Mayıs 1960, saat 14.00.

Başbakanlık'ta.

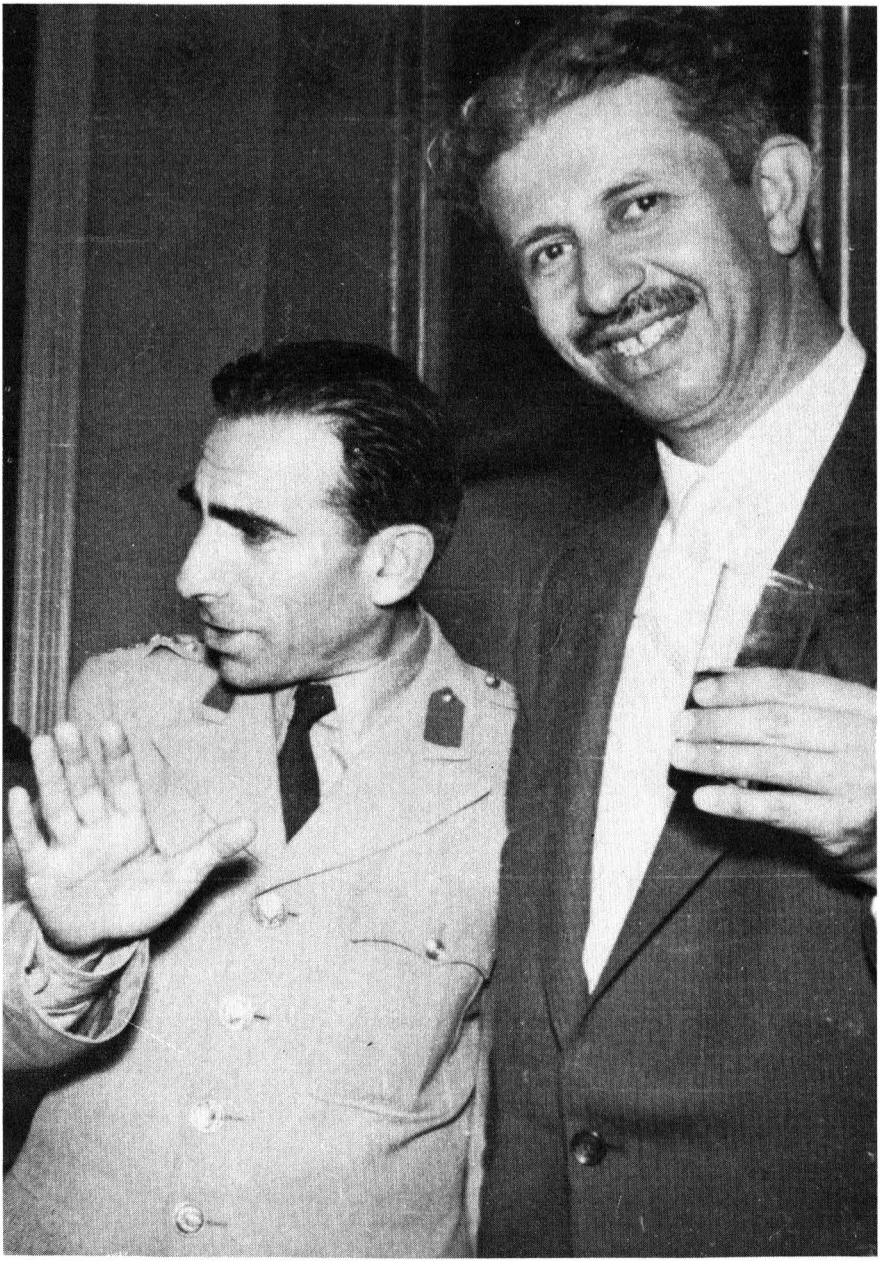
İstanbul Üniversitesinin açılışındaki tören.

Türkeş, İstanbul Üniversitesinin açılış töreninde.

Kurmay Albay Orhan Kabibay, Kurmay Albay Türkeş ve Yüzbaşı Irfan Solmazer.

Başbakanlık Müsteşarı Türkeş, Devlet Bakanı Âmil Artus ile Çankaya Köşkünde.

Milli Birlik Komitesi üyeleri İrfan Baştuğ'un cenaze töreninde.

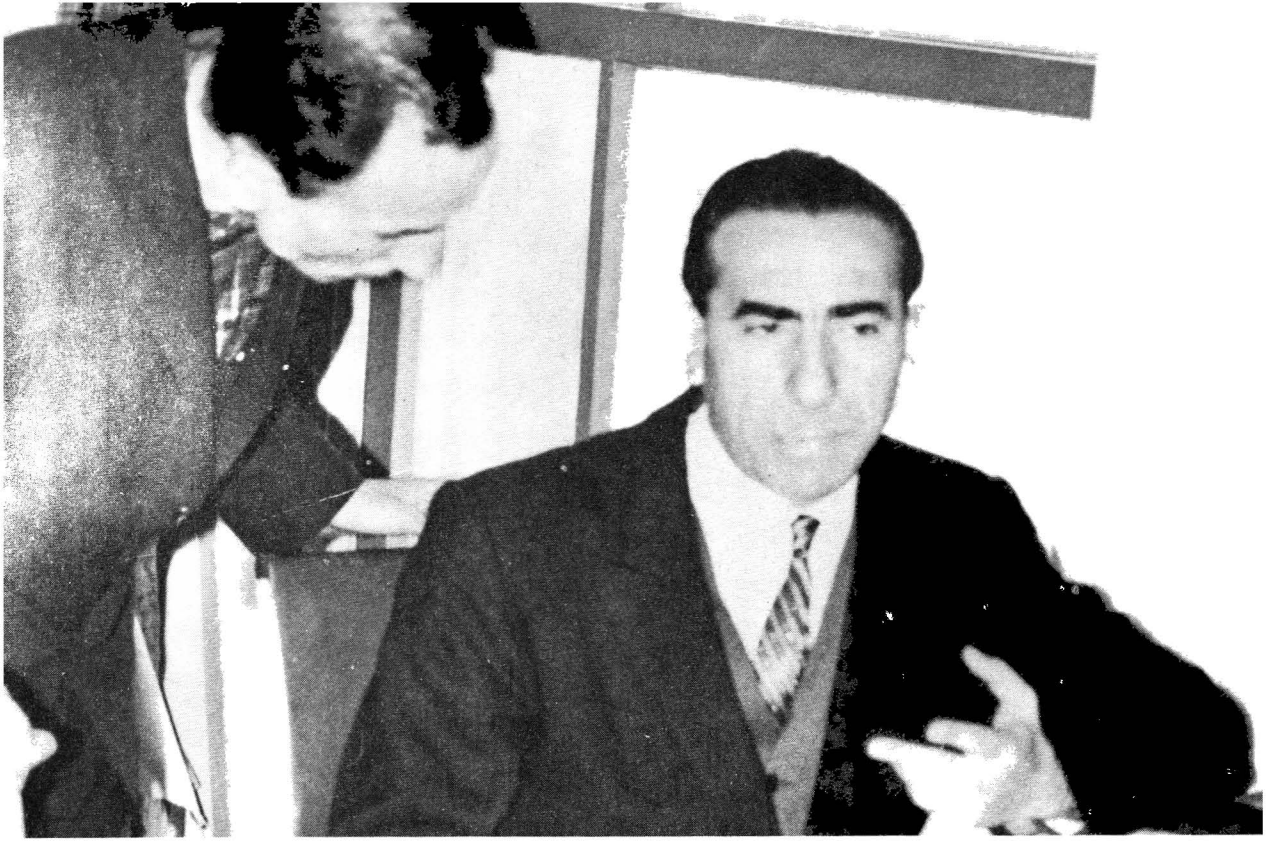
Türkeş, Yaşar Doğu, Cihat Uskan, Hüseyin Akbaş, Celâl Atik, İsmet Atlı, Vehbi Emre ile.

Alparslan Türkeş, milli güreşçilerimizle.

Sürgünden yurda dönen Alparslan Türkeş, Edirne'de "Eski Câmi" den çıkarken, 21 Şubat 1963.

Türkeş, Edirne Saray Otelinde, Yeni İstanbul Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Yücel Hacaloğlu'dan bilgi alırken, 21 Şubat 1963.

Türkeş, Fazıl Akkoyunlu ile Haydarpaşa Garında, 20.3.1963.

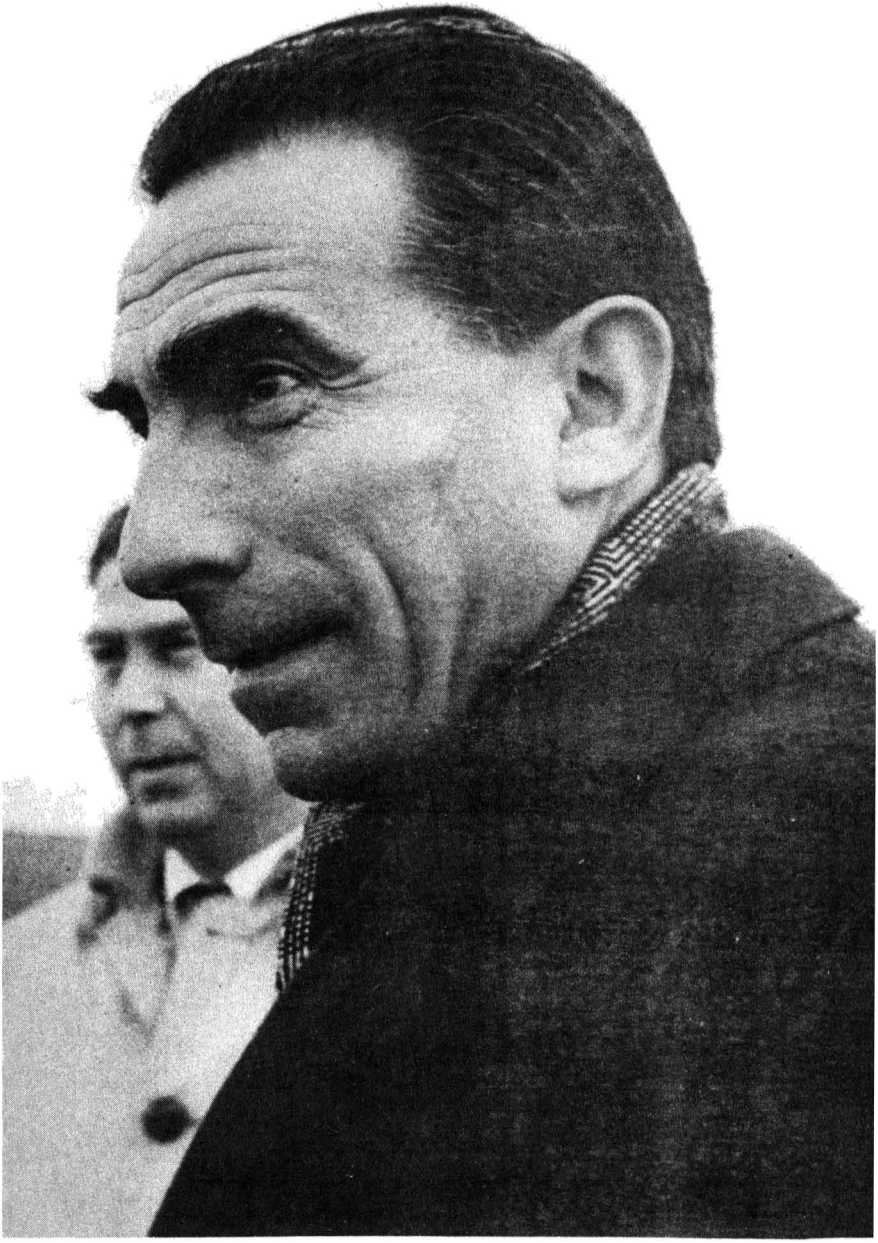
Alparslan Türkeş Ankara'da.

Türkeş, Ankara'da Nejdet Sançar tarafından muhabbetle karşılanırken.

22 Şubat 1963, Türkeş Ankara'da.

Emekli Kurmay Albay Alparslan Türkeş Ankara'da, 22 Şubat 1963.

"27 Mayıs, hiçbir parti ve zümreye karşı ve herhangi bir şahıs, zümre veya parti lehine bir hareket olarak yapılmamıştır.
27 Mayıs, sefalet, yokluk ve karanlık içinde sahipsiz olarak bırakılmış bulunan köylü ve halk kitlesini en kısa yoldan hızla modern uygarlığa ulaştırmak, Türk Devletini kendi gücü ile ayakta durabilecek hale getirmek için yapılmıştır.."

ALPARSLAN TÜRKEŞ

FİATI: 20 LİRA

AYYILDIZ MATBAASI A.Ş. 1977 ANKARA
Kapak: Grafik Stüdyo **S** - 29 70 46 - Ankara